

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

Ս. Ռ. ՉԵՌՆ

Ն Ա Մ Ա Կ Ա Ն Ի

ՊԱՐՈՒՆՍԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՐ ՏԱՐԻՈՑ ԵՐ ԱՆՈՒԱՆ ՏՕՆԻ ՆԱՄԱՆՆԵՐ

ՈՒՂԵՐՑՔ

ՅԱՒԱԿՑԱԿԱՆՔ. ՅԱՆՁՆԱՐԱՐԱԿԱՆՔ

ԳՈՐԾԻ ՆԱՄԱՆՆԵՐ

Նաակներ, Ազիւսագրիւ, Վկայագրիւ

ԸՆՏԱՆԵԿՈՆՆԱՄԱՐԱՆՆԵՐ

ՏՈՐՄԱՆՆԵՐ

Fruchtbaum Landwälder

Յօրինեց

ՍԻՄՈՆ ԳԱՐԱՄԱՃՅՈՆ

Բ. Տպագրութիւն

معارف نظارت جليله سنك ومطبوعات داخلية مدیریت بيه سنك
۱۰۰ نومرولى رخصتنامه سيله طبع اولمشدر.

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Մ. ՍԱՐԸՆԱՆ ԵՒ Ը. Կ.

Կ. Պոլիս, Պատր Սյի ճաստի, Թիւ 38

1902

808.6
9.2.2
1902

Ա Ռ Զ Ե Ռ Ն

Ն Ա Մ Ա Կ Ա Ն Ի

Պ Ա Ր ՈՒ Ն Ս Ա Կ ՈՒ Թ Ի Ն

ՆՈՐ ՏԱՐԻՈՅ ԵՒ ԱՆՈՒԱՆ ՏՕՆԻ ՆԱՄԱԿՆԵՐ

ՈՒՂԵՐՁՔ

ՅԱԻԱԿՑԱԿԱՆՔ, ՅԱՆՁՆԱՐԱՐԱԿԱՆՔ

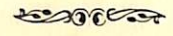
ԳՈՐԾԻ ՆԱՄԱԿՆԵՐ

ԿՏԱԿՆԵՐ, Աղերագրեր, Վկայագրեր

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՆԱՄԱԿՆԵՐ

ՏՈՄՍԱԿՆԵՐ, ՀԵՌԱԳՐԵՐ

Գրագիտաց Նախակներ

Յօրինեց

ՄԻՄՈՆ ԳԱՐԱՄԱՃԵԱՆ

Բ. Տպագրութիւն

معارف نظارت جليله سی ومطبوعات اداره بهیسی رخصتیه
طبع اولمشدر.

Տ Պ Ա Գ Ր ՈՒ Թ Ի Ն

Մ. ՍԱՐԸԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿ

Կ. Պոլիս, Պապր Ալի ճասէսի, Թիւ

1902

Գործոյս Հեղինակին հետ բոլորակցիլ ուզողը բոլր
բարեհաճի հետեւեալ երեսագիրը գործածել.

ՄԻՄՈՆ ԳԱՐԱՄԱՃԵԱՆ

Կ. ՊՈԼԻՍ

Հանձնարարութիւն թիւ 24

24498

ՆՈՒԷՐ

ԽՈՐԻՆ ՄԵԾԱՐԱՆԱՅ ԵՒ ԱՆԿԵՂԾ ՀԱՄԱՐՄԱՆ

Ա.Ռ.

ԱԶՆՈՒԱՇՈՒՔ

ԳՐԻԳՈՐ ԷՖԷՆՏԻ ԱԼԵԱՆԱՔԵԱՆ

ԵՆԱՅԸՆ, ԵՆԱՅԸՆ, ԵՆԱՅԸՆ :

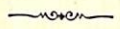
ՀՅՂԻՆԱԿԷՆ

1805

12 MAR 2013

Ն Ա Խ Ա Բ Ա Ն

Ա. Տ Պ Ա Գ Բ Ո Ւ Թ Ե Ա Ն

Ինչ հարկ նախկինի հրահարակել, մինչ մարդս իր ընդունած դաստիարակութամբ եւ փոքր ի շահ գրելու վարժութեամբ կրնայ բան մը խմբագրել :

Այս առարկութիւն ըստ երեւութիւն ո՛րքան եւս հիմնաւոր քուի, չէ կարող նամականոյ մը հրահարակութիւնն անպէտ ցուցնել: Զի Առձեռն նամականիներ անոնց համար են՝ որ պէտք ունին օրինակներ տեսնելու: Յանախ նաեւ ընտանեկան կամ առեւտրական նամակ մը գրելու քաջ իսկ կարող մեկը շահ կը շուարի, երբ հարկ ըլլայ գրել արտառայ կարգի քուղը մը, աղերսագիր մը կամ նամակ մը՝ որ անպատասխանի պիտի մնայ, եթէ հին սովորութեամբ որոշուած ձեւեր ճշդիւ պահուած չըլլան:

Ինչու ուրեմն արհամարհանօք մեկդի նետուի առաջնորդ մը՝ որ շահ անգամ կրնայ օգտակար ըլլալ:

Այսպիսի առաջնորդ մը ըստ կարելոյն վստահելի եւ ձեռնհաս կացուցանելու համար՝ ջանացիմք բազմաթիւ նամականիներ ուսումնասիրել:

Եւ անա քարգմանածոյ եւ ինքնագիր օրինակներով կը կազմենք մեր այս գործ:

Կը յուսանք քէ ոչ նուազ օգտակար կ'ըլլան նամակաց ընդլայնելի 48 նիւթեր, Հայ հեղինակաց ոմանց նամակներ, մեծ մասամբ անհիպ եւ յոյժ հետաքրքրական եւ գեղեցիկ ոճով:

Հայ հեղինակաց նուիրուած ԺԱ. գլուխն՝ գործոյս

1416 - 2011

բողոքովին նոր եւ հրապուրիչ հանգամանք մը կ'ընծայէ: Շնորհակալութիւն ամեն անոնց՝ որոնք իրենց անձնական նամակատութիւնը սիրայօժար մեր առջեւ բացին, այս կերպով իրենց բանկազին բարեկամութեան նոր հաւաստիք մ'ասուցանելով գործոյս հեղինակին:

Գործոյս վերջին մասը կը կազմէ քղբակցութեան մասին պատմական ծանօթութիւններ, ամեն ինչ խնամով հետազօտուած, նոյնպէս քղբակցութեան կանոններ, սակագիրներ, եւն. որոնք նոյնպէս մասնաւոր հագծութեամբ ներդրուած են:

Հետամուտ եղած ենք ամեն տեսակ նիւթի համար օրինակներ տալ: Պէտք չէ կարծել թէ այս օրինակներ վերջնական են. այդ՝ սխալ մ'է: Իւրաքանչիւր ոք պարտքի ընել այն փոփոխութիւններ, զորս ողջմտութիւնը ցոյց պիտի տայ եւ պարագայից պատշաճեցնել անոր ձեւը: Բացի *դիտողութիւններէ*՝ զորս գլուխներուն ըսկիզբը դրած ենք տեղ տեղ, հետեւեալ ընդհանուր կանոններն եւս կը զետեղենք:

Թուղթ. — Պէտք է առ հասարակ բուղբն եզերենք ուղիղ կտրուած ըլլայ: Աղերսագրի համար կը գործածուի միաձայլ բուղթ, (papier ministre) պատշօնական բուղթ կոչուածն: Պէտք է երկրէր ըլլայ այն:

Քառաձայլ կամ սովորական նամակի բուղբն ընտանեկան կամ գործի նամակներու համար պէտք է գործածուի. անպատեհ է կէս բերք գործածել: Սովորութիւնը միայն առեւտրական նամակներու համար կը ներէ այս բանին. ուրաձայլ բուղթը տուակներու համար կը գործածուի:

Թուական. — Կը ցուցնէ այն տեղն՝ ուր կը գրուի ամսաթիւնը եւ տարին, գործի կամ առեւտրական նա-

մակներու մէջ ստորագրութենէն վերջ վարը ձախ կողմը դնելու է: Անպատշաճ չէ սակայն միշտ ստորեւ դնելն. հաւասարներու մէջ քաղաքավարութիւն մը անէյի ընելն վայելուչ է գործողին համար:

Գլխագրութիւն նամակաց. — Պէտք է մեկ տողի վրայ ըլլայ. ստոր եւ գրուածին մէջ բողոքուած միջոցը յարգանաց նշան մ'է: Աղերսագրաց կամ հրաւիրագրաց մէջ սովորութիւն է բերքին մեջտեղէն քիչ մը վեր դնել: Պէտք չէ որ երբեք համառօտագրեալ ըլլայ. *Տէր*, *Տիկին* բառերն կը բաւեն պարզ նամակաց մէջ: Աղերսագրաց մէջ սովորութիւն է վերնագրէն վեր ցուցնել աղերսագիրն ընդունող անձին պատուանուններն ու աստիճանն, եւայլն: Գլխագրութիւնը պէտք է դրուի բերքին մեկ երրորդ մասին վրայ. գլխագրութեան եւ նամակին բուն գրուածին մէջ պէտք է հաւասար միջոց բողոք: Պէտք չէ մոռնալ թէ այս պատշաճութեան նշաններն անհրաժեշտ են, եւ թէ անոնցմէ յանախ կախում ունի յաջողութիւն մը:

Նամակի բուն գրութիւն. — Ամեն բանէ առաջ պէտք է դիւրընթեռնելի գրուած ըլլայ. տարիքով կամ դիւրեմով ակնածելի անձանց ուղղեալ նամակներու մէջ պէտք է համառօտիւ ծանուցանել նամակին նպատակը: Կարելու է յանախ կրկնել *Տէր*, *Տիկին* բառերն ըստ աստիճանի այն անձանց՝ որոց կը գրուի: Զուարեաբանօնք միայն երիտասարդաց կամ հաւասարներու մէջ ընդունելի է:

Այս վերջին դեպքին մէջ միայն հարցումը ներելի է, յոյժ քաղաքավար ձեւով կրնայ ըլլալ պատկառելի անձի մը. չպիտի ըստք. Տեղեկութիւն տուէք, կ'աղաչեմ, այլ պէտք է ըսել. Ներելի՞ք է աղաչել որ ինձ տեղեկու-

քիւններ շնորհիւ . . . եւայլն: Մտերմութեան մեջ միայն ներելի է նամակն առնող անձին միջոցաւ նոյն քաղաքը բնակող ուրիշ անձի մը բան մը ըսել չալ: Ազգականաց համար ընդունելի են պատուասիրական խօսքեր: Բայց պէ՛տ է միշտ ակնածական բանածել մը գործածել: Չոր օրինակ . ներեցիք որ Ձեր պարոն եղբայրը նամակիս մեջ գտնէ յարգանացս հաւաստիք :

Ներկնագրութիւն կամ աւարտ նամակի. — Տարիֆոս ճնողաց կամ ազգականաց ուղղեալ նամակներուն մեջ պէ՛տ է միշտ յարգանք բառն դնել: Պատշաճի մը ուղղեալ նամակաց մեջ երախտագիտութիւն բառն: Հաւասարներուն մեջ քաղաքավարութիւնն միշտ բարւո՛ղ ընդունելի է: Առեւտրական նամակները կ'աւարտին այսպէս. Պատիւ ունիմ զձեզ բարեւել: *Անձնուէր ծառայ Ձեր* բանածելը կրնայ գործածուիլ նոյն աստիճանի անձանց միջեւ, որմէ անհանոյ հետեւանք մը չծագիր:

Ստորագրութիւն, — Ընդհանուր կանոն է որ գրութիւնը պէ՛տ է դիւրընթեռնիլ ըլլայ, եւ անունն աւելի էւս: Զգուշացիք գծերու խառնիխուռն մանուածէ:

Յետ գրութեան. — Նամակին շարունակութիւն մ'է այս, որ ստորագրութեան չափ կը գրուի: Յետ գրութեան մասը պէ՛տ է աւելցնել պատուասիրական խօսքերու համար, նոյնպէս մոռցուած բան մը նշանակելու համար, եւ այսպիսի դեպքի մեջ գրուելու է այնպէս, ինչպէս ցցուցինք բուն գրութիւն նամակի յօդուածին մեջ: Ուրիշ ամէն առթի մեջ անմատչութեան նշան է. հաւաստներու մեջ ներելի է այն:

Ծաշտել եւ կնկնել. — Պէ՛տ է որ նամակները խնամով ծաշտուին, այնպէս որ անզգոյց հետաքրքրութիւնը չկա-

րեւալ աչք նետել անոր վրայ: Աղերսագիրք եւ կարեւոր գործոց տեղեկացուցիչ գրութիւնք չորս ծաշտուելով պահարանի մեջ պիտի դրուին: Այսպէս պիտի ըլլայ նաեւ երեւելի անձանց գրուած նամակներու համար: Կարմիր կնքամուր պիտի գործածուի աղերսագրաց եւ պահարանով զոցուած նամակներու համար:

Երեսագիր. — Գրեցիք անունն, արուեստն կամ աստիճանն այն անձին՝ որուն կ'ուղղէք նամակը: Հոս ալ մի՛ մոռնա՛ք թէ *Տեր* կամ *Տիկին* բառերն ամբողջ գրելով պէ՛տ է գրուին: Եթէ մեծ քաղաքի մեջ բնակող անձի մը կը գրէք, փոզոցին անունն կամ սան քիւն անհրաժեշտ կարեւոր են: Եթէ երկու քաղաքներ միեւնոյն անունն ունենան, պէ՛տ է յաւելուլ նաեւ նահանգին կամ գաւառին անունն:

Այսպէս,

Մեծապատիւ

Սարգիս Էճէնի Արքարեան

Ի ՍԻՊՐԻՆԻՍԱՐ

[Էնկիւրիս Կուսակալութիւն]

Երբ նամակդ պիտի երթայ գիւղ մը կամ դըլ՝
եակ մը՝ մօտաւորագոյն քաղաքին անունը պէտք է
նշանակեմք :

Ազնիւ

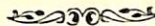
Պարոն Թադէոս Կարապետեան

ՀԱՍՏԻՆՆԱՐ

[Կուսակալութիւն]

Խոսքը գրեթով պէտք է գրուի անունն այն քաղաքին
ուր պիտի մնայ նամակն : ՍՏԻՊՈՂԱԿԱՆ քառը զոր-
ումանք երբեմն իրենց նամակին ներքեւ կը դնեն , եր-
բեք չպիտի գործածուի բողոքարարութեամբ խրկուած
նամակի մը համար : Պէտք չէ ենթագրել քե վարչու-
րիւնը իր ձեռքուն քիւր պիտի կրկնապատկէ Ձեր նա-
մակը սանելու համար :

Այս զեկոյցը կարելի է սակայն գործածուիլ երրոր-
դի մը ձեռքով խրկուելիք բոլորի մը համար կամ քա-
ղաքի մէջ մեկ անձէ միւսի խրկուած տոմարակի համար,
որպէս զի երբ քարտկամ մը կես օրուան հաշի կը հրա-
ւիրեմք , անոր դրոնապանը Ձեր հրաւիրագիրը կես օրէն
վերջ ժամը 9 ին չքոյու :

Հետեւեալ ցանկը պատշաճութիւններու համեմատ
պատշաճութեամբ է, եւ որ կը ճշդէ շխնուանց գործա-
ծութիւնն :

ՇՔԱՆՈՒԱՆՔ ԵԿԵՂԵՅԱԿԱՆԱՅ

Ա. Կարողիկոսական կամ Հայրապետական

Տէր Հայրապետ կամ Աստուածընտիր Հովուապետ. —
Հոգեւոր Տէր. — Օծուքիւն :

Բ. Մամաւոր Կարողիկոսաց

Սոյ եւ Աղբամարայ. — Երանաւորն Կարողիկոս.
— Ամենապատիւ Տէր. — Ամենապատուութիւն :

Գ. Պատրիարքական

Ամենապատիւ Սրբազան Պատրիարք. — Սրբազան
Հայր կամ Տէր. — Բարձր Սրբազնութիւն :

Դ. Հրամարեալ Պատրիարքաց

Ամենապատիւ արեւալիսկոպոս. — Ամենապատու-
ութիւն :

Ե. Եպիսկոպոսական

Գերապատիւ Եպիսկոպոս. — Սրբազան Հայր կամ
Տէր. — Գերապատուութիւն :

Զ. Վարդապետաց կամ Սուրբ Բաժանալից
Արժանապատիւ Սուրբ Հայր կամ Տէր. — Արժանա-
պատուութիւն :

Է. Բահանայական

Ենորհազարդ Տէր Հայր. — Հայրութիւն :

Ը. Սարկաւազական

Բարեկրօն Սարկաւազ. — Տիրացու Եղբայր. —
Եղբայրութիւն :

ՇՔԱՆՈՒԱՆՔ ԱՇԽԱՐՀԱԿԱՆԱՅ

Ա. Թագաւորական

Վեհափառ Արքայ կամ Կայսր. — Օգոստափառ
Տէր. — Վեհափառութիւն :

Բ. Իշխանական

Վեհազն Իշխան. — Վեհազն Տէր. — Վեհազնու-
թիւն :

Գ. Եպարհոսական

Բարձրապատիւ Եպարհոս. — Բարձրապատիւ Տէր.
— Բարձրութիւն :

Դ. Նախարարական

Վսեմապատիւ Նախարար. — Վսեմապատիւ Տէր. —
Վսեմութիւն :

Ե. Աւագական

Վսեմաւարժ Տէր, Պէյ, Էթեմնի. — Վսեմութիւն :

Զ. Առօրեանաւորաց

Ազնուաւոր Տէր. — Ազնուութիւն :

Է. Հասարակական

Մեծապատիւ կամ Մեծարգոյ Տէր. — Մեծապատիւ-
ութիւն :

ՇՔԱՆՈՒԱՆՔ ԻԳԱԿԱՆ ՍԵՌԻ

Ա. Կայսրուհոյ կամ Թագուհոյ

Վեհափառ Թագուհի կամ Կայսրուհի. — Ծիրանա-
փառ Դիւան . — Վեհափառութիւն :

Բ. Իշխանուհոյ

Վեհազուն Իշխանուհի . — Վեհազուն Տիկիւն կամ
Տիրուհի . — Շնորհաւունք Վեհազնութիւն :

Գ. Նախարարուհոյ

Վսեմաւունք Բամբիւ . — Վսեմափայլ Տիկիւն . —
Վսեմութիւն :

Դ. Աւագանոյ

Ազնուաւունք Տիկիւն . — Շնորհափայլ Ազնուութիւն .
— (Օրհորդաց) Ազնիւ Օրհորդ . — Ազնուութիւն :

Ա. Հասարակական

Համեստափայլ Տիկիւն , Շնորհափայլ կամ Նազելա-
ւունք Օրհորդ . — Ազնուութիւն :

Ն Ա Մ Ա Կ Ա Ն Ի

Գ Լ Ո Ւ Խ Ա .

ՆՈՐ ՏԱՐԻՈՅ ԵՒ ԱՆՈՒԱՆ ՏՕՆԻ ՆԱՄԱԿՆԵՐ

Գլխողութիւն . — Ընդհանրապէս կարճաբան ոնն այսպիսի
ճամոկներու մէջ պէտք է իշխէ , որոց նպատակն է գորով եւ յարգանք
յայտնել : Այսպիսի պարագայի մէջ մտացի երեւնալու նկրտիւն խան-
մտութիւնն է : Ծնողաց , աւագաց՝ բարերարի , իբարեկամի մղղեալ
այսպիսի պատուասիրական խօսքեր միմիայն արեւ թելարեալ ըլլալով
աւելի լաւ կ'ըլլան : *Պարզութիւնն է յստակութիւնն* այսպիսի ոնն մը
գլխաւոր սարբերն են :

1916 - 2011

1. Մանկան մը նաւակը իր ծնողիին :

Գորովազո՛ւթ ծնողք իմ ,

Շատ երջանիկ պլտի ըլլայի , եթէ այսօր ձեր մօտն
ըլլայի յայտնելու համար Ձեզ իմ սրտագին բարեմաղ-
թութիւններս . բայց կը մխիթարուիմ , երբ այս մէկ
քանի տողերը կ'ուզեմ , որոնցմով միանգամ եւս կը
յայտնեմ թէ Ձեզ սրտանց կը սիրեմ :

Ձեր երջանկութեան կը փափաքիմ միշտ եւ կը մաղ-
թեմ Ձեզ անախտ եւ անվիշտ ծերութիւն մը :

Ձեռնէ հեռու ժամանակը ինձ կըրկար կ'երեւի , շատ

երկար. կը յուսամ քիչ ատենէն զՁեզ տեսնել և եռանդով գրիկել: Հիմա ուրիշ բան չունիմ Ձեզ յղելու, բայց եթէ սիրոյս համբոյցները :

[Թուական] **ՁՁեզ շատ սիրող հնազանդ որդի**

* * *

2. Նոյն նիւթ

Ամենասիրելի՛ ծնողք իմ,

Նոր տարւոյ սեմին վրայ դեռ նոր ոտք դրած՝ կը շուարիմ թէ ի՞նչ բառերով հիւսեմ երախտագէտ սրտիս շնորհաւորութիւնները Ձեզ նուիրած: Ո՛հ, չեմ կրնար տկար մտքովս չափել Ձեր սիրոյն ամբուլթիւնը: Ձեր բարեքները բոլոր, Ձեր շնորհներն այնքան՝ հոգւոյս մէջ այս միակ արձագանդը ունին. երախտագիտութիւնս, մի՛շտ երախտագիտութիւնս:

Սիրելի՛ ծնողք իմ, ապրեցէ՛ք դուք ուրախ և զըւարթ. Ձեր որդիք, Ձեր սիրով հպարտ և երջանիկ, վայելեն երկար շատ երկար տարիներ Ձեր քաղցր հովանին և թող վիշաք երբեք չգիտնայ մեր տան ճամբան, մինչև որ ողջունէք խաղաղ ծերութիւնը, շրջապատուած սիրելիներով:

Պատուական ծնողք իմ, Աստուած որ վերէն կը հսկէ միշտ մեր վրայ, օրհնէ՛ մեր տունը, ուր Ձեր որդիք իբրև ընտանեկան դրախտին հրեշտակները երգեն միայն ուրախութիւններ, մաղթանք երկար և երջանիկ տարիներու:

[Թուական]

Ձեր անձնուէր որդին

* * *

3. Թոռան մը նարնակը իր հարուստ:

Սիրելի՛ պապիկ,

Այս պահուն ուրախութեանս հետ խառն է տխրութիւնս. տխուր եմ, որովհետև հեռու եմ Ձեռնէ. ուրախ՝ որովհետև ունիմ շատ բարեմաղթութիւններ Ձեզ ուղղելու: Ի՞նչու այս օրը մանաւանդ զուրկ ըլլայի Ձեր անոյշ գգուանքներէն: Թող այս նամակս յայտնէ սրբտիս խանդաղատանքը. բայց կը վախնամ որ գուցէ՝ չիկրնայ յաջող թարգմանս ըլլալու. այս մասին դատապարտեցէք զրիչս, բայց, կ'աղաչեմ, մի՛ կարծէք զիս Ձեզ նկատմամբ անտարբեր:

Նամակիս կը կցեմ ստացած թիւերս, երջանիկ եմ, վասն զի գէթ այս կերպով կը փոխարինեմ այն երախտեաց, զոր Ձեռնէ ընդունած եմ:

Ընդունեցէք կ'աղաչեմ, սիրելի՛ պապիկս, սիրալիր և անկեղծ բարեմաղթութիւններս:

* * *

4. Աղջկան մը նարնակը իր մօրը:

Սիրելի՛ մայր իմ,

Նոր տարւոյ այս օրն բարենշան է ինձ, վասն զի վաղուց ի վեր սահմանուած է այն սիրոյ և գորովանքի փոխանակութեան մը, բան մը՝ որ ինձ շատ հաճելի է. որովհետև միանգամ ևս սէրս յայտնելու պատեհութիւնը կ'ունենամ: Անշուշտ գիտէք թէ ի՞նչ կ'զգամ

Ձեզ նկատմամբ . բայց քաղցր է ինձ հաստատել զայն այս առթիւ ալ : Մեծ հաճոյքով կը կարդամ Ձեր նամակներն , և չեմ սարակուսիր թէ դուք ևս միևնոյն զգացումով կը կարդաք :

Հեռաւորութիւնը ինձ դառն է միշտ . ո՛հ , չկրցայ վարժուիլ բաժանման վշտերուն :

Սիրելի՛ մայր իմ , աներկմիտ եղէք թէ իմ ընթացքս պիտի համապատասխանէ Ձեր սիրոյն և հոգածութեան , զորս առատօրէն վայելած եմ կեանքիս առաջին օրէն :

Անհամբերութեամբ կ'սպասեմ Ձեր նամակներուն . մինչ հեռու եմ Ձեռնէ , անոնք են իմ ուրախութիւններս : Կեանքիս մէն մի օրը կ'աճի ու կ'աւելնայ Ձեզ նկատմամբ ունեցած սէրս :

Ընդունեցէ՛ք , սիրելի՛ մայր իմ , նոր տարւոյ առթիւ ջերմ բարեմաղթութիւններս և սիրոյս համբոյրներն :

[Թուական]

Հնազանդ դուստրդ

* * *

5. Փոքրիկ աղջիակ մը նաւակը իւր հօրը :

Սիրելի՛ հայր իմ ,

Ի՞նչ ուրախութեամբ կուզամ այսօր և կ'ըսեմ դարձեալ Ձեզ թէ սիրտս լի է Ձեզ նկատմամբ ունեցած սիրոյս և երախտագիտութեանս զգացումներով : Բարեբաղդ եմ որ հեռու ըլլալով հանդերձ կրնամ զգացմանցս արտայայտութիւնն ընել : Այո՛ , պիտի ջանամ Ձեր սիրոյն արժանի ըլլալ և վայելել Ձեր յարատե սէրն :

Կը փափաքիմ տեղեկութիւններ առնուլ Ձեր որպիսութեան մասին , որովհետեւ սրտիս պէտքն է ապրիլ Ձեզ հետ և գիտնալ թէ զո՞հ էք և երջանիկ :

[Թուական]

Հնազանդ դուստրդ

* * *

6. Նաւակ կեֆսիօս մը ուղղուած :

Սիրելի՛ կնքահայր իմ ,

Եթէ այս պահուն Ձեզ կ'ուզուի ջերմազին բարեմաղթութիւններս , ոչ թէ սովորութեան մը հարկը լճարելու համար է , այլ սրտիս պէտքը կատարելու : Դուք իմ հայրագիրն եղած էք և ինձ սիրելի է յայտնել միշտ Ձեզ երախտագիտութիւն :

Սիրելի՛ կնքահայր իմ , կ'աշխատիմ հաստատամտութեամբ . ներիակեալ թիւերը կը ցուցնեն թէ ջանացած եմ միշտ Ձեր երախտեաց արժանի երեւալու : Երախտագիտութեանս արտայայտութիւնը ըլլայ թող աշխատասիրութիւնս :

Ներկայ երկտողովս բարեմաղթութիւններս կը յղեմ Ձեզ և վստահ եղէք թէ անկեղծ են անոնք , որովհետեւ գիտէք Ձեզ նկատմամբ ունեցած սէրս :

Կ'ողջագուրեմ զՁեզ սրտագեղովով , միևնոյն ժամանակ յայտնելով զիս

[Թուական]

Ձեր երախտագէտ սանը

* * *

7. Նախակ կեմալօր մը ուղղուած :

Սիրելի՛ կնքամայր իմ ,

Մեծ ուրախութեամբ կուգամ այսօր և կը յայտնեմ յարգանացս , սիրոյս , երախտագիտութեանս հաւաստիքն , որովհետև բարեպատե՛ն է այսօրն իմ զգացումներս յայտնելու համար Ձեզ իբրև իմ երկրորդ մօր ք Չպիտի մոռնամ Ձեր քաղցր և անշէջ սէրն , որուն պիտի ջանամ յաւէտ արժանանալ :

Վստան՝ եղէք , սիրելի՛ կնքամայր իմ , խօսքերուս անկեղծութեան և հաւատացէք ջանքերուս՝ որոնցմով պիտի պսակեմ Ձեր բոլոր իղձերը :

[Թուական] Ձեր խոնարհ և անձնուէր դուստրը

* * *

8. Նախակ հօրեղբոր մը, հօրսիրոջ մը, եղև. ուղղուած :

Այս տարի շատ հեռու եմ, որպէսզի շուրթն ի շուրթն սիրոյս արտայայտութիւնն ընեմ Ձեզ : Ուստի ստիպուած եմ շատ անշօր միջոցի մը դիմել , գրչիս , որ հակառակ իր տկարութեան պիտի յայտնէ բոլոր իղձերս և զորս կը տածենք ես և մեր տուն Ձեր երջանկութեան համար :

Հաճեցէք ընդունիլ զանոնք , որոնք այնքան անկեղծ են :

[Թուական] ԶՁեզ սիրող

* * *

9. Բարեկամի մը ուղղուած :

Սիրելի՛ բարեկամ ,

Որոշած էի անձամբ գալ և մատուցանել բարեմաղթութիւններս , բայց յանկարծադէպ պարագայ մը զըրկեց զիս իմ այս փափաքս կատարելէ : Կ'ուզէի Ձեր ոտքը նետուիլ և իմ սիրտս բանալ . բայց հիւանդ եմ և բժիշկը կ'արգելէ ինձ դուրս ելնել :

Լաւագոյն օրերու կ'սպասեմ ինձ համար , որպէս զի բարեկամական այս հարկը մատուցանեմ Ձեզ . իսկ առ այժմ ուրախ եմ որ գրիչս կարող կ'ըլլայ փոքր ի շատէ այս պարտքս կատարելու և մաղթելու Ձեզ երջանիկ տարիներ :

Կը ցաւիմ որ այս անկենդան թղթով կը յայտնեմ , ինչ որ կենդանի բարբառով պիտի ուզէի արտայայտել : Ընդունեցէք , սիրելի՛ բարեկամս , նոր տարւոյ ջերմ շնորհաւորութիւններս :

[Թուական] * * *

10. Բարեկամի մը ուղղուած :

Սիրելի՛ բարեկամս ,

Հարկ չիկայ սովորական բանաձևեր գործածել , մինչ կը գրեմ Ձեզ :

Մեր վաղեմի և հաստատ բարեկամութիւնը իրաւամբ չհաճիր ատոր : Սակայն կը փափաքիմ ըսել թէ հեռաւորութիւնը զիս շատ կը տխրեցնէ :

Գործերս կ'ստիպեն զիս հեռու մնալ տակաւին իմ ծննդավայր քաղքէս : Առաջին անգամ է որ հեռու կ'անցունեմ Նոր տարուոյ այս օրն , հեռու Ձեռնէ , հեռու իմ բոլոր բարեկամներէս : Ուստի բարեմաղթութիւններս կը ծրարեմ թղթիս մէջ և կը մաղթեմ Ձեզ երջանկութիւն :

Ձերդ

[Թուական]

11. Պաշտպանի մը ուղղուած :

Տէ՛ր ,

Ձեր բարեարտութիւնը ոչ միայն այսօր , այլ յաւէտ եռանդազին օրհնութեանց կ'արժանանայ : Պարտք մ'է ինձ , քաղցրազոյն պարտք երախտագիտութիւնս յայտնել Ձեզ այս երջանիկ առիթով :

Հաճեցէ՛ք ընդունիլ , Տէ՛ր , կանխայայտ բարեմաղթութիւններս Ձեր և Ձեր ազնիւ ընտանեաց բարօրութեան համար : Ձեզ համար տածած զգացմունքս են եռանդուն և անկեղծ . ահա անոնց բովանդակ արժանիքը :

Ձեզ երախտազէս և անձնուէր

[Թուական]

12. Նամակ ընկերուհիի մը իր ընկերուհիին ուղղուած :

Սիրունիկս ,

Ինչ գրեմ , չգիտեմ , քե՛զի՛ որուն կը թռչին միշտ զգացումներս . շատ սովորական է գրչիս ըսել թէ կը

սիրեմ զքեզ : Սիրտս ատով չգոհանար . կ'ուզեմ մանաւանդ գրել . կը պաշտեմ զքեզ : Այս բացատրութիւնն ալ կամաց կամաց կը հիննայ . աւելի հրեղէն ոճ մը կ'ուզեմ . բառեր չեմ ուզեր , այլ կայծեր , որոնց վառարանն է սիրտս , բայց թղթի մէջ չեն կրնար ծրարուիլ անոնք : Ինչո՞ւ հեռու ըլլամ քեռնէ , հեռու ըլլալ ինձ համար տանջանք մ'է : Կը փափաքեմ որ գրկացս մէջ ըլլաս , ջերմ համբոյրներս գրոյ՞մեմ փայլուն ճակատիդ , և երջանիկ ըլլամ :

Թող անտարբերն ըսէ . ի՛նչ յիմար փափաքներ . բայց դուն , քո՛յր իմ , կ'աղաչեմ արգահատանքով նայէ՛ զգացումներուս , սրտի՛ս՝ որուն սլաքը ուղղուած է միշտ քեզ : Բիւրիցս կը գրկեմ զքեզ և կ'աղաչեմ որ նամակներդ ստէ՛ս ուղղես . ի՛նչ փոյթ , ընտրէ՛ քեզ երկարաբան ոճն և ես յափշտակութեամբ պիտի կարդամ ինչ որ գրես :

Նոր տարուոյ բարեմաղթութիւններով՛

Քոյդ

[Թուական]

* * *

3. Մօր մը անուան soler շնորհաւորելու նամակ որդւոյ մը կողմէ :

Ա.Մենասիրելի՛ մայրիկս ,

Մի՛ հարցուներ սրտիս թէ ինչո՞ւ կը բարախէ այս պահուն . ուրախութիւն մըն է որ քնարի մը պէս զայն կը թրթռացնէ : Ո՛հ , սրչափ երջանիկ եմ այս վայրկեանին . կարծես թէ հոգիս մէջէն երգեր կը լսեմ ,

որոնք սիրելի անուն մը կ'երգեն , անո՛ւն մը՝ որ մեր տան մէջ ուրախութիւն կը տարածէ , նոր նոր երջանկութիւն կը պարգեւէ : Ուրեմն ինչո՞ւ ես ալ այդ անունին չնուիրեմ իմ մանկական թո՞թովանքս , չիացումս և սէրս :

Քո՛ւզիդ է այդ անուն , ո՛վ սիրելի մայրիկս , անոր տարեդարձն է որ ինձ ուրախութիւն կը պատճառէ , և ես որչափ ալ փափաքիմ շնորհաւորութիւններ ընել , խօսքիս տկարութեան վրայ ցաւած կը յուզուիմ , համբի մը նման՝ որ միայն անիմաստ ձայներ կը հանէ և չկրնալով իր զգացածին լեզու տալ , կը տանջուի ու կուլայ : Սակայն եթէ լեզուս կը լռէ , բայց արդէն սիրտս մաղթանքներու հեղեղ մը կը պոսթկայ սիրելի անուանդ այս տարեդարձին առթիւ : Ապրիս դուն , ապրիս ուրախ ու զուարթ և մեր տուն ըլլայ դրախտ մը՝ ուր երջանիկներ բնակին յաւիտեան :

Ասոնք են անկեղծ և սրտազին բարեմաղթութիւններս քեզ ընծայուած , ո՛վ սիրելի մայրիկս , անուանդ այս տարեդարձին առթիւ՝ ուրկէ կը ցաւիմ որ բացակայ եմ այս տարի :

Միշտ հնազանդ և երախտազէտ որդիդ
[Թուական]

* * *

14. Աղջկան մը նաւակն իր հսակիկն :

Սիրելի՛ մեծ մայրս ,

Արտասուեցիր դուն և ես բաժնուեցայ . դացի դըպրոց : Այն ատեն զգացած վիշտս նուազ էր , երկար ուղեւորութեան մը հեռանկարը , մեծ քաղաք մը տես-

նելու գաղափարը , նորագոյն մտերմունքներ գտնելու յոյսը , այս ամէնը կը չափաւորէր տխրութիւնս : Մինչ դուն կը հառաչէիր , ես մաքրիւս իբրև թռչուն կը թռչէի :

Եւ այսպէս մեկնեցայ , և գրեթէ ժպտուն , կամովին ծածկուեցայ կրթարանին մէջ : Հոս քանիցս կը լիջեմ մանկութեանս նուիրած խնամքներդ , և ի՛նչ ուրախութեամբ կը նայիմ դէպ ի անցեալն : Կը լսեմ կարծես ձայնդ՝ որ հօրմէս ներում կը խնդրէ մէկ յանցանքիս համար և միւսնոյն ժամանակ բարի խրատներ կուտայ : Ո՛չ , չեմ մոռնար երբեք , ո՛չ տքնութիւններդ անկողնոյս սնարն , երբ ես հիւանդ եղած եմ , ո՛չ այն գիշերներն , երբ ինձ համար բարեձև շրջադրեատ մը կը պատրաստէիր , ո՛չ այն ամէն խնամքներն՝ որ քեզ կը պատճառէին այնքան յոգնութիւն և նեղութիւն :

Այն ատեն կարող չէի սիրոյդ մեծութիւնը հասկընալ . բայց այսօր կ'ըզգամ զայն , եւ այս պահուն մինչ ամէն ոք կը բերկրի , կը մտածեմ քու վրադ , սիրելի՛ մեծ մայրս , և երախտազիտութեամբ լի շնորհակալութիւն կը մատուցանեմ Աստուծոյ և կ'աղօթեմ Անոր՝ որ պարգեւէ քեզ խաղաղիկ անվիշտ օրեր :

[Թուական]

* * *

15. Նաւակ Տիկիկն Սեյիկեքի . . . կռակն ուղղուած :

Շնորհաւոր նոր տարի , սիրելի՛ դ իմ կոմս , թող այս տարին անցեալ տարիներէն աւելի բարեբաաստիկ ըլլայ Ձեզ . թող Ձեր վայելքներն ըլլան անդորրութիւն , հանգիստ և առողջութիւն , վերջապէս թող Ձեր օրերն այսուհետեւ հիւսուին իբրև ոստայն ոսկեթիւ և մետաքսեայ :

(Թարգմ.)

16. Նամակ աղջիկան մը իր մօր ուղղուած :

Սիրելի՛ մայրիկ , ընկերուհեացս հետ նոր տարուոյ առթիւ այցելեցի այս տան պատկառելի հիմնադիր Տիկնոջ : Պատշաճութիւնն և երախտագիտութիւնն իր քով առաջնորդեցին զմեզ : Զգացում մը աւելի քաղցր , աւելի սիրալիր , աւելի զօրաւոր և աւելի տեւական , չիտն զի կենացս հետ պիտի վերջանայ միայն , զիս Ձեր քով կը բերէ , սիրելի՛ և բարի՛ մայրիկ : Ձեզ կը մաղթեմ առողջութիւն , Ձեզ կը մաղթեմ երջանկազոյն օրեր , կը մաղթեմ ամէն ինչ որ Ձեզ փափաքելի է . չկերջապէս կը մաղթեմ Ձեզ այնչափ տարիներ , ո՛րչափ այսօր կ'սպառին շաքարներ : Անկեղծ ճշմարտութեան միայն յարգանք կը մատուցանեմ , հաւատակցով Ձեզ թէ կը սիրեմ զՁեզ , կը պաշտեմ զՁեզ , թէ ինձ համար երջանկութիւն չիկայ առանց Ձերինին . առանձնութեան ձանձրութիւններուն և հեռաւորութեան կը հանդուրժեմ միայն , որ իմ անձս Ձեզ արժանի կացուցանեմ , և որ մը աղջկանց ամենէն երախտագէտը , պատկառոտը և խանդակաթը իբրև Ձեր բարեկամուհին գտնէք :

(Թարգմ.)

17. Հօր մը սևոռսն solը շնորհաւորել :

Սիրելի՛ հայր իմ ,

Քեզ՝ որուն սրտէն կը բղխին միշտ ինձ անհուն բարիքներ , քեզ՝ որ կը պարգեւես քուկիներուդ յաւիտեան սիրոյդ գանձերը , քեզ՝ որ զիս քու քաղցր արևուովդ անած ծաղկի մը պէս կը խնամես իբրև ժիր պար-

տիզպան , քեզ կ'ուզեմ այս մի քանի տողերս , երջանկութեան մաղթանքներով լեցուն :

Հայր իմ , սիրելի անուանդ այս տարեդարձին առթիւ շատ քիչ է ինչ որ գրեմ : Ի զ՛՛ւր միտքս կը տանջեմ , անուշ խօսքերով հիւսելու այս երկտողս : Թէև չունենամ այդ հաճոյքը , բայց ևս դո՛՛ւ եմ որ փոխանակ բանաստեղծութիւն նուիրելու քեզ , սէ՛րս կը նուիրեմ . ահա միակ հարստութիւնս , միա՛կ բաղձանքս :

Հայր իմ , իբրև ամէն բարի հայրերու օրինակ ասլորիս երկար և երջանիկ . անով քուկիներուդ ուրախութիւնն ալ պիտի ըլլայ անվերջ :

Կրկնելով սրտագին և անկեղծ շնորհաւորութիւններս՝ կը համբուրեմ պատուական ձեռքերդ :

Միշտ երախտագէտ որդիդ

[Թուական]

18. Հօր մը սևոռսն solի ուղերձ (ոսսևառն)

Ո՛ հայր , դեռ թաց արշալուսի արցունքով կ'ուզեմ շարել թարմ ծաղիկներ քովէ քով , Ու այդ փունջն՝ անհուն սիրոյս նըշան ցոյց աւալ քեզ , Սակայն խորհիմ , թերթերն խամրին փութապէս :

Ա՛հ , սլանայի իցի՛ւ երկինքն դէպ ի վեր , Իբր ամպին վրայ հանգչող արծիւ անվերջ , Սիրուն ձակաիդ կազմել պըսակ բոցեղէն . Սակայն չէ՞ որ մարին լոյսերն այդ ամէն :

Կամ թռչէի իբրև թռչուն երգեցիկ ,
 Որ բնութեան երգիչն է շատ գեղեցիկ .
 Հա՛յր , քեզ համար յօրինելու երգ սիրուն .
 Սակայն ո՛չ , ո՛չ , անբան երգիչ մ'է թռչուն :

Ա՛հ , քեզ համար ծաղկի նրման վաղանցուկ
 Ձէ բնաւ սէրըս , հոսի աչքէս միշտ արցունք ,
 Եւ կը գիւթեն սիրտըս չքնաղ քու ձիւրքեր .
 Ամբիծ հողուոյս մէջ կը փայլի քու պատկեր :

Եւ ես կ'ուզեմ միշտ ներբողել քու անուն ,
 Սրտանց մաղթել քեզ շատ բարիք , մեծութիւն ,
 Կ'ուզեմ , կ'ուզեմ քու կեանքդ միայն և քու սէր ,
 Թող կեանքիդ ճրագ՝ անչէջ պահեն վառ լոյսեր :

19. Նոր տարւոյ ուղերձ փոքրիկ մանկան մը կողմէ
 իր ծնողիին (ոսանաւոր)

Իբրև թեթև թիթեանիկ
 Կամ ինչպէս զըւարթ մէկ թռչնիկ
 Թռչէի ձեր մօտ միայն ,
 Ո՛վ իմ ծընողքս աննրման :

Ձեր սէրը լոկ յուզէ զիս ,
 Ձեզմով բերկրի միշտ հողիս ,
 Եւ մեր տունն է իմ գըրախա՛
 Ուր սոսկ ըլլամ բարեբախտ :

Այսօր անա նոր տարի ,
 Թող այն տայ մեզ շատ բարի .
 Կեանք երջանիկ և զըւարթ ,
 Չունենանք փուշ , քաղենք վարդ :

Լըսէ՛ աղերսս , ո՛վ Աստուած ,
 Որ սուրբ սրտէ մ'է բղխած .
 Օրհնէ՛ մեր տուն յաւիտեան ,
 Ըրէ՛ զայն տուն քաղցրութեան :

Ուր միշտ տեսնեմ ձեզ , բերկրիմ ,
 Ո՛վ բարեգութ ծընողք իմ .
 Շատ տարիներ դուք ուրախ ,
 Ապրիք մեր տան մէջ խաղաղ :

20. Մօրեղբօր մը անուան սօնը շնորհաւորել :

Սիրելի՛ մօրեղբայրս ,

Անուանդ՝ զոր շատ սիրելի ըրած ես ինչպէս ինձ ,
 նոյնպէս շատերու շնորհիւ այնքան չքնաղ ձիւրքերուդ ,
 կը փութամ տարեդարձը շնորհաւորել անա ու բիւր եր-
 ջանկութիւններ մաղթել Ձեզ : Ինչ որ գրեմ , կ'զգամ
 թէ շատ տկար տողեր կուզան զբշիս տակ . այնչափ
 մեծ է միշտ հիացումս և սէրս Ձեր մասին : Իցի՛ւ Ձեր
 օգտակար կեանքը սահի յաւէտ յաջողութիւններով
 պսակուած և Ձեր տուն երկնային օրհնութիւններու
 բոյրերովը լցուած :

Սիրելի՛ մօրեղբայրս , միշտ երախտապարտ եմ Ձեզ :
 Ռւստի պէտք չէ ուզղեմ Ձեզ պարզ և սովորական

մաղթանքներ, այլ անվերջ սիրոյս պարազը լիուղի հաս-
տուցանեմ: Ո՛հ, իմ երազս է տեսնել Ձեր կեանքը
երկար և երջանկութիւններով լեցուն, ինչ որ ինձ հա-
մար անսպառ ուրախութիւն է:

Համբուրելով Ձեր պատուական ձեռքերը՝

Մնամ Ձեր հնազանդ քեռորդին

[Թուական]

* * *

ԸՆԴՆԱՅՆԵԼԻ ՆԻԻԹԵՐ

1. Նոր տարի մաղթել կենամբ մը. — Նոր տարի մաղթե-
ցէք. յայտնեցէք ձեր սէրը. — Ձեր ընտանեաց վրայով լուրեր հա-
ղորդեցէք: — Վերջաբան:

2. Մասալ դուստ մը իր հանիին. — Մատաղ աղջիկ մը
իր նոր տարւոյ բարեմաղթութիւնները կ'ուզէ իր հանիին. — Նա տա-
րիէ մը ի վեր իր հանիին բաժնուած է. — Անցեալ կեանքի յիշատակ-
ներ: — Այս աղջիկը՝ որ մայր չունի, հանիին ինամքները վայելած է:

3. Մեր հորը. — Մեր հայրը ուղեւորութեան մէջ է, կը շնոր-
հաւորենք անոր անուան տարեդարձ, և կ'ըսենք թէ այս տարի իր ան-
ուան սոնախմբութիւնը մեզի ուրախութիւն չպատճառեր, որովհետեւ
ան հեռի է: Բաղձանքներ մեր հոր վերադարձին համար:

4. Պատասխան նոր տարւոյ բարեմաղթութեանց. — Դըժ-
ուար է ինձ պատասխանել սիրուն բարեմաղթութեանց: Նոր տարւոյ
այս ձեւերը այնքան կը գործածուին, այնքան կը կրկնուին, որ մարդ
կ'ուզէ զանոնք բոլորովին փոփոխել, բայց ինձ համար դարձեալ բազմ
է երջանկութիւն մաղթել անոր՝ որուն կը պատասխանեմ:

5. Որբուկի մը իր մօտաբոջը՝ որ զինք մեծցուցած է. —
Անուան շնորհաւորութիւն. — Կը ցաւի որ անցեալ տարուան պէս
իր իղձերը չկրնար յայտնել կենդանի բարբառով. — Փոքրիկ աղջիկը
միշտ հլու չէ եղած. — Այս տարեդարձին առթիւ կ'որոշէ հնազանդ ըլ-
լալ. — Երկամուրոյ միշտաւ նուէր մը կը զրկէ. — Արձակուրդի
ատեն աւելի մեծ անակնկալ մը պահած է:

Գ Լ ՈՒ Խ Բ.

ՇՆՈՐՀԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆՅ, ՇՆՈՐՀԱՒՈՐՈՒԹԵԱՆՅ,
ՅԱԽԱԿՅՈՒԹԵԱՆՅ, ՅԱՆՉՆԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆՅ

Ն Ա Մ Ա Կ Ն Ե Ր

Գիտողութիւն. — Շնորհակալութեան ցամաքներու ոնին գըլ-
խաւուր կիմն է ընդհանրապէս մասուցուած ծառայութեանց համար
երախագիտութիւն յայտնել. ուսի այս զգացումը պէ՛տ է արտայա-
տուի թէ՛ անկեղծութեամբ եւ թէ փախկութեամբ: Սակայն (որչափ
որ ալ գովենք, քիչ է այն անձն՝ որ իր ցամաքագրական դասուց մէջ
այս մասին երախագիտութեան իր վրայ դրած պարտքը լիովին կը
կատարէ:) Սակայն, կ'ըսեմ, ասիականներ եւ սանսաններ կան,
զորս պէ՛տ է անսար կերպով պահել: Անկարելի է նա որոշ սան-
սաններ սալ թէ ո՛ր պարագաներուն մէջ ի՛նչ ո՞ն պէ՛տ է գործածել.
այս մասին սիրն եւ ողջմտութիւն կրնան առաջնորդ ըլլալ. սակայն
չմոռանք ըսելու թէ ընդհանուր առմամբ շնորհակալութիւն յայտնելու
համար հարկ է ստիճան ոնէ խոյս սալ, իր արժանապատուութիւնը չը
կորսնցնել. եւ մանաւանդ իր ասացումը մասուցուած ծառայու-
թեան տեսակին համեմատել: Ո՞ն մը, այս տեսակէտով, կատարեալ եւ
հրապուրիչ ըլլալ, երբ երախագիտութիւնը յայտնուի առանց շոգո-
հարութեան, եւ ներքանութիւնը զուարթութիւն մը սայ այս տեսակ
համակներու՝ որոնք ի բնէ բաւական չոր կ'ըլլան: Անսարակոյս պէ՛տ
է շնորհակալ ըլլալ զմեզ երախագիտութեան ընդ անձանց, բայց նաեւ
պէ՛տ է զգուշ մնալ, որ փոխանակ անոնց հանդէ՛ պատճառելու, անոնց
աւելի ձանձուր չպատճառենք:

1. Բարեբարի մը :

Մեծանո՛ւն Տէր ,

Դժուարին է ինձ գտնել այնպիսի բառեր՝ որոնք յայտնեն երախտագիտութեանս խորին զգացումներն Ձեր նոր բարեգործութեան համար՝ որով հաճեցաք զիս պատուել : Դուք իմ գերազանց խնամակալն էք, վասն զի ամէն դժբաղդ պարագայի մէջ ինձ ձեռք կը կարկառէք : Յիրաւի Դուք իմ երախտագէտ սրտին համար այն էք, ինչ որ արեւուն լոյսը այն նաւաստիին՝ որ մրրկէն է ազատած :

Գոհութիւն երկնից, վասն զի ամէն դժբաղդութեանցս մէջ զՁեզ ունիմ, ամէն առթիւ կը սիրեմ պաշտազին նայուածքս Ձեզ ուղղել, մեծահոգի բարերարիդ, որուն քով թշուառութիւնը սփոխանք կը գտնէ :

Տէ՛ր, իցի՛ւ երախտաւորիդ կեանք յաւէտ թռչի հզօր թռիչներով դէպ ի նոր նոր երջանկութիւն, Ձեր տուն և գերդաստան փայլի պայծառ, և Դուք Ձեր սիրելիներով շրջապատուած՝ կարող ըլլաք միշտ այսպէս Ձեր բարիքներով ուրախացնել շատեր, ըստ որում այդ է միայն Ձեր սրտին պէտքը, Ձեր քաղցր հաճոյքը :

Խորին մեծարանօք առ Ձեզ

Ամենախոնարհ և ամենահնազանդ ծառայ

[Թուական]

* * *

2. Դասխարակի մը :

Ազնի՛ւ դաստիարակս ,

Այս պահուն երբ շնորհակալութեան մրմունջներ կ'արձակեմ, մտքով կը շրջիմ այն երջանիկ ժամանակներուն մէջ, մինչ՝ Ձեր Ազնուութիւնը, դաստիարակ անունին գերազանցապէս արժանի՝ օգտակար դասեր կ'աւանդէիք : Ձէի զգար այն ատեն մեծութիւնն այն գործոյն որուն նուիրուած էր Ձեր կեանքն, այլ կ'ուրախանայի միայն զի երկինք ինձ պարգեւած է դաստիարակներու ամենէն պատուականն, գորովալիցն, որ իր պաշտօնի մեծութեան հաւասար ունի հոգւոյ մեծութիւն :

Տէ՛ր, յաւիտեան չպիտի մոռնամ Ձեր երախտիքն. ևս ծնողական բունին վրայ աճած տկար ոտս մ'էի, Դուք, յաջողակ պարտիզպան, ամէն խնամք նուիրելով պողպալից բարունակ մը ըրիք զիս :

Յիշողութիւնս հաւատարմաբար կը պահէ ձեր խօսքեր՝ զորս աննախանձաբար կ'ուղղէիք ինձ, բարոյականի այն պատգամները, սկզբունքներ՝ զորս կը սերմանէիք հոգւոյս մէջ և կը բռնադատէիք ինձ ունենալ մտքի և սրտի ազնուականութիւն : Մանկական հասակի յիշատակները դիւրաւ կը ջնջուին, բայց Ձեր յիշատակները ատենցմէ չեն. անջինջ են անոնք, այսօր եւ յաւիտեան :

Ինչո՞ւ . — որովհետեւ Ձեր դասախօսութիւնները, հայրական սիրտն անհնար է որ մոռացութեան մատնուին : Իսկ ես, սիրելի՛ դաստիարակս, պիտի ջանամ Ձեր խրատներուն արժանի ըլլալ, պատուաւոր դիրք մը չահիլ ընկերութեան մէջ, որով այն ատեն մանաւանդ պիտի համարձակիմ կոչուելու :

Ձեր երախտագէտ սանը

[Թուական]

* * *

3. Գրագեթի մը ուղղեալ՝ ակնօր գրական գործունեութեան մասին շնորհակալութիւն :

Տէ՛ր ,

Ներուի ինձ համարձակութիւնն՝ որով կուգամ յայտնել Ձեզ տածած բուն համակրանքս: Յիրաւի Ձեր գրիչն մոզական բան մը ունի իր մէջ՝ որով կը դիւթէք զմեզ , անզգալաբար կը հրահանգէք զաշխարհ :

Երբ կը կարգամ Ձեր նրբիմաստ հրապարակախօսի գրութիւնները , կը յափշտակուիմ , և կը մտածեմ թէ Ձեր Ազնուութիւնը անշուշտ այն մեծ մարդոց սերունդէն սերած է՝ որոնք ժամանակ ժամանակ կը յայտնուին հոս և հոն ճշմարտութիւններ քարոզելու :

Իցի՛ւ երկար տարիներ կատարէք Ձեր հանրօգուտ դերն , որ որչափ ալ շինիչ և բարոյացուցիչ է , սակայն աւանդ , ապերախտ է մեր մէջ :

Բայց Դուք չնայելով ամէն արգելքներու՝ կը դիմէք Ձեր սուրբ նպատակին , նուիրելով Ձեր անձը հանրութեան մտաւորական և բարոյական զարգացման , որով միայն կ'արժանանաք ընդունելու փառքի պսակը :

[Թուական]

4. Եղբօր մը ակնունութիւնը շնորհաւորել :

Սիրելի՛ եղբայր իմ ,

Մանաւորուն խանդով կը փութամ շնորհաւորել երջանիկ ամուսնութիւնդ և մաղթել նորակազմ տանդ :

այն ամէն բարիքներ , ինչ որ կ'զգայ եղբօր մը սիրտը: Սուրբ օրհներգութիւններով հիւսուած Ձեր պսակը իցի՛ւ յաւէտ բողոքն երանութեան մշտաթարմ ծաղիկներ , ծաղիկներ կարծես երկնային դարխատ քաղուած:

Եւ բարի կեանքին այս չէ՞ արժանի վարձքը , այն կեանքին՝ որուն ի տղայ տիոց նշանաբանը կ'ըլլայ հաստատուն առաքինութիւնը , որուն միակ խոչալը չքնաղ ձիւքերով զարդարուին է: Այսպէս է և քուկդ , սիրելի՛ եղբայր իմ , ուրեմն ես իրաւունք ունիմ հաւատարութէ այս նոր կեանքիդ մէջ ալ սիրտի տեսնես իղձերուդ պսակումը , յոյսերուդ իրականացումը :

Ուշախ եմ որ շնորհալի անբաժան կենակից մը սիրտի կրնայ երջանկութեան հրազդէ իրականացնել և տալ քեզ սուրբ վայելքներու ճաշակը : Աստուած օրհնէ՛ միշտ Ձեր առնը և իր հովանին ըլլայ Ձեր առաջնորդը կեանքի դժուարին ճամբուն վրայ :

Համբուրելով Ձեր երկուքին ալ նորապսակ ճակատները՝ մնամ միշտ Ձեր երջանկութեան բարեմաղթու :

5. Հարսանեկան շնորհաւորագիր :

Ազնուաշուք Տէր և Տիկին ,

Ձեր շնորհաշուք դստեր հարսանեաց հրաւիրագիրն պատիւ ունեցայ ընդունիլ :

Ծնորհակալութիւն այն պատուոյն համար՝ որով հաճած էք և զիս խնդակից ընել Ձեզ : Եղօ՛ւկ , զի հարկեցուցիչ պարագայ մը հետեւ կը պահէ զիս այդ շքեղ հանդէսէն :

Արդ ի հեռուստ կը խառնեմ տկար ձայնս հանդիսակա՛նացող զուարթ ձայներուն հետ, մաղթանքս՝ անոնց մաղթանքին, հոգիս՝ անոնց հոգիին, հայցելով երջանկագոյն կեանք մը այս նորապսակ ամուսիններու համար:

Անա նոր յարկ մը ևս կը բարձրանայ նման այն բոյնին՝ զոր գրաւիչ երգերով կը դնէ ծիծառնը գարնան ծաղիկներու, սիւքերու, շաղի ու շողի մէջ. անոր լուսեղէն սեմին վրայ կը կանգնի կոյան մանկամարդ, շնորհագեղ, ամօթլեամ. իր տկարութեան մէջ հզօր է իր երկչոտութեան մէջ դիւցազնուհի մը, իր սրբութեամբ տունը տաճարի պիտի փոխէ և կամ դրախտի մը՝ ուր կը փթթի ծաղիկն, ուր կը փայլի ճաճանչն ուր կը շողայ և սէրն:

Եւ կա՛յ միթէ աշխարհի մէջ աւելի հմայիչ բան մը անկէ աւելի, երբ օր մը զիրար կը գտնեն երկու էակներ, և մէկմէկէ անբաժան մնալ կ'ուխտեն: Երէկո՛ւան անձանօթներ, որոնք այսօր բարեկամ ու բարեկամուհի կ'ըլլան, նոյն իսկ եղբայր և քոյր, և իրարու հետ կը բաժնեն իրենց հաճոյքն ու ցաւն, իրենց ժպիտն ու արցունք, ամէն տեսչեր, ամէն յոյսեր, ամէն երազներ:

Այսպէս ա՛նա Ձեր դուստրն ալ կը միանայ օժտեալ երիտասարդի մը հետ: Իցի՛ւ այդ երջանիկ զոյգը գըտնէ՛ յաւէտ ամէն բարօրութիւն. անոնց ծաղկապսակներկային յաջորդէ պտղալից ապագայ:

Անա այս է մաղթանք Ձեր մտերմին:

[Թուական]

6. Բրոջ մը կոյակ իր ֆրոջ ամուսնութիւնը շնորհաւորել:

Քաղցրի՛կ քոյր իմ,

Վերը, անհուն կապոյտին մէջ թռչըտող թռչունին թեւերն ունենայի, համեւու համար քու ետեւէդ, ո՛վ քոյր իմ, որ ա՛նա կը հեռանաս մեր գրկէն: Բայց ուր որ ալ ըլլաս, դէպ ի քեզ պիտի թռչին մեր սրտագին մաղթանքներ, ու ականջներդ երկար ատեն բիւր բիւր ձայներու մէջէն քու կիներուդ ձայնը պիտի լսեն, քու երջանկութեանդ երգերով թրթռացող անոնց շրթներուն վրայէն:

Ո՛հ, քաղցրի՛կ քոյր իմ, մինչ կը հեռանաս, գիտե՛ս, գիտե՛ս արդեօք թէ ի՛նչ պարապութիւն կը բացուի նոս այս մեր ընտանեկան դրախտին մէջ քու մեկնումով:

Թէև հեռու հեռու, բայց երազներու մէջ պտըտող հրաշալի ոգիներու պէս, անուշ տպաւորութիւն մը պիտի կաթեցնես միշտ մեր կեանքի բաժակին մէջ. բարի հրեշտակին պէս զոր մեր աղօթքներուն մէջ կը տեսնենք, քեզ ալ այնպէս մեր մօտը պիտի կարծենք ու ժպիտներով պիտի ողջունենք քեզ:

Կարելի չէ կասեցնել ընթացքդ դէպի այն լուսաւոր ճամբան՝ ուրկէ կ'անցնիս վարդեր կոխտտելով թեւ թեւի տուած այն ազնիւ երիտասարդին հետ՝ որ քու առաջնորդդ է, Տուրիթի պահապան հրեշտակին պէս քու քայլերուդ հակող, քու ուրախութիւններուդ ընկեր անբաժան: Ուրեմն թող բարին Աստուած վերէն շնորհէ Ձեզ իր մեծ պարգեւը, երջանկութիւնը, վարձքը Ձեր ազնիւ կեանքին, մրցանակը Ձեր առաքինութեան:

Ահա սրտագին մաղթանքս, անկեղծ սրտիս անկեղծ
չնորճաորութիւնը քեզ, ո՛վ քայր իմ քաղցրիկ :

Միշտ քուկդ

[Թուական]

7. Աղիս հիւանդի մը՝ որ այն ինչ ապսխլեալ է,
շնորհակալութեան նախակ իր բժշկին :

Գերազնիւ Տէր,

Եթէ մարդասիրութիւնը մեր ընկերական պարտա-
կանութեանց առաջինն է, եթէ քաղցր է մեր արցունք-
ներուն և հեծեծանքին մէջ տեսնել գորովալից անձնա-
ւորութիւն մը՝ որ մեր արցունքը կը սրբէ, և կ'ըսէ .
Ձուարթ եղի՛ր, երջանիկ եղի՛ր : Ուրեմն ոչ նուազ
պարտ է մեզ երախտագէտ ըլլալ այն շնորհներուն,
դորս յանուն մարդասիրութեան կ'ընդունինք, այն բա-
րիքներուն, որ մեզ կ'ընծայուին առատապէս :

Տէ՛ր, դեռ նոր ազատած հիւանդութեան տաղնապ-
ներէ, առաջին պարտք կը նկատեմ ինձ Ձեր անձանձիր
խնամքին համար շնորճակալ ըլլալ. այսուհետև կեանքս
Ձեզ կը պարտիմ . նուազուն աչքերովս կը դիտէի թէ
ի՛նչպէս կը մաքառէիք չարագուշակ ախտին դէմ, որ
իմ էութիւնս քայքայել կ'սպառնար, ի՛նչպէս ողի ի
բռին Ձեր ճարտարութեամբ կը ջանայիք ի դերև հանել
անոր ամէն հարքները, և ամէն օր, ամէն ժամ նոր
յոյս կը ներշնչէիք ինձ : Ահա անցան դացին կենացս
այդ աղետալի օրերն, ահա հեազհետէ կրօով և աշխոյժ
կը վերստանամ : Իրաւ է որ հիւանդութեանս մէջ այն-

քան չէի ստակար մահուանէ, բայց այժմ կ'ըզամ թէ
ի՛նչ պարագութիւնս պիտի թողուի մահուամբս մեր տան
մէջ, զի ունիմ հայր ու մայր, որոց անմիջական նեցուկն
եմ և որոց համար դառն է իրենց ձեռօք փակել օրհասի
վայրկեանին մարած աչքերս : Բժշկութիւնն անհրա-
ժեշտ պէտքի մը, կենաց պահպանման ծնունդն է. այն
միջոց մըն է վերին Տեսչութեան՝ որ մեր քայլերուն
առջև սիւսած է ծաղիկ, տունկ, բոյս մեր ցաւերուն
և ախտերուն իբրև դարման և ասկէ յայտնի է թէ եր-
կինք անգամ չհաճիր տարածամ մահերու :

Ուրեմն յաւէտ օրհնութեանց արժանի էք Դուք, ո՛
Գերազնիւ Տէր, երբ կը կատարէք աստուածային դործ,
երբ մանաւանդ ինձ նման աղքատ հիւանդներու կեանք
կը բաշխէք առանց որևէ շահու ակնկալութեան :

Երբեք չպիտի մոռնամ Ձեր այս ծառայութիւնն և
միշտ Ձեր արեւշատութեան ջերմ իրձերով պիտի մնամ
Ձեզ՝

Երախտագէտ և ամենախոնարհ ծառայ

[Թուական]

8. Մանկան մը ծննդեան առթիւ շնորհաւորական
նախակ :

Տէ՛ր,

Ո՛րչափ կը բերկրիմ այս պահուն, մինչ աստուածա-
յին շնորհք կը զեզու Ձեր տան մէջ, մինչ նորածին մը
կարծես լուսափթիթ ամպոց կողերէն փրթած ճառա-
գայթ մը կ'ողողէ Ձեր տուն ուրախութեամբ, կը բերէ
Ձեզ երջանիկ հանդէս, որ իցիւ սկիզբն ըլլար շատ մը
երջանկաւէտ աւիթներու : Յարգ այս մանկիկ հրեշտակ

մ'էր, երկնքէ երկինք թռչտող, այժմ որդի կ'ըլլայ
 Ձեզ, ցարդ ծաղիկ մ'էր երկնային դրախտին, այժմ
 կը ծլի Ձեր բուրաստանին մէջ՝ քաղցրիկ բոյրերով և
 շնորհագեղ տեսքով: Եւ հիմայ մտքով կը մանեմ այս
 երախայի փառաւոր ապագային մէջ, կը տեսնեմ աճած
 հասակով և իմաստութեամբ. ամենքն երանի՛ կուտան
 իր ծնողքին, մինչ փառքով պսակուած կ'երեւի աշ-
 խարհի առջեւ. իր պայծառ ճակատը կը թրջուի բարի
 հօր և մօր սիրակաթ համբոյններով և առաքինութիւնը
 կը վարձատրէ զանի անմահ դասիններով:

Այո՛, դեռ փափկիկ և տկար է, բայց այդ քնքուշ
 մարմնոյ մէջ մեծ հոգի մը կը բնակի, և սրտիկը կը
 բարբախէ սրբութեան և անմեղութեան համար:

Արդ անոր և Ձեզ միշտ երջանկութիւններ մաղ-
 Եմ
 [Թուական]

Ձեր խոնարհ ծառայն

* * *

9. Շնորհաւորական նամակ մեծ հօր ուղղուած:

Ամենասիրելի՛ մեծ հայր իմ,

Ձունիմ տարբեր բան մը յայտնելու Ձեզ, այլ ինչ
 որ յաճախ, գրեթէ ամէն ժամ կ'զգամ, ինչ որ միտքս
 մէջն մի վայրկեան կը մտածէ, այսինքն Ձեզ նկատ-
 մամբ սէր և երախտագիտութիւն:

Ինձ համար տարւոյն ամէն օրն ալ Ձեր անուան
 տօնի օրն է, վասն զի ամէն օր, ամէն ժամ Ձեզմով
 կ'ուրախանամ. Ձեր սիրով կը բարբախէ սիրտս:

Ուրախութիւն է ինձ ունենալ մեծ հայր մը, մեր
 գերդաստանի փառքն:

Մայրս շատ անգամներ ինձ խօսած է Ձեր ազնիւ
 ձիրքերուն մասին. ո՛հ, ի՛նչ բերկրութիւն ինձ, եթէ
 ունենամ Ձեր սրտի բարութենէն կայծ մը, Ձեր ազ-
 նութենէն ճառագայթ մը:

Իցի՛ւ կարենայի աւելի հրապուրիչ ոճով բացատրել
 զգացումներս. դեռ խօսելու անզօր երախայ մըն եմ
 կարծես. նա՛ որ միայն իր տպաւորութիւնները արցուն-
 քով կամ ժպիտով կը յայտնէ: Կ'ուզեմ խօսիլ, բայց
 դաղափարիս թռիչ տուող բառեր ինձ կը պակսին:

Սակայն Ձեր ներողամտութեամբ քաջալերուած՝ այս
 մի քանի տողերով կը յայտնեմ Ձեզ ջերմագին բարե-
 մաղթութիւններս:

Հաւատացէ՛ք, սիրելի՛ մեծ հայրս, Ձեր նկատմամբ
 տածած զգացմանցս անկեղծութեան և անվերջ սիրոյս՝
 և ընդունեցէ՛ք, կ'ազաչեմ, զիս՝

[Թուական]

Ձեր շնորհապարտ դուստր

* * *

10. Շնորհաւորութիւններ բարեկամուհիի մը
 ուղղուած:

Սիրելի՛ դ իմ Գոհար,

Կը յիշե՞ս այն օրն, երբ ի միասին կը շրջէինք Պէօ-
 յիւքտէրէի քարափանց վրայ, տեսանք ծերունի մը՝
 որ մենէ ողորմութիւն խնդրեց: Հէքն բոկանի էր,
 տժգոյն, ողորմուկ և վաստակաբեկ: Սււա՛ղ, մեր նը-
 պաստն ի՛նչպէս կարող էր ափօփել թշուառին այնքան

տառապանքն : Տխրութեամբ կը դիտէիր ծերունիին հեռանալը , և պարապ քսակդ ինձ ցոյց տալով , կը ցաւէիր որ չես կրնար աւելի սիրտիկ թշուառներն :

Այն ատեն արտասուալից էին աչերդ և սեղմելով ձեռքս , լաւ կը յիշեմ թէ այսպէս ըսիր . « Ա՛հ , ինչո՞ւ հարուստ չեմ » :

Անշուշտ բարերար ոգի մը լսեց քու ձայնդ , երկինք պսակեց իղձերդ , որովհետեւ դու այսօր հարուստ ես դեռ նոր ստացած ժառանգութիւնովդ :

Ասով կը շնորհաւորեմ քաղաքիդ աղքատները , զորս երջանկացնելու ամէն դիւրութիւններով օժտուած ես հիմայ : Ծատեր պիտի օրհնեն քեզ , ինչ փոյթ թէ երախտիք ապերախտներու պատահին :

Շնորհակալութիւն , սիրելի մտերմուհիդ իմ , վասն զի հաճած ես առաջին առթիւ տեղեկացնել ինձ քու երջանկութիւնդ :

[Թուական]

* * *

11. Ենորհակալութիւն ընկերուհիի մը կողմէ իր ընկերուհիին :

Քաղցրիկդ իմ ,

Դու ևս սկանառես եղար այն ցնձութեան , երբ դպրոցէս հրաժարեցայ :

Արդարեւ շատ երջանիկ էի , վասն զի նորէն պիտի տեսնէի ծնողքս , և մեր դաշտերն՝ որոնք դարնան հետ կը գեղեցկանան : Հրձուանքս կատարեալ էր , վասն զի պիտի վայելէի ծնողքիս տեսքը :

Նոյնպէս գոհ էի որ վերստին կը գտնէի իմ սպիտակ

և բարեյարդար սենեակս , վասն զի ալ չպիտի լուծէի ինդիրներ , չպիտի գրէի շարագրութիւններ , և ինչ Այնչափ գոհ էի , որ պահ մը մտածեցի լծակը նետել գրքերս , տետրերս , վերջապէս ամէն բան՝ որ ինձ կը յիշեցնէ դպրոցական կեանքը :

Բայց հիմա այս նախկին եռանդս նուազած է : Ո՛հ , կը սիրեմ տակաւ մտածել դպրոցին վրայ , ուսուցչացս վրայ , ընկերուհեացս վրայ՝ որոնց հաճոյքին և վշտերուն մասնակից էի . ընկերուհիներուս՝ զորս գուցէ յաւէտ չտեսնեմ , որովհետեւ ո՞վ գիտէ թէ ապագան մեզ ո՞ւր պիտի տանի :

Երբ այս ամէնը կը յիշեմ՝ հոգիս կը վրդովի : Կը վայելեմ ծնողքիս տեսքը , բայց կը ցաւիմ կորուստներուս վրայ , և կորուստներս ատնք են , ուսուցիչներ և ուսուցչուհիներ , ազնիւ ընկերուհիներ , Դուք . վերջապէս այս ամէնը զիս շատ կը խռովէ :

Ինչու կատարելապէս երջանիկ չեմք կրնար ըլլալ : Ա՛հ , եթէ հեռաւորութիւնները կը բաժնեն մեզ , թող մեր նամակները մերթ ընդ մերթ զմեզ իրարու մօտեցընեն , որպէս զի կարելի եղածին չափ կենդանացնենք մեր առաջին տարիներու քաղցրիկ յիշատակները :

Շնորհակալութիւն այն չքնաղ նուէրին համար՝ որով կը յիշեցնես ինձ մշտավառ սէրդ : Ես կարող չեմ կենդանի բացատրութիւններով յայտնել ինչ որ կ'ըզամ քեզ նկատմամբ :

Մնա՛ս բարով , սիրելի՛ մտերմուհիս , դուն ալ փափաքէ՛ ընտանիքին ծոցը վերադառնալուդ , բայց յիշէ՛ թէ երբ դպրոցը թողլով ուրիշ տեղ վնասուես երջանկութիւն , պիտի հրաժարիս նաեւ շատ մը ուրախութիւններէ , որոնց վրայ սիրտդ ուշ կամ կանուխ պիտի ցաւի :

[Թուական]

* * *

12. Կեֆաւոր մը նաւակն իր սակունքի ին՝ որ դեռ
նոր աւարսած է դպրոցական շրջանը :

Սիրեցեա՛լդ իմ ,

Երէկ ընդունեցայ նամակդ՝ որ ինձ մեծ հաճոյք
պատճառեց , որովհետեւ անով հասկցայ թէ գիւղական
աշխատութիւններ քեզ չեն մտադուցած դպրոցը : Կը
վախնայի թէ ուրիշ շատ աղջիկներու նման ըսես . —
Ա՛հ , ես սպասուհի մ'եմ , որ խոհանոցի գործեր տես-
նեմ , հնձոց վրայ հսկեմ , հաւեր պահեմ : Ասի սխալ մ'է ,
ուրիշ շատ մը անխուսափելի աղէտքներ յառաջ կու-
գան : Առանց ծանրանալու այն անուռն դոհունակու-
թեան վրայ , զոր թէ՛ բարւոք ընթերցումներ կը պատ-
ճառեն և թէ՛ գրութիւնք՝ որոնցմով մեր մտածումներ-
քը ուրիշներու կը հաղորդենք , կ'ըսեմ թէ կրթութիւնն
մեծ մեծ բարիքներ յառաջ կը բերէ : Որովհետեւ դուն
գեղջկուհի մ'ես , ժրջան , համեստ , բարենախանձ
ոգի ունիս , հարկ կը համարիմ՝ քեզ շօշափելի օրինակ
տալ և ցուցնել թէ կրթութիւնն աղբիւր է երջանակու-
թեան :

Հօրս կալուածներուն մէջ կան երկու բաւական կա-
րեւոր ազարակներ : Մին յանձնուած է Պետրոսի՝ որ
կանուխէն ամուսնացաւ Ատրինէի հետ , որուն համար
կ'ըսէին թէ թէպէտ չունի հարստութիւն , սակայն իր
դասերէն օգտուած է . միւս կալուածն կը յանձանձէ
Գրիգոր , որուն կինը հարուստ կը կոչուի , որովհետեւ
մեծ հարստութեան մը տիրացած է :

Երկու վարձակալներն ալ հաւասարապէս մտացի են ,
աշխատասէր , և պարկեշտ ուրեմն ինչո՞ւ համար Պետրոս

չ յառաջդիմեր , մինչ Գրիգոր լաւ դիրքի մէջ է և մտա-
դիր է արդէն փոքրիկ դաշտ մը դնել : Միոյն բախան
յաջո՞ղ է և միւսին ո՞չ : Արդեօք կարկուտը և եղեամբ
միոյն կը խնայեն և միւսը կը հարուածեն : Ո՛չ , բայց
Ատրինէ , որ գիտէ կարգալ , գրել , հաշուել , կանոնաւո-
րապէս կը բռնէ տետրակներ , առուծախի հաշիւներ , և
ոչ ոք կարող է դանի խարել : Երբ օր մը ծախքը մուտ-
քէն աւելի ըլլայ , ամէն խնայողութիւն ի գործ կը դնէ
որպէսզի հաւասարակշուութիւն պահուի . ամէն ինչ կար-
գին է հոն , ոչ դրամ կը կորսուի և ոչ շուայութիւն
կ'ըլլայ : Մանաւանդ երբ ամուսինն և ծառայք երեկոյն
տուն դառնան , օրուան աշխատութիւններէ յոգնած , ե-
րիտասարդ վարձակալուհին կը կարգայ անոնց շահա-
գրգիւ և զրօսուցիկ գիրք մը :

Ամէն ոք կ'ուսնկնդրէ Ատրինէի և ոչ ոք գինետուն
կ'երթայ : Ասով նա դիւրութիւններ գտած է քաղաքին
մէջ վարկ բանալու իր ամուսնոյն համար , և Պետրոս
այս դասերէն խրատուած օր աւուր կը բազմացնէ իր
հարստութիւններն , ընդհակառակն Գրիգոր որ և է օգուտ
մը չքաղեր իր կնոջ գիտութիւններէն , ոչ մէկ դիւրու-
թիւն կը գտնէ իր տան մէջ :

Թէպէտ անոր կինը Սիրարիի մեծ դրամօթիտ բերած
է , սակայն օրէ օր կը ծախուի այն , աղախիններ , ծա-
ռաներ կը վարուին իրենց ուղածին պէս : Երեկոյնը
փոխանակ ընթերցումներ մտիկ ընելու , կը կանչէ դրա-
ցիներ , կ'արբենան , կը խաղան և դրամը կը վատնուի :
Ազարակին հասոյթը տարուէ տարի կը նուազի , և վար-
ձակալը նորանոր պարտքեր կ'ուսնենայ : Ահա թշուառու-
թիւն : Այսպէս կը տեսնես , սիրելի՛դ իմ , մէկ կողմէն
աղիտութիւն և աղքատութիւն , և միւս կողմէն գի-
տութիւն և բարեկեցութիւն :

Աշխատէ՛ , աղջիկս , օգտուէ՛ այն դիւրութիւննե-
րէն՝ որոնք քեզ ո՛չ թէ գիտուն մը , այլ ուսեալ մը
պիտի հանդիսայնեն : Դպրոցը քեզ սորվեցուցած է
կարգալ , գրեւ , քերականութիւն , հաշիւ . խորհէ՛
անոնց վրայ որ քեզի ըսած են , և անոնց՝ զորս դուռ
աչքերով պիտի տեսնես : Աւելին չեմ պահանջեր : Քեզ
իբրև քաջալեր՝ ընթերցման մի քանի գրքեր կը յղեմ :
Գրէ՛ ինձ մերթ ընդ մերթ , որպէս զի քու յառաջդի-
մութեանդ տեղեկանամ :

Ծնորձաւորութիւններս դպրոցական շրջանն յաջո-
ղապէս աւարտելուդ համար :

[Թուական]

(Թարգմ.)

* * *

13. Հօր սնունտն սօսի առփառ աղջկան մը նաւակ :

Բազմերա՛խտ հայր ,

Ո՛չ , ստուերի մէջ չպիտի նիրհէ յիշատակդ , սուրբ
և պաշտելի յիշատակդ , որ կենացս առաջին բողբէջն
մանկական խօլ ժպտաներուս ու արցունքներուս մէջէն
երեւցաւ : Բարոյն դէմքն էր այն , արդարի դէմք , որ
որրանիս վերև ցոլացաւ :

Ո՛վ քաղցրիկ երազ մանկութեանս :

Դ՛ու , ո՛վ սիրելի հայր , խուսկեր ցանցեր այն
մթնոլորտին մէջ՝ ուր արև տեսայ , մեզը լեցուցիր
կեանքիս բաժակին մէջ , երջանկութիւն ինձ նուիրեցիր :
Ի՞նչ փոխարէն տամ քեզ , հայր պատուական :

Նորափթիթ կեանքիս ամբողջ աւիւնը և սէրը կը
նուիրեմ քեզ . ո՛չ , ամէն ժամ խանդ մը կը հրդեհէ՛

հոգւոյս մէջ , երախտագիտութեան կրակը զիս կը
լափէ :

Յաւէտ օրհնութիւնն քեզ :

Սիրելի՛ հայր , թէպէտ հեռու , բայց կուգամ ձայնս
խառնել անուանդ շնորհալի հանդէսին մասնակցողնե-
րու բարեմազթութիւններուն և կ'ազաչեմ որ ընդունիս
ջերմ զգացումներս թանկագին կեանքիդ երջանկու-
թեան և երկարութեան համար :

Միշտ

Ամենաշուքուսարդ

[Թուական]

* * *

14. Դասխարակունիի մը նրամեշին առփառ իր
սակունեաց շնորհակալութեան նաւակն :

Ծնորձաշո՛ւք Դաստիարակունի ,

Մինչդեռ զուարթ մանկութիւնը ժպտաներ կը շարէ
մեր շրթներուն վրայ , մինչդեռ մեր անտիական կեան-
քը մեզի տարախութիւններ կը ներշնչէ , բայց ա՛հա ,
ինչ փոփոխութիւն , կը մոռնանք այս պահուն այդ ա-
մէնը և յանկարծ տխրութիւն մը մեր նայուածքները կը
վարագորէ :

Ամսէ մը ի վեր մեր խօսակցութեան միակ առար-
կան Դուք եղաք . ամէն աշակերտունի արտասուելու
չափ յուզուած շեշտով մը սա բառերը միայն կ'արտա-
սանէր . Մեր դաստիարակունին կը կորսնցնէր ա՛հա :

Եթէ մեր յոյգերը ներէին , շատ բաներ կ'ուզէինք
ձեզ խօսիլ , բայց քաջ գիտնալով միանգամայն թէ Ձեր
փափուկ սիրտն ալ արդէն չպիտի ստիար Ձեր աշակեր-

տուններու վերջին խօսքերուն , ուստի բաւ կը համարինք լոկ ակնարկ մը նետել Ձեր յիշատակներուն վրայ :

Դուք , ս'ի սիրելիդ մեր , մեր երէց քոյրն , մեր կաթողին մայրն հանդիսացաք այսքան տարիներ . այս սրահն՝ որուն ամպիրոնէն մեր բարեկրթութեան պատգամներն արձակեցիք երկար ատեն , ցնծութեամբ տեսաւ զՁեզ անձնուէր դաստիարակուհի , զՁեզ սանուհեացս բարի ուղեցոյց , զՁեզ սիրոյ և գորովանքի քաղցր առաքելուհի , ու հիմայ կը թողուք Ձեր բնմը , կը թողուք Ձեր սանուհիները , ու մենք մեր անգորթեւերով Ձեր ընթացքը կասեցնելու անկարող , կը դնենք ահա Ձեր ոտքը մեր անհուն չնորձակալեաց , երախտադէտ զգացումներու փունջը , ու կը գոչենք ախրագին . երթա՛յք բարեաւ , Աստուած Ձեր հետն , երջանկութիւնը Ձեր տունը :

Միշտ Ձեր չնորձապարտ սանուհիք

[Թուական]

* * *

15. Բրոջ մը նամակը իր եղբօր ուղղուած . —

Անուան շնորհաւորութիւն :

Խանդակա՛թ եղբայր իմ ,

Առիթը պատեհագոյն է ահա , սիրելի անուանդ տօնը , որ կը նորոգէ հոգւոյս մէջ ջերմագին զգացումներ . գէթ այս պահուն քովդ ըլլայի , անձամբ յայտնէի բարեմաղթութիւններս . բայց դժբաղդակա՛ն կեանքը զիս քենէ հեռու կը պահէ : Նմանալիշտ ենք երկուքս ալ , դուն պանդուխտ , ևս պանդուխտ . բայց դուն ինձմէ

աւելի ժրջան մեղու մըն ևս աշխատութեան փեթակին մէջ : Սակայն անշուշտ պիտի անցնին այս տարիներ , և սիրալիր սիրտը պիտի գտնէ դարձեալ իր ընտանեկան վառարանը , անոր շուրջ խմբուած իր հոգւոյն հատորները , հայր , մայր , և քոյր . հոն պահուած են իմ ուրախութիւններս , իմ երջանիկ ժամերս :

Սիրելի՛ եղբայրս , այս տարի ինձ համար խորհրդաւոր կերպով կը ներկայանայ անուանդ տարեդարձը , վասն զի աւելի քու սէրդ սրտիս կը խօսի . կ'զգամ թէ ինձ փառք է քեզ նման եղբայր մը ունենալ , օժտուած այն բարձր ձիրքերով՝ որոնք եթէ պատիւ են մեր տան , մանաւանդ ինձ երջանկութիւն են :

Ո՛հ , քաղցր է ինձ մաղթել որ ապրիս երկար և երջանիկ , և անուանդ միշտ փառքով հնչէ աշխարհի առջեւ :

Յաւերժ անձնուէր քոյրդ

[Թուական]

* * *

16. Բրոջ մը իր եղբօր ուղղած շնորհաւորագիր :

Եղբա՛յր իմ ,

Ի՞նչ մակդիր կցեմ եղբայր բառին , որ ինձ համար քաղցրագոյն անունն է , և այն ինքնին կը բացատրէ ամենասիրելի որակականը :

Բայց քենէ հեռու ապրիլ , չվայելել քաղցրիկ տեսքըդ , շատ դառն էր ինձ , և ահա սահեցան դային պանդխտութեան տարիներ , որոնց մէջ չնորհիւ անխոնջ աշխատութեան՝ տանդ ուրախութիւնը և դերդաստանիդ պատիւը աւելցնելու դիրք մը չահեցար , բազմա-

Թիւ մրցակիցներու մէջէն յաջողեցար և դու բժշկականը վկայագիր ընդունիլ . վկայագիր՝ որ քու աննման ձիրքերուդ գրաւոր երաշխիքն է . ո՛հ, ի՛նչ ուրախութիւն, մանաւանդ թէ ի՛նչ երջանկութիւն քոջդ համար՝ որ միշտ իր ազօթքներուն մէջ կը խնդրէր երկընքէն դերազանց յաջողութիւնդ :

Եւ հիմայ մտքովս կը շրջիմ այն վայրերն՝ ուր սիրովանք պիտի սփռուի ընդհուպ, յուսահատ հիւանդին անկողնոյն մնարը կանգնած՝ կեանք պիտի բաշխես անոր, պիտի սրբես շատերու արցունքը և զքեզ սիրելի պիտի ընծայես, որովհետեւ ճարտար բժիշկ մը օրհնութիւն է մարդկութեան : Երբ կը մտածեմ թէ քու թանկագին ծառայութիւններովդ արժանի պիտի ըլլաս ընդհանուրին օրհնութեանց, ամէն շրթներէ ներքոյնք պիտի հիւսուին քեզ համար, անհունապէս կը հրճուիմ :

Եղբայր իմ, ժամէ ժամ կ'սպասեմ ցանկալի դարձիդ : Ա՛հ, ո՛րքան մեծ ուրախութիւն պիտի պատճառէ մեր տան՝ փառաւոր դարձդ . երկարատե բացակայութենէ մը վերջ քաղցր է սիրելիներուդ զքեզ գրկաբաց ընդունիլ :

Համբուրելով զքեզ կարօտոյ շրթներով՝

Եմ ընդհուպ դարձիդ տենչացող քոյրդ

[Թուական]

17. Նառակ Տիկիև Տը Սիւնիսի :

Կը փափաքէի իմ երախտագիտութիւնս յայսնելու եղանակ մը գտնել՝ որ յարմարի և համեմատ ըլլայ այն բովանդակ երախտագիտական զգացման, զոր սրտիս մէջ ունիմ խեղճ փոքրիկ Բեռնարին Ձեր կողմէ կզած

բարեոյն համար : Դուք անոր ընթացքէն դո՛հ պիտի ըլլաք, ազէկ տղայ մըն է . նա Ձեր բոլոր բարութեանց համադատասիրան խանդ ցոյց պիտի աայ, որով մեր ամենուս ալ երախտագիտական պարտուց դոյզն ինչ բան ըրած ըլլայ . լաւ համողութեցէք, եթէ հաճիք, որ ապերախտ կնոջ մը բարիք ըրած չպիտի ըլլաք և Ձեր բարութիւններ այնպէս կ'ազդեն ինձ, որ բոլորովին Ձեզ կը նուիրուիմ :

Եթէ այսու հանդերձ վառաւեմ նաուս գրագիր կարգուի, չգիտեմ այլ ևս ի՛նչ ընել : Իմ մասն (Տիկիև Սեւ Վինետէ) կ'ըսէր այսպիսի դէպքի մէջ թէ՛ երբ մարդ այս աստիճան երախտաւոր ըլլայ, ապերախտութիւնը միայն կրնայ ամէն բան թօթուել : Ձեր մասին այս կերպ խորհելու զգացում մը չունիմ, և այլն :

[Թուական] (Թարգմ.)

* * *

18. Նառակ Վ . . . ի

Տէ՛ր,

Ձեզ ո՛րչափ պարտական ըլլալուս վերահասու եղայ : Դուք չէք այն մարդոցմէ՝ որ իրենց բարեկամաց բարիք միայն կը մաղթեն, այլ դուք բարիք կը գործէք իսկ : Եթէ ուրիշներն ըլլային, պիտի ըսէին. Ի՛նչպէս եղևերու և աւոր մեքիև : Եւ երբ մարդոց վրայ արդահատիկ հարկ ըլլայ, կը թողուն զայն և իրենց ճաշին կ'երթան : Իսկ դուք ամէն բան կը կարգադրէք, և յոյժ արագ և յոյժ բարեոք, և ըստ ամենայնի ծառայութիւն կը մատուցանէք բարեկամաց :

(Թարգմ.)

19. Նամակ Տիկին Տր Մենքընոնի առ Օր. . . . :

Շատ ուրախ եմ Ձեր տունը ուր ձեր համար : Անոր որ Ձեզ հետ կ'ամուսնանայ, շատ յարգելի անձ է. նախամեծար կը համարի Ձեր առաքինութիւնն այն հարստութիւններէն՝ զորս կրնար գտնել և Դուք իւր առաքինութիւնը կը նախադասէք այն ընչից՝ զոր պիտի վայելէք իրեն հետ : Այսպիսի զգացումներով ամուսնութիւն մը երջանիկ միայն կրնայ ըլլալ : Աստուած պիտի օրհնէ երկու ամուսիններ՝ որոնց յօդակապն է բարեպաշտութիւնն : Անդադար պիտի սիրեմ զՁեզ և և պիտի յիշեմ յարածամ որ սիրելի եմ Ձեզ .

(Թարգմ.)

20. Առ օրիորդ մի՛ լորս նշանխօսութեան առքիւ :
Օրի՛որդ ,

Այնքան բուն է իղձս Ձեր երջանկութեան համար , որ կը կարծեմ թէ անհնար է որ ինձ չափ ուրիշ մը բերկրի Ձեր նշանխօսութիւնը լսելով : Վաղուց արժանի էք լաւագոյն ընտրութեան մը , և կ'իմանամ թէ Ձեր խօսնայրն ալ մշակեալ մտքի մը հետ կը կրէ բարի սիրտ . ի բնէ քաջատոհմիկ է և այնպիսի ձիւրքեր ունի , որոնց վրայ աչխար՝ կը հիանայ : Խորհրդաւոր վայրկեան , երբ թողլով հայրենի տունը պիտի երթաք Ձեր ճակատագրին ետեւէն . հղօր ձայն մը կը հրամայէ Ձեզ հեռանալ ծնողական գրկէն իբրև նոր Ռեքեկա մը՝ որուն հարցուցին . կ'երթա՞ս այս անձանօթին հետ . և նա ըսաւ . կ'երթա՞մ :

Ուրեմն զնացէ՛ք և դուք , Ազնի՛ւ Օրիորդ , զնացէ՛ք ողջունել երջանիկ կեանք մը ձեռք ձեռքի տուած ընտրեալ երկասարդի մը հետ :

Այսպէս կը մաղթէ ի սրտէ Ձեր ազգական՝

[Թուական]

Յ Ա Ի Ա Կ Յ Ա Կ Ա Ն Ն Ա Մ Ա Կ Ն Ե Բ

Պիտոզուրիւնք. — Այս տեսակ նամակաց մէջ ամենէն կարեւոր կէտն է զոյգ կենալ սեքեւեքեալ ոմի մը պահանջումներն ու ոգին գործածել (Նամակներ՝ որոնց նպատակն է բոս սովորութեան ազգականի մը կամ բարեկամի մը մահուամբ դիւրագգած անձանց հոգուց մէջ մխիթարանք ներշնչելու նգնիլ) : Այդպիսի ասացուածոց պշտմ մը խիստ ծաղրելի եւ անյարմար կ'ըլլայ , որովհետեւ այդ եղանակաւ նամակագիրն ցոյց պիտի տայ աւելի մտքի նամակ գրելու նպատակ ունենալն քան ուրիշի ցաւը կարեկից ըլլալն : Այս տեսակ նամակաց մէջ երբեմն կը պատահի կրօնական գաղափարներ ալ խառնել , մեր ոչնչութիւնը մեր աշխիս առջեւ ունենալով աւելի մեր խորհրդածութիւնները կը գարձունեն **Պիտոզուրիւն Էակի**ն զօրութեան եւ մեծութեան վրայ : Մեր մշտմունքն դազողի մը տեսով աշխարհային կայերը խզելով կը սլանայ անսահմանելի ապագայի մը բնագաւառները , անմահութեան անհուն դասեր , այս աշխարհի մէջ մեր յարգած եւ մեր խնկարեալ ամէն ինչ մեզ կ'երեւի իբրև ծաղրելի խաղաղիկներու կոյտ մը . . . : Այսպէս մի քանի երկիւղած եւ վիշխաղայական պարզ խորհրդածութիւններ , անոնց հետ հանգուցելոյն գովեսք կը մեղմանցնեն մտմունքներ : Նամակագիրն այս կերպով նոր արցունքներ կը խլէ իր սրտաւոր եւ մեղմանդոն գովաբանութեամբ եւ կը ճնուցանէ վշտի մէջն իսկ ներքին բեկիւրանք գգացնող հրապոյր մը : Նամակաւորն խանդաղասնօք կը կարգայ եւ այդ ընթացման գործածած ժամանակն տեսակ մը սպիտում է իր վշտին : Միւս կողմէ չտուանք բտելու որ մտք իր ժամանակն ի գո՛ւր կ'անցունէ կարգաւոր յանախ աւարդական այն սին ձեւերն որ կը գործածուին այնպիսի գրութեանց մէջ , յորս նամարիս ցար երբեք չերեւիր իր կիներ կամ իր ա-

մուսիքը կերակրող անձին ուղղուած ցաւակցական նամակին լէջ : Բայց անուրանալի է որ հեմարիս բարեկամներու չափ չեն Տարիս պարզ ծանօթներ , կը բաւէ որ այդ գրողներէն միայն մին անկեղծաբար Ձեզ ցաւակից բլլայ , անա այդ բարեկամն է որ չգրէր այնպիսի նամակներ , որոնց մէջ արարողական ձեւեր միայն ի նկատի կ'առնուին , այլ նա կը խառնէ իր արցունքներն Ձեր արցունքին : Այս այլ եւ այլ խորհրդածութիւններէն յետոյ՝ որոնցմով ուզեցինք նամակագիրն պատրաստել ցաւակցական ամէն տեսակ նամակներու շարադրութեան , փութանք այժմ այս նիւթերուն վրայ օրինակներ տալ :

21. Յաւակցական նամակ տրոհելու ձևը ուղղուած իր անուանոյն մահուան առքիւ :

Տիկին ,

Ծանրաթախիծ սգով խնայայ Ձեր ամուսնոյն մահուան գոյժը : Դեռ այնքան մտտազոյ իրեն հետ կը թաղուին գեղեցիկ յոյսեր . իր բարեմասնութիւններ և ազնիւ հոգին կը խոստանային Ձեզ մշտապէս երջանկութիւն : Կորսնցուցիչ զանի . հազուադէպ ընկեր մ'էր , որ Ձեռնէ բաժնուեցաւ . սակայն ո՞չ ապաքէն ամենքս ալ ստիպուած ենք մէկմէկու ըսել յաւիտենական միաս բարովն : Ա՛հ , իմ արցունքներս ալ կը խառնեմ ձերիններուն հետ . սակայն միթէ անհնամբ է չմխիթարուիլ . այո՛ , անկարելի է մոռնալ իր կորուստն , բայց անկարելի է չմխիթարուիլ : Երկինք՝ որ կ'ուզուէր մեր արցունքոտ աչքերը , ձայն մ'ունի , որ մեր ականջին կը հնչէ աչապէս . Մխիթարուեցէ՛ք , ես եմ որ կ'երջանկացնեմ իմ սիրելիներս :

Տիկին , Ձեր ամուսինն այնքան առաքինի և եր-

կիւղած՝ կը վայելէ այժմ Աստուծոյ սիրելեաց պահուած երջանկութիւնն . Յիշենք թէ ասա մենք վազանցիկ , կարճատեւ դեր մ'ունինք . որքանէ սկսեալ մահուան կը դիմենք , բայց առաքինիին համար կայ ուրիշ կեանք մը , որ կը վարձատրէ զանի իր բարեքննութեան համար : Այն երկնային օթեւանին մէջ արդարներ պիտի զընտրուին . Ձեր ողբացեալ ամուսինն գլխաւորաբար կը քաջաշէրէ զՁեզ արիաբար տանիլ ամէն վշտաց : Այս սուհեակ ստանձնեցէ՛ք Ձեր որդւոց վրայ մօր եւ հօր կրկին պարտաւորութիւններն : Այն անմեղ էակներն զՁեզ ունին նեցուկ . անոնց վրայ կը դռնէք իրենց հօր դժերը . թող անոնք թանկագլին ըլլան Ձեր մայրենի գթոյն առջեւ :

Յանձնելով զՁեզ Հոգւոյն Սրբոյ սիրտինքին՝ պատիւ ունիմ ըլլալու , Տիկին ,
 Ձեզ հնազանդ և ցաւակից
 Ծառայ
 * * *

[Թուական]

22. Պատարիս ցաւակցական նամակի՝ տրոհելու ձևը կողմէ ուղղեալ :

Ազնուազարմ Տէր և բարեկամ ,

Ներեցէ՛ք համակիր կարճատեւ ոճին . անագորոյն կացութիւնս զիս կը չբմեղացնէ անշուշտ : Ձեր սիրտ փանքն ի խոր ազդեց ինձ : Երախտապարտ եմ Ձեզ՝ զի կը ջանաք վշտացս բեռը թեթեւցնել : Կը յուսամ թէ կրօնական զգացմունքս և որդւոցս սէրը մորմնքս կը նուազեցնեն :

Սակայն այս վշտացս մէջ քաղցր է ինձ մտածել թէ ունիմ բարեկամ մը՝ որ կը յուզուի իմ տառապանքիս վրայ : Կ'զգամ Ձեր մխիթարութեանց արժէքն , և շնորհակալութիւններս կը յայտնեմ Ձեզ , վասն զի այնքան զգայուն սրտով կը հաճիք ցաւակից ըլլալ իմ դժնդակ կացութեանս :

Կ'աղաչեմ որ ընդունիք այս աւթիւ խորին մեծաբանացս հաւատովքն , որով պատիւ ունիմ ըլլալ

Ձեզ անձնուէր

[Թուական]

23. Յաւակցական նամակ հայրակորոյս որդւոյ մը ուղղեալ :

Տէ՛ր ,

Ձեր պատուական հօր տարածած մահը զիս շատ խորին արտմութեան կը մասնէ . ապահով եղէք թէ անկեղծօրէն ցաւակից եմ Ձեզ : Կը սիրէի Ձեր հայրը , մտքիս առջև կուգայ այն ազնիւ քաղաքացին , և ինքնին կ'երեւակայեմ Ձեր խորին ցաւը : Ո՛չ , չպիտի ուզեմ Ձեր սուգին մեծութիւնը նուազեցնել , զի օրինաւոր է այդ . լացէ՛ք Ձեր կեանքի հեղինակին վրայ , որդիական սուրբ հարկ մ'է այդ . լացէ՛ք Ձեր արտասուք պատիւ են Ձեզ , և կ'ապացուցանեն Ձեր զգայուն հոգին և բարի սիրտն : Ծաղիկներ սփռեցէ՛ք այն հոգին վրայ՝ ուր կ'ամփոփուի ոսկրտին որդեսէր հօր :

Տէ՛ր , այժմ առիք կենաց տխուր փորձն . մեր ճակատագիրն այս է , հետզհետէ երթալ դէպ ի լուռ զե-

րեզման , բնակիլ շիրմին գիշերին մէջ : Ձեր որդին իսկ մի օր պիտի մատուցանէ որդիական հարկն Ձեր դերեզմանին վրայ : Երանի՛ Ձեր հօր , վասն զի իր առաքինութիւններ կ'ըլլան Ձեզ ժառանգութիւն : Եզի՛ք անոր նմանող . անոր հոգին կրելով երեւցիք աշխարհի առջև :

Ձեր կացութիւնը կը յուզէ զիս , և կը ցաւիմ որ կանուխէն կ'ունիք տառապիլ , սիրելիներու կորուստներ տեսնել , նկատել շուրջն պարապութիւն մը՝ որ կը տխրեցնէ իրաւամբ :

Այսու հանդերձ կ'աղաչեմ որ արիանաք Ձեր մորմաքին մէջ և ընդունիք զիս

[Թուական]

Ձեզ սգակից բարեկամ

Գրեմ

24. Յաւակցական նամակ :

Ազնի՛ւ բարեկամ ,

Ո՞ւր է նա , չընաղած իր քոյրդ , որ դպրոցի գրասեղաններուն վրայ իսկ՝ կը վայելէր գեղեցիկ համբաւ : Նա քեզ եղբօրդ հրճուանքն էր , ծնողքին ոսկեղէն երազն : Ա՛հ , ինչո՞ւ խամրեցաւ այն ծաղիկն , ո՞ւր արդեօք սլացաւ այն նորափետուր թռչուն :

Իր անմեղի կեանքն ի՛նչ հմայք կը ներշնչէր . իր սուրբ պատկերն ի՛նչ խոկոմով մը կը յափշտակէր սիրտն , ինքն իբր ժիւր և զգաստ աշակերտուհի մը ի՛նչ սիրտն , ինքն իբր ժիւր և զգաստ աշակերտուհի մը ի՛նչ նախանձեղի տիպար էր իր համատի ընկերուհիներուն :

Արդեօք նա մի՞ն էր այն իմաստուն կոյսերէն , որ իրենց լապտերները վառելով գացին երկնային հարսնիքն :

Նկատեցէք Ձեր վիշտն իբրև քաւութիւն այն յան-
 ցանքին՝ որոնց ամենքնիս ալ ենթակայ ենք այս կեան-
 քիս մէջ : Նկատեցէք զայն իբրև դրաւական մը այն
 երջանութեան , զոր Աստուած Ձեզ կը պատրաստէ
 հանդերձեալ կեանքին մէջ : Որդի մ'ալ ունիք , ամէն
 հոգ տարէք զանի Ձեզի պէս պարկեշտ մարդ ընելու .
 մէկ խօսքով , մխիթարուեցէք անով որ Ձեզ կը մնայ
 և աղօթեցէք անոր համար՝ որ ալ չի կայ :

Թերեւս զարմանաք այսպիսի խորհուրդներ ընդու-
 նելով վերտառութիւններ գրողէ մը . բայց գոհութիւն
 երկնից , անոր պատիժը կրած եմ , և ինքզինքս դժ-
 բախտ պիտի համարէի , եթէ պատժուած չըլլայի :

(Թարգմ)

ԳՄԵ

27. Յաւակցական նամակ

Տէր ,

Այն խորին ցաւը՝ որով կը հսկծայ սիրտդ սիրելի
 զոքանչ մօրդ այնքան դառն որքան անակնկալ մահ-
 ուամբ , կուգամ բաժնել քեզ հետ : Կորուստն էր այս
 պատուական կնոջ մը , զոր առաքինութիւնը իբրև իր
 աղջիկը մատնանիչ կը ցուցնէ Եւայի թոռներուն . հե-
 տեաբար անմուսնայի է և արդար էր որ ընդհանուր
 վշտի առարկայ մ'ըլար այն , ինչպէս որ ալ եղաւ իր
 մահուան գոյժի վայրկեանէն :

Այս հարուածէն սասանած և հազիւ զսպած մեր
 արցունքները՝ հետեւեցանք իր դադաղին , աւաղելով
 կեանքն , որուն վայելքը կարճատև է միշտ . ծաղկին

պէս է ան , որ թեթև շունչէ մը կը խամրի , խոտին
 պէս՝ զոր անցորդը կը կոխտոտէ ու կ'անցնի :

Ի՞նչ բան պիտի կրնայ լեցընել տիկին Յուլիանէի
 ձգած պարապութիւնը , սիրտանքի ի՞նչ խօսքեր պիտի
 կրնան ամօքել քու և ազնիւ տիկնոջ զգացած վիշ-
 տը , մանաւանդ տիկնոջ՝ որ կորսնցուց անդուգական
 մայր մը , որուն գովեստը կը հիւսեն հոս ծանօթ շըրթ-
 ներ :

Ի սրտէ կը մաղթեմ իրեն արիութիւն հանդուրժելու
 այս մեծ ազէտքին և սիրտուելու հոգւովն քու նաև
 իրեններուն սիրոյն համար :

Կեանքի ամէն դառնութիւններէ ազատ պահէ Աստ-
 ուած Ձեր տունը , ուր ապրի յաւէտ Տիկին Յուլիանէի ,
 այն բարի կնոջ յիշատակը իբրև անաղօտ լոյս մը Ձեր
 ընտանեկան յարկին :

[Թուական]

* * *

ՅԱՆՁՆԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆՅ ՆԱՄԱԿՆԵՐ

Պիտոյութիւն . — Երբ կը յանձնարուէ բարեկամ մը , ազգա-
 կան մը , օտարական մը , պաշտպանեալ մը , վերջապէս քուստու-
 քեան մէջ գտնուող անձ մը , կ'ուզէ միեւնոյն անձին վայելել սալ
 պնդիսի շնորհներ , զորս աստիճանաւոր անձ մը կրնայ կատարել :
 Ուրիշ կերպով բացատրելով . Ձեր վարկը կը գործածէ ի նպաստ երկ-
 րորդի մը :

Յանձնարարութեանց բազմաթիւ տեսակներ կան . շատ զգուսնա-
 լու է զանոնք անխորհրդաբար եւ անխիտ կերպով գործածել . որով-
 նէտէ տակ յո՞ւմ տեսիլ մը պատասխանատուութիւն ստանձնած կ'ըլ-
 լաւ ձեր յանձնարարած անձին հա՛հաւ եւ վերջէն նորս գործելիք յան-
 ցանքներ եւ յիմարութիւններն կրնան ձեր վրայ ծանցուալ , ուսի

պէ՛տ է այնպիսի անձեր յանձնարարել, որոնց վրայ լաւ համարում ունիք, եւ որոնց բարոյականին վրայ կանխաւ նպաստւոր տեղեկութիւններ հաւանած չլլաք, որովհետեւ դարձեալ կ'ըսեմ. վերջէն նոցա գործելիք բերութիւններն կեցողի մը գձեզ մեղակից կ'ընեն: Ասկայն հարկ չի կայ այդ խոհեմութիւնը մինչեւ չարականութեան եւ անձնատիրութեան հասցնել: Անկեղծաբար կ'ըսեմ որ ինձ համար նախապահու է այն անձն որ չափազանց մարդասիրական բնաւորութեամբ անձը կը վստահէ քան այն անձ՝ որ այդպիսի անպատեհութենէ մը խոյս տալու համար ոչ մէկուն բարիք կը մտաւոյցանէ:

Յանձնարարականի մը գլխաւոր նիւթն է բնոյհանրապէս յանձնարարելի անձին գովեստն, որով կը շարժենք սիրտն այն անձին, որով պատշաճանութիւն եւ բարեացակամութիւն կը խնդրենք:

Աւագի մը, նախարարի մը յանձնարարութիւնն հրաման մ' է գայն բնորոնողին համար: Յանձնարարական նամակներն պատուական բան մ'են: Ասոնք օտարականի մը, վաճառականի մը համար մեծ առաւելութիւն ունին, որոնց վստահութիւնը կը շահեցնեն յանձնարարելոյն:

Handwritten initials

28. Որք աղջիկ մը յանձնարարել:

Աղջիկ բարեկամ,

Ինձ պատիւ ըրած էք Ձեր մտերմութիւնն եւ թանկագին վստահութիւնը նուիրել: Եւ քաջ զիտեմ թէ ամէն պարագայի մէջ կը հաւանիք իմ խորհուրդներուս, որոնց գլխաւոր արժանիքն է անկեղծութիւն:

Ուստի ազատաբար կը յանձնարարեմ Ձեր խնամքին եւ բարեսրտութեան՝ Օր. Ողոհէ՛ որ շատ կանուխէն որբացած, ամէն շնորհներու եւ ձիրքերու տէր աղջիկ մըն է. իր հայրը պատուաւոր քաղաքացի մ'եղած է, չէքն անպոր ըլլալով մաքաւիլ անողոք հիւանդութեան մը դէմ, վերջին շունչը փչած է կնոջ եւ որդւոց համար հառաչելով: Ընտանիքի հայրն այսպէս զո՛հ

ուելէ յետոյ հնա՛ր է որ կինն եւս ապրի, ան՝ որ ուխտած է անբաժան մնալ ամուսնէն. այսպէս կինն եւս բաժնուած է աշխարհէ՛ թողլով անպաշտպան որբեր:

Ահա այն վիճակ՝ որուն ենթարկուած էր սոյն չէք որբունիկեանց առաջին օրերէն, եւ սակայն հակառակ բնական զժուարութիւններուն ստացած է ընտիր դատարարականութիւն մը, որ իր ուրիշ ձիրքերուն հետ միանալով իր հարստութիւնը կը կազմէ: Նա կարող է ըլլալու սան վստահելի օրիորդ, մանկավարժուհի, ընթերցուհի, եւն: Իր կերպարանքը վեհ է, եւ շարժումներն՝ կիրթ, այնպէս որ իր սեռքը արգահատանքի հետ խառն գորով մը կը ծնուցանէ Ձեր մէջ:

Կը հաւատամ որ իմ բարեկիրթ եւ սիրուն պաշտպաննալս դուք առաջին պիտի ըլլաք պատուաւոր դիրքի մը մէջ դնելու, այն հաստատ համոզումով թէ այս պիտի օրիորդ մը պաշտպանել Ձեր փափուկ զգացումներուն համապատասխան կը գտնէք:

[Թուական]

* * *

29. Պանդուխտ ուսանողի մը Ս. Պատրիարք Հօր ուղղած նամակն անոր պաշտպանութիւնը հայցելու մասին:

Բարձրաշնորհ Սրբաղան Հայր,

Եթէ համարձակութիւն կ'աւնում դիմել Ձեր բարձր Սրբազնութեան, եւ Ձեր ծանրածանր զբաղմանց մէջ պահիկ մը ունկնդրութիւն խնդրել, պատճառն բարձրագոյն դատարարական մը համար տածած տենչս է:

Ս.զգախնամ Տէր, պանդուխտ եմ, ուսման եւ

գլխաթեան սիրով կէայ երկրէս, ուղեւորի ցուպը
 ձեռք առի և եկայ հոս, Պոլիս՝ ուր շատ են բարձրագոյն
 վարժարաններ: Բայց ո՞վ է որ ինձ նուիրէ թանկագին
 պաշտպանութիւն: Կը յիշեմ միշտ թէ, գիւղէս ելած
 ատեն մայրս յորդ արցունքներ թափեց, պզտիկ քոյրս
 քղանցքէս բռնեց և ըսաւ. « Ատո՛մ, քեզ չպիտի
 թողում, դժուր ալ պանդուխտ»: Ո՛հ, ատենք դառն են,
 բայց չէի կրնար եղան պէս մեր արտերն ահօտող գու-
 թանին լծուիլ և տգէտ մնալ: Կ'զգայի թէ աշխարհ
 նոր պահանջներ ունի. ինչպէս արճեստական լոյսեր կը
 վառին ամէն կողմ, նոյնպէս ուսմանց լոյսեր ալ կան:

Արդ, Սրբազան Հայր, արտասուագին կ'աղաչեմ որ
 Ձեր բարձր հեղինակութեամբ պաշտպան կանգնիք ինձ
 և բանաք իմ առջև դպրոցի մը դռներն. Ձեզմով ըլ-
 լամ իցիւ ապագայ բնակալ անձ մը, երթամ մօրս,
 բրոջս գիրկը նետուիմ, Ձեր հօտին ժիր ոչխարը ըլլամ:

Ակնդէս ըղձիցս կատարման
 Մնամ Ձեր Բարձր Սրբազնութեան
 հնազանդ որդի

[Թուական]

ԳՊԵ

30. Հօր մը նամակն հեռաւոր ծակօրի մը պաշտ-
 պանութեան յանձնարարեչ իր որդին:
 Տէ՛ր,

Պատիւ ունիմ ծանուցանել Ձեզ թէ որդիս քաղա-
 քիւղ գործարաններէն միոյն մէջ պաշտօն ստանձնած է:
 Ի ընէ հալոււմ ունէր նա արուեստագէտ ըլլալ, և ես
 չուզելով հակառակիլ իր յօժարութեան, ուղարկեցի հոր:

Սակայն որովհետև դեռ այնքան մատուղ է և այն
 հասակի մէջ է՝ յորում դիւրաւ կը զեղծանի, ներկա-
 յիւս հարկ կը համարիմ յանձնարարել զանի Ձեր խնամ-
 քին և պաշտպանութեան: Ունիք Դուք ևս սիրասուն
 որդիներ, հետեւաբար Դուք և ձեր նմաններ կ'զգան
 խնդրանքիս արժէքը:

Որդւոյս տեղեկացուցի թէ նա այլ ևս այդ տեղ
 ունի մէկն՝ որ հօր մը աչքով պիտի հսկէ իր վրայ:
 Այսուհետև մեծ բեռէ մը ազատած կը համարիմ զանձնս,
 քանի որ կը դիմեմ Ձեզ: Նա պիտի հնազանդի Ձեզ
 ամէն առթիւ և զՁեզ պիտի նկատէ իբրև իր մենտորը.
 Նա կարօտ է Ձեր բարի խրատներուն և պարտաւոր է
 իր ընթացքին համարը տալ Ձեզ իբրև իր հօրը:

Այսու երախտապարտ կը կացուցանէք զիս՝
 [Թուական] Ձեր անձնուէր ծառան

* * *

31. Կարեւոր անձի մը պաշտպանութիւնը
 խնդրելու նամակ:

Ազնուաշուք Տէր,

Ձեր բարեսրտութիւնն այնքան հուշակուած է որ
 վստահաբար կ'ուղղեմ Ձեզ ներկայս: Ես իսկ խորա-
 պէս զգացած եմ Ձեր երախտիքն, որոնց յիշատակն
 այնքան գրաւած է զիս: Ուրեմն թոյլ տուէք ինձ Ձեզ
 ուղղել իմ աղերսս, և Ձեր պաշտպանութիւնն հայցել:

Կ'ուզեմ (պէտք է յայտնել խնդիրքն յստակօրէն եւ քիչ
 բառերով) Ձեր շնորհներն և ես վայելիլ, Ձեր հօր

ազդեցութիւնն ինձ համար մեծ գրաւական մ'է թէ պիտի յաջողիմ խնդրանացս մէջ և թէ ընդհուպ յոյսերս պիտի պահուիմ : Ասով կը հանդարտի մտահոգութիւնս ապազայիս համար . այժմէն կ'ստանամ գոհացում իմ բոլոր փափաքանացս մասին և Ձեր պաշտպանութեան ապաւինելով կ'ուենեմ վստահութիւն իմ բարւոք կացութեանս նկատմամբ :

Պատիւ ունիմ ըլլալու խորին մեծարանօք՝
Ձեր ամենախոնարհ և ամենաշու-

[Թուական]

Ծառայ

* * *

32. Ռեռե յանձնարարական նամակ :

Տէ՛ր ,

Չունիմ երկիւղ Ձեր բարութեամբ ղեղծանելու, ներկայացնելով առ Ձեզ գրամատոյցս, Պարոն Թադէոս՝ վաղուց ի վեր կը ճանչնամ զինքը ամէն կերպով վստահութեան արժանի անձ : Սակայն նա կարող է ապրիլ առանց պաշտպանութեան, և որովհետեւ զՁեզ կը ճանչնամ ամէն բարեսրտութեամբ օժտուած, ուստի Ձեզ յանձնարարելու չեմ վարանիր զայն՝ որ կը փափաքի Ձեր ծառայութեան տակ մտնել և անձուիրաբար աշխատիլ առանց թերանալու իր պարտքերուն մէջ, որոնք են ուղղութիւն, աշարջութիւն և հաւատարմութիւն :

[Թուական]

Ընդունեցէ՛ք, և այլն .

* * *

975

33. Յանձնարարական նամակ :

Տէ՛ր ,

Ի՞նչ պիտի ըսէք ինձ համար . դուք Ձեր բարութիւններն զգացուցիք ինձ օգտակարագոյն՝ եղանակով : Գողցես Դուք միայն երախտագիտութեան զգացումներ կ'ազդէք ինձ, և տակաւին պէ՞տք է որ ձանձրացնեմ զՁեզ : Ո՛չ, մի՛ կարծէք զիս բաւական համարձակ բայց անա իրողութիւնն . կորովի, մտացի և լաւ տաղեր սիրող երիտասարդ մը չզիանայով ի՞նչ ընելն՝ չեմ գիտեր ի՞նչպէս . կը մտածէ գալ ներկայանալ Սիրէյ : Նա կը լսէ Ձեր վրայ խօսիլս, իմ պահապան հրեշտակին . « Ո՛հ, ս՛հ, կ'ըսէ, քանի որ ան Ձեզ բարիք կ'ընէ, ուրեմն ինձ ալ կ'ընէ : Ինձ համար գրեցէ՛ք անոր » : « Բայց, Պարո՛ն, մտածէ՛ որ չարաչար պիտի գործածեմ իր բարեսրտութիւնն » : « Է՛ն ուրեմն, գործածէ՛, կ'ըսէ ան : Բողոքովին անոր պիտի նուիրուիմ, ոչինչ կը խնդրեմ, անոր պիտի ծառայեմ ամէն բանի մէջ : Ժըրաջան եմ, հըռ եմ, յոգնութեան կը դիմանամ : Վերջապէս անոր համար ինձ նամակ մը գուր » : Ես որ բարեմիտ մէկն եմ, անոր կուտամ նամակ : Նամակն առնելուն պէս շատ երջանիկ կը համարի իր անձ : « Պիտի տեսնեմ . . . » կ'ըսէ : Եւ անա այս կորովի երիտասարդը Ձեզ կը ղիմէ :

Տէ՛ր, պատիւ ունիմ ուրեմն Ձեզ զեկուցանել զայդ : Նա Ձեզ պիտի ներկայանայ գեղեցիկ դէմքով և հնչին յանձնարարականով մը :

Կը պաղատիմ Ձեզ, այս ձանձրութեանս համար ներեցէ՛ք ինձ . յանցանքն իմս չէ, չկրցայ ղիմագրել Ձեր բարութիւնները գովելու հաճոյքին : Գլե անցորդ մը ըսաւ . « Ես ալ բաժինս կ'ուզեմ » : (Թարգմ.)

34. Յանձնարարական նամակ գործաւորի մը հիանար:

Տէ՛ր ,

Գրամատոյցս է ժիր գործաւոր , որ իր աշխատասի-
րութեան և յաջողակութեան փորձերը տուած է ինձ
ամէն առթիւ : Ուստի մասնաւորաբար կը յանձնեմ զնա
Ձեզ : Կրնաք գործածել զանի Ձեր հրամանին տակ եւ
կամ ուրիշի յանձնարարել վստահարար :

[Թուական]

* * *

35. Աղիսաց Խնամակալութեան մը կողմէ հիւանդ մը
յանձնարարել բժշկի մը :

Ազնուասիրա Տէ՛ր ,

Տնօրէն Խորհուրդս երախտադիտութեամբ լի քա-
նիցս վայելած է Ձեր աջակցութիւն յօգուտ աղքատ
հիւանդաց : Իռւք իբրև բարեկամ, իբրև հայր մօտեհա-
լով հիւանդին անկողնոյն քով, հոն յոյս ցղացուցած էք:

Արդ, կը փութանք դարձեալ Ձեր ծանօթ բարեւոր-
տութեան զիմե և ինդրել որ . . . թաղէն (այս անուն)
հիւանդն բարեհաճիք դարմանել. Ձեր այցելութիւն մեծ
սիրտիանք պիտի մատուցանէ սոյն հիւանդին՝ որ Ձեր
խնամքին յանձնարարուելու արժանի է ամէն կերպով :
Մարդասիրութիւնը Ձեր բնածին ձիրքն է. հետեւաբար
հարկ չենք տեսնուր երկար յորդորներ կարգալ Ձեզ ,
բայտ որում Դուք Ձեր ազնուութեամբ նուիրական

պարտք կը նկատէք օգնել աղքատին , և միշտ Ձեր
ճարտարութեան նոր գրաւական ընծայել :

Վստահ եղէք թէ Ձեր բարեգործութեանց իբր վարձք
պիտի ընդունիք աղքատաց օրհնութիւններ , որոնց կը
կը կցենք մեր խորին շնորհակալութիւններն :

Ասեկադպիր

Ասեկապէտ

[Թուական]

* * *

Ձ ԳՊԵ

36. Վաճառասան մը մեջ պաշտօն խնդրել :

Տէ՛ր ,

Պատիւ ունիմ ինդրել Ձեռնէ հաշուակալի պաշտօն
մը Ձեր վաճառատանց մէջ : Գիտեմ տոմարակալութիւն
ըստ բնականին՝ Ձեր հրամանին ներքեւ գործելու
համար :

Տէ՛ր , պարտիմ ըսել Ձեզ թէ Պ . . . կատարեալ
վստահութեամբ կը յանձնարարէ զիս Ձեզ : Եւ եթէ հա-
ճիք ընդունիլ զիս Ձեր գրասենեակներուն մէջ , ամե-
նայն անձնուիրութեամբ աշխատող մը պիտի ունենաք
Ձեր արամաղբութեան ներքեւ , արժանի Ձեր պաշտ-
պանութեան և շնորհներուն :

Պատիւ ունիմ ըլլալ, Տէ՛ր , Ձեր շատ խոնարհ ծառան

[Թուական]

* * *

ԸՆԴԻԼԱՅՆԵԼԻ ՆԻԿԹԵՐ

1. **Շնորհակալութիւն բարեբաւի մը ուղղեալ.** — Ներեցէք ինձ, եթէ չկրնամ յայտնել ամբողջ երախտագիտութիւնս Ձեր բարիքներուն փոխարէն: Քնոցր է ինձ հաստատել թէ Դուք Ձեր ազնիւ սրտին անսացիք այս գործը կատարելով: Ձեր յիշատակը սրտիս մէջ անչինջ պիտի մնայ: — Վերջաւորութիւն:

2. **Դարձեալ նոյն ճիւղ.** — Մեր բարեկամն յաճախ իր օժանդակութիւնը նուիրած է մեզի և զմեզ շատ առիթներով երախտապարտ ըրած է իրեն: Հիմայ դարձեալ տեսնելով իր բարեկամութեան մէկ նոր ապացոյցն՝ մեր խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնենք անոր:

3. **Շնորհակալութիւն.** — Մանկամարդ օրիորդ մը, որուն եղբայրը վաճառատան մը մէջ ընդունուած է, կը զրէ տիկնոջ մը՝ որ զանի պաշտպանած է, և և շնորհակալութիւն կը յայտնէ նոյն տիկնոջ իր ընտանիքին անունով:

4. **Շնորհաւորութիւն բարեկամի մը ուղղուած.** — Ի՞նչ ուրախութեամբ իմացայ ամուսնութեանդ լուրը. լուրը և բարեմոյն կնոջ մը գործովներով պիտի թեթեւնան վշտերդ և պիտի աւելնան ուրախութիւններդ: Դրուատիք իր յաջող ընտրութեան համար, և այլն:

5. **Շնորհաւորութիւն.** — Մեր բարեկամն առեւտրական մեծ յաջողութիւն ունեցած է. մեր խնդակցութիւնը կը յայտնենք և կը մտղծենք միկնոյն ատեն, զի միշտ այսպէս թռչի յաջողութենէ յաջողութիւն:

6. **Շնորհաւորութիւն.** — Մեր ընկերութիւն ծանր հիւանդութիւնէ մը ազատած է. կը շնորհաւորենք անոր ապաքինում և կը հրաւիրենք զանի՝ որ այս տարի զվազագնացութեան ատեն մեր մօտ գայ, որպէս զի ի միտքին ուրախանանք:

7. **Շնորհաւորութիւն.** — Կ'իմացնենք զվորցակրանի մը թէ մեծ տարախութեամբ տեղեկացանք անոր յաջող քննութիւններ անցունելն: Աշխատութիւնն այսպէս կը վարձատրուի և կը փառաւորուի: Ուրախակից ենք իր այս յաջողութեան համար:

8. **Յաւակցական նամակ հօր մը ուղղուած.** — Հէք հայքը կորսնցուցած է որդի մը լի արժանիքով, տաղանդով, առաքինացունքը: Կը ցաւակցինք անոր, անոր արցունքին կը խառնենք մեր արցունքը: Ամէն ոք ցաւած է այսպիսի դժնդակ կորստեան մը համար: Այս ընդհանուր նամակութիւնն իցի՛ւ չափաւորէ թշուառ հօր վիշտը:

9. **Յաւակցական նամակ այրի կնոջ մը ուղղուած.** — Ամենէն դժնդակ հարուածը կը կրէք, տիկին, այս կորուստով. իբրև մայր կը կորսնցնէք ամենէն ապահով նեցուկ Ձեր որդիներուն: Սիտիուեցէք սակաւ, մտածելով թէ երկնային կամքին հպատակիլ պէտք է Ձեզ նման առաքինի կնոջ մը:

10. **Քնոց մը մահուան համար ցաւակցական նամակ.** — Մեր բարեկամին, որ կորսնցուցած է բոյր մը, զգացած վիշտն զմեզ կը յուզէ խորին: Օրիորդն էր չքնադածիւր, ամենուն մեծարանքին արժանի: Մեզ ևս դառն է գրել այս նիւթին համար մեր բարեկամին և աւելի պիտի սիրէինք լռել, եթէ մեր լուռութիւն անտարբերութեան նշան մը չերեւէր:

11. **Յաւակցութիւն.** — Իր շնչանկիթէն հեռացած շարեւեյաւուռեիի մը ուղղեալ նամակ: Այս բարեկամուհին, որ մի քանի ամիս առաջ եղբայր մը կորսնցուցած էր, այժմ ևս կը կորսնցնէ հայրը: — Անոր համար անմիջապէս չգրեցինք, որպէսզի իր սիրտն շուտով չտխրեցնենք: — Իր մօրը նկատմամբ լուրեր: — Կը ցաւինք որ այս դժնդակ պարագային մէջ իրեն մօտ չենք: — Սիտիւանք:

12. **Յաւակցութիւն.** — Որդի մը իր հայրը կորսնցուցած է. կը յայտնենք անոր մեր ցաւակցութիւնն, և կ'ըսենք թէ հանգուցեալը կը թողու իր որդւոյն ժառանգութիւն՝ իր առաքինութիւնները և բարի օրինակներ, որք խիստ անսպասելի են, և իբրև սիտիւանք՝ քրիստոնէի մը կեանքն և գեղեցիկ մաս մը: Կը մտղծէք որդւոյն՝ հօրը կեանքին նման չքնաղ կեանք մը:

13. **Յանձնարարական.** — Շքանաւարտի օրիորդի մը նամակն տիկնոջ մը ուղղուած, որ հեռուն կը բնակի. — Օրիորդը կը փափաքի զվարցիլ մէջ պաշտօն ստանձնել. — Ըստ որում որբունի մ'է, որոշած է աշխատիլ:

14. **Յանձնարարական.** — Մեր մէկ բարեկամն Պրուս կ'ուղեւորի: Հոն ունինք ծանօթ մը՝ որուն կը յանձնարարենք և կը խնդրենք որ ի հարկին իր օրէն աշակցութիւնը չզլանայ մեր այս բարեկամին:

15. **Յանձնարարական.** — Մեր մէկ բարեկամին շքեմապէս կը յանձնարարենք երիտասարդ մը, որ գործ կը խնդրէ. — Այս երիտասարդն մեզ ծանօթ է իր անձուէր գործունէութեամբ, մտացի է և բարեհամբոյր. — Եթէ անկարելի ըլլայ գործ մը գտնել, վստահ ենք թէ մեր բարեկամը կը ջանայ ծանօթացնել յանձնարարեալն ուրիշ վստաստանց:

Գ Լ ՈՒ Խ Գ.

ԱՌԵԻՏԲԱԿԱՆ, ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ԴԲԱՄ
ԽՆԴԻՐԵԼՈՒ ՆԱՄԱԿՆԵՐ

Պիտոլուքիւն. — Ըստ որում բնական հետեւութեամբ հարկ կ'ըլլայ գործի եւ առեւտրոյ վերաբերեալ նամակներ գրել, երբ առանձին ստորագրութեամբ մուրհակներ, հասարակ պատճառներով, վաճառականական մուրհակներ, փոխանակագրեր, համերաշխ յանձնառութեանց գրեր, յանձնեալ վաճառաց ցուցակներ, եւայլն գրուին եւ ստորագրուին, եւ ըստ որում այդ յանձնառութիւնք յանախ սեղիկուսան բազում վիճմանց, հակառակութեանց, մերժմանց, յանդիմանութեանց. աստի յառաջ եկած է գործի եւ առեւտրոյ քրթակցութիւնն, կամ դժուարութիւններ բառնալու, մեկնութիւններ տալու շահեր պատշաճանելու համար եւ կամ զայն օրէնքի մարդոց եւ ասեաններու յանձնելու : Ուրեմն բանաւոր կը կարծենք այն զանազան նամակներէն վերջ՝ որոնց վրայ սեղեկութիւն տուինք, մեր կողմէ այս նոր նամակաց օրինակները դնել, վասն զի ասոնք շատ անգամ ծագում կուտան միւսներուն :

Այս տեսակ նամակներ ընդհանրապէս բոլորովին ի բաց կը մերժեն երեւակայութեան եւ մտքի նիզ : Կարելի եղածին չափ համառօտութիւն եւ յստակութիւն մանաւանդ առեւտրական նամակներու համար : Սակայն պարզ գրել ուզելով՝ ստորին ռնով մի՛ գրէք :

1. Երջարեական :

Կ. Պոլիս 1/14 Յունուար 1902

Տ.

Պատիւ ունիմ ծանուցանել Ձեզ թէ քաղաքիս մէջ առեւտրական սուսն մը հաստատած եմ

Կ. ԱՍԱՏՈՒՐԵԱՆ

անուամբ, որ սխալի զբաղի ամէն տեսակ վաճառքներու արտածութեան եւ ներածութեան, փոխանակագրոց միջնորդութեան եւ յանձնարարութեան գործերով :

Հաճեցէք, Տ. ծանօթանալ մեր ստորագրութեան, որ ի ստորեւ, եւ ընդունիլ մեր խորին յարգանաց հաստատիքն :

ԿՈՊԵՌՆԻԿ ԱՍԱՏՈՒՐԵԱՆ

2. Վարկագիր :

Կ. Պոլիս, 20 Փետր. 1901

Տ.

Վիէննա

Պատիւ ունիմ Ձեզ յանձնարարել Գրամատոյցս Պ... որուն կրնաք մինչեւ 1000 Օսմ. ոսկի վճարել, փոխարէնն իմ հաշուոյս անցունելով :

Պ . . . Ձեզ պիտի տայ առած գումարներուն դէմ երկերկու օրինակով ընկալագիր , որոնց մէկ օրինակն Ձեր քով պիտի մնայ , իսկ միւսն ինձ պիտի խրկէք :

Ահաւասիկ Պ. Ի ստորագրութիւնը : * * *

3. Վաճառք խրկել :

Տրապիզոն , 1 Յունուար 1901

Մեծարգոյ Տ . . .

Ի Կ. Պոլիս

Պատիւ ունիմ ծանուցանել Ձեզ որ այսօր մեկնող Բաղնա շոգենաւով յուղարկեցինք Ձեր ապսպրած 200 պարկ լուբիա : Ներփակեալ կը գտնէք անոնց բեռնագիրն և հաշուեգիրն , որոնց գումարն է 400 Օսմ. ոսկի , զոր յետ քննութեան հաճեցէք անցունել մեր պահանջքին Յունուար 31 :

Յոյս ունիմ որ գո՞ պիտի ըլլաք յիշեալ ապրանքներու թէ՛ տեսակէն , թէ՛ գնոց աժանութենէն և թէ՛ ծախուց չափաւորութենէն , և պիտի հաճիք ի մօտոյ նորանոր հրամաններ խրկել մեզ , զորս պիտի ջանանք Ձեզ նպաստաւոր կերպով կատարելու : Հաճեցէք , Տէր , ընդունիլ մեր յարգանքներն :

4. Ստացագիր :

Ստորագրեալս կը յայտարարեմ որ ստացայ . . . է , 50 ոսկի Օսմ. , ի հաշիւ 20 պարսկական գորգերու , զորս իրեն ծախած եմ թուականէս 25 օր յետոյ յանձնելու պայմանաւ :

Կ. Պոլիս 25 Յուլիս 1892 * * *

5. Բ. Օրինակ Ստացագրի :

Ստացայ Տ. է 100 լիրա Օսմանեան Պ. ի հրամանաւ և անոր հաշուոյն համար :

Կ. Պոլիս 15 Օգոստ. 1891 * * *

6. Փոխանակագիր :

Կ. Պոլիս 10 Սեպտ. 1890

Փ. Վ. Լ. Օ.

1400

Թուականէն երեսուն և մէկ օր յետոյ , վճարեցէք այս միակ փոխանակագրով Տ. Պէրպէրեանի հրամանին հազար ջորս հարիւր լիրա Օսմանեան , արժէքը կանխիկ ընդունած եմ և անցուցէք ի հաշիւ ըստ ծանուցման :

Ս. ՄԱՆՈՒԷԼԱՆ
Ա. Տ. Գ. Մըսրբեան
Ի Կարին

7. Մուրհակ :

Կ. Պոլիս , 21 Յուլիս 1900

Մ. Վ. Լ. Օ. 100

Թուականէս երեսուն և մէկ օր յետոյ , պարտիմ վճարել Յ. Մանիկեանի հրամանին , հարիւր յիսուս Օսմանեան , արժէքն սպրանքով ընդունած եմ :

Մ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

8. Բաց մուրհակ :

Թուականէս երեսուն և մէկ օր յետոյ , այս թուղթս ներկայացնողին (կամ բերողին) պարտիմ վճարել երկուս հարիւր յիսուս Օսմանեան :

Կ. Պոլիս , 5 Մայիս 1892

1. 0. 200

Ս. ԵՐԱՄԵԱՆ

9. Հրամանագիր :

Կ. Պոլիս 30 Հոկտ. 1890

Հ. Վ. Լ. Օ. 250

Յառաջիկայ Դեկտ. 30 ին , վճարեցէք այս հրամանագրովս , Տ. Գրիգոր Տիւպերեանի հրամանին , երկուս հարիւր յիսուս յիսուս Օսմանեան , արժէքն կանխիկ ընդունած եմ , և անցուցէք ի հաշիւ ըստ ծանուցման :

Ա. Ս. Սարոյեան ի Տփղիս :

Ա. ԳԱՍՊԱՐ

10. Դրամ խնդրել :

Տէ՛ր ,

Մին և երէկ հաշուած էի թէ դրամական վիճակս զիտի ներէ լաւ վճարում մ'ընել իմացողական Մատուկին՝ ուրկէ կարեւոր դումար մը փոխ առած եմ Պատէմլիկի տանս համար : Արդ անհնարութեան մատնուելով վճարումս կատարելու մասին , կ'աղաչեմ որ . . . Օսմ. ոսկի բարեհաճիք վճարել ինձ : Վստահ եղէք թէ ներկայ ամսոյս մէջ կը վճարեմ դաշն : Վայրկեան մը չեմ տարակուսիր թէ կը յօժարիք ինձ ծառայութիւն մը մատուցանել , ուստի կը մնամ կանխաւ :

Ձեզ երախտապարտ :

[Թուական]

* * *

11. Ժխտական պատասխան :

Սիրելի՛ բարեկամ ,

Շատ կը ցաւիմ մերժելով Ձեր ինձմէ խնդրած ծառայութիւնը : Այս պահուն դորձ ունիմ այնպիսի անձերու հետ , որոնք ինձ չեն կրնար վճարել պահանջներս , և հաղիւ հիմակուան վիճակս կը ներէ օրական ծախքերուս :

Հաւատացէք իմ ցաւիս և անկեղծ բարեկամութեանս :

[Թուական]

* * *

12. Նպաստաւոր պատասխան :

Սիրելի՛ բարեկամ ,

Մեծ հաճոյքով կը կատարեմ Ձեր խնդիրքնս Գիտցէ՛ք թէ երջանիկ կ'ըզամ զիս Ձեզ որեւէ ծառայութիւն մը մատուցանելու :

Կրնաք վստահիլ բարեկամութեանս : Վաղը՝ հաճեցէ՛ք ներկայանալ գրասենեակս, ուր պատրաստ է որոշեալ դրամը Ձեր տրամադրութեան տակ :

[Թուական]

* * *

13. Բարեկամէ մը փոխառութիւն :

Սիրելի՛ բարեկամ իմ ,

Ներկայիւս կը խնդրեմ Ձեռնէ ծառայութիւն մը - Ձեզ կը դիմեմ, որովհետեւ կը ճանչնամ զՁեզ իբրեւ բարեկամներուս ամենէն անձնուէրը :

Այս պահուն քիչ մը դրամական տազնապ կը կրեմ . այն վարչութիւն՝ որուն ներքեւ կը ծառայեմ, այս անգամ իր վճարումներն օրաձեւից :

Կը խնդրեմ Ձեռնէ ինձ փոխ տալ . . . դրամ, զոր ամսաթոշակս ստանալուս Ձեզ կը վերադարձնեմ :

Կրնա՞ք ինձ այս ծառայութիւնը մատուցանել : Եթէ այո՛, ապահով եմ որ այս կերպով կ'ընծայէք ինձ Ձեր բարեկամութեան նոր նշան մը :

[Թուական]

Ձեզ երախտագէտ

* * *

14. Կնոյ մը նամակն իր ամուսնոյն ուղղեալ ,
usaly խնդրեցու համար :

Սիրելի՛ ամուսինս ,

Ո՛րչափ ժամանակէ ի վեր մեկնած ես ասկէ : Յիշարաւի ես շատ երկար կը գտնեմ զայն առանց քելի : Նոյն իսկ մտահոգութեան մէջ եմ, քեզ նկատմամբ լուրեր չստանալով :

Թէպէտ քենէ հեռու, բայց միշտ մտքով կը հետեւիմ քեզ : Գրէ՛ ինձ շուտ թէ որպիսութիւնդ լաւ է, և թէ ինձ քիչ մը դրամ խրկէ՛ :

Գիտես արդէն թէ վճարմունքդ հաղիւ կը բաւեն միջնակ այս ամսոյ վերջ մեր որդւոց պէտքերուն և տան համար :

Կը յուսամ թէ քիչ ատենէն կը պատասխանես ինձ : Ծնորհակալութիւն :

[Թուական]

* * *

15. Գիշերօթիկ աշակերտէ մը իր հօրը ուղղուած նամակ,
որում խնդրեցու համար :

Գորովագո՛ւթ հայր իմ ,

Քառամսեայ քննութիւնն յաջող անցուցի : Ներվակեալ վիճակացոյցս կը հաստատէ խօսքիս ճշմարտութիւնը : Ծատ լաւ է վիճակս : Հոս ամէն բանէ գո՛հ եմ : Դասատուներն ալ ինձմէ գո՛հ կ'երեւին : Միւսիւ Պ . . . Ի

դասերուն ամենէն աւելի կը հետեւիմ, առանց սակայն միւս դասերուս մէջ թերանալու: Ո՛հ, մեծ փափաքս է բժիշկ մը ըլլալ և մեր քաղաքին մէջ ծառայել: Հոս Պոլսոյ մէջ բժիշկներ շատ կան, մինչդեռ մեր քաղաքին մէջ հազուադիւտ են:

Սիրելի՛ հայր իմ, անցեալ օր Տնօրէն էֆէնտին իր սենեակը կանչեց զիս և քաղցրութեամբ յիշեցուց դըպրոցին օրէնքը վճարմանց մասին:

Ես ալ խոտտացայ զրել Ձեզ: Կ'աղաչեմ շուտ խըրկէք այս տարեկանը: Շատ անհանդիստ եմ այս մասին: Խրկեցէք Պոլիս Պ. Սարգսի. ես անկէ կ'երթամ կ'առնում:

Շուտ պատասխանեցէք համակիս:
Կը համբուրեմ Ձեր և քաղցրիկ մօրս ձեռքերը, եղբայրներուս և քոյրերուս աչքերը:

[Թուական] Հնազանդ որդիդ

16. Նաւակ սակ իրոջ մը՝ սակ վարձիք վճարեցն յապաղեցու մասին:

Տէ՛ր,

Պատիւ ունիմ Ձեռնէ խնդրել երկարաձգում տանը վարձքը վճարելու մասին:

Գիտէք թէ հիւթական անձկութիւն մը ունինք. աշխատութիւննիս դադրած է և կ'ինս ու որդիքս չեն քաջաւորղջ: Մինչև ցարդ խղճամ'իտ ճշդութեամբ վճարած եմ Ձեզ, և վստահ եղէք թէ պիտի շարունակեմ այնպէս, եթէ հաճիք ինձ տալ պայմանաժամ մը՝

[Թուական] Յարգանք

17. Նաւակ սակ իրոջ մը ուղղեալ՝ խնդրեցու հաւար անկէ վարձեցու դաշնագրին երկարաձգումը:

Տէ՛ր,

Մեր վարձած տան պայմանաժամը ներկայիս կը չքանայ, և հիմայ կ'ուզեմ գիտնալ թէ ասկէ վերջն ալ կը հաճի՞ք տան պայմանաժամը նորոգել: Ես կը փափաքիմ երկարաձգել պայմանաժամն միևնոյն պայմաններով:

Ձեմ տարակուսիր թէ կ'ընդունիք մեր խնդիրքն ինկատ առնելով մեր բարեք յարաբերութիւնները: Սակայն կ'աղաչեմ որ շուտով պատասխանէք ինձ, վասն զի եթէ ուրիշ նկատումներ ունիք, կ'ուզեմ կատարէն ինձ տեղ գտնել:

Հաճեցէք ընդունիլ յարգանքներս:

[Թուական] * * *

18. Նաւակ սակ իրոջ մը ուղղեալ վարձակաջի մը կողմէ անոր տուեկն եղեցու առթիւ:

Տէ՛ր,

Անակնկալ պարագայ մը կը ստիպէ զմեզ թողուլ Ձեր տունը:

Ձեմ կարծեր որ մեր ելնելովը Ձեզ մեծ վնաս պատճառէ. որովհետև մեր կողմերը հեռզհեռէ յարգ կ'ըստանան և տուներուն գինները կ'աւելնան, և չեմ տա-

[Թուական] * * *

բակուսիր թէ անմիջապէս նոր վարձակալ մը պիտի գտնէք :

Նոյնպէս համոզուած եմ թէ կը հաւանիք խնդրահացս . մեր բարուք յարաբերութիւնները այս մասին երաշխաւորութիւններ են ինձ :

Ձեր պատասխանին սպասելով , Տէ՛ր , պատիւ ունիմ զՁեզ ողջունել :

[Թուական]

Սորին յարգանք

19. Գործ խնդրել :

Սիրելի՛ բարեկամս ,

Համարձակութիւն ունիմ այս պահուն Ձեռն օգնութիւն մը խնդրել : Կը դիմեմ Ձեզ , որպէս զի բարեհաճիք Ձեր վարչութեան ներքեւ առնուլ զիս : Ապահով եղէք թէ պաշտօնս ո՛րչափ խոնարհ ըլլայ , զիս պիտի ուրախայնէ և ասկէ վերջ պիտի նկատեմ զՁեզ ինձ բարերար :

Ընդունեցէք նախ և առաջ բարեկամի մը շնորհակալութիւններն :

[Թուական]

20. Դարձեալ նոյն նիւթ :

Գերազնիւ Տէ՛ր ,

Ներեցէք որ համարձակիմ Ձեր Ազնուութեան դիմել ներկայիւս , Ձեր հանրաձայնութ մարդասիրութենէն քաջալերուած և ազաչեմ որ նուսասիս սոյն աղերսին

Ձեր բարձր ուշադրութիւնը նուիրելու շնորհք ընէք :

Ստորագրեալս , երբեմն դործակատար (այս անուն) վաճառատան , իմուսանն շատ տարիներ աշխատած եմ հոն ամենայն հաւատարմութեամբ և աշխուժիւ :

Բայց հիմայ բաւական ժամանակէ ի վեր անդործ կը տառապիմ ու կը տառապին ինձ հետ կին և որդիք : Աւելորդ կը նկատեմ ականջ դնելու իմ վիճակս պատկերացնող ու կարեկցութիւն հրաւիրող խօսքերով յուզել Ձեր ազնիւ սիրտը , միայն կ'ազաչեմ որ հաճիք ընդունիլ զիս Ձեր քնդարձակ գործառնութեանց մէջ , ուր հաւատարմութեանս և աշխատասիրութեանս գեղեցիկ ասպցոյցներ պիտի զնահատուին անշուշտ Ձեր Ազնուութեանն և ես իսկ ընտանեօք՝ Ձեր քաղցր պաշտպանութեամբ երջանիկ՝ Ձեզ պիտի նուիրեմ ջերմ երախտագիտութիւնս և օրհնութիւններս Ձեր թանկագին կենաց և բարեհամբաւ գերդաստանիդ :

Ն. Ծ.

* * *

20. Վարձակալի մը նամակն՝ որ ժամանակ կը խնդրէ իր սանուսերէն :

Տէ՛ր ,

Գիտէք թէ այս տարի մեր ցորենները կորուեցան գէշ եղանակներու պատճառաւ : Ասով չկրցայ վճարել որ և է դումար պարտքիս համար : Երախտապարտ պիտի ըլլամ Ձեզ , եթէ հաճիք երկարել պայմանաժամը :

Վճարմանց մասին ցարդ ունեցած ճշդապահութիւնս ինձ յոյս կուտայ թէ պիտի հաճիք իմ խնդիրքս չմերժել : Յարգանք առ Ձեզ

[Թուական]

* * *

22. Ուրիշ նախակ վարձակալի մը իր սակսիրոց ուղղեալ՝ մեծ աղէտե մը յեւոյ :

Տէ՛ր ,

Սոսկալի ուրական մը երէկ քիչ ժամանակի մէջ աւերեց մեր գաւառները: Նա անցաւ իբրև իրական թաւածառ մը և ջրով ծածկեց, տապալեց տուներ, պտղատու ծառեր, և հողը բոլորովին տակնուվրայ ըրաւ: Այլ եւս հունձք չէ մնացած, և այս այնքան արագահաս եղաւ որ չկրցանք աղատել արջառներն: Ագարակին պատերը ամէն կողմէ փլած են. հարկ է հիմէն նորոգութիւն: Մեր կարասին ամբողջովին կորսուած է: Վերջապէս ընդհանուր աւեր մը:

Կամ էք անշուշտ այս մեծ աղէտքն, որուն զոհն ինչպէս մենք, նոյնպէս դուք էք. որովհետև այս արկածը ինձմէ կը խլէ ամէն հարստութիւն: Սակայն և այնպէս, ամէն հարստութենէ զուրկ, որ իմ աշխատութեանս պտուղն էր, կը յուսամ վերստին շահիլ զայն և վստահելով Ձեր բարեսրտութեան վրայ:

Այս յուսով պատիւ ունիմ ըլլալու Ձեր երախտագէտ վարձակալն:

[Թուական]

* * *

23. Նախակ հիշասն մը իր սակսիրոց ուղղեալ՝ իր պահանջի մասին:

Տէ՛ր ,

Հակառակ անխոնջ աշխատութեանս, ահա երեք ամիսներ անցան, ուրկէ ի վեր որեէ գումար չեմ ընդու-

նած Ձեռնէ: Ինքնին կրնաք հասկնալ թէ ո՞րչափ դժուարին է ինձ սպասել օրականներուս դանձման համար: Կ'աղաչեմ որ՝ այս շարթու վերջ հաճիք վճարել ինձ աւանդիքիս գէթ կէսն: Մնացորդը կրնաք ուշացնել քիչ մը ասեմի համար:

[Թուական]

* * *

24. Նախակ վաստաբանի մը ուղղեալ:

Տ.

Կը հաճիք ստանձնել այն դործն՝ որ ինձ համար շատ կարեւորութիւն ունի: Ձեր վայելած գերազանց համբաւը կը ստիպէ զիս գիմել Ձեզ (կարճ ի կարճս եւ յստակօրէն յայտնել խնդիրն): Անշուշտ պիտի հաճիք ստանձնել այս դործն. ուստի կ'աղաչեմ Ձեզ տեղեկացնել ինձ թէ ի՞նչ պարտիմ վճարել Ձեզ, և թէ ի՞նչ ձև պարտիմ տալ Ձեր փոխանորդագրին համար: Հաճեցէք նոյնպէս ինձ ըսել թէ նախնական ծախուց համար ո՞րչափ դրամ պէտք է վճարել:

Խորին մեծարանօք

[Թուական]

* * *

25. Նախակ երդեհի ապահովագրութեան սևօրէնի մը ուղղեալ:

Տէ՛ր ,

Ձեզ՝ իբրև ներկայացուցչի ապահովագրական... ընկերութեան՝ կը փութամ ծանուցանել այն արկածն՝ որուն զոհ գնաց տունս:

(Կարճ ի կարճոյ եւ յստակօրէն պատմել պատահարք, իր մանրամասնութիւններն, եւ այլն:)

Նամակիս կը կցեմ թաղապետութեան վկայագիրն՝ որ կը հաստատէ թէ մեր տունէն չէ ծագած հրդեհը: Իմ ապահովութեանս մուրհակը (ըսէք մուրհակիս քիւր եւ ամսաբխը) կ'ապահովէ ինձ 200 ոսկի Օսմ.: Գործակալն զոր պիտի հաճիք անշուշտ յղել ինձ, պիտի բերէ ինձ ի հարկէ վերոյգրեալ գումարն:

[Թուական]

Ձեր հնազանդ ծառայն

* * *

26. Վանսոյ խնդրել:

Տէ՛ր,

Ներկայս ընդունելուդ պէս հաճեցէք երկաթուղիով խրկել հետեւեալ ապրանքներն՝

.....
.....
.....

Վստահ եմ թէ այն զանազան ապրանքներու մասին լաւ ընտրութիւն պիտի ընէք և այնպէս ծրարէք զանոնք:

[Թուական]

Ընդունեցէք, Տէ՛ր, մեր ողջոյններն:

* * *

27. Ապրանք խրկելն խնացել:

Տէ՛ր,

Պատիւ ունիմ Ձեզ իմացնել թէ Անդրիանուպոլսոյ երկաթուղիով Ձեզ կը յղեմ Ձեր խնդրած մի քանի տեսակ ապրանքներ, որոնց ցուցակը ներփակեալ կը գտնէք:

Ձեր ընդունելէն յետոյ հաճեցէք հաշիւները կարգադրել մինչև ներկայ ամսոյս վերջն:

Ընդունեցէք, Տէ՛ր, մեր խորին յարգանքներն:

[Թուական]

* * *

28. Գրամ վճարել հրամայել ուրիշի մը:

Տէ՛ր,

Կը համարձակիմ Ձեզ ներկայայնել զբամատոյցս, Պ. Պետրոս Առաքելեան, որ Մարտիկոյ ճամբով Չմիւռնիա պիտի երթայ, ուր հաւանականաբար քիչ մ'ատեն պիտի մնայ՝ մինչև որ դործերը կարգադրէ:

Եթէ Պ. Պետրոս զբամի պէտք ունենայ, Ձեզ կը թոյլատրեմ իմ հաշուոյս և Ձեր ծախքերը հանելէ վերջ մինչև 2000 ֆրանք տալ իրեն, որուն փոխարէն հաճեցէք տեսօրէն երկու օր վերջը վճարելի իմ վրաս փոխանակազիր քաշել:

Ընդունեցէք կանխաւ շնորհակալիքս:

Ձեր անձնուէր ծառայն

[Թուական]

* * *

29. Պատասխան վերոյգրեղոյն :

Տէ՛ր ,

Սնցեալ ամսոյ . . . ին մեր նամակը հաստատելով , պատիւ ունինք Ձեզ իմացնել թէ Պ. Պետրոս Առաքելեան երէկ մեր գրասենեակը եկաւ , և 2500 ֆր. վճարեցինք իրեն , մեր ծախքերը հանելէ վերջ , ի հաշիւ այն վարկին , զոր իրեն համար բացած էք մեր վրայ :

Ներկակեալ Ձեզ կը խրկենք Պ. Առաքելեանի ընկալազիրն , և միանգամայն Ձեզ կ'իմացնենք թէ յիշեալ գումարին համար տեսօրէն տասն օր վերջը վճարելի՛ փոխանակազիր քաշեցինք Ձեր վրայ :

Հաճեցէք ընդունիլ զմեզ Ձեր անձնուէր ծառայն :

[Թուական]

* * *

30. Վաճառասան մը մասին կարծիք հարցունէր :

Տեա՛րք ,

Ձեզի երախտապարտ պիտի ըլլայինք , եթէ հաճելիք թղթաբերին վերադարձին հաղորդել մեզ Ձեր կարծիքն պատուաւորութեան մասին այն վաճառատան՝ որուն անունը պիտի գտնէք աւելցեալ թուղթին վրայ :

Այս տան հետ ապրանքի մեծ գործ մ'ընելու վրայ ենք , և կը փափաքինք գիտնալ թէ մինչև ո՛ր աստիճան ապահովութեամբ կարելի է գործել : Վստահ եղէ՛ք թէ ինչ որ պիտի հաճիք հաղորդել մեզ այս մասին՝ մեր մէջ պիտի մնայ :

Յարմար առթիւ պիտի փութանք նմանօրինակ ծառայութիւն մը մատուցանել Ձեզ :

Ընդունեցէ՛ք, Տեա՛րք, մեր յարգալից բարեկներն :
[Թուական] * * *

31. Վաճառասան մը պատուաւորութեան մասին վարսնոն պատասխան տալ :

Տեա՛րք ,

Կը յաւինք որ Ձեր . . . պատասխանին մէջ խնդրոյ նիւթ եղող տան մասին ստոյգ տեղեկութիւններ չպիտի կրնանք հաղորդել Ձեզ: Երկար ատենէ ի վեր այդ պարոններուն հետ գործելու առիթ չենք ունեցած : Եթէ հրապարակին վրայ շրջող զրոյցներու նայինք, վերջերս մեծամեծ գործառնութեանց մէջ նեատուեր են , որոնք համեմատական չեն իրենց կարողութեան հետ : Միւս կողմէն՝ մենք անձամբ գիտենք թէ միշտ կանոնաւոր եղած են իրենց վճարմանց մէջ: Կը հետեւի թէ կը վարանինք զՁեզ յորդորելու կամ զգուշացնելու անոնց հետ գործ ընելու :

Յուսալով որ ուրիշ առթիւ աւելի օգտակար կրնանք ըլլալ Ձեզ .
Մնամք Տեարք ,

Ձեր անձնուէր ծառայներն

[Թուական]

* * *

32. Անձի մը նկատմամբ շառ խօսիչ :

Տէ՛ր ,

Ի պատասխանի Ձեր ամսոյս . . . ի պատուակա-
նին , ուրախ եմ կարենալ Ձեզ խմացնելուս թէ Պ . . .
նոս հաստատուած չինք տարիէ ի վեր , մեր հրապարա-
կին վրայ ընդհանուր յարգանք և վստահութիւն կը
վայելէ , և թէ ես յօժարակամ պիտի տայի իրեն աւելի
երկար ու մեծ վարկ մը անկէ աւելի՝ զոր Ձեզմէ կը
խնդրէ : Լուրջ և պարտաճանաչ մարդ մը ճանչցուած
է և ցայսօր ըրած բոլոր դործաւնութիւններն՝ խեղացի
և բաւական աղէկ վիճակի տէր վաճառական մը ըլլալը
կ'ապացուցանին :

Այս տեղեկութիւններն ուղածուդ պէս դործածե-
ցէք , և հաւատացէք զիս , Տէ՛ր և բարեկամ ,

Ձեր անձնուէր ծառայի

* * *

[Թուական]

33. Անձի մը նկատմամբ տեղեկութիւն խնդրել :

Տէ՛ր ,

Վստահ միանգամայն Ձեր բարեկամութեան և դադու-
նապահութեան վրայ , կը համարձակիմ Ձեզ դիմել տե-
ղեկութիւն մը ստանալու համար :

Տեղւոյդ . . . անուն անձէն 40,000 Փրանքի յանձ-
նարարութիւն մ'ընդունած եմ , որուն կէսը կանխիկ և

կէսը 3 ամիսէն վճարելի : Բայց որովհետեւ այս անձը
բնաւ չեմ ճանչնար և չեմ ուզեր գործի մը մէջ նետ-
ուիլ՝ աւանց գիտնալու թէ ի՞նչ տեսակ մարդոց հետ է
գործս , կուզամ խնդրել որ հաճիք անկեղծօրէն ինձ
ըսել թէ կրնամ ապահովութեամբ ասորանքս յանձնել :

Պիտի յետաձգեմ պատասխանել . . . էֆէնտիի հա-
մակին , մինչև որ Ձենէ հարկ եղած տեղեկութիւններն
ստանամ : Կրկնապէս երախտապարտ պիտի ընէք զիս
եթէ հաճիք կարելի եղածին պէս շուտ հաղորդել զայն :
Գաղտնապահութեանս վրայ վստահ եղէք և ոչ մէկուն
պիտի հաղորդեմ ինչ որ իբր դադտնիք կը խնդրեմ՝
Ձենէ : Հաւատացէք թէ առիթը ներկայանալուն նոյն-
պիտի ծառայութիւն և ես պիտի մատուցանեմ Ձեզ :

Ձերդ ի սրտէ

* * *

[Թուական]

34. Պահանջի խնդրել :

Տէ՛ր ,

Պատիւ ունեցանք քանիցս Ձեզ գրել մեր հաշուոյն-
դումարը պահանջելու համար . բայց դուք ոչ պատաս-
խանեցիք և ոչ ալ մեր խնդիրը կատարեցիք :

Այլ ևս չկրնալով սպասել՝ Ձեզ կ'իմացնենք թէ
գործը դատարան յանձնած ենք . որովհետեւ անպատ-
ճառ կարգադրութիւն մը պէտք է մեզի , նկատելով
որ մենք ալ շատ վճարումներ ունինք ընելիք յառաջի-
կայ ամսոյ 15 ին : Կը յուսանք թէ կ'ըմբռնէք մեր
այս ստիպողականութիւնն՝ որ մեզի խիստ լեզու դոր-

ծածեկ կուտայ և թէ մեր յարարերու թիւններ չեն վը-
նասուիր :

[Թուական]

Ընդունեցէք մեր բարեւներն

35. Փաստաբանի մը ուղղուած :

Տէ՛ր ,

Տեղւոյս կօշկակարներէն Պ . . . ի դէմ դատաւարե-
լու համար պէտք եղած թղթերն Ձեզ կը խրկեմ : Ան-
պատճառ վճարելն կ'ուզեմ , և բնաւ տրամադէր չեմ
չնորհում ընելու , մանաւանդ թէ այս մարդը դիւրա-
կեաց է , և իր պարտքը վճարել չուզելուն համար չեմ
ուզեր ես վնասել :

Ամէն միջոց ձեռք առէք , կ'աղաչեմ , և առանց
յասպաղման :

[Թուական]

Ձեր ամենախոնարհ ծառայն

36. Ծանուցագիր :

Տէր.....ի Սամսոն

Կ. Պոլիս

Տէ՛ր ,

Պատիւ ունեցանք ընդունելու Ձեր նամակն , որով
կ'իմացնէք թէ Պ.ի 500 Քր.ի վարկագիր մը տուած էք
մեր տան վրայ :

Ձեր հրահանգները կէտ առ կէտ պիտի դործադրուին :
Հաճեցէք ընդունիլ մեր յարգանքներն :

[Թուական]

37. Ծանուցագիր :

Կ. Պոլիս

Մեծ.....ի Նիկոմիդիա

Տէ՛ր ,

Կը համարձակիմ Ձեր տան վրայ վարկ մը բանալ
նամակարելիս

Հաճեցէք իրեն վճարել որչափ դժամ որ ուզէ , մին-
չև.....Քրանք , ի փոխարէն իր ընկալազիրնե-
րուն , կամ փոխանակազիրներուն՝ զորս ուզէ քաշել
մեր տան վրայ Ձեր հրամանին , որն որ Ձեզի հաճոյ
ըլլայ :

Ընդունեցէք մեր յարգանքներն :

[Թուական]

38. Այլ ծանուցագիր :

Պրուսա

Մեծադ.....ի Քոնիա

Տեա՛րք ,

Ներկայիւս Ձեզ կ'իմացնեմ թէ.....ի վար-
կագիր մը տուած եմ Ձեր տան վրայ.....Քը-
րանքի :

Հաճեցէք ի նկատի առնուլ զայն ի պատիւ իմ ստորագրութեանս :

Մնամ, Տեա՛րք, Ձեր խոնարհ ծառայն
[Թուական]

* * *

39. Ապրանքի մը յանձնարարութեան մասին շնորհալիք :

Տէ՛ր

Ներկայ ամսոյս ի Ձեր պատուականաւն ինձ գրուած յանձնարարութենէն շատ դո՛ մնացի և աղաչելով այս մասին իմ անկեղծ շնորհակալիքս ընդունիլ, ներկայիւնս կը կցեմ հաշուեցուցակն այն ապրանքներուն՝ զորս անմիջապէս Ձեզ խրկեցի : Ապրանքն բոլորովին համաձայն պիտի գտնէք նմոյշին, և կը յուսամ թէ Ձեր գոհունակութիւնը պիտի յայտնէք անոր նկատմամբ՝ ի մօտոյ նոր յանձնարարութիւն մ'ալ տալով ինձ :

[Թուական]

Խորին յարգանօք

* * *

40. Տան մը սնանկութիւնը ծանուցանել :

Տէ՛ր,

Ցաւօք սրտի կը ծանուցանեմ Ձեզ . . . Եղբարց տան մնանկութիւնը : Դժբաղդարար մեծ պահանջք ունիմ իրենց վրայ :

Որովհետեւ դուք ալ առնելիք ունիք, կը փութամ Ձեզ ծանուցանել, որպէս զի պէտք եղած միջոցները ձեռք առնէք : Այս մասին ինչ որ պատահի, փոյթ պիտի տանիմ Ձեզ տեղեկացնելու :

[Թուական]

* * *

41. Պատասխան :

Տէ՛ր,

Մեծապէս շնորհակալ եմ Ձեզ . . . Եղբարց տան վրայ Ձեր ինձ տուած տեղեկութեանց համար : Մեծ զարմանք չպատճառեց ինձ այս բանը, իմացած ըլլալով արդէն թէ իրենց երկու փոխանակագրերն բողոքի առիթ տուած էին :

Որովհետեւ նոյն քաղաքին մէջ կը գտնուէք, շնորհապարտ պիտի ըլլամ Ձեզ եթէ հաճիք զիս ներկայացնել այս գործին մէջ. այս մասին Ձեզ կը խրկեմ իրենց հաշիւն հանդերձ փոխանորդագրով : Սակայն եթէ կըրնաք կարգադրութեան մը յանգիլ, կամ պայմանաժամ մը շնորհելով իրենց և կամ ամբողջ պարտքին վրայ 25 կամ 30 առ հարիւր զեղչ մ'ընելով, աւելի աղէկ է քան թէ դատի մտնել : Ինչ որ ալ ըլլայ, Ձեր վրայ այնքան վստահութիւն ունիմ, որ կատարելապէս կ'ապաւինիմ Ձեր խոնեմութեան : Գործեցէք ինձ համար այնպէս՝ ինչպէս պիտի գործէիք Ձեր անձին համար, և հաւատացէք զիս,

Ձերդ, և այլն

[Թուական]

* * *

42. Զեկոյց :

Երկուստարդ մը , քաջահմուտ վաճառականութեան ,
և որ հինգ տարի Պոլսոյ ամենէն նշանաւոր վաճառ-
տանց միոյն մէջ պաշտօն վարած է , պաշտօն մը կը
փնտռէ : Ամենալաւ տեղեկութիւններ կրնայ տալ : Ի՞նչ
մէկ նամակով . . . փողոց . . . թիւ . . . : Պատաս-
խանն անմիջապէս :

Յ. Գ. — Աղէկ Անդղիերէն ալ կը գրէ ու կը խօսի :

43. Պայնանագրի օրինակներ :

Ստորագրեալներու , Բերա . . . փողոց . . . թիւ
. . . բնակող վաճառատան . . . ի , մէկ կողմէն .
Եւ միւս կողմէն , Բերա . . . փողոց . . . թիւ . . .
բնակեալ վաճառական . . . ի միջև :
Հետեւեալն պայմանագրուած է :
Յօդ. Ա. — Վերոյիշեալ անձանց միջև հաւաքական
ընկերութիւն մը կազմուած է , ամէն տեսակ սպրանքի
վաճառականութիւն ընելու համար , յանձնարարողէ-
քով , զոր ցարդ Պ. . . առանձին կ'ընէր :

Յօդ. Բ. — Դրամագլուխը երեք հազար ֆրանք պի-
տի ըլլայ , և կէս առ կէս պիտի դնէ ընկերաց իւրա-
քանչիւրն . արուած դրամագլուխը կրնայ դրամ կամ
ընկերութեան ընդունուած ուրիշ արժէթուղթ ըլլալ :

Յօդ. Գ. Ընկերութեան անունը պիտի ըլլայ . . . :
Ընկերակիցներուն իւրաքանչիւրը պիտի կրնայ ստո-
րագրել , բայց այդ ստորագրութիւնը միմիայն ընկե-

րութեան գործերուն համար պիտի կրնայ գործածուիլ :
Յօդ. Դ. — Ընկերութիւնն հաստատուած է Բերա
. . . փողոց . . . թիւ . . . :

Յօդ. Ե. -- Ընկերութիւնը պիտի տեւէ տասը տարի,
և պիտի սկսի յառաջիկայ Մարտ 1 էն հաշուելով :

Յօդ. Զ. — Ընկերակիցներուն և ոչ մին պիտի կրք-
նայ իր հաշուոյն գործ ընել , որովհետեւ բոլոր իր խնամք-
ներն ընկերութեան գործերուն պէտք է նուիրէ :

Յօդ. Է. — Շահերու բաժանումը կէս առ կէս է :

Յօդ. Ը. — Ընկերակիցներուն իւրաքանչիւրը պիտի
կրնայ իր ընկերակցին հաւանութեամբ՝ ընկերութեան
մտուկը դնել , ընթացիկ հաշուով , ուղածին չափ գու-
մար . ընկերութիւնը տարեկան 6 % տոկոս պիտի տայ
իրեն այս գումարին համար . գոնէ ամիս մը առաջ ըն-
կերութեան չիմացուցած՝ գումարը չպիտի առնու :

Յօդ. Թ. — Ամէն ամիս , իւրաքանչիւր ընկեր . . .
պիտի առնէ . այս առնուած դրամները ընդհ. ծախքի
հաշուոյն պիտի անցնին :

Յօդ. Ժ. — Ընկ. լիքիտասիոնը ընկերներու միոյն
կողմէ պիտի ըլլայ , և աւելի անոր կողմէ՝ որ ընկերու-
թեանն վաճառականութիւնը պիտի շարունակէ :

[Գրեալ ի Բերա Թուական] Ստորագրութիւնք

* * * * *

44. Պայնանագրի ուրիշ օրինակ :

Ստորագրեալներն . . . մեծաքանակ փայտի վաճա-
ռակա , բնակեալ ի Բ . . . փողոց , . . . : թիւ , մէկ
կողմ , և . . . կալուածատէր , բնակեալ ի . . . փո-
ղոց , . . . թիւ , միւս կողմէն՝

Հետեւեալ պայմանները կնքած ենք .

Յօդ. 1. — Ես . . . , կը յայտարարեմ գլխադրու-
թեամբ ընկերանալ Պ. . . . ի հետ , մեծաքանակ փայ-
տի վաճառականութեան մէջ՝ զոր կ'ընեմ ի . . . : ուր
պիտի հաստատուի ընկերակցութիւնը , բաժնելու հա-
մար , յետագայ եղանակով , յիշեալ վաճառականութե-
անէն յառաջ գալիք շահերը , և ինձ հետ կրելու համար
պատահելիք վնասները , սակայն այնպէս որ ինչ որ ալ
ըլլան այս վնասները՝ Պ. . . . ի նկատմամբ , իր դրած
դրամագլուխը չ'անցնին :

Յօդ. 2. — Ներկայ ընկերութիւնս . . . տարուան
համար կնքուած է , սկսեալ ի . . . ց . . . :

Յօդ. 3. — Ընկերութեանս բոլոր տեւողութեանը
միջոցին՝ յիշեալ վաճառականութեանէն յառաջ գալիք
ամէն տեսակ շահերու և վնասներու կիսոյն միայն մաս-
նակից պիտի ըլլայ Պ. . . . :

Յօդ. 4. — Ես . . . , կը խոստանամ յիշեալ . . . ի
վճարել . . . գումար , հետեւեալ ժամանակամիջոցնե-
րուն : Յիշեալ . . . գումարը , ընկերութեանս ամբողջ
տեւողութեան միջոցին , յիշեալ Պարոն . . . ի տրամա-
դրութեան տակ պիտի ըլլայ , և ամբողջ ինք պիտի
դործածէ Ընկ. վաճառականութեան դործերու մէջ :

Յօդ. 5. — Պ. . . . առանձին պիտի վարէ ընկերու-
թիւնս : Հետեւաբար , ինք պիտի ընէ գնումները և վա-
րուութեանս միւս դործակալները , և պիտի տեսնէ բոլոր
միւս վարչական դործառնութիւններն : Պարոն Մ. . .
և ոչ մէկ կերպով պիտի կրնայ յիշեալ ընկերութեան
դործերուն խառնուիլ :

Յօդ. 6. — Ընկերութեանս անունը պիտի ըլլայ . . . :
Միայն Պարոն . . . պիտի ստորագրէ ընկերութեան ա-

նունով , և այդ ստորագրութիւնը միայն ընկերութեան
պէտքերուն համար պիտի կրնայ դործածել :

Յօդ. 7. Ընկերութեանս պայմանաժամը լրանալուն ,
Պարոն Մ. . . իր դրած դրամագլխոյն գումարը և անոր
ինկող շահերուն բաժինը պիտի ընդունի . եթէ վնաս
ըլլայ , իր դրած դրամագլուխն պիտի ընդունի , անոր
ինկող վնասը մէջէն հանուելէ վերջ :

[Թուական]

Ստորագրութիւնք

ԸՆԴՂԱՅՆԵԼԻ ՆԻԻԹԵՐ

1. Առեսրական ցամակ . — Դիւղը կը բնակիք և սովորու-
թիւն ունիք տարեկան նպարը մէկանց գնելու . գրեցէք այն նպարավա-
ճառին որմէ կը գնէք սովորաբար , յանձնարարելով իրեն ձեր պէտք ու-
նեցած նպարեղէնքը :

2. Առեսրական ցամակ . — Հայրերիդ՝ որ անդամալոյծ է
և չկրնար գրել մէկու մը՝ որուն ստակ փոխ տուած է և որ տոկոսները
գեռ չէ վճարած : Ամենայն բաղաբավարութեամբ կը գրէք և կը հրա-
ւիրէք այդ անձն՝ որ մէկ մ'ալ չուշացնէ պարտքը վճարել :

3. Առեսրական ցամակ . — Ձեր մայրն՝ որ այս միջոցին
շատ զբաղած է , ժամանակ չունի գրելու նպարավաճառի մը՝ որուն
յանձնարարութիւն մ'ունի ընելիք . ձեր մօր տեղ դուք կը գրէք , մի՛
մոռնար նշանակել ուզուած սպրանքներուն զինն ու բանակութիւնը :

4. Վաճառականական ցամակ . — Վաճառական մը նոր
տուն մը կը հաստատէ իր մէկ գործակատարին համար՝ որ երկար տա-
րիներէ ի վեր իրեն քով ծառայած էր հաւատարմապէս : Արդ այս տու-
նը իր բոլոր Թղթակիցներուն կը յանձնարարէ :

5. Հնարիչի մը ցամակ . — Հնարիչ մը՝ որ զիւտ մը ըրած է ,
կ'ուզէ վաճառել զայն վաճառականի մը . ուստի նամակով կ'առաջարկէ
զայդ՝ իր զիւտին առաւելութիւնները ցուցնելով :

6. Տեղեկութիւն խնդրել . — Սեղանաւոր մը՝ որ արհեստա-
ւորի մը փոխատուութիւն մը պիտի ընէ , իր մէկ բարեկամին կը դիմէ

գրաւոր կերպով ու կ'ուզէ տեղեկութիւն ստանալ՝ փոխ դրամ խնդրող արհեստաւորին նիւթական վիճակին վրայ :

7. Վաճառատուն մը հաստատել. — Վաճառական մը վիճե՛ն՝ նայի ապրանքներ պիտի ծախէ , եւ ասոր համար նոր զործի ձեռնարկած է :

8. Վաճառականական . — Վաճառական մը՝ որ հրապարակի վրայ երկար ժամանակ պատուաւոր կերպով գործ տեսած է , մեռա՛յ ըլլալով , ուրիշ մը անոր կը յաջորդէ և նոյն վաճառատան բոլոր թըղթակիցներուն կ'իմացնէ թէ ինք յարաբերութիւններ պիտի ունենայ իրենց հետ :

9. Որդի մը իր հօրը. — Թաղէոս , զոր իր հայրը գիշերօթիկ վարժարան մը դրած է կարելի եղածին չափ կատարեալ կրթութիւն մը առնելու համար , կ'իմանայ թէ նիւթական մեծ կորուստներ ունեցած են իր ծնողքը և անձկութեան մատնուած . իսկոյն կը զրէ անոնց և կը խնդրէ հրաժարիլ զպարտէն վաճառատուն մը մտնելու համար : Ասով կը յուսայ շուտով դրամ շահիլ , և ընտանիքին անձկութեան դարման տանիլ :

10. Պատասխան վերիցից . — Թաղէոսի հայրը կը պատասխանէ թէ ընտանիքը արտասուելու չափ յուզուած է անոր աւաջարկը լսելով . բայց չուզեր զայն ընդունիլ : Խնայողութիւններ պիտի ըլլան , որպէս զի Թաղէոս իր ուսումը աւարտէ : Հայրը կը յուսայ թէ որդի՛ն պիտի ջանայ օգտուիլ իր ընդունած դասերէն :

Գ Լ Ո Ւ Խ Գ .

Կ Տ Ա Կ Ն Ե Ր

ՊԱՏՃԷՆ ՇԱՀՆԱԶԱՐԵԱՆ ԿՏԱԿԻ

ՅԱՆՈՒՆ ՀՕՐ ԵՒ ՈՐԳԻՈՅ ԵՐ ՀՈՒՒՈՅՆ ՍՐԲՈՅ

Գահիրէ 1865 ամի , Յունաւարի մէկ

Ես Կ. Վ. Շահնազարեանց , ծնեալ ի Համատան յամի 1814 , հիւանդութեամբ հոս գալով բժշկութեան համար և տեսնելով որ վիճակս օր աւուր կը ծանրանայ . ուստի քրիստոնէական պարտքս ամենայն ջերմեռանդութեամբ կատարելէ զկնի այս կտակս ըրի առողջ մտօք , իմ սեփական զրջաւ և ստորագրութեամբ ի գիտութիւն ազազայից , և ի հրահանգ իմ կտակահատար Վսեմափայլ Նուպար փաշային , իմ բարեկամին և բարերարին :

1. Ունիմ ի Պոլիս հանգուցեալ Խորասանձեան Պետրոս Ամիրայի տունը երկու մստուկ զիրք , զգեստ եւ կարասիք , նոյնպէս Դալաթիոյ Լուսաւորիշ եկեղեցոյ քարուկիր սենեկի պատուհանն մէկ կապոց պիտանի և անպիտան դրուածք , սմալար , վերմակ , եւայլն . զորս գրեր եմ Խասգիւղի Գէորգ քահանայ եղբօրս իւր տունն տանիլ : Այս ամէնս նոյն անձին կը ձգեմ իբրև յիշատակ մեր 15 տարւոյ անկեղծ բարեկամութեան :

2. Ղալաթիա բնակեալ Մեծատուրեան Պետրոս ազայի մօտ շահով ունիմ 100 Օսմանեան լիրա , Խասգիւղի Տէր Գեորգի և Մոմճեան Մկրտիչ ազայի գիտութեամբ : Այս 100 լիրա իմ մահուանէն յետոյ առնուի և Թիֆլիզ Ղրկուի մեր անկեղծ բարեկամ Զաքարիա Յովհաննէսեանին , որպէս զի անկէ 75 լիրան իմ քեռորդի Մկրտիչ Աբրահամեանին ընծայէ իմ կողմէն , իսկ 25 լիրան իմ հօրեղբորորդուոյն :

3. 1856 թուէն սկսեալ մեր մամուլէն ելած Հայերէն և Գաղիերէն Շար Պատմագրաց և Կանոն Սաղմոս Ղրկեր եւ Պոլիս 7500 հատորի չափ . ասոնցմէ 1000 օրինակի չափ աղքատ դպրոցներու ընծայեր եւ , մնացեալը Խասգիւղի Մոմճեան Մկրտիչ ազային քովն է : Կը խնդրեմ Նուպար փաշայէն որ զանոնք ամէնն ալ մեր ազգի աղքատ դպրոցներուն արդարութեամբ բաշխել տայ :

4. Ձեզ յօգուածին մէջ յիշատակեալ Զ. Յ. ին 150 հատորի չափ Շար Պատմագրաց Ղրկեր էի ծախելու համար , որ և ինձ երկու տարի առաջ 200 ֆրանք զըրկուի որ կարօտաւոր ուսումնականաց և աղքատ ուսումնարանաց ձրի բաշխէ եթէ՛ գրեանքն , եթէ՛ անոնց գինն :

5. Թէոդոսիա Այվազեան Գաբրիէլ վարդապետի մօտն 70 հատոր Շար Պատմագրաց ունիմ և 10 երկփաշայն ստանայ :

6. Եսայի Պատրիարքի մօտ 20 Հերքուֆն Դաշանց թղթոյ , 42 Շար Պատմագրաց , և 8 օրինակ երկրագրուտի ստակ ունիմ . ասոնք ալ կտակակատարս առնու :

7. Հալէպցի Քիւրքճեան Պարոն Յովհաննէսն մեզ 15

լիրա սթէրլին , 11 չիլին , 10 1/2 փէննի ստակ պարտական է ի գին մէկ ջրհան մեքենայի՝ զոր անոր աղաչելովն Անգղիա Յակոբեան ազայի ձեռամբ գնեցի և էքիզէր Կարապետ ազայի ձեռամբ Ղրկեցի անցեալ տարի . հաշուեթուղթքն Մանչեսթեր եւ . այս գումարս ալ կտակակատարս ստանայ : Նոյն Քիւրքճեան մեզ պարտական է նաև 7 Երկրագուռտի 30 թուի ստակ . այս ալ ստանայ :

8. Մանչեսթեր Եղիազարեան Կարապետ ազայի մօտ ունիմ 7 Օսմանեան քօնսօլիտէ . անոր յանձներ եւմ նաև մէկ կնքեալ սնտուկ , որու մէջ կան մէկ ոսկի էնֆիէյի տուփ , մէկ ոսկի մինէլի տուփ , մի ոսկի և մի արծաթի ժամացոյցներ , քանի մը հարիւր ոսկի և արծաթ հին դրամներ , և մի փոքրիկ մագաղաթի վրայ գրուած Աւետարան Յովհաննու Բախտիար Պատրիկի գործածութեան համար , մի փղոսկրեայ այցելութեան պահարան քանդակեալ , և այլ մանր մունր արծաթի և ոսկի և այլ կարասիք : 23 հին դրամներն Աղնուուհի Տուլիկ տիկնոջն Նուպար փաշային կը ձգեմ իբրև ամենաչնչին երախտագիտութեան ապացոյց . մագաղաթի Աւետարանն որ իմ ընտանիքէս ինձ մնացեր է և որ արդարև յոյժ հազուագիւտ է , որովհետև ոչ էջմիածին , ոչ Երուսաղէմ , ոչ Վենետիկ և ոչ այլուր անոր նմանն չկայ , որոյ համար ինձ շատ անգամ 1500 տալով կամեցան գնել և ես չկամեցայ ազգէն հանել , Վ. Նուպար փաշային կը ձգեմ իբրև յիշատակ անմուաց սիրոյ , այնու պայմանաւ որ որդւոց որդի իր ընտանիքին մէջ պահէ , իսկ ամէն մնացեալն խնդրեմ վաճառել տայ և մէկ գումար կազմէ , որոյ համար յետոյ գրելու եմ : Քօնսօլիտներն նոյնպէս ծախուին և գումարն նոյնպէս միանայ : Նոյն ազայի մօտ թողուցեր եմ դարձեալ 40 գինէ , որ

մեր դարանի մանր ծախքն հոգայ. եթէ ես սլարտուկան մնացեր եմ, տրուի, որովհետեւ մինչև հիմայ հաշու չէ զրկեր :

9. Մանչեութեան եկեղեցին ունիմ մէկ արծաթի շՆԼ-խով ասանոզ դաւազան, մէկ արծաթի մասնատ ւի, մէկ արծաթի խաչ, արծաթապատ Աւետարան, մէկ ձեռք զգեստ պատարագի. բոլոր եկեղեցական գրեւորքն իմս են. ունիմ նաև մէկ կերպաս փիլոն, մէկ չոր խայնոր վերարկու, վեղար, Էայն, զորս բոլորն ալ նոյն եկեղեցիին ձգեմ միշտակ, բայց արծաթի խաչէ՝ որ թասգիւղի եկեղեցիէն աւանդ աւանուած ըլլալով՝ կը ինդրեմ որ իր տեղն դարձնել տայ իմ կտակակատարն և իմ հոգիս ազատէ :

10. Մանչեութեան եկեղեցւոյ տան մէջ ունի՝ մի գրատուն, ուր կան 3000 հատորի չափ Հայերէն, Կաղ-ղիերէն, Ռուսերէն, Անգլիերէն և այլ լեզուօք մատաններ. կան հարիւրաւոր արծաթի և պղնձի անտիքս սեր, և քանի մը ձեռագիրք, որոնցմէ Միքայէլ Պատրիարքի Պատմութիւնն Պօլսոյ Միջագիւղի թանգարանէն աւանդ առեր եմ, և իր տեղը դարձուի. իմ ննջարանիս մէջն են 6 արծաթի կերակրոյ դալ, 4 նոյնպէս չայի, և 6 արծաթի դանակ հանդերձ մէկ սնտուկ և երկու յոմմոգ լեցուն զգեստով և կարասիքով, վերն ունի՝ մի ամբողջ լուսանկարի գործիք և հարիւրաւոր շիշ ինի և պրոնտի : 3000 հատոր գրեանքն կը կտակեմ Պլսոյ Հիւանդանոցին և Իզմիրի Մեարտպեան դպրոցին. մէն մնացեալն ծախուի և գումար ըլլայ մեր կտակակատարին մօտ :

11. Մանչեութեան մէկ ամբողջ տպարան ունիմ հանդերձ մամուլ և ամէն տպարագայիւք. 11 տեսակ պղնձի մայրեր, քանի մը տեսակ պողովատիկ հայր. երկու-

ամբողջ մայրերն և այլ երեք տառ ցուլիչ Նորմանտոնին մօտն է, զորս տուեր էի գիր թափելու և մոռացմամբ մնացեր են. ունիմ մեր տպարանն նաև 25 կապ թուղթ և 700 քիլօյի չափ Հայերէն և Անգլիարէն տառք : Ամէնն ալ ծախուին և գումարը մեր կտակակատարին յանձնուի :

12. Մանչեութեան մէկ բժշկի՝ որ Բուէնտիչ Սգրիդէ կը նստի՝ 1 լիրա 13 շիլին պարտք ունիմ, նոյնպէս ցուլիչ Նորմանտոնին 1 1/2 շիլինի չափ, նոյնպէս Փարիզ Ռիւ Վալէն 48 թիւ ցուլիչին 7 ֆրանք, և Ռիւ Լա Հարպ 38 թիւ ծերունի կազմարարին 16 ֆրանք տալու եմ. ասոնք ամբողջապէս վճարուին և հոգիս ազատուի :

13. Մանչեութեան դրոցս մէջ կան իմ շինած Գաղ-և Հայերէն Բաւարանն, Գաղ. Միքայէլ Պատրիարքի պատմութեան թարգմանութիւնն, երկու հատոր Եկեղեցական պատմութիւն, և մի հատոր ընդարձակ քրիստոնէական վարդապետութիւն և այլ շատ մանր գրքուածք. ասոնք յանձնուին թանգարանին, գուցէ օր մը տպուին :

14. Մանչեութեան տպած պատրաստի կան Տէր Յովհաննէս Սալկեանի անցքն և իր պատկերն պղնձի վրայ փորուած հոն է : Այն գրքի ճակատի խաչն ծուռ դրուեր է և թուականն 1864 է, և գրքին մէջ քանի մը տառասխալներ կան, որոնց ցանկն իմ և անոր թղթակցուցութեան մէջ է : Մեր գրաշարին այս վրիպակները չարել տրուի և ճակատին հետ մէկտեղ տպուին 1865 թիւ դնելով : Նոյնպէս անոր 500 պատկերն տպուի և իմ ծախքով թղթակազմ ընելով, բոլորն մէկ սնտուկ լեցուի և իր հաշուին Կալկաթա իրեն զրկուի : Նոյնպէս հոն տպած պատրաստի կայ Միքայէլ Պատրիարքի պատմութեան առաջին հատորն : Ասիկայ ալ թղթակազմ

կապուռի և մեր բաժանորդ վճարողներուն ձրի բաժնուռի և մնացեալն ծախուռի ի շահ մեր :

15. Փարիզ Կոստանդեան Պօղոս աղայի մօտ մի պարկ ունիմ որոյ մէջ կան 25 Լոմբարդ , որոց արժէքն է 13500 Ֆրանք , 2 Օբլիկասիօն վիլ տը Բարիսի , որոնց արժէքն է 850 Ֆրանք , 5 հինգերորդական Օբլիկասիօն Կոմմիւնալ , որոնց արժէքն է 405 Ֆրանք , իմ մօտ սնտուկիս մէջ ունիմ երեք օբլիկասիօն Գրէտի Իմմոպլիլէ , որք ինձ արժէր են 1500 Ֆրանք . բայց այժմ հաղիւ թէ 1200 Ֆրանք արժեն : Ասոնք ամենը ծախուռին և գումարն իմ կտակակատարն աւնու :

16. Ուշիոյ աղքատաց համար 3000 Ֆրանքի չափ օգնութիւն ժողվեցի , և Պ. Պ. Լանկուայի և Մուրատեանի գիտութեամբ հոն ղրկեցի . յետոյ Յակօբեան աղան անցեալ տարի ինձ յանձնեց 4 լիրա , Բիրմանէն ալ այս տարի եկաւ 270 Ֆրանք : Այս գումարս ստացուռի և մեր 4 լիրայի հետ միացունելով իր տեղն ղրկուռի :

17. Իմ ձեռքս եղած ստակն իմ թաղմանս բաւական է . ինչդեմ որ իմ թաղումն պարզ ըլլայ և անշուք : Իմ գերեզմանիս վրայ տնկուռի մէկ սիւն մարմարիոն կամ գրանիտ մէկ ու կէս մէթր երկայն , եւ վրան գըրուռի Հայերէն և Գաղղիերէն . « Կարապետ վարդապետ Շահնազարեանց , ծնեալ 14 մայիսի 1814 ամի ի Համատան և վախճանեալ ի Գահիրէ , յամի 1865 . . . » :

18. 25 տարի է եղեր մէկ փափաք միայն ունեցեր եմ , և այն՝ իմ տոհմին համար : Զանացեր եմ ընդ զանազան ժամանակս մէկ ուսումնական միաբանութիւն հաստատել և գիշերօթիկ դպրոց մի բանալ և արժանաւոր եկեղեցականներ պատրաստել , որք այլ եւ այլ գաւառներ տարածուելով ուսուցանեն : Կոստանդնուպօլիս , Փարիզ և Մանչեսթեր իմ մտադրութեանց կենս

դանի վկայ են . ուստի ինչ որ իմ կենդանութեանս չկարացի ընել , իմ մահուանէս յետոյ կը յանձնեմ իմ կտակակատար վսեմափայլ Նուպար փաշային որ ընէ . իմ անունս փոյթ չէ որ յիշուի կամ ոչ , բաւական է միայն որ իմ փափաքս կատարուի : Հետեւաբար իմ վերոյիշեալ ստացուածքն վաճառուելէն և պատրաստ գումարներն ձեռք բերուելէն զկնի կարծեմ թէ հազար գինէի զուտ գումար կը կազմուի : Այն գումարն կը ինչդեմ այնչափ ատեն շահով բանեցունէ՝ մինչև որ 4 հազար գինէի գումար ըլլայ . ապա դրամագլուխն հաստատուն եկամուտի դնելով՝ անոր տարեկան եկամուտովն տասն աշակերտի համար իմ անուամբ մէկ գիշերօթիկ դպրոց բանալ տայ . վերատեսչի , դասատուաց և այլ տնօրէնութիւններն իր գերդաստանին մէջ պահելով , որով Աստուծոյ օրհնութեանն , տոհմին երախտագիտութեան , և իմ դոհութեանս արժանի ըլլայ ինքն , իւր ընտանիքն , և բոլոր ազգատոհմն յորդուոց յորդիս , ամէն :

19. Իմ դէմպր փոստի ալբոմս Պօղոս Նուպարեանին յիշատակ կը ձգեմ որ քանի տեսնէ՝ զիս յիշէ :

ԿԱՐՊՊԵՏ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ՇԱՀՆԱԶԱՐԵԱՆՅ

ձեղութեանը կ'usnrագրեմ

ՆԵՐՍԷՍ ԵՊԻՍԿ. ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ

Ք. Խասգիւղի

1865 Օգոստոս 31

Կ Ա Ն Ո Ն Ա Գ Ի Ր

Հ Ի Մ Ն Ա Ր Կ ՈՒ Թ Ե Ա Ն Ա Ս Պ Ե Տ Զ ՈՒ Ն Դ Ի

Հիմնարկութիւն - Ասպետ Զունդ - ստեղծեալն յԱսպետէ Աստուածատրոյ տը Զունդ, որ հպատակն է Աւատրիոյ և ընակէ ի Կ. Պոլլիս, սահմանեալ է ի խրատիս Վերակարգ ուսմանց ի Հայս ուղղափառս (Գրիգորեան) :

Սկիզբն գործոց Հիմնարկութեանս լինիցի զկնի մահուան Հիմնարկողին :

Նախաւոր դրամագլուխն որ վասն այսր վախճանի եղեալ է ի Հիւպատոսարանն Կայսր արքայական Աւատրիոյ - Հունգարիոյ որ ի Պոլլիս՝ է գումար (60000) վաթսուէն հազար ֆրանքաց, յորում բարդելոց են տարեկան տոկոսիք մինչև ի մահն Հիմնարկողին և աճելոց պարգեւօք և համօրէն հրիտակօք զոր ինքն առնելոց է վասն իւրոց գործոց. այս լինելով վախճանն նորա ըստ հետեւեալ պայմանաց :

Ա. Եկամուտ բովանդակ դրամագլխոյն զոր Հիմնարկութիւն Ասպետ Զունդի զնելոց է զկնի մահուան Հիմնարկողին՝ պարտի առ մէն մի թոշակ հասանել ի գումար 2000 ֆրանքաց ի պէտս ուսանողաց ուղղափառ (Գրիգորեան) Հայոց՝ որ յԱւատրիա և ի Հունգարիա և յայլ ամենայն պետութիւնս և որք չքաւորք իցեն եւ փափաքիցեն ի համալսարանի ուրք յԱւատրիա - Հունգարիա և յայլ աշխարհ կատարել զընթացս ուսմանց իրաւագիտութեան, բժշկութեան, աստուածաբանութեան, փիլիսոփայութեան, երկրագործութեան, ճարտարապետութեան կամ այլ ամենայն արուեստաւոր

գիտութեանց և արուեստից : Ընտրութիւն ասպարիզին և Համալսարանին թողեալ է ի կամս ուսանողաց :

Բ. Հիմնարկութիւնս վարիցի ի ձեռն Հիւպատոսարանին Աւատրիա - Հունգարիոյ Կ. Պոլլոյ, որ առ դիւրել ջանի յ իւրոց կարէ կարգել զոք խնամակալ, միշտ ընդ իւրո՝ հսկողութեամբ, և նմա պարտք են կատարել զանձնութիւն ընդ ուսանողաց և հսկել ուսմանց նոցա :

Ս յն այս խնամակալ զհաշիւ տեսչութեան իւրոց ամի ամի մատուցէ Հիւպատոսարանին և ընկալցի զգինս ծախուց իւրոց : Ի խնդրոց խնամակալիս Հիւպատոսարանն ի վարձ տարեկան աշխատութեան և ըզոր ծախուց՝ նորա կարէ տալ առ առաւելն 1000 ֆր. միայն :

Գ. Դրամագլուխ Հիմնարկութեանս հանդերձ ամենայն յաւելուածովք պահիցի ի Հիւպատոսարանն Աւատրիա - Հունգարիոյ Կ. Պոլլոյ կամ ի ձեռն նորա արկցի ի միւր յառաջնակարգ պանգայից՝ այլ միշտ ընդ համարս լարտութեամբ Հիւպատոսարանին :

Դ. Խնդրուածք առ ստանալ զմի ի թոշակաց ուղղին սո Հիւպատոսարանն Աւատրիա - Հունգարիոյ Կ. Պոլլիս, եթէ խնդրոզն ի հպատակաց իցէ պետութեան Աւատրիա - Հունգարիոյ, իսկ առ Պատրիարքարանն ուղղի իսո (Գրիգորեան) Հայոց Կ. Պոլլոյ՝ եթէ ի հպատակ իցեն այլազան պետութեանց :

Ե. Թոշակ իրաւամբ վերապահեցի միշտ վասն ուսման՝ որ Աւատրիոյ հպատակ ուղղափառ (Գրիգորեան) Հայ իցէ, և միւս թոշակ վասն՝ որ Հունգարիոյ հպատակ ուսանող իցէ : Ի դէպս յորս ի մի մասանցն միապետութեան ոչ գտանի ընդ ոք արժանի՝ Հիւպատոսարանն կարէ զերկոսին թոշակս սահմանել այլում որ անիցի կամ ընդ Աւատրիոյ կամ ընդ Հունգարիոյ պետութեամբ՝ միայն զի կատարեալ արգարութեամբ

ընտրեսցի : Իսկ ի դէպս՝ յորս և ոչ ի միում յայսց մասանցն գտանի արժանի ուսանող ի ժառանգութեան երկոցուն վերապահեալ թոշակաց՝ Հիւպատոսարանն սահմանէ զնոսին վասն ընտրելոյն ի կողմանէ Պատրիարքարանին :

Ընդունելութիւն Աւստրիացի և Հունգարացի հպատակաց կատարի ի ձեռն Հիւպատոսարանին այսպէս . հրատարակէ և հրաւիրէ որ ոք կարօտ կամ չքաւոր իցէ, և ի վարս անբասիր , և որ վկայական ի ձեռին ունիցի յաջողեալ լինելոյ յերկրորդական ուսմունս և ըստ արժան բաւականի վարժ ի հայերէն լեզուի :

Ե. Միւս այլ թոշակքն տացին ի ձեռն Պատրիարքարանի , առ Հայ ուսանողս պատկանեալս ուղղափառ (Գրիգորեան) Հայոց առանց խտրելոյ զերկիր պետութեան : Բաց ի վկայականաց չքաւորութեան և անբասիր բարոյից՝ զոր մատուցանելոց են ուսանողքն առ Պատրիարքարան , պարտին քննել , նախ քան զընդունելութիւնս մասնաւոր քննութեամբ ըստ եղանակի զոր Պատրիարքարանն որոշէ և ըստ պահանջել ժամանակին :

Պատրիարքարան զտեղեկագիր քննութեան և զանուանս ընտրեալ թոշակաւուայն առաջի առնէ Հիւպատոսարանին Աւստրիոյ - Հունգարիոյ , սա ընդունի զմատուցեալն ի Պատրիարքարանէ՝ այլ ի լինել կարեոր նակել ի տեղի մերժելոյն : Այսպէս ի պակասել միոյ ի թոշակաւուայն միշտ այլ ոք ընծայեսցի ի ձեռն Հիւպատոսարանին և Պատրիարքարանին :

Զ. Պատրիարքարանն , ըստ ցանկութեան ողբացեալ իմոյ ամուսնոյ Տիկին Նեկտար տը Զունդ , սահմանելոց է զմի ի թոշակացն վասն ուսանողի ի կանանց սեռէ , որոյ փախաք իցէ ուսանել զվերակարգ գիտու-

թիւն յօտար աշխարհի և ի նմա կատարեալ գտանիցին . պայմանք ընդունելութեան նշանակեալք ի Հիմնարկութեանս յայսմիկ :

Է. Իւրաքանչիւր ուսանող զբաժին միոյ թոշակին վայելէ զորչափ տեէ ժամանակ վերակարգ ուսման՝ այլ ոչ առաւել քան զնինգ ամաց բոլորումն :

Ը. Խնամակալն զսահմանեալ գումարն նստուոցէ առ ուսանողսն ի կարեոր ժամանակի :

Պարտք են ամա տեղեկանալ ուր թոշակաւունքն բնակէ , նսկել ճշգութեամբ ի վերայ ընթացից ուսման նոցա և թէ զիարգ յաջողեալ ի տարեկան քննութեան :

Խնամակալն կանոնաւորապէս տեղեակ արտոցէ ըզհիւպատոսարանն զորպիսութենէ տշակերտին և առաջարկեսցէ նանկ զթոշակն յորմէ ոչ օգտակար դատիցի : Վասն տշակերտաց որ չիցեն Աւստրիացի կամ Հունգարացի՝ Հիւպատոսարանն տեղեակ առնէ զՊատրիարքարանն և յայտնէ զորոշումն իւր և ինդրէ զայլ ոք աշակերտ փոխանակ առաջնոյն ընծայել :

Թոշակն ոչ են իրաւունք առողին կամ վայելողին , այլ ձրի պարգեւ՝ զորչափ արժանապէս վայելէ :

Թ. Դրամագլուխ Հիմնադրութեանս անձեռնամերձ կացցէ և մնացցէ, տոկոսիք միայն ի պէտս արկղին ըստ չափու թոշակացն :

Սմննայն յաւելուած տոկոսեացն Հիմնարկութեանս որ դեռ ևս ոչ իցէ բաւական առ գումար սահմանեալ թոշակին բարդեսցի ի դրամագլուխն :

[Աստուգրութիւն]

Կ. Պոլիս, 3 Ապրիլ 1890

ԱՍՏՈՒԱՆԻԱՍՏՈՒՐ ՏԷ ԶՈՒՆԵՐ

Հատատի վաւերականութիւն վերջդրեալ ստորագրութեան Ասպետ Աստուածատրոյ ար Զունդ :

Հիւպատոսարանն Կայսր - արքայական հաւանի ըստանձնել ղկառավարութիւն առաջիկայ Հիմնարկութեանս ըստ ստորոգելեաց եւ ձեւակերպութեանց որ նշանագրեալ ի Հիմնարկողէն :

Հիւպատոս Կայսր - արքայական

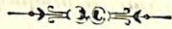
Կ. Պոլիս, 3 Ապրիլ 1890

Աւստրիոյ-Հունգարիոյ

(Աստագրութիւն)

[Կնիք]

Ք.Ղ.Ա.Ս.Է.Յ

Գ Լ Ո Ւ Ն Ե .

Ա Ղ Ե Ր Ս Ա Գ Ր Ե Ր

Պիտոյութիւն . — Ինչպէս որ խնդրանաց սեռակից մէջ բազում նուրբ զանազանութիւններ եւ խտրութիւններ կան, նմանապէս հարկ է ուշադիր ըլլալ նամակագրական ասիւնանաւորեալ կամ զանազանեալ պատճանոթեանց, ձեր բաղձանաց բնութեան, եւ բարձի պատուոյն համեմատ եւ յարաբերութեանց ու կապակցութեանց ասիւնանին համեմատ, որք կան ձեր եւ այն անձանց մէջ, որոց կը դիմէք: Եթէ օրինակի աղագաւ ասիւնանաւոր անձ մը ըլլայ, որմէ շնորհ մը կը խնդրէք, ձեր ո՞ր պէտք է ոչ միայն պատկառոտ ըլլալ, այլ նաեւ հարստ ողորմոց խառնուած: Այսպիսի դէպքի մէջ խոնկից անուշութիւնը գործը չպիտի աւրէ: Եւ սակայն անարգ շողո՞րտը մը մի՛ ըլլաք. արհամարհանք եւ նուաստացուցիչ մեծում մը կրնան յուսալ զալ ձեր գծուծ ապիկարութեան պատճառաւ: Թող ձեր գովեսքը պատճառաբանեալ եւ հարստութեամբ փոխակերպ ըլլայ. հպարտութիւնը ձեզ պիտի հպաստէ եւ գաղտնապէս պիտի պիտրծի՝ ձեր գովեսներէն: Ձեր խնդրանաց առաջիկայն ընդհուպ պիտի շնորհուի, եւ

Երբեմն զգուեալ սնայարձուքիւնն է մանաւանդ որ զձեզ պիտի գոհացնէ հան թէ բարեսուքիւնը:

Բայց եթէ բարեկամ մը բան մը խնդրելու դէպքին մէջ ըլլաք, գործը բոլորովին արթն կ'ըլլայ: Անկեղծութիւն, հաւաստութեան կատարեալ ոն եւ ոգի մը պէտք է. նա զձեզ կրնայ արհամարհել, եթէ ձեր նամակին մէջ զինքը ձեռն վեր բարձրացնէք: Կան նաեւ խնդիրներ, որք իրենց բնութեամբ պարզ փողանալարութիւն միայն կը պահանջեն. կան նաեւ ուրիշ կացութիւններ՝ յորս մտացի զուարթութիւն մը երբեմն լիովին յաջողութիւն յառաջ պիտի բերէ: Աղաչանք ընդունող մարդը կը մպսի եւ ոնայ յիմարութեանց կը շնորհէ ինչ որ գուցէ պիտի զլսնար բուն խնդրոյն:

1. Բահանայի ձեռնադրութիւն խնդրելու աղերսագիր:

Ամենապատիւ Ս. Հայր

Նախագահ Կրօն. Ժողովոյ Ազգ. Կեդր. Վարչ.

Ստորագրեալքս, ամենախոնարհ որդիք Ձեր . . , գիւղի, համարձակութիւն կ'առնունք հրաւիրել Ձեր բարձր ուշադրութիւնն հետեւեալ սողերու մասին:

Թերեւս ծանօթ է Ձեր Սրբազնութեան թէ մեր գիւղի քահանան, այր սրբակրօն եւ երկիւղած, Հայրն Թագիկ հերու վախճանեցաւ խոր ծերութեան մէջ: Անկէ ի վեր գիւղացիքս զուրկ ենք կրօնական պաշտամունքէ, վասն զի եկեղեցին փակուած է: Շատ երախայք յաճախ կը մնան անկնունք, հարսանեկան հանդէսներ դադրած, նոյն իսկ մեռելոց գերեզմաններ երկոյն օրհնութեանց չեն արժանացած: Ի՞նչ աղիտոյրով վիճակ է պատու կիներու՝ որոնք անհաղորդ կը մնան, եւ զըզջ-

ման արցունք կը թափեն փակեալ եկեղեցւոյն դրանք առջեւ, եւ կը վախճան զի իրենց գերեզմանն եւս չօրհնուի :

Իրաց այս վիճակին յաջող ելք մը տալու համար խորհեցանք գիւղիս ուսուցիչը քահանայութեան կոչել տալ, և այս պատճառաւ յղել զինքը Պոլիս, որպէս զի ներկայանալով Պատկ. Կրօնական : Ժողովոյ ատենին՝ պարտուպատչած քննութեամբ յայտնէ իր ձեռնհասութիւնն այդ սրբազան պաշտօնին : Կրօնական գիտելիքներու, մայրենի լեզուի մասին ունի հմտութիւն ըստ բաւականին, որպէս և յերեւան պիտի գայ իր կարողութիւն սրբազումար Ատենիդ առջեւ. իսկ վարուց մասին կրնանք վկայել թէ միշտ սիրող եղած է բարոյականի, գիտէ սիրաշահիլ, և ոչ անաստող է վերին իշխանութեանց : Իր խոնարհ և հեզ բնաւորութեամբ երբեք տեղի տուած չէ դժգոհութեան, այլ ընդհակառակն անարտունջ կրած է ամէն զրկանք, և իր բարուք դաստիարակութեամբ օգտակար եղած է մեր որդիներուն : Իր կեանքն եղած է դպրոցէն եկեղեցի, և եկեղեցիէն դպրոց յաճախել, և ոչ երբեք դանուած է անհաճոյ վարմանց մէջ : Այսչափ ինչ տեղեկութիւն հարգելով յիշեալ քահանայացուի մասին կը սիրենք յուսալ թէ սոյն տեղեկութիւններ Կրօն. Ժողովոյ քննութեան հետ պիտի ծառայեն արագ տնօրինելու հարկ եղածն, և ժամ առաջ պսակել գիւղացիներուս բաղձանհաւատքը պաշտել տալ աւելի եռանդով :

Կ'աղաչենք, Սրբազան Հայր, Կրօնական Ժողովոյ բազմագլխի խնդրոց կարգին մէջ բարեհաճեցէք առաջնութիւն չորհել գիւղացւոց խնդրոյն և յիշեալ ուսուցիչն քահանայական կոչումով պսակէք մեր գիւղի եկեղեցւոյն վրայ :

[Թրակայն] (40 անձանց ստորագրութիւններ)

2. Մեծասունի մը այգի մը գեղ առաջարկել :

Ազնուաշուք Տէ՛ր,

Ձեր մեծութիւնը շատ լաւ կ'ըմբռնէ կարեւորութիւնն այնպիսի խնդիրներու՝ որոնք իրեն առիթ կ'ընծայեն նորանոր ապացոյցներ տալ իր բարեգործութեան, իր ազնիւ սրտին՝ որ խորապէս կ'զգայ բախտէն հալածուած անձի մը տխուր կացութիւնն :

Այդ վիճակ կը դառնայ հետզհետէ անհանդուրժելի. ատոր զո՞րուեցան ցարդ ամէն նիւթական միջոցներս, զի չէի կրնար տեսնել ընտանեացս մորմոքը կարօտութեան վիճակի մէջ. սրտիս վէրքը կ'արիւնէր, բայց ես պա՛րտ էի զուարթ երևնալ, կուռիլ անողք ճակատագրին դէմ. բո՛ււն և կատարեա՛լ պայքոր, որ կորովս յաճախ կը ջլատէր և կ'ընկճէր զիս :

Բայց բարի է Աստուած, չեն ոչնչացած ամէն յոյսեր. կենացս այս ալեկոծութենէն աղատելու համար դեռ կը մնայ ինձ միջոց մը, վասն զի ունիմ այգի մը՝ զոր վաճառելով կրնամ ընտանեացս ժամանակ մը եւս օրապահիկն հայթայթել :

Այգին, զոր հօրմէս ժառանգած եմ, Գարթալի մէջ նշանաւոր է իր հազարաւոր որթերով. որթալուիճն հոն չէ ըրած մինչև հիմա իր աւերիչ արշաւներն. ունի իր մէջ քարաշէն տնակ մը, որուն խոհանոցին մէջ կայ անուշ ջրոյ աղբերակ մը : Հայրս ինձ ըսած է թէ մեր այգիին հողը շատ յարմար է բուսաբերութեան, և ինչպէս փորձն ցցուցած է, արդիւնաւէտ եղած է այն ուրիշ մերձակայ այգիներէն աւելի : Նա երբեք անխնամ

չէ մնացած, այլ ընդհակառակն վայելած է ամէն արթուն խնամքներ :

Արդ, Ազն. Տէ՛ր, կ'աղաչեմ որ Ձեր բնածիր մարդասիրութեամբ գնէք զայն՝ որուն գումարը դրամագլուխ ընելով պիտի ձեռնարկեմ իմ անհատական գործիս : Թէև ժամանակաւ մինչև 1000 Օսմ. ոսկի գլխառաջարկեցին, սակայն այժմ այս գումարին վրայ կարելոր զեզգ մ'ընելով՝ կարելի է գնել զայն :

Ձեր Ազնուութեան արժանի կը տեսնեմ զայն . այլ եւս պէտք չունիմ ես անոր . բաւական զուարթացող զմեզ անոր գլխին մեր ուրախութեան ժամերուն . արդարժան է որ զՁեզ ուրախացնէ ընդմիջտ խրախճաններով, ինչպէս որ անոր արժեզինն եւս զիս շատ պիտի երջանակացնէ :

Կը հաւատամ թէ Դուք գնելով զայն՝ միեւնոյն ժամանակ-ազնուօրէն եւ մարդասիրական ոգւով ձեռն պիտի կարկառէք յարուցանելու զիս այն տարտամ և անորոշ վիճակէն՝ որ կը տանջէ զիս և որ կը ստիպէ զիս միշտ նոր նոր պարտքեր ընել աջ ու ձախ :

Ժամէ ժամ սպասելով նամակիս բանաւոր պատասխանին՝

Եւ նուաստ ծառայ Ձեր

[Թուակնն]

* * *

Յ. Դպրեվանի մեկերու համար կամակ

Ս. Պատրիարք Զօր ուղղուած :

Բարձրաշնորհ Սրբազան Տէ՛ր ,

Նախ. Խնամակալութեան Արմաշու Դպրեվանուց,

Մեր գիւղի վարժարանին շրջանը գեռ. նոց աւարտած՝ կը գիմեմ յոսս Ձեր Սրբազնութեան և կը խընդրեմ զի ընդունիք և զիս Դպրեվանուց աշակերտութեան, որ երկար ժամանակի է ՚վեր գրաւած է ուշս, և ուր կը գտնեմ տիրանուէր ձկտումներու ճարակ :

Սրբազան Տէ՛ր, մի՛ զարմանաք եթէ կանուխէն կ'ուզեմ մտնել կուսակրօն եկեղեցականութեան ուխտին մէջ . հոգւովս համոզուած եմ թէ ծանր չէ այն լուծ, զոր մեր երկնաւոր Վարդապետը կը գնէ իր սպասարկուաց վրայ, և ո՛չ ապաքէն ինքն եւս ըսաւ . « Ձի լուծ իմ քաղցր է, և բեռն իմ՝ փոքրագի » : Կենացս նկատմամբ տեղեկութիւններ կարող է տալ մեր գիւղի քահանան . նա զիս կը ճանաչէ ամէն կերպով . եթէ նա եւս պատշաճ դատէ ինձ իմ այս որոշում, թող բարեհաճի ջայտնել . չեմ ուզեր Տիրոջը սեղանին անարժան ծառան ըլլալ : Իսկ ինչ որ կարելի է ինձ գրել իմ ներքին մաքրոյն համար, կը յայտնեմ թէ գիտեմ պատկառկալ օրինաց, հնազանդիլ իշխանութեան և եկեղեցուց ամէն սրբազան սրահանջներուն :

Վստահութեամբ կը յայտնեմ թէ Դպրեվանուց աշակերտութեանս ամբողջ ընթացքին մէջ պիտի ունենամ զգա՞ստ կեանք, բարեհամբոյր վարք, պիտի հանդի-

ամնամ աշխատասէր , ուսեալ , որպէս զի իմ ապագայ վիճակին համար մատուցուի աներկբայելի երաշխիք :

Տիրաւանդ օրհնութեանցդ կարօտ

[Թուական]

ամենախոնարհ որդի

* * *

4. Վաշխատուի մը գրեղ որպէս զի մնացորդ պարսֆին

այլ եւս տոյժս չտունէ :

Մեծապատիւ Տէ՛ր ,

Բաջ գիտէ Ձեր Մեծապատուութիւնը թէ այսչափ տարիներէ ի վեր անընդհատաբար վճարած եմ Ձեզ պարտքերս իրենց տոկոսներով մէկտեղ : Ծշգրտապահու-
թիւնն եղած է Ձեզ հետ ունեցած յարաբերութիւններու միակ արժանիքը , և այսքան տարիներէ ի վեր պանդխտութեանս գլխաւոր մտածումն եղած է դրամ վճարել , որպէս զի ընտանիքս հանդիստ ապրի , ծերունի հայրս չունենայ դժգոհութեան առիթ իր կեանքին այս վերջին չրջանին մէջ , այլ միշտ օրհնէ զիս և նորակազմ ընտանիքս :

Եւ ինչպէս որ ես կրցածիս չափ դո՛ւ ըրած եմ Ձեզ , Դուք եւս Ձեր ընդարդոյ քաղցրութեամբ և հաւատա-
րիմ ընթացքով ուրախացուցած էք զիս : Երբեք չէք ներք քանգելու կը հետամտին , որքին և աղքատին ա-
րիւնը կը քամեն , և անիծից նշաւակ կեանք կ'անցունեն :

Տէ՛ր , նպատակ չունիմ Ձեր անձնական արժանեաց ներքողներ հիւսել , այլ միայն արդարութեան պարտք մ'է այս զոր կ'ուղեմ ներկայիս հատուցանել Ձեզ Պանդխտին ալ միսիթարութիւնն այն է , երբ գիտնալ թէ իր դրամն յավշտակութեան չպիտի մատնուի :

Արդ , Մեծ. Տէ՛ր , վստահ Ձեր ծանուցեալ մարդա-
սիրութեան վրայ՝ կը յայտնեմ թէ իմ մէկ քանի ամսէ ի վեր անգործ մնալով բոլոր հասոյթներս ցամքեցան , առօրեայ պիտոյից համար իսկ կարօտ մնացի , և անա-
այն ինչ յաջողեցայ իմ նախկին գործս շարունակել : Ասկէ յայտնի է թէ չպիտի կրնամ ըստ առաջնոյն շա-
րունակել վճարումներս , ուստի կը խնդրեմ որ մնացորդ պարտքիս համար որոշեալ տոկոսէն կարեւոր զեղչ մը ընել բարեհաճիք , որպէս զի միանգամ ընդ միշտ կար-
գադրուի պարտքս , և ես հանդիստ սրտով պարապիս գործերուս , որովհետեւ ինձ համար պարտքի մտածումն ամենէն ծանր է և խուսիչ :

Կը յուսամ թէ այս մասին անմիջական կարգադրու-
թիւն մ'ընել կը յօժարիք Դուք՝ որ պանդխտի ցաւերը կը նախազգաք , և անոր ցաւած սրտին կը նայիք կա-
րեկից աչքերով :

Ակնդէտ նամակիս պատասխանին՝ եմ
Խոնարհ ծառայ (*)

[Թուական]

* * *

(*) Հպարտութեան նշան է փոխանակ խոնարհ ծառայ ամբողջ-
պէս գրելու՝ միայն Խ. Մ. գրել :

5. Կիև մը իր անուանոյն օսար երկրի մեջ պատկոշած
 ընտարը շեշոյ կ'աղաչէ Ս. Պատրիարք Հօր՝ որ
 պեճք եղած պատիժը սայ :

Սմենապատիւ Սրբազան Հայր ,

Ռ՛վ է նա՛ որուն կարենամ դիմել այս տառապագին
 կացութեանս մէջ , ո՛վ է այն՝ որ գիտնայ կնոջ մը վի-
 ճակն , որ տխուր է , ապերձանիկ՝ իր որդիներով :

Ձեր Բարձր Սրբազնութեան կը դիմեմ , ո՛ր աղագա-
 խնամ Հայր , յուսալից թէ հաճութեամբ ունկն պիտի
 դնէք իմ աղերսին և բանաւոր անօրինութեամբ ուրա-
 խացնէք զիս :

Ստորագրեալս Ձեր նուաստ աղախինն ասկէ իբր
 եօթը տարիներ առաջ ամուսնացայ Պ. Վրդանէս Սրմա-
 եանի հետ , արհեստով կօշկակար , որուն հետ մի քանի
 տարիներ կենակցելով՝ Աստուծով ունեցայ երեք որդի-
 ներ . ամուսինս զժգո՛ն կ'երեւէր իր արհեստէն , և իր
 հասոյթներուն անբաւականութիւնը տեսնելով կ'ուզէր
 ազատիլ այս վիճակէն . ես իմովսանն կը քաջալերելի
 և ի հարկին աշխատութեամբս կը դիւրացնէի իր գործն ,
 որ էր ընտանեաց ապրուստն : Բայց նա չէր ուզեր տա-
 նիլ այս վիճակը , և կը փափաքէր հեռու աշխարհ եր-
 թալ իր ընտանեաց բարեկեցութիւնը ապահովելու նը-
 պատակաւ : Ի սկզբան հաւատացի իր խօսքերուն ան-
 կեղծութեան , և թողուցի որ իր նպատակը ի գործ
 դնէ . բայց մեծ եղաւ զարմանքս , երբ տեսայ թէ ոչ
 իմ նամակներուս կը պատասխանէ , և ոչ ընտանեաց
 կարօտութեան վրա : Եւ վարեկցի : Ընդերկար աղերսե-

ցի , առանձինն և անօգնական մնալով արտասուելով
 անցուցի ժամանակս սիրուն փոքրիկներովս՝ որոնց ա-
 մէն հոգ կը ծանրանար վրաս : Հեռացաւ գնաց , ոչ մէկ
 միջոցաւ կարելի եղաւ դարձունել զանի իրեններուն
 քով : Աստուած իմ , ամուսնանալ , ուխտել ի միասին
 կրել կեանքի ամէն սպասանարներ , և մի օր բաժնուիլ
 չարաչար դրժելով այն ուխտին՝ որ աստուածային է ,
 վատազոյն չէ՞ այդ անձ . դասալիքի ամօթն ու նախա-
 տինք չունի՞ նա իրաւամբ իրեն բաժին :

Սրբազան հայր , խաբեբաներ և դրուժաններ օրէնքի
 խտութեան ենթարկել Ձեր վսեմ դործն է , մանաւանդ
 այնպիսի մէկ խաբեբայ՝ որ իր կնոջմէ և որդիներէ
 բաժնուելով օտար երկրի մէջ ամուսնական նոր տուն
 կը հաստատէ , նոր տուն կը կազմէ , անձը ամուրի հա-
 ւատացնելով և խաբելով տեղական իշխանութիւններն :

Եթէ յաւիտենական է ամուսնական կապն , ուրեմն
 ի՞նչ յանդգնութեամբ կը համարձակի խզել զայն , և հոս
 թշուառութեան մատնել իր օրինաւոր ընտանիքն :

Անհարսին է ինձ նկարագրել թէ ի՞նչ սրտառուչ ա-
 ղազակներով կը գոչեն որդիքս . « Հայր , հայր » : Ար-
 տասուելով կ'ըսեմ անոնց . « Զաւակներ՛ս , ձեր հայրը
 մեռած է . այսուհետեւ , ինչպէս յառաջ , ձեր հայրն եր-
 կինքն է . անոր պաղատեցէք » :

Նախատալից մահ :
 Կ'աղաչեմ , Սրբազան Հայր , Դուք պաշտպան իր
 յոյսերուն և փափաքներուն մէջ խաբուած կնոջս , Դուք
 խնամակալ անմեղ որբերու , Ձեր հօր աղդեցութիւնն
 ի գործ դնելով հաճեցէք պատժել այս նոյնօրինակ խա-
 բեբան , ստիպելով եկամուտ մը կապել իր զրկեալ ըն-
 տանիքին , և խանգարելով այն տուն՝ որ անիրաւութեան
 վրայ կը հաստատուի :

Աստնք են աղերսանք թշուառ կնոջ մը և անմեղ որբերու :

Եմ Ձերդ

Բարձր Սրբազնութեան

Նուաստ աղախին

[Թուական]

* * *

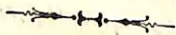
ԸՆԴՂԱՅՆԵԼԻ ՆԻԻԹԵՐ

1. Նպաստ խնդրել. — Մէկն՝ որ երբեմն մեծատան մը բով սպասուոր եղած է, յետոյ առևտրական սասարկէզի մէջ մտնելով մեծ փնտններ կրած է, արդ կը գրէ նամակ նոյն մեծատան՝ որպէս զի իրեն ձեռնտուութիւն ընէ :

2. Հօր մը նամակն գործաւանասիրոջ մը. — Այս հայրն որդի մը ունի, որ զեռ նոր շրջանաւարտ եղած է. այժմ սոյն աղերսագրով կը խնդրէ գործարանատէրէ մը՝ որ ընդունի իր որդին գործերուն մէջ :

3. Երիտասարդի մը նամակն. — Երկամուտի վարչութեան մէջ մտնելու համար ազդեցիկ անձի մը միջնորդութիւնը կը խնդրէ անգործ երիտասարդ մը :

4. Ներում հայցել. — Կրթական պաշտօնեայ մը Թերութիւն գործած է, և ասոր համար պաշտօնանկ եղած է: Արդ զՂջալով իր յանձնարքին կը խնդրէ որ վերանստատուի իր նախկին պաշտօնին մէջ :

Գ Լ Ո Ւ Խ Զ.

Վ Կ Ա Յ Ա Գ Ր Ե Ր

Վկայագիր ուսման :

Պ. Սողոմոն Շմաւոնեան իւր աշակերտութեան հընգամեայ շրջանին մէջ՝ (1888—1893) իր բարի վարքով և ջանասիրութեամբ գոհացուցած է մեզ : Ո՛չ երբեք իր պարտականութեանց մէջ թերացած է, այլ իր համբոյր բնաւորութեամբ և ուսմանց յառաջդիմութեամբ առաջին մրցանակներ շահած է : Գիտէ ըստ բաւականին լեզուներ Հայերէն, Թուրքերէն, Ֆրանսերէն, գիտութեանց նախատարերքն, թուաբանութիւն, գիր և գծագրութիւն :

Կը յանձնենք յիշեալին՝ այս վկայագիր՝ լաւ ապագայ մաղթելով իրեն :

[Թուական]

Տեսուչ

Վկայագիր ուսանողի :

Պարոն Գրիգոր Մելիտոսեան իբր երեք տարիներ (1890—93) աշակերտելով ինձ Պէյքօղլի թաղային վարժարանին մէջ, մայրենի լեզուին մէջ զարգացաւ ըստ բաւականին, մինչեւ քաջ խելամուտ լինել ընտիր ըն-

տիր գրուածոց խմատին և շարադրել յաջողապէս զա-
նազան նիւթոց վրայ ,

Իր աշակերտութեան ամբողջ ընթացքին մէջ փայ-
լեցաւ համեստ վարքով եւ ջանասիրութեամբ : Իր աշ-
խատասէր ոգին իր բարի վարուց օրինակին հետ պիտի
ըլլայ ինձ համար յաւէտ քաղցր յիշատակ :

Կը հաւատամ թէ կենաց որ եւ է վիճակի մէջ եւս
պիտի պահէ իր ձիրքերն և պիտի հանդիսանայ կարեւ-
որ անդամ տոհմին եւ ընտանեաց : Այս ջերմ փափա-
քով կը յանձնեմ Պ. Գ. Մելիտոսեանի՝ սոյն վկայագիրը :

[Թուական]

Ռատրցիչ

Վկայագիր ծննդեան :

Դանիէլ Յովհաննէսեան , որդի ժամագործ Յովհան-
նէս աղայի եւ Իսկուհի տիկնոջ , ծնած է 1869 Փետր-
2 ին եւ մկրտուած է նոյն ամսոյ 14 ին , Բումէլի Հի-
սարի Ս. Սանդուխտ եկեղեցւոյն մէջ կնքահայրութեամբ
ձկնորս Առաքել աղայի : Մկրտիչ քահանայն է Տ. Թա-
դէոս քահանայ նոյն եկեղեցւոյ :

Աւագերեց

Քարտ. Թաղ. Խորհրդոյ

Վկայագիր պաշտօնի :

Պարոն Ստեփան Կոստանեան , ուսուցիչ Մաթէմա-
թիքայի , իրր երեք տարի վարժարանին մէջ պաշտօ-
նավարելով, իր խղճամիտ եւ բարոք պաշտօնավարու-
թեամբ դո՛ւ ըրած է մեղ : Ցաւ է մեզ, որ կը զրկուինք

այսպիսի յաջող պաշտօնէի մը գործակցութենէն , նիւ-
թական անձկութեան պատճառաւ : Իբրեւ հայր կամ
իրր երէց եղբայր կը վարուէր աշակերտներուն հետ :
Հմտալից դասախօսութեանցն յաճախ ներկայ ըլլալով,
տեսած եմ թէ իր պաշտօնին խորին դիտակցութիւնն
ունի և երբեք ժամավաճառ չըլլար սնտոյի շաղփաղ-
փութեամբ :

Տեսչութիւնս կը յուսայ թէ Պ. Ստեփան սուղ ժա-
մանակէն պիտի կոչուի դարձեալ ի պաշտօն մեր վար-
ժարանին մէջ եւ ըստ առաջնոյն շարունակէ իր օգտա-
կար դասախօսութիւններն :

[Թուական]

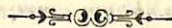
Տեսուչ

Վկայագիր ծառայութեան :

Պ. Կարապետ Ոսկանեան 5 տարիներ ծառայելով
վաճառատանս մէջ իրրեւ գործակատար , գո՛ւ ըրած է
զիս իր վարժ և գործունեայ ընթացքով . հաշուոյ եւ
դրամական խնդիրներու մէջ հաւատարիմ եւ անխար-
դախ վարմունքով արատ մը չէ բերած երբեք իր հըն-
գամեայ ծառայութեան : Այժմ փոքրիկ դրամադրուխ
մը գոյացուցած է եւ կ'ուզէ ինքնադրուխ գործել : Ու-
րախութեամբ կը հաւանիմ անոր եւ կ'ուզեմ տեղեկաց-
նել առեւտրական հրապարակին թէ իմ , իր նախկին
տիրոջ համարման եւ մեծարանաց արժանացած է ըստ
ամենայնի , եւ կարող է հետզհետէ հասնիլ այն բարձ-
րութեան՝ որուն արժանի են ամէն գործունեայ անձինք :

Պ. Կ. Ոսկանեանի ամէն յաջողութիւն մաղթելով՝
անոր յառաջդիմութեան եւս վստահ եմ :

[Թուական]

Գ Լ Ո Ւ Խ Է .

ԲՆՏԱՆԵԿԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ՎՐԱՅ

ՉՈՐՍ ՆԱՄԱԿՆԵՐ

Նառնակ Ա.

Սիրելի՛դ իմ Գեղամոյշ ,

Կը փափաքիմ տեսնել զքեզ քու տանդ մէջ հաստատուած եւ երջանիկ . որք մ'էիր , զքեզ խնամելի լոյս սփռեցի այն սրտին մէջ , ուր սեւ գիշեր կը տը էր : Բայց կ'զգամ որ իմ խանդարեալ առողջութիւնս սուկաւ կը խլէ ինչ այն յոյսն թէ օր մը քու երջանկութիւնդ տեսնեմ : Ուստի չեմ ուզեր զրկել զքեզ այն տեղեկութիւններէն , զորս փորձառութեամբ ստացած եմ , եւ կը կարծեմ թէ քեզ օգտակար կ'ըլլան անոնք , քեզ՝ որ չունիս ո՛չ հայր , եւ ո՛չ մայր : Զանազն անհոգ վիշտը չզգացնել քեզ , սիրուն որբունիս , եւ ուրախութեամբ տեսայ թէ պարկեշտ , հրապուրիչ աղջիկ մը կ'ըլլաս : Ենորճակալ եմ , որ իմ խնամքիս կը համարուես . պարտքս էր , զոր կատարեցի եւ պարտէի զայն կիսկատար չթողուլ : Սօսինք այժմ ի միասին ապագայիդ նկատմամբ :

Գիտեմ թէ օր մը ամուսնանալու զրկուող փափաքն ունիս , որդէս զի ունենաս պաշտպան մը , հաւատա-

րիմ բարեկամ մը , եւ կազմես ընտանիք մը : Կը հաւանիմ այդ խորհուրդիդ , եւ չեմ տարակուսիր թէ քու աղնիւ ձիրքերովդ եւ փոքր ի շատե՛ ունեցածովդ պիտի կարողանաս լաւ ամուսին մը ունենալ :

Լաւ ընտրէ՛ ամուսինդ , սիրելի՛ աղջիկս , որովհետեւ այն է բոլոր կեանքիդ ընկեր : Մի՛ խաբուիր ոչ արտաքին երեւոյթէ , ո՛չ հարստութեան ակնկալութիւններէ , եւ ո՛չ այնպիսի կացութենէ մը՝ որ քուկի՛նէդ վեր ըլլայ : Ասոնք երջանկութեան երաշխիք չեն :

Բու ամուսինդ պէտք է ըլլայ երիտասարդ մը ազնուասուն , առողջ , բարեմոյն , մտացի եւ իր արհեստին մէջ կարող : Եթէ ասոնց վրայ աւելցնէ բարւոք նկարագրի մը , սիրուն դէմքի մը առաւելութիւններն , դուն պիտի գտնես զրեթէ կատարեալ ամուսին մը : Ինչհետեւ այդ կատարելութիւնը չիկայ աշխարհի մէջ , պէտք է մտքէ անցունել թէ պիտի գտնես ամուսնոյդ անձին վրայ վիպական դիւցազ մը : Դուն քու թերութիւններդ ունիս , անշուշտ նա ալ իրենները պիտի ունենայ : Ուստի Զեր բախտը ուրիշի բախտին միացընելէ մտաջ ջանացէ՛ք ի նկատ աւուուլ թէ իրարու համար ստեղծուած էք :

Ստուգիւ դժուար է այս , որովհետեւ նշանուելու պահուն երկու կողմն ալ իր փոքր թերութիւնները կը ծածկէ . բայց կան թերութիւններ , որք երկու կողմէն անուս թող չըլլան : Դուն փափկութեամբ մեծցած ես , եթէ վայրենամիտ եւ կոշտ ամուսին մը ունենաս , պիտի տանապիս , դուն անկեղծ եւ ուղղամիտ ես , եթէ ունենաս խաբւեայ եւ նենգաւոր ամուսին մը , պիտի սոսկաս . դուն բարի ես եւ անձնուէր , եթէ ունենաս եասէր եւ անգահ ամուսին մը , թշուառ պիտի ըլլաս : Դուն երկկուզած ես բայց ոչ սնապաշտ , եթէ ամուսինդ քու կրօ-

նասիրութեանդ հակառակի, քեզ բռնաւոր մը պիտի երեւի — Այսպէս լաւ քննէ՛ ընտրութիւնն, որչափ կրնաս, քու անձիդ և խոհական ու իմաստուն մարդոց միջոցաւ. զգուշացի՛ր շատախօս անձերէ, և ա՛յն ատեն որոշում տուր, երբ սիրտդ, միտքդ և բանականութիւնդ գո՛հ զգաս :

Երբ ամուսնանաս, ալ զզջումն անօգուտ է, պէտք է առնուլ ամուսինն այնպէս, ինչպէս որ է, եթէ կարելի է լաւացնել զայն գորովանօք, հաճոյակատարութեամբ, բոլորովին անձնուիրութեամբ. եթէ չյաջողիս, պէտք է բախտիդ հպատակիս և մինչև վերջը կատարես քու պարտքդ ամէն պարագայի մէջ եւս : — Ես չպիտի խօսիմ քեզ հաւատարմութեան պարտուց վրայ. քեզ նման ամբիժ և պարկեշտ աղջիկ մը հաւատարիմ կին մը պիտի հանդիսանայ, և չեմ վախնար թէ դու կ'իյնաս զահալէժ այն մոլորութեանց մէջ՝ որոնցմէ ընտանիքներ կը կործանին. միմիայն միշտ զգուշացի՛ր այն բաներէ, որոնցմով ամուսնոյդ նախանձը կը շարժի: Կան ամուսիններ՝ որք շատ կասկածոտ են այս մասին և դիւրաւ կը զայրանան : Բարի և խելացի կին մը կը յարգէ այս փոքր տկարութիւնն և նախազգուշութիւններ ձեռք կ'առնու տեղի չտալու, մանաւանդ ամուսնութեան առաջին տարիներուն մէջ: Այդ մասին ամուսինն երախտապարտ կ'ըլլայ, և այդ բանը կ'ըլլայ ընտանիքի խաղաղութիւնը պահպանելու լաւագոյն միջոցներէն մին: Իսկ դուն ալ ծաղրելի նախանձու տեսարաններ մի՛ պարզեր: Եթէ անոնք անիրաւ են, կը կորսնցնես քու ամուսնոյդ սէրը և զանի կը չարացնես. եթէ անոնք արդար են, բանի մը դարման չեն ըլլար՝ ընդհակառակն. երկինք պարզեւած է քեզ թանկագին պարզեւ մը, այն է քաղցր բնաւորութիւն: Պահէ՛ զայն

մեծ խնամով, սիրելի՛ դուստր իմ, մի՛ զայրագնիր. մի՛ վշտանար ընտանիքի մօր կեանքի մեծ և փոքր թշուառութիւններով: Արիութեամբ ժուժկալէ՛ հիւանդութեանց: Միշտ ամուսինդ ընդունէ՛ այն քաղցր ժպիտով՝ որ քեզ սիրելի կ'ընէ այնքան: Մի՛ ձանձրացնէր զայն կենաց նեղութիւններուն վրայ տրանջալով: Անոր համար բաւ են իր աշխատութիւններն և իր յոգնութիւններ: Եղի՛ր, որչափ կարելի է, անոր առջև վայելուչ, խնամոտ և ակնահաճոյ: Չըլլայ որ կրես աղտոտ շքրջազգեստ, ունենաս դէշ սանտրուած մագեր, կրունկը ծուած կօշիկներ, անյարմար բաճկոնակներ:

Ամուսին մը, կ'ըսէր մեծ մայրս, պէտք է միշտ կարենայ բազդատել իր կինը իր ճանչցած ուրիշ կիներուն հետ առանց անոնց վրայ առաւելութիւն գտնելու: Թող քու տունդ և դուն և յետոյ քու զաւակներդ ըլլան միշտ ամուսնոյդ համար ամենէն աւելի սիրելի արարածներ, որոնց յիշատակն իրեն հետ ունենայ իր աշխատութիւնը քաղցրացնելու համար և որոնք երջանկութիւն պատճառեն իրեն, երբ երեկոյին տուն դառնայ: Ձանա՛ գրաւել իր վտանգութիւնը յարատե քաղցրութեամբ և հնազանդութեամբ, և մանաւանդ միշտ ողջամիտ և յաճախ լուրջ երեւցիր: Երբ տեսնէ թէ քննէ ապահով բարեկամ մը չկրնար ունենալ, կամաց կամաց պիտի վարժուի քեզ խորհրդակցել թէ ո՞ր միջոց ձեռք առնուլ լաւագոյն է:

Սակէ օգուտ պիտի քաղես զձանի հանդարտեցնելու համար՝ եթէ բարկացած ըլլայ, խթան մը ըլլալու՝ եթէ անփոյթ է, հաշտեցնելու՝ եթէ խռոված է իր ազգականաց և բարեկամաց հետ: Վերջապէս բարոյ համար գործածէ՛ այն ազդեցութիւնն, զոր քու արժանիքովդ պիտի շահիս :

Դուն քու օրական զբաղումներէդ դուրս բան մը մի՞ ըներ առանց անոր հաւանութիւնն առնելու, և նոյն իսկ անոր հետ ի միասին կարգադրէ՛ տան ներքին գործերը, կարասիներու կամ հազուսաներու զնումներ: Այս փոքր բաներն ամուսինն իր կնոջ և տան հետ կը կապեն:

Երբեք մի՛ խռովիր անոր հետ, նոյն իսկ իրաւացի պատճառներով: Եթէ դուն բաւական ազահով ես իրաւունք ունենալուդ վրայ, յայտնէ՛ ամենայն պաղարեամբ, ինչ որ պիտի ըսես, և թող որ ամուսինդ հանաքարտի սնդեղէն առաջ: Եւանդուն ես, և գիտեմ թէ այդ բան քեզ դժուար պիտի ըլլայ. բայց տնական խաղաղութեան պահպանման համար, ոչ թէ այս փոքր զոհութիւնն, այլ աւելի մեծերն ընել կ'արժէ: Հաջկէ միթէ ըսել քեզ թէ պէտք է որ համբերութեամբ և դժուրանօք խնամես զանի իր հիւանդութեանց ատեն, ախտիկս զանի և օգնես անոր իր վշտերուն մէջ: Վերջապէս անոր հետ ի միասին ուրախանաս և արամիս:

Մանաւանդ անոր նկատմամբ ծածկամիտ և ստախօք մի՛ ըլլար: Այս անմտութիւններ կը վերցնեն վստահութիւն և բարեկամութիւն՝ որոնք պարտին տիրել ամուսնոյ և կնոջ մէջ: Լաւ է որ խոսարվանիս անկեզօրէն և եթէ մեծ կամ փոքր անյաջողութիւն մը դորձած ես, հոգչէ որ ծանր խօսքեր ըսես, քան թէ այնպէս երեւնաս, որ ամուսնոյդ վստահութիւնը չարաչար կը դորձածես: Մի՛ տրտնջար անոր նկատմամբ բարեկամահիներուդ և զբացուհիներուդ հետ, նոյն իսկ եթէ իրաւացի ըլլան տրտնջներդ: Այն կիներն՝ որ ամէն մարդու կը պատմեն իրենց ներքին խռովութիւններն, կը թերանան սիրոյ, արժանաւորութեան, և մեծարանաց մէջ, զորս պարտին իրենց ամուսիններուն:

Եթէ ամուսինդ ազգականներ ունի, ջանա՛ անոնց

ախրոյն արժանանալ: Անոր ծնողաց նկատմամբ ակնածութիւն և յարգանք զցուր, բարեկամութիւն և եղբայրական սէր անոր եղբայրներուն և քոյրերուն նըկատմամբ:

Վերջապէս անձնուէր ըլլալ, հնազանդիլ, սիրել եւ մոռնալ անձը. ասոնք պէտք է ըլլան ամուսնացեալ կնոջ մը դերը անոր նկատմամբ, զոր աստուածային և մարդկային օրէնքներ իրեն տէր պարզեւած են: Երկրորդ նամակի մը մէջ պիտի խօսիմ քեզ որդեոցդ համար ունեցած պարտքերուդ մասին:

Լաւ խնամել իր փոքր տղան, սնուցակել զակի, անտէր պահել. անա քարի վօր մը եռանդեամբ կ'ստարեղու աշխատեցիւնը:

Բ. Նամակ:

Տղայք կ'ըլլան յաճախ այնպէս, ինչպէս կը պատճաստեն զանոնք իրենց ծնողք: Մտածէ՛ անգամ մը, սիրելիդ իմ Գեղանոյց, թէ ի՛նչ պատասխանատուութիւն ունին հայր և մայր: Ոչ թէ միայն զաւակաց մարմինն է, զոր պէտք է զարգացնեն և չարէն պահպանեն, այլ մանաւանդ անոնց հոգին, անոնց միտքն, անոնց բարոյականն ու շարժութեան պէտք է առնուն:

Հայր մը իր խղճով, և նոյն իսկ օրէնքով պարտի տալ իր տղուն ապաստան, սնունդ և հագուստ. ոչ նուազ պարտի կրթել և կազմաւորել հոգին և սիրան այն փոքրիկ արարածին՝ որուն կեանք նուիրած է:

Մայրը նոյն պարտքերն ունի . անոնց վրայ կ'աւել-
 նան մայրութեան պարտքերն ալ : Լաւ խնամել իր փոք-
 րիկ տղան , սնուցանել զանի , մաքուր պահել , հսկել
 անոր վրայ , որպէս զի զանի զերծ պահէ հիւանդու-
 թեանէ , երբ բողորովին մատաղ է . ասոնք են այն պարտ-
 քերը՝ զորս ամէն բարի մայրեր դիւրաւ կը կատարեն
 հակառակ իրենց կրած յոգնութիւններուն : Բայց բոլորն
 այս չէ : Հայրը դուրսն է շատ անգամ իր աշխատու-
 թեան , իր արհեստին պատճառաւ . չունի ժամանակ և
 ոչ համբերութիւն իր զաւակաց դաստիարակութիւնը
 ուղղելու : Ուրեմն մօրը կը վերաբերի այս գործին մե-
 ծագոյն մասը : Նա կարող է կանուխէն ասոր ձեռնարկել ,
 վասն զի կարելի է տղայ մը վարժեցնել անոր առաջին
 տարիէն իր ծնողքը յարգելու և անոր հնազանդելու :
 Խնամով հսկէ՝ այն փոքրիկ իմացականութեանց
 վրայ՝ որ աշխարհք կը մտնեն և քեզ յանձնուած են :
 Դուն պիտի սորվեցնես անոնց բարին չարէն զանա-
 զանել . դուն պիտի սորվեցնես սէր և Աստուծոյ եր-
 կիւղ , բարութիւն , հնազանդութիւն , կամարարութիւն ,
 վեհանձնութիւն . սոսկում պիտի ներշնչես ստութեան
 և ամէն խարդախութեան դէմ : Եւ յետոյ դուն ես որ
 պիտի ճանչցնես և կատարել տաս անոնց առ Աստուած ,
 առ ծնողս , առ նմանիս , նոյն իսկ առ ինքեանս ունե-
 ցած պարտքերը : Դու մեծ պարտքդ է չարին անոնց
 մօտենալն արգելել կարելի եղածին չափ և ջանալ որ
 անոնք կարենան դիմադրել չարիքին . աւելի մեծնալով
 այլ եւս քու հսկողութեանդ տակ չըլլան : Ուրեմն աշ-
 խատէ՝ հեռի պահել զանոնք չար օրինակներէ , յոռի
 բարեկամներէ , դէշ խորհուրդներէ , վատթար ընթեր-
 ցումներէ , անպիտան խօսքերէ , և որովհետեւ չես կըր-
 նար յուսալ թէ անոնք պիտի վարեն կեանք առանց

այդ բաներուն հանդիպելու , զարգացուի անոնց մէջ
 բարոյական քաջութիւնն , ուղղամտութեան և ընտա-
 նեկան պատուոյ զգացումը : Շահէ՝ անոնց վստահու-
 թիւնը ներողամիտ բարութեամբ , այլ մի՛ մօռնար թէ
 հօր և մօր պարտական հնազանդութիւն և յարգանք
 ընտանիքի խարխիսն են : Բարութիւն և հաստատա-
 մտութիւն անհաշտ չեն բնաւ մէկմէկու հետ : Այս եր-
 կուքին միացումը կարեւոր է տան կառավարութեան
 մէջ : Կան ծնողքներ այնքան դատան և խստապահանջ ,
 որ կը յուսահատեցնեն իրենց որդիքը . ասոնք եւս կը
 փախչին հայրենի տունէն , ստահակներ կ'ըլլան : Նոյնպէս
 չփացած , անխնամ տղայք , որոնք բողորովին իրենց կիր-
 քերուն և նանրասիրութեան թողուած են , ուր ուրեմն
 կ'անպատուեն իրենց ընտանիքը , նոյն իսկ իրենց անձերը :
 Եւ սակայն թերութեանց երեք չորրորդ մասը , ու-
 բոնք հօր և մօր մեծ վիշտ են , անոնց սկարամտու-
 թեանէն առաջ կուգան : Տղայ մը՝ որ լաւ սկզբնա-
 ւորութիւն կ'ունենայ և հսկողութիւն կ'ըլլայ անոր ,
 լաւ ճամբու մէջ դրուած կառախումբի կը նմանի : Նա
 ուղղակի կ'երթայ , և կը հետեւի իրեն տրուած մղման :
 Անշուշտ պէտք է հաշուի առնուլ բնական թերութիւն-
 ները , բայց երբ մայր մը խելացի է , անվեհեր , ամէն
 բան իր որդւոց բարութեան կ'ուզէ . կը մտրակէ դան-
 դաղը , քիչ մը կը սանձէ աշխոյժը , զբաղում կուտայ
 գործօն բնաւորութեանց , մեղկ բնաւորութիւններն աշ-
 խատութեան կը գրգռէ , կը հետամտի լաւագոյնը
 գտնելու , և երբ գտնէ , զայն կը գործադրէ :

Մատաղ հասակի մէջ կան թերութիւններ , որք զար-
 գուն հասակին կերպով մը ինքնին կ'ուղղուին : Ասոնց
 կարգէն են անհանդարտութիւն , բարկութիւն , հետա-
 քըրքրութիւն , որկրամոլութիւն , անհնազանդութիւն ,

գլխամակութիւն : Սաղամուտութիւն , և արբեցութիւն պէտք է խստիւ արգելուին : Լաւ է շատ կանուխէն տղայոց սոսկում ազդել այս երկու աղետալի կրքերու մասին :

Ահա որ թերութիւն մը , որուն ներել անհնար է , ստութիւնն է : Ճշմարտութիւնը սրբազան բան մ'է , պէտք է նոյն իսկ դոյզն բանի համար զայն այլայլել : Տղոցդ մի փոքր ստախօտութեան անգամ մի' հանդուրժեր , նոյն իսկ եթէ իբր կատակ զրուցուած ըլլայ : Անոնց արհամարհանք ներշնչէ՝ ստութեան համար , մի' թողուր որ իրարու նկատմամբ ստախօս ըլլան . երբ այդպէս բան մը պատահի , յանդիմանէ՝ զանոնք , առնոց ըսելով թէ մեծ յանցանք մ'է : Եթէ անոնք գործած են որ և է անյաջողութիւն մը , մեծ կամ փոքր սխալ մը , և զան քեզ անկեղծօրէն խոստովանիլ , մի' յանդիմաներ զանոնք : Այս կերպով անկեղծութեան կը վարժուին անոնք : Գաւաթ մը կոտրել կամ դանակ մը կորսնցնել մեծ վնաս մը չէ , մինչդեռ ստեղն մեծագոյն չարիքն է : Ընդհակառակն երբ կը տեսնես որ անոնք կը ստեն , պատժէ՝ զանոնք անմիջապէս եւ խստութեամբ :

Նոյնպէս խիստ եղի՛ր այն փոքր գողօններուն համար՝ որոնց կը վարժին երբեմն տղայք իրենց դպրոցական ընկերներուն հետ . գրիչ , թուղթ , մատիտ , ասեղ կը գողնան իրենց քովիներէն , կամ խնձոր , կեռաս , խաղող կը գողնան իրենց դրացիներէն : Յաճախ կ'ըսուի . էհ , ասոնք անառակութիւններ են , մեծ բաներ չեն : Կը սխալին : Այս անառակութիւնները կ'այլայլեն փախուկ զգացումներն , և գետակներ գողցող տղան որ մը եւս հօրմէն կամ պաշտպանէն ստակ կը գողնայ : Սնդի մէջ խաբել , փոխ առնուած բաները չյանձնել . ասոնք անպարկեշտութիւններ են : Եթէ կ'ուզես որ քու

տղայքդ խղճի մտօք պարկեշտ ըլլան , մի' թողուր որ ինչան այս փոքր թերութեանց մէջ :

Մի' քաջալերեր երբեք յոռի կատակները , այն գէշ խաղերն՝ որոնք կ'ընեն միմեանց , չար խօսքեր , նենգամտութիւններ : Այն ընտանիքներն՝ որոնք այս սովորութիւններն ունին , կ'արհամարհուին իրենց բոլոր դրացիներէն : Նոքա չունին ոչ բարեկամ , ոչ վարկ , և ակնկալելի մարդասիրութիւն , և արդարութիւնը այսպէս կը պահանջէ : Արգելէ՛ քու տղայքդ զիրար նախատելէ , զիրար ծեծելէ , իրարու մէջ մատնութիւն ընելէ . չգիտցուիր թէ ո՛ր կրնան տանիլ երիտասարդութեան մէջ առնուած այս գծուծ և գէշ բարքերն : Պէտք չէ միայն ուրիշին անձնականութիւնն , համբաւը , ստացուածքը յարգել , այլ նաեւ իր անձն յարգել : Բարի մայր մը շատ արթուն է այս մասին և խստութեամբ կ'արգելէ ամէն անպատեհութիւն : Նա չթողուր որ իր զաւակները վազեն անպատկառ , կիսամերկ , աղտոշութիւն ընեն ուզածնուց պէս , և ոչ անհաճոյ շարժումներ : Մարդ այսպիսի թերութեանց մէջ ինչպիսի կը կորսնցնէ մարդկային արժանապատուութեան զգացումը , և վայրենութեան մէջ կ'իջնէ :

Քու դստերացդ համար մանաւանդ աւելցուր խըստութիւն : Թող քենէ կարելի եղածին չափ քիչ հեռանան , և շատ վստահելի անձանց միայն յանձնէ՝ զանոնք : Յորչափ անոնք դպրոց երթան , անոնց վրայ հակողութիւն ընել դիւրին պիտի ըլլայ քեզ : Բայց երբ անոնք մեծնան , անոնք աջ ու ձախ պիտի ուզեն երթալ բարեկամուհեաց հետ : Այդ բանին պէտք չէ հանդուրժեալ Շատ մատաղ աղջիկներ այս կերպով կորսուած են : Պէտք չէ թողուս որ այգպիսի ունակութիւն մը գրտնաւի իրենց վրայ : Վասն զի անգամ մը մարդ տեղի

տալու տկարութիւնն ունեցած ըլլայ, այնուհետեւ ամէն-
 անգամ որ մերժել հարկ ըլլայ, կուրներ տեղի կ'ունե-
 նան : Սակայն բնական է որ երիտասարդութիւնը սիրէ
 զբօսնուլ, և բարի ծնողք պէտք չէ այս մասին ծաղ-
 րելի հանդիսանան : Եթէ քու տղայքդ փափաք ունե-
 նան որ ե. է հանդիսի երթալու, ուր դուն կրնաս զա-
 նոնք առաջնորդել առանց անպատեհութեան, հոն գնա՛
 անոնց հետ : Գէշութիւն մը չկայ անոր մէջ երբ քու
 աղջիկներդ պարեն քու աչքիդ տակ իրենց եղբայրնե-
 րուն ու քեզի ծանօթ երիտասարդներուն հետ . մեծ
 անպատեհութիւնն այն է, երբ առանց քեզ՝ ժուռ գա-
 լու երթան անոնք, ո՛վ գիտէ ո՛ւր, կենան ո՛վ գիտէ
 որ ո՛ւր առն, և ծանօթանան անոնց՝ որոնք կրնան զա-
 նոնք չարին առաջնորդել :

Պիտի բռնմ նաև ընթերցանութեանց համար : Թող
 քու տունդ չտեսնուին այն լիտի գրքերն, կամ պար-
 զապէս անմտորէն գրուած գրքերն, որք երիտասար-
 դութիւնը կը մոլորեցնեն և կը հաւտացնեն անոնց հա-
 զարու մէկ յիմարութիւններ : Մինչև իսկ եթէ բոլորովին
 անբարոյական ալ չըլլան, դարձեալ ատոնք վնասակար
 կրնան ըլլալ, եթէ մատաղ աղջիկը զգուեցնեն իր հա-
 նապազօրեայ պարզ կեանքէն, և անոր մտքին մէջ
 դնեն աշխարհի վրայ բոլորովին սուռ և չափազանցեալ
 կարծիքներ : Իրական կենաց մէջ չիկան այնչափ մեծ
 ոճիրներ, որչափ այդ գրքերուն մէջ կը պատմուին, ոչ
 այնչափ մեծ զուարճութիւններ, ոչ այնչափ կատարեալ
 դիւցազներ, և ոչ այնչափ սրտաշարժ դիւցազնուհիներ :
 Եթէ դուն ուրեք պատահի այնպէս, բոլորովին բացա-
 ռութիւն մ'է :

Երբ գտնուին այժմ գրեթէ ամենուրեք լաւ գրքեր,
 որք այնքան շահագրգիռ են և կրնան բարձրաձայն

կարդացուիլ ընտանեաց մէջ : Ընտիր ընթերցումներ
 միտքը կը լնուն և այնպէս կ'ընեն որ այլ եւս զգուեցի
 կը դառնան անհամ և թշնամական բամբասանք եւ
 չաղփաղփութիւններ :

Այս թերութեանց մին է որուն կը միտին աւելի
 մատաղ աղջկունք. միւս թերութիւններն են պչբանք,
 որկրամոլութիւն և ծուլութիւն : Բարի մայր մը այս
 ամենուն կը յաղթէ հաստատամտութեամբ, քաղցրու-
 թեամբ և ողջմտութեամբ : Եւ յետոյ լաւագոյն ուսումն,
 կը տեսնես, քու ընծայելիք բարի օրինակն է : Այնպէս
 բարի, այնպէս արդար, ճշմարտախօս, անաչառ եղի՛ր,
 որ քու տղայքդ քեզ նային հիացմամբ : Անոնց համար
 եղի՛ր այն ամէն բարեմասնութեանց կենդանի օրինակն,
 զորս կ'ուզես որ ունենան անոնք : Այդ յատկութեանց
 արժանիքը շատ լաւ պիտի հասկընան, եթէ անոնք ա-
 մէն օր անոնց բարեբար աղղեցութիւնը զգան : Այն ա-
 մէն օր անոնց բարեբար աղղեցութիւնը զգան : Այն ա-
 տեն դու անոնց համար պիտի ըլլաս տեսանելի նախա-
 լանամութիւն մը, և անոնց սէրն ու մեծարանք հարիւ-
 րապատիկ պիտի փոխարինեն քու կրած նեղութեանցդ :

Իր որդիները երջանիկ և իմաստուն տեսնել, ահա
 այն քաղցր վարձքը՝ զոր մայր մը աշխարհի վրայ
 կրնայ ստանալ :

պահանջեն առողջութիւն , կարգաւորութիւն և պատշաճութիւն : Իսկ մաքուր ճերմակեղէնն, երբ լուացքէն դարձած է , վերստին երկաթով ողորկելէ առաջ խնամով քննէ՝ ամէն կտորները . ծածկուած կողովի մէջ դի՛ր բոլոր անոնք , որք նորէն նորոգուելու պէտք ունին , ծածկէ՛ միւսները հին սաւանով, որպէս զի երկաթով ողորկուելէ առաջ չազտոտուին :

Կարկրտելու համար սկսէ՛ ամենէն փոքր նորոգութիւններէն : Այսպէս կողովք շուտով պիտի պարպուի : Պատահաներուն բացուած տեղերը կցէ՛, կտորներ դի՛ր ծակծրկած պատահաներուն . թեկ թեկ քակուած խծիպները նորէն շինէ՛, նորէն կարէ՛ պակասած կոճակները , կապիչները , ժապաւէնները : Բայց ժամանակ մի՛ անցուներ շատ հինցած ճերմակեղէնը կարկտելու , որ չի կրնար ընդունիլ նոր կտորներ : Պէտք է շարել իրարու վրայ աղէկ լուացուած հին ճերմակեղէնը մաքուր պարկի մէջ , որպէս զի հիւանդութիւն պատահած կամ ուղորմութիւն տրուած ատեն աւնուի : Լաւ կարգաւորուած ճերմակեղէնով դարան մը բարի տանտիկնոջ մը փառքն է : Զոյգ զոյգ լաւ ծալուած սաւանները, անձեռոցները , ջնջանները , գոգնոցները , մարմնոյ ճերմակեղէնները , քառակուսի ուղիղ բարդերով՝ իրեն պարծանքն են : Պէտք է դնել կտաւեղէններուն վրայ չոր հուսամի փնջիկներ և հիբիկի արմատներ , որոնք կուտան անոնց լաւ , առողջարար և հաճելի հոտ մը :

Կտաւեղէնի լաւ դարաններու մէջ կայ բանալիով գոցուած գզրոց մը : Ապահով փականք մը սուղ չէ , և դիւրաւ կը դրուի այս գզրոցին : Հոն կը շարուին դրամ, փոքր գոհարեղէններ , ընտանիքի արծաթեղէնքը , եւ թուղթերը . ծննդեան , ամուսնութեան և մկրտութեան վկայագրեր , ուսմանց վկայագրեր , խնայողական

արկղի դրքոյկներ , մուրհակներ և արժէթուղթեր, ևէն, ամէնքն ալ ստուարաթղթէ տուփի մէջ զետեղուած : Երկրորդ ստուարաթղթէ տուփ մը պէտք է պարունակէ տուրքի , պահովազրուութեան , տան վարձուց անդորրագրերն . վերջապէս բոլոր թղթերն՝ որ կարեւոր են լաւ կարգաւորեալ տան մը մէջ պահելու : Պէտք է որ բանալին դրուի լաւ ընտրուած ծածուկ խորշի մէջ , որ պէտք է ծանոթ ըլլայ ամուսնոյն և կնոջ միայն : Դարանին վերի կողմն կրնաս դնել բեղոյրի ստուարաթղթէ տփեր , հին ճերմակեղէնի պարկը , ուրիշ պարկ մը՝ որ կը պարունակէ կարկատելի առանին զգեստներու կերպասի կտորուանք , ուրիշ պարկ մ՝ ալ ուր կը դրուին ձեռած ճերմակեղէնի նոր կտորուանք, այսինքն կտաւի, աստառցուի , ասուեակի , արքենուոյ պատառիկներ՝ որ կ'իյնան նոր ճերմակեղէն մը ձեւելու ատեն : Տան մը մէջ այս ամէնը իր օգուտն ունի : Բայց թող այս նախազգուշութիւնք անկարգութեան չի դառնան , և չի դարձունեն փերթաքաղի խանութ մը . նոյնպէս պահէ՛ դարանիդ մի անկիւնը մի արկղ՝ որ պիտի ծառայէ քեզ իբրև փոքր դեղարան : Այսպէս ձեռքի տակ պիտի ունենաս վէրք կամ արկած պատահած ժամանակ ամէն ի՛նչ որ քեզ օգտակար պիտի ըլլայ :

Թող միշտ կախուած և վարագուբրով մը ծածկուած ըլլան քու վերարկուներդ , շրջազգեստներդ , քու որդուոցդ և ամուսնոյդ զգեստները . եթէ ասոնք դարանի մէջ չըլլան , քիչ ծախքով ընտիր ձորձակալներ կը շինուին փոքրիկ փայտէ ձողով մը , որուն մէջ օղազուի դամ մը կը դամուի . պէտք է անցունել առասան մը այն գամին օղակէն և ամէնն ճանկաւոր գամերով առխտակէ մը կախել : Այսպէս կախուած հագուստներ պատուելու վտանգէն ազատ կ'ըլլան և գամերէ կախ-

ուածներու նման ձեւերնին չեն կորսնցներ:

Երբ հագուստները բոլորովին անգործածելի են, եւ կարելի չէ ներքը դուրս դարձունել կամ նորոգել որեւէ կերպով, զանոնք աղքատաց տուր. այս կերպով դուք երջանիկ պիտի ըլլաս սիրովելով թշուառներն, թէեւ մեծ հարստութիւն չունենաս: Կարգաւորութիւն եւ խնայողութիւն ի միասին կ'երթան. մին միւսը կ'առաջնորդէ, եւ երկուքն լաւ տուներ կը կազմեն:

Սմունանալուդ պիտի բերես լաւ օժիտ, քիչ մը կարասի, եւ ունեցած դրամդ: Եթէ ամուսնանաս բարի գործաւորի մը, կոկիկ մարդու մը հետ, որ վարժ ըլլայ իր արհեստին կամ պաշտօնին մէջ, ձեր երկուքին շահածովը ապրելու համար պէտք եղածէն քիչ մը աւելի բան մը պիտի ունենաս, եւ որդիներ ծնանելէ առաջ դուք պիտի կրնաս ձեր տունը կահաւորել տակաւ եւ նոյն իսկ դրամ դնել խնայողական արկղն: Սակայն այս բանը համեստօրէն եւ խաղաղիկ ապրելու պայմանով կ'ըլլայ անշուշտ. բայց ապահով եղի՛ր թէ երջանութիւնը պէտք չունի ոչ պերճանաց եւ ոչ աղմկալից գուարճութիւններու: Ուրեմն նախ եւ առաջ ձեր հաշիւնը բերէ՛ք, մերձաւորապէս հասկընալով թէ ի՞նչ պիտի ծախսէք հացի, մսի, ըմպելեաց, սննդեան, լուսացքի, տաքնալու, եւ այլն ի համար: Աւելի յստակ մտօք ըսելով, շինեցէք ձեր ելեւմասացոյցը այսպէս,

Մ Ո Ւ Տ Ք

Շահ ամուսնոյ		
Ամսական	150	Ֆր.
Տարեկան	150 × 12	1800

Շահ կնոջ

Ամսական	50	Ֆր.	
Տարեկան	50 × 12		600
Զանազան հասոյթք			200
Համագումար			2600

Ե Լ Ք

Տան վարձք	Ֆր.	250
Տուրք		10
Ըմպելիք		250
Մսունդ		950
Լուսաւորումն		30
Ջերմութիւն		50
Լուսացումն		60
Ամուսնոյ զգեստք		150
Կնոջ զգեստք		100
Կարասեաց ծախք		50
Զանազան ծախք		200
Համագումար		2100

Այս ընելէ յետոյ այնպէս մը կարգադրեցէք ձեր կենցաղաւարութիւնն, որ ծախսուց կողմը նուազ ըլլայ քան մուտքի կողմը. որովհետեւ պէտք է հաշուի առնուլ հիւանդութեան օրեր, գործազուլներ, արտասովոր ծախքեր:

Եթէ ամէն ամիս ամէն ինչ վճարելէ յետոյ ձեզ փոքր գումար մը մնայ, առանց վարանման դիր խնայողական արկղը: Մտիկ մի՛ ընեք անոնց՝ որ կ'ըսեն. պրկտիկ գումարի մը համար (նեղուիլ չարժէք: Մինչև իսկ

եթէ միայն հինգ ֆրանք ունենաս մնացորդ, տա՛ր զայն . այս կերպով զայն ըստ հաճոյս վատնելէ փրկած պիտի ըլլաս, և հինգ հինգ ֆրանքով խնայութեանց գրքուկիդ մէջ բաւական կկոր գումար մը պիտի նշանակուի : Տարւոյն վերջը մտից և ելից ճիշդ հաշիւը տե՛ս, որպէս զի գիտնաս թէ արդեօք չափէն աւելի չէ՞ կենացդ համար ըրած ծախքդ, կամ թէ արդեօք կարո՞ղ ես ամէն տարի դարձեալ փոքրիկ գումար մը աւելցնելով հանդերձ աւելցնել նաև քիչ մը առտնին բարեկեցութիւնդ, կարասիքդ կամ հանդերձեղէնքդ :

Երբ քու տղայքդ քեզ հասկընալու չափ բաւական մեծ ըլլան, մի՛ վախնար որ անոնք քու այս տեսակ փոքրիկ գործերուդ տեղեակ ըլլան : Կան մարդիկ՝ որ կ'ըսեն . Պետք ընէ այս ամէն բաներով տղոց մխտրք մեղի : Հաւատա՛ թէ կը սխալին : Պարկեշտ և ժրաշան ընտանիքի մը մէջ ամէն անդամ պէտք է մասնակից ըլլայ հասարակաց շահու վերաբերեալ բաներու : Առանց տղոց մխտրք իրենց հասակէն վեր հոգերով անհանգիստ ընելու, կարելի է վարժեցնել զանոնք տակաւ հասկընալու թէ իրենց ուսեստը, հագուստները, դրքերը, խաղալիկները ինքնին չեն դար, թէ անոնց համար վճարուած դրամը հօր և մօր աշխատութեան պտուղն է, թէ կան օրեր, երբ դրամը սակաւագիւտ է, թէ պէտք է խնայել, և թէ բարի և անձնուէր տղայ մը պարտի կարելի եղածին չափ շատ շահելու վիճակին մէջ ըլլալ իր ծնողաց օգնելու համար : Սկիզբը ըսի . խեղացի խնայութիւնն՝ որ լաւ բան մ'է, ազահութեան հետ՝ որ անարդ բան մ'է : Խեղացի խնայողութիւն մը պէտք չէ գոչել ոչ առողջութեան, ոչ մաքրութեան, ոչ գթոյ : — Այսպէս պէս կարելի է խնայողութիւն ընել փափկակերութեան,

տրկրամոլութեան վրայ, բայց ոչ ընտանեաց ուսեստի բանաւոր ստակին և քանակին նկատմամբ : Գէշ սնունդ առած այր մը և կին մը չեն կրնար աշխատիլ ոչ լաւ և ոչ շատ, և շատ դժուարաւ կը հանդուրժեն իրենց վիճակին յոգնութեանց, որով հիւանդութիւնք կը հասնին և կ'աւերեն տունը : Հին առած մը կ'ըսէ . Բժշկի էրթալին առաջ լաւ է ջաղացք երթալ :

Մաքրութեան մասին խնայողութիւնը դարչելի և վնասակար բան մ'է : Աղտոտ լաթ հագնիլ, ծակ կօշիկներ, իւղոտ հագուստներ կրելն անձին արժանապատուութեան թերանալ է, վնասել է իր առողջութեան, իր դարգացման, և բարի անուան՝ զոր պարտի պահել իր ընտանեաց համար : — Վերջապէս խնայողական պատրուակաւ պէ՛տք է միթէ խտտափրտ ըլլալ իր նըմանեաց, մերժել հաց կամ պնակ մը ապուր թշուառի մը՝ որ անօթութենէ կը տառապի կամ ծախել քիչ մը ստակի փոխարէն հին հագուստներ, որ դեռ ևս կրնան ցուրտի դէմ պաշտպանել կիսամերկ փոքր թշուառաւորք : Ո՛չ, սիրելի՛ դ իմ Գեղանոյշ, չգոցենք մեր սիրտը այլոց տառապանաց դէմ : Մենք ամենքս ալ եղբայր ենք, ամենքս ալ որդիք նոյն Հօր՝ որ երկինքն է, և պարտինք միմեանց օգնել այն ամէն տուայտանաց մէջ, որոնցմով աշխարհի կեանքն լցուած է : Միթէ միեւնոյն տառապանքին մենք ալ ենթակայ չե՞նք : Ամենէն մեծ հարստութիւններ յանկարծ կը կործանին . խորէ՛ թէ մի քանի ամսուան մէջ ձախողութիւնը կամ մահն մինչև ո՛ւր կրնայ իջեցնել ամենէն բարգաւաճ տուն մը : Չեմ ուզեր այս դառն մտածմանց վրայ երկարաբանել . բայց միայն կ'ուզեմ ցուցնել թէ լաւ է երբեմն անոնց վրայ մտածել : Անոնք կը սորվեցնեն խոհեմութիւն երջանիկ օրերու մէջ, և կը պատրաստեն

անտրտունը հպատակութիւն և քաջութիւն դժնդակ օրերու համար :

Այս նամակը կ'աւարտեմ այն պզտիկ պատմութեամբ , որ յարմար պիտի դայ ցոյց տալու թէ մինչեւ ո՛ւր կրնայ տանիլ պզտիկ բաներու մասին անխուժութիւնը :

Բայց դրան մը վտա՛ւզը եւ խնայողութեան դաս մը է կը յիշեմ թէ զիւզն եղած ատենս , տեսայ օրինակ մը այն վտարիկ միաններուն , որոնց կ'ենթարկուի տուն մը անխուժութեան պատճառաւ :

Առ ի չգոյ՛է չնչին դռնափակի մը , հաւբակի մը դուռն՝ որ դաշտերու վրայ կը նայէր , յաճախ բաց կը մնար : Ամէն եղնող դուռը կը քաշէր , բայց զայն դո՛ցելու համար , արտաքին որ եւ է միջոց չըլլալով , դուռը բացելիկ կը մնար : Հաւբակին անասուններէն շատերը այս կերպով կորուսած էին :

Օր մը մատաղ և գեղեցիկ խող մը փախաւ դէպի անտառներ : Ահա դաշտին բոլոր մարդիկ , պարտիզպան , խոհարարուհի , հաւբակի սպասաւոր աղջիկն փախչող կենդանւոյն ետեւէն հետամուտ ըլլալու ելան ասդիէն անդիէն : Առաջին անգամ պարտիզպանը նշմարեց , և անոր անցքը արգիլելու համար փոսի մը վրայէն ցատկելու ատեն վտանգաւոր կերպով ճմլուեցաւ , որով տասնեակինգ օրէն աւելի անկողնի ծառայեց : Խոհարարով ձգած էր չորնալու համար , և որովհետեւ հաւբակին անասունները կապելու ժամանակ չունեցած հեռացած էր գոմէն , կով մը անոր բացակայութեան ատեն քուռակի մը սրունքը կտորեց , որ միւննոյն ախոսին մէջ կը պահուէր : Պարտիզպանին կորուսած օրա-

Վրանները 60 ֆրանքի եղան , նոյնչափ կտաւին և քուռակին մըսը : Ահա այսպէս չնչին դռնափակ մը չըլլալով մի քանի վայրկեանի մէջ հարիւր քսան ֆրանքի մըսը ան առաջ եկաւ այնպիսի մարդոց , որոնք շատ խնայողութեան պէտք ունէին , չհաշուելով հիւանդութեան պատճառած նեղութիւնները , ոչ անհանգստութիւն և ծախքէն դուրս եղած ուրիշ անպատեհութիւններ : Ասոնք չէին մեծամեծ աղէտներ կամ մեծ միտաներ . սակայն երբ դիտցուի թէ անդգուշութիւնն ամէն օր այսպիսի պատահարներ կը պատճառէր , և ի վերջոյ փճացուց պարկեշտ ընտանիք մը , ամէն ոք պիտի ըսէ թէ կ'արժէր այս մասին հոգ տանիլ :

ժ. Բ. ԱԷՅ

Ազգականաց գաշը , մանկան մը յաջողութիւններն ուրախութեան առիթներ եւ :

Նարնակ Դ.

Բարեբախտաբար կեանքը չէ եղած աշխատութեան և հոգերու համար : Հարսանիք , մկրտութիւն , ազգականի մը գալն , մանկան մը յաջողութիւնները ուրախութեան առիթներ են , զորս բարի ընտանեաց մէջ կը սիրեն տօնախմբել գումարումներով : Այսպիսի պարագայի մէջ բարի ընտանիքը իր բոլոր տաղանդը կը կը ցուցնէ , բոլոր անեցիք կամաւ կ'օժանդակեն այս բանին . մանչերը ապսպրուած բան մը կատարելու կ'երթան , աղջիկները սեղանը կը պատրաստեն , տունը կը կը դարդարեն . ամէն ոք իր ջանքը կը նուիրէ ; և ա-

մէնքը փափաքող են ընտանիքը պատուելու : Տոռներ կան , ուր բոլորովին կը շփոթին այսպիսի պարագայի մէջ , չգիտեն ո՛ւրկէ սկսել և ամէն ինչ ձախող կ'երթայ : Այսպէս մի՛ լինիր , սիրելի՛դ իմ Գեղանոյշ , պահէ՛ քու պարզաբունութիւնդ գլուխդ կրակի մէջ եղած ատեն , և քու ամենօրեայ կեանքիդ ճշդութեան և կարգաւորութեան սովորութիւնները զքեզ չպիտի լքանեն : Կ'ուզեմ քեզ օգնել մի քանի խորհուրդներով :

Նախ և առաջ պէտք է լաւ հաշուել այն փոքր գումարը , որ կրնայ ծախսուիլ և զայն ողջմտութեամբ բաշխել . այսչափ մտի համար , այսչափ բանջարեղէններու և պողոց համար , այսչափ աղանդերի համար , այսչափ գինւոյ և խահուէի համար , այսչափ զանազան ծախուց համար : Մանաւանդ պէտք է զգուշանալ մեծածախ սեղաններէ և թերի պերճանքէ , ինչպէս օրինակի համար աման գնով իշխանածուկ գնել , որ թարմ չէ , հոտելու սկսած որսի միս , կարկանդակ , օթեկ հաստեաներ , փտած պտուղներ և գէշ ալքօրով և աղիտայով պատրաստուած Մատերայի գինի : Այսպէս ընելով ոչ ոք գո՛հ կ'ըլլայ , ոչ հրաւիրեալները , որոնց կը հրամցուին խոտելի կերակուրներ , և որոնք կը խընդան քու յաւակնութիւններուդ վրայ , և ոչ նիւթական կարողութեանդ , որուն վրայ կը ծանրացնես կարգէ դուրս ծախք մը :

Եթէ կ'ուզես քու բարեկամներուդ հաճոյք պատճառել , ի տուր անոնց սեղան մը լաւ , խնամեալ , հանդիսական ճաշակէ , և որուն մնացորդները դեռ հետեւեալ օրն ալ օգտակար կարենան ըլլալ : — Եղանակի՛ր համեմատ պատրաստուած պարզ ճաշացուցակներ ընտրէ՛ : — Ըմպելեաց մասին երկրիդ մէջ սովորաբար խըմ-

ուած ըմպելին , այսինքն գարեջուր , խնձորովի , կամ չանչագինի պէտք է կարելի եղածին չափ առատ և լաւագոյն տեսակէն ըլլայ : Ամառ ատեն պէտք է զով պահել զայն : — Լաւ գինւոյ գալով լաւագոյն է շիշ մը Պորտոյի կամ Կիպրոսի գինի առնել ընտիր վաճառատունէ քան թէ նպարավաճառէ կամ գինետունէ յոսի տեսակէն երեք շիշ գնել : Ծաշէն վերջ գաւաթ մը սուրճ միշտ հաճոյք կը պատճառէ . պէտք է մեծ խնամով զայն պատրաստել : Այդպիսի օրերու մէջ պէտք է որ անխառն ըլլայ սուրճը :

Արք կ'ուզեն օղի եւս խառնել հանդիսին . քու դրամդ մի՛ վատներ այն վարդագոյն , կանանչ , դեղին յոռի դեղերուն համար , որոնք կը ծախուին արուեստակեալ ձեւով շիշերու մէջ , որք թոյն են : — Լաւ տակեալ ձեւով շիշերու մէջ , որք թոյն են : — Լաւ տեսակէն քիչ մը օղի բաւակա՛ն է : Երբ ճաշն աւարտի , մնացորդը եթէ չես ուզեր թափել , փոքրիկ շիշ մէջ կը դրուի և բերանը խնամով կը դոցուի : Հետեւեալ օրը տանտիկինը շիշն իր պահարանին մէջ կը դնէ : Այսպէս ըրէ՛ ուրիշ առտնին ըմպելեաց մասին : Մեծ անմտուրէ՛ ուրիշ առտնին ըմպելեաց մասին : Մեծ անմտութիւն է ըսել . շիշը սկսուած է , պէտք է հատցունել թիւն է ըսել . շիշը մարդ կը սովորի ոգելից ըմպելիք զայն : Այս կերպով մարդ կը սովորի ոգելից ըմպելիքներու և փոքրիկ որկրամոլութիւններու , որ թերեւտ ամենէն աղետալի սովորութիւնն է կոտմ մը համար . վասն զի այն է որ կը տանի զանի ամէն թերութեանց . Մանաւանդ այս՝ ստակի շատ անհեղեղ վատնում մ'է : Նոյն իսկ երբ տունէն ալ շինուի , ամենէն պարզ ըմպելին սուղ կ'իշնէ դարձեալ . ամէն անգամ որ սկսուած շիշ մը լինցունէք , 2 ֆրանք պատուհանէն դուրս կը նետէք : Եթէ այս բանը տասն անգամ պատահի տարւոյն մէջ , 20 ֆրանք , փոքրիկ ընակարանի մը վարձքին տասներորդ մասն է , ամուսնոյ մը համար վեց

շապիկի գինն է, կնոջ մը համար փոքրիկ ասուեայ վե-
րարկուի մը, տղայոց համար երկու զոյգ լաւ մուճա-
կի, բուրդէ ծածկոցի մը, զոյգ մը սաւանի, երկաթէ
մանճակալի մը, սպիտակ փայտէ պահարանի մը, եր-
կոտամենակ անձեռոցի հանդերձ սիւռոցով, անկողնի
համար վարադոյրներու կազմածի մը, ասեղնագործու-
թեան համար քաշ մը բուրդի, երկու քաշ բամբակեայ
թելի, ուրիշ այնքան լաւ օգտակար, հաճելի, հանգըս-
տաւէտ բաներու, որոնցմէ տանտիկին մը յաճախ ցաւով
կը զրկուի: Այսպէս խոճեմ և իմաստուն ծնողք իրենց
զաւակներուն չեն տար ոգելից ըմպելիներու ճաշակն:
Մտիկ չեն ըներ անոնց, որոնք կ'ըսեն. է՛, կարիւ մե
ի՛նչ վնաս ունի անոր, պետք է մանաւանդ որ մարդ Եւ-
լայ: Մարդ ըլլալ չէ՛, երբ շատ կանուխէն ալքովի սոս-
կալի սովորութեան ճամբան կը բռնէ մէկը՝ որ կը լե-
ցունէ դատարանները մուրացիկներով և անկելանոցները
յիմարներով:

Ընտանեկան համախմբութեանց մէջ երբ տղայք ա-
զանդերէ և համադամներէ իրենց բաժինն առնուն,
պէտք է մեկնին սեղանէն և երթան ուրիշ տեղ մը
զբօնաւուն: Արդէն իսկ սուրճի ժամանակն է որ մարդոց
գլուխը տաքցած կ'ըլլայ, լեզուները կը բացուին, և
այնպիսի խօսքեր կ'ընեն՝ որ լաւ չին գար մանկական
լսելիքներու:

Ամուսինք ընդհանրապէս լաւ աստիճականութեան
մը պատրուակով գինւոյ շիշերուն և ոգելից ըմպելիք-
ներու բաժակներուն թիւը շատցնելու կը նային: Աւանց
ամուսնոյն հակառակելու բարի մայրը կը հսկէ որ այս
փոքրիկ հանդէսները շուայտութեան չըտան: Կը
ջանայ արգելիլ վէճերը, բանակոխները, կրօնական
պայքարները, շահու խնդիրները. շատ անգամներ պա-

տահած է որ ընտանեկան ճաշերու վերջ այսպիսի կոխ-
ներ ըլլան: Պէտք չէ թոյլ տալ ազատ և անպատշաճ
խօսքեր: Պարկեշտ կին մը պէտք է միշտ յարգելի ըն-
ծայել անձը: Հարկ չիկայ ասոր համար երես թիթուեց-
նել կամ մրմուռ կամ դայրագին կերպարանք առնուլ:
Յարմար խօսք մը, լուրջ դէմք մը, ցուրտ կերպարանք
մը բաւական են միշտ հասկըցնելու պատշաճութեան
սահմանաց մէջ պահելու համար անկիրթները:

Չափէն աւելի ընտանեկան խաղերն պէտք է վտար-
ուին պարկեշտ տուներէ: Կարելի է շատ զբօնուլ ա-
ռանց իրար հրելու, հրմշակելու, իրարու գէշ խաղ մը
խաղալու, հաղար անձունի բաներ ընելու կամ ընելու՝
որք կը նեղեն խոճական մարդիկը, և զուարճանալու
մասին առաւելութիւն չեն ընծայեր: Մաքուր և անկեղծ
զուարթութիւն մը այնքան շնչկոցի պէտք չունի:

Մաս մը բախտի խաղ, կամ երեսուն եւ մեկ թուղթի
խաղը, մի քանի երգեր, ցուցք կամ երգեր, կամ լաւ
ընտրուած գրաւ բռնելու խաղեր շատ հաճելի կերպով
անցունել կուտան երեկոյթը. ապա գոհութեամբ ամէն
ոք կը բաժնուի իրարմէ:

Հացկերոյթ տալու օրն առաւօտէն պէտք է սկսիլ
մաքել և կահ կարասիքը լաւ յարգարել: Սովորական
աշխատութեան վերաբերեալ բան մը պէտք չէ թողուլ:
Ուտեստի գնումները պէտք է կատարել նախընթաց օ-
րերը: Երբ ամէն ինչ լաւ աւուրած է, սրբուած, կար-
գաւորուած, պէտք է սեղանը դնել, ընտիր մաք-
րութիւն մը անհրաժեշտ է: Շատ սպիտակ և երկա-
թով ողորկեալ կտաւ, գաւաթներ, անձեռոցներ,
չինջ ապակեայ շիշեր, դանակներ, որոնց երկաթը
փայլեցնելու համար կաշւոյ վրայ քսուած է, խնամով
ձալուած անձեռոցներ, համաշափ դրուած սպասներ՝

և կտրուած, սպիտակ թաշկինակ մը իրենց գրպանը :
 Եթէ ձմեռ է, պէտք է որ հետ առնուն փողպապահներ,
 ցփախ, եւլն. որովհետեւ ճաշի մը ատեն ոգեւորուելէն
 և բազմութեամբ լցուած փոքրիկ սենեակներու մէջ
 փակուելէն յետոյ արիւնը կ'եռայ և տաքէն պաղ անց-
 նիլը կրնայ պատճառել հարբուխ, փողացաւ, ցնցղա-
 տապ, և այլն :

Յաճախ ծնողք քիչ մը անհանգիստ կ'ըլլան թէ ի-
 րենց տղայք ի՞նչպէս պիտի վարուին օտարականաց քով :
 Ապահով եղի՛ր որ եթէ տղայքդ վարժեցուցած ես քա-
 ղաքավարութեամբ քու տանդ մէջ պատշաճութեան,
 լաւ ձեւերու, դուրսն ալ նոյնը պիտի ըլլան, ինչպէս
 տանը մէջ : Տեղի չունիս վախնալու որ մի' դուցէ ի-
 րենց արմուկը սեղանի վրայ դնեն, մատերնին քթի
 մէջ խոթեն, և ձեռուքնին իրենց դաւաթներուն մէջ .
 թէ մի' դուցէ պտուղներու կուտերը սկաւառակներու
 մէջ ձգեն բերներնուն դուրս հանելով, փոխանակ նախ
 իրենց ձեռքին մէջ առնելու, անախորժ ձայներ հանեն
 ուտելու ժամանակ, իրենց քովը նստող սեղանակիցնե-
 րը ձանձրացնեն : Բարձրաձայն ուղեն իրենց առջև ե-
 դած ամէն բանէն կամ աղանդերներ լեցունեն իրենց
 գրպաններուն մէջ : Սովորաբար երես ելած տղայք եր-
 բեմն այսպիսի անմտութիւններ կը գործեն, և ծնողաց
 մեծ յիմարութիւն է կարծել թէ մեկնելէ առաջ խելօք
 կենալու երկայն պատուէրներ տալով բոլոր յոռի ունա-
 կութիւններ պիտի անհետանան իբր հրաշքով : Սակայն
 երբ տղայք խելացի և ուշիմ են, չեն ուզեր բազմու-
 թեան առջև իրենց ծնողքը ամէցնել, և թէև տան մէջ
 քիչ մը երես առած ըլլան, ընկերութեան մէջ աղէկ կը
 կենան :

Երբեմն տղայք ոմանք, մանաւանդ փոքր մանչերը

անճարակ և վախկոտ կ'երեւան և կը մերժեն իրենց
 ծնողաց հետ երթալ : Պէտք չէ մտիկ ընել անոնց, վասն
 զի մէկ կողմանէ շատ գէշ բան է տղայքը առանձին
 թողուլ, մինչև իսկ յանձնելով դրացիներու, որոնք
 վստահելի կը կարծուին եւ գուցէ չեն, և միւս կողմէ
 աղէկ բան է, մինչև իսկ կարեւոր է որ տղայք եւ
 պատանիք ընկերական յարաբերութիւն կոչուած բա-
 նին վարժուին իրենց ծնողքին աչքին առջև : — Պէտք
 է վարժեցնել զանոնք յաղթելու անկողծ ամէկուտու-
 թեան, որ ներկային մէջ ընտանիքին անհաճոյ կ'ընէ
 զիրենք եւ ասպագային մէջ կրնայ անոնց վրայ հրաւի-
 րել ծանր տաղտկութիւններ : Տղայութեան եւ պատա-
 նեկութեան մէջ է որ կ'ստացուին այն ունակութիւնք
 համարձակութեան, վստահութեան թէ՛ իրենց անձին
 եւ թէ՛ այլոց վրայ, որովք գործերն այնչափ կը դիւ-
 բանան : Պարկեշտ պատանի մը պէտք չէ մէկէ մը վախ-
 նայ, և իր համարձակ դէմքը, իր անխուով, պարզ եւ
 սիրուն կերպերը իր սրտին պարկեշտութիւնը պէտք է
 յայտնեն :

Իսկ խիզախութիւն, լրբութիւն դուն ուրեք կը
 սեւնուին պատուաւոր ընտանիքի մէջ մեծցած տղայոց
 վրայ : Քեզ կը ճանչնամ և չեմ վախնար որ քու ազ-
 ջիկներդ կամ որդիքդ նմանին այն ստահակ պատանի-
 ներու կամ այն թեթեւամիտ պչրող ազնկանց՝ որոնց
 նայելով խելացի մարդիկ ուսերնին կը թօթուեն, և
 համողուած եմ որ քու կրնաներուդ վրայ խօսուած ատեն՝
 հօր և մօր ականջին հեշտալուր սա խօսքերը յաճախ
 պիտի յեղչեղուին . Ահա արդարեւ բարեկիրք գաւակներ :

[Թարգմ.]

Գ Լ ՈՒ Խ Ը .

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ, ՄՏԵՐՄԱԿԱՆ, ԼՈՒԻՋ ՆԱՄԱԿՆԵՐ

Գիտողութիւն . — Պարզ, համարձակ, հեշտ, նոյն իսկ զուարթ տն մը պէտք է զիւր ընտանեկան համակներու մէջ . սակայն ոչ գուեմիկ կերպով : Պէտք չէ խաբուիլ ընտանեկան մտկոյրէն : Պատշաճ է որ գրողն իր անհասկանութեան, իր լեզուին դրուելը այլ իր այս նամակներուն եւս :

1. Մայր մը իր աղջկանը :

Սիրելի՛ աղջիկս ,

Քեզ չտեսնել, և քեզ հետ խօսելու հաճոյքէն զուրկ ըլլալ, ի՛նչ ցաւ : Ո՛րչափ մեծագնի է ինձ այս զոհողութիւնը . ամէն ժամ այն սէրն՝ զոր պարտիմ քեզ , կը խօսի սրտիս : Կ'ըսեն թէ բարեոք դաստիարակութիւնն այն պատուական հարստութիւնն է զոր հայրն ու մայր կրնան տալ իրենց որդիներուն . և այս է զոր ամենէն աւելի կը փափաքիմ քեզ տալ : Վերջապէս բաժնուած եմ քենէ , բայց քաղցրիկ յիշատակներ սիրտըս քեզ հետ կը կապեն անքակտելի : Ո՛հ , քանի՛ քաղցր էր օրուան տաղտկութիւններէն յետոյ տեսնել քեզ՝ որ բազուկներուս մէջ կը թռչիս , և կ'ընդունիս գորովալից գգուանքներ , և ունկնդրել սիրելի խորհրդածութեանցդ, և լսել այն դասերը, զորս քեզ տուած

եմ : Եթէ կարելի ըլլար ինձ անձամբ ուսուցանել քեզ , հաճոյագոյն զբաղումը պիտի ըլլայ այդ ինձ համար . քայց լուրջ և հաստատուն դաստիարակութիւն մը կարելի չէ սուղ ժամանակի մէջ տալ :

Կը վախնայի թէ դպրոցն՝ որուն կը վստահէի , չպիտի կրնայ տալ փափաքած դաստիարակութիւնս . այժմ չունիմ այդ երկիւղն ո՛չ քու սրտիդ և ո՛չ քու մտքիդ համար : Ամէն անգբազ ժամերուս քեզ դրեւու պիտի գործածեմ . ատով պիտի սփոփեմ սիրտս , պիտի կարծեմ քեզ հետ խօսիլ , և այս քաղցր պատգանքը քու հեռակայութեանդ համար ունեցած վիշտս պիտի մեղմայնէ :

Եւ դու , աղջիկս , յաճախ գրէ՛ , գրէ՛ ինձ , ոչ թէ իբրև մօրդ , այլ իբրև բարեկամուհի մը՝ ուրկէ մարդ բան չծածկեր : Հաղորդէ՛ ինձ տագնապներդ , վշտերդ , տարակոյսներդ , կամ եթէ չունիս գրելու բան , գրէ՛ ինձ գէթ թէ կը սիրես զիս միշտ :

[Թուական]

* * *

2. Պատասխան :

Սիրելի՛ մայրս ,

Ընդունեցի նամակդ եւ յափշտակութեամբ կարդացի զայն . կրկին կարդացի , ուրախութեան արցունքաներովս ծածկելով զայն : Ի՛նչ տարբերութիւն հեռակայութեանս առաջին օրերէն վերջ այժմու վիճակս : Երբ հոս եկայ , ո՛րչափ յուզուած էի . արցունքի անդուսպ հեղեղներ կը պոսթկային սրտէս , որովհետև քեզ կը փնտռէի եւ ոչ մէկ տեղ կը գտնէի . կը յիշէի քաղցր

գգուանքներդ, որոնցմէ զրկուիլ շատ ծանր էր սրտիս: Այլ, մայր իմ, թէեւ դժուարին է բաժնուիլ քենէ, բայց կը մնամ այս դպրոցին մէջ, որովհետեւ գիտեմ թէ իմ օգտիս համար զիս հոս դրած ես: Խոստացած ես գրել ինձ յաճախ. միշտ թղթերդ կը համրեմ սիրտի- ուելու համար հեռաւորութեանդ վշտերէն: Վստահա- բար կը սպասեմ տեսնել կատարումն այն խոստման, զոր ըրած ես նամակներդ ստէպ գրելու մասին: Վըս- տան եղիլը հնազանդութեանս, խորհուրդներէդ օգ- տուելուս, մանաւանդ այն ջերմ սիրոյն՝ որով ի սրտէ կը գրկեմ դքեդ:

[Թուական]

* * *

3. Բնկերունի մը իր ընկերունիին:

Սրտակի՛ցդ իմ,

Կա՛յ արդեօք բառ մը՝ որ բացատրէ կրած բոլոր տաղնասներս քան հիւանդ բառն: Հիւանդ եմ, ամէն ինչ մուսլ կը տեսնեմ, ամէն ինչ տխուր. սենեկիս լուս- թիւնը կը խանդարի ընդհատ ընդհատ հաւաչներովս, բացազանջութիւններովս: Չեմ այլ եւս այն զուարթ աղջիկն, դալիհանար եւ բոլորովին հիւժեալ կ'սպասեմ ժամէ ժամ յուսոյ հրեշտակին: Մայրս, գորովալից էակ, կը խրախուսէ զիս կռուիլ քաջաբար ցաւոց դէմ, բայց ի՞նչպէս կարող է տկար օրիորդ մը կռուիլ. նա միայն աղօթել գիտէ, համակերպիլ անողոք բազդին: Այլ դեռ մարած չին բոլոր յոյսերս, եւ միթէ կանուխ չէ՞ աշխարհէ մեկնիլ, հոն՝ ուր սիրելիներ ունիմ: Կ'զգամ

թէ յուսահատութիւնն ո՞ճիր է, եւ կեանքն պարզեւ է երկնային, երջանկութիւնն, զոր ընդերկար պիտի վա- յելեմ անշուշտ եւ այսա դո՛տութեամբ պիտի մեռնիմ:

Կ'ազաչեմ որ նամակներդ ստէպ գրես. ես չեմ կա- րող այս վիճակիս մէջ յաճախ գրել. կը դողդոջեն ձեռ- քերս, եւ միտքս կը նամանի գրքի մը՝ որուն թերթերը ցրուած են: Ներողամիտ եղիլը: Ի քաղցր տեսութիւն:

[Թուական]

* * *

4. Պատասխան վերևոյն:

Քաղցրի՛կդ իմ,

Այժմ աւելի կը սխրիմ հեռակայութեանդ պատճա- րաւ, վասն զի այս տասապաղին օրերուդ մէջ կ'ուղէի դալ եւ սիրովիլ քեզ, խանդակաթ մօրդ հետ բաժնել ծառայութիւնն, զոր կը յուսայի մատուցանել քեզ: Քեզ հետ ի միասին կ'ուղէի աղօթել եւ երկնային դիմու- թիւն հայցել ապերջանիկ վիճակիդ համար: Բայց թէ- պէտեւ հեռու, սակայն գիտեմ թէ կը հաւատաս հոգ- ւոյս թրթռալն քու սնարիդ վերեւ: Հաւատա՛ նոյնպէս թէ երբ բանաս սենեկիդ պատուհանը եւ դարնանաբեր ճառագայթից հետ ներս գայ շունչ զեփուռին հովան- րելու տրամալից ճակատդ, հաւատա՛, կ'ըսեմ, քո՛յր իմ, թէ սիրելւոյդ շունչն է որ կը համբուրէ քեզ: Մաղ- կանց բոյբը շունի մեր սիրոյ քաղցրութիւնը:

Կը մաղթեմ որ յառաջիկայ նամակդ չգրես դող- դոջուն ձեռքերով, եւ գրիչդ դարձեալ ընդ առաջնոյն բացատրէ ներքին զուարթութիւնդ՝ որ միշտ անմեղու- թեանդ յայտարար է:

[Թուական]

* * *

5. Ընկերուհի մը իր ընկերուհիին :

Սիրեցեա՛լ ընկերուհիս ,

Ձեր հեռաւորութեան միջոցին միակ փափաքս է նամակ ուղղել Ձեզ . այս կերպով միջոցն կտրել անցնիլ , և դալ Ձեր մօտ , խօսիլ Ձեզ հետ և յագեցնել հոգւոյս ծարաւը : Ի՞նչ է արդեօք Ձեր լուութեան պատճառը . այս է որ զիս աւելի կը տխրեցնէ . ես ինձ կը հարցունեմ . Ի՞նչպէս է արդեօք քաղցրիկ քոյրս . և ձայնիս ոչ ոք կը պատասխանէ :

Այտուհետե ստէպ չպիտի գրեմ նամակ , զի թղթակցութիւնն ալ պատրանք մ'է . ես կ'ուզեմ շունչ ի շունչ միանալ , մէկմէկու քով սրտէ սիրտ խօսիլ . ի զո՛ւր կը թափառին նայուածքներս բնութեան , երկնի շքեղ տեսարաններուն վրայ . կ'ուզեմ մանաւանդ որ մեր նայուածքներ իրարու ամիտիին . մէկ խօսքով ձեր մօտ ըլլալ կը ցանկամ :

Կը փակեմ թուղթս , անկեղծ սրտով համբուրելով Ձեզ :

[Թուական]

6. Մայսա Տիկին Սիրայի :

Տարաբաղդ Հրանոյշի օրերը վերջանալու մօտ կը թուին : Մեր ընկերութիւնը անոր համար անհրաժեշտ պէտք մ'եղած է . հետեւապէս երբ անկարելի է անոր շրջագայութեան երթալը՝ իր ասնը մէջ կ'ընկերանանք իրեն :

Անընդհատ կը խօսի կոյս երեւակայութեան երազներուն վրայ որք կենաց երազին մէջ պիտի անհետանան : « Աւա՛ղ , կ'ըսէր , երբէք կեանքն այնքան սիրելի չթուեցաւ ինձ որչափ արդ որ խոյս կուտայ ինձմէ : » Ուրիշ անգամ մ'ալ կը մրմնջէր . « Ես վայրենի անտառ մ'եմ որ իբր շող ճաճանչեցի միայն շանթերուն փայլը որ անոր գագաթը լուսաւորեց : Կեանքս ձերմակ էջ մ'է ուր ո՛չ մի սիրտ անունը գծեց , այլ մահը միայն իր սև դրոշմը դրաւ հոն : Գիտնայիք թէ ո՛րքան աղետալի է հրաժարիլ կենաց բոլոր վայելքներէ : Ես ալ հոգի մ'ունիմ ուրիշներուն նման , ես ալ երիտասարդ եմ , ես ալ գիտէի սիրել , գիտէի ժպտիլ երկնից և ծաղկանց : Եկայ , տխուր վկայ մը հանդիսացայ կենաց վայելից , և առանց մասնակցելու անոր , վշտերս ուսիս վրայ բեռնաւորած՝ մահուան մութ կայանը կ'իջնամ արտմայոյզ » :

Օր մը իր վիճակը սաստկացաւ յանկարծ : Յուլիանէն տուն խրկեցի , և ես գիշերն ի բուն հսկեցի հիւանդին վրայ՝ իբրև մայր իր սիրելի որդեկին : Կը նայէր ինձ երախտագէտ աչօք և կ'ըսէր . « Ո՛րչափ պիտի պաշտէի զքեզ թէ ասլրէի . բայց երկինքէդ վրադ պիտի հսկեմ : Դու մեղմացուցիր ճակատագրիս դառնութիւնն այս վերջին օրերուս մէջ , և ես կ'օրհնեմ զքեզ ի փոխարէն զի չունիմ այլ ինչ նուիրելու բացի օրհասական հոգւոյ մի օրհնութիւններէն » :

Հէ՛ք աղջիկ , կարծես յուսանատութիւնը զինքն ամէն վայրկեան կը կեղեքէ : « Ա՛հ , բաւ , կենացս հորիզոնը միշտ մթապատ և սպառնալից էր : Երիտասարդութիւնս գարուն չունէր . մինչ ծաղիկներ կ'որոնէի , տեսայ յանկարծ փոս մի որ կը բացուէր ոտիցս ներքև . նայեցայ սնու , տեսայ մահը , որ կը ժպտէր ինձ , եւ

դողասարսուռ աչքերս կախուցի : » Մահուան մերձա-
ւորութիւնը այսպէս զգալ՝ հոգւոյն համար անյատակ
անդունդին մէջ թաւալիլ է շարունակ :

[ՄԱՅՏԱ]

ՍՐՅՈՒՆԻ ՏԻՍԱԲ

7. Ուսանողի մը իր մրցանակէն գրկուելուն առթիւ :

Սիրելի՛ պարոն ,

Ինչո՞ւ ցաւիս , ինչո՞ւ տխրիս , միթէ՞ նուա՞զ փութ-
կոտ էիր , որ մրցանակէդ զրկուածը քեզ վիշտ կը պատ-
ճառէ : Եթէ չգիտնամ պատճառն քննութեանց օրերուն
բացակայ ըլլալուդ , չպիտի գարմանամ տխրութեանդ
համար : Բոլոր դպրոցը գիտէ թէ դուն յառաջադէմնե-
րէն մին եղած ես միշտ , և մանաւանդ սուսջինն : Անց-
եալ տարի Պ. Տեսուչն գոհութեամբ հրատարակեց քո-
յաջողութիւններդ մրցանակաց հանդիսին մէջ , եւ ես
ու ինձ հետ բոլոր ներկայ եղողներն մոլեգին աւիւնով
ծափահարեցին քու բեմին առջև երեւելդ :

Մի՛ վշտանար , սիրելի՛ պարոնս , այլ ընդհակառակը
գոհ եղիր , որովհետեւ այս տարի , երբ Պ. Տեսուչը մի-
առ մի աշակերտաց անուանքը կը կարդար , չատեր ի-
բարու կը հարցունէին . Ո՞ւր է Պետրոսը , անցեալ տար-
ուան առաջին աշակերտը : Ես շատ ուրախացայ որով-
հետեւ տեսայ թէ թէպէտ փոքր դեռ , այլ շահած ես
ստոյգ արժանեաց համբաւ : Անփոյթ եղի՛ր , թող ուրիշ-
ներ փառաւորուին . ասկէ քու արժանիքդ երբեք չպա-
կասիր : Վայելէ՛ ուրախ սրտով ամառնային մեծ արձա-
կուրդը , և վստահ եղի՛ր թէ յառաջիկայ տարին պայ-

ծառ դէմքով պիտի շահնիս աշխատութեան անթա-
ռամներն :

Համբերէ՛ , հեռու չէ՛ դալ տարին , ժպտագին ընդու-
նէ՛ բախտին ամէն վիճակ , և սիրտդ անսասան մնայ
ամէն դիպուածի առջև :

Բարեկամդ

[Թուական]

* * *

8. Հայր մը իր աղջկանը :

Սիրելի՛ աղջիկս ,

Քեզ կը յղեմ ա՜հա մի քանի դրքեր՝ որոնց մասին
քսած էի երէկ գիշեր , և կը խնդրեմ որ ընդունիս դա-
նոնք իմ սիրոյս և յարգանքիս իբրև թեթեւ նշան մը :
Անոնք գրուած են դիւրին ոճով մը և կը պարունակեն
չատ գործնական գիտութիւն :

Խորհուրդ կուտամ քեզ՝ կարդալ գրիչ ի ձեռին , և
նշանակել փոքր տետրի մէջ կարճ ծանօթութիւններ
անոնց վրայ՝ որոնց մէջ կը գտնես հետաքրքրական
բան մը և կամ ինչ որ օգտակար կ'երեւայ քեզ , և
ահա այս պիտի ըլլայ դիւրին միջոց մը յիշողութեանդ
մէջ սպաւորելու մի քանի տեղեկութիւններ : Եւ որով-
հետեւ կան գիտական բառեր , որոնց գուցէ չես հան-
դիպած սովորական ընթերցումներուդ մէջ , և հետե-
ւաբար չեն կրնար ընտանի ըլլալ քեզ , կը կարծեմ որ
օգտակար պիտի ըլլայ ձեռքիդ մէջ ունենալ լաւ բա-
ռագիրք մը , որպէս զի նայիս այն բառը՝ որուն ճիշդ
խմաստը թերեւս չգիտես :

Խանդակաթ հայրդ

[Թուական]

* * *

9. Նաևակ հօր մը իւր որդւոյն ուղղուած :

Սիրելի՛ որդեակս ,

Կարելի եղածին չափ համեստ էք , համեստութիւնը այն լաւագոյն ձերքն է՝ որուն կ'ընկերանայ ստոյգ արժանիքն : Համեստութիւնը իրեն կը գրաւէ ամէն սրտեր , մինչդեռ ինքնահաւանութիւնն և աներեսութիւնն կը խորշեցնեն : Սիրելի ջըլար այն մարդն՝ որ միշտ կը սլարծի և չափազանց իր վրայ կը խօսի : Ընդհակառակն այն որ կը ծածկէ իր արժանիքը , և այլոց արժանիքը երեւան կը հանէ , սակաւ կը խօսի և համեստօրէն իր անձին վրայ , նա սրտեր կը շահի և յարգելի ու սիրելի կ'ըլլայ :

Բայց կայ նոյնպէս բաւական տարբերութիւն համեստութեան և չար ամօթին մէջ . որչափ որ համեստութիւնը գովելի է , այնքան չար ամօթը ծաղրելի է : Պէտք չէ ըլլալ սպուշ մը , և ոչ աներես մը . պէտք է գիտնալ երեւիլն , խօսիլ անձանց հետ և պատասխանել առանց չփոթելու :

Դաշտաբնակ մը կ'ամբնայ , երբ ընկերութեան մէջ երեւի . կը չիօթի , չգիտեր ինչ ընել , երբ իրեն հետ կը խօսուի և չիօթելով կը պատասխանէ գրեթէ կակազելով , մինչդեռ աշխարհի մարդը վստահարար կը ներկայանայ , կը խօսի իրեն անձանօթ մարդոց հետ , առանց չփոթելու , գրեթէ բնական կերպով : Ահա ինչ որ կը կոչուի կենցաղագիտութիւն , որ շատ կարեւոր մասն է ընկերային յարաբերութեանց :

[Թուական]

[Թարգմ.]

10. Նաևակ հիւանդ օրիորդի մը իւր հանկիւն :

Սիրելի՛ հանիս ,

Ձգիտէ՛ք թէ սրչափ լաւ է հոս . ասողջութիւնս ամէն օր կը վերադառնայ : Ժամանակէ մ'իվեր բաւական դօրաւոր եմ չորս էջեր մրտոելու համար , և այլ եւս իրերը նոյն աչքով չ'եմ գիտեր :

Անշուշտ որովհետեւ Ձեռնէ հեռու մեռնիլ շատ դառն պիտի ըլլար . գոնէ խնամքներ չպակսեցան և մայրս պիտի ըլլար . գոնէ խնամքներ չառայեց : Ինչպէս պիտի փոշատ անձնութեամբ ծառայեց : Ինչպէս պիտի փոշատ խարինեմ անոր : Յանձնարարած էք ինձ գրել Ձեզ թէ ինչպէս է մեր տունը : Հին շէնք մ'է այն , ուր առաջ ինչպէս է մեր տունը : Հին շէնք մ'է այն , ուր առաջ չէի հաւատար թէ կարելի է բնակիլ : Կոտրած սանչէի հաւատար թէ կարելի է բնակիլ : Կոտրած սանչէի մը վերնագաւթակը կ'ելլուի , մեխակներ և պաղուղէ մը վերնագաւթակը կ'ելլուի , մեխակներ և պաղուղէներ կը սպրդին ամէն ծերպերու մէջ , և ճամբան տատակներ կը սպրդին ամէն ծերպերու մէջ , և ճամբան պարտեզի պէս անուշ կը հոտի : Տունը ծառերէն վեր պարտեզի պէս անուշ կը հոտի : Տունը ծառերէն վեր կը բարձրանայ , սենեակները իրարու վրայ չեն . կ'ըսուի կը բարձրանայ , սենեակները իրարու վրայ չեն . կ'ըսուի կը բարձրանայ , սենեակները իրարու վրայ չեն . կ'ըսուի թի ատեն : Այս թո՛հ ու բո՛հին մէջ պէտք է Ձեր աղջկը փնտուել , սիրելի՛ հանիս :

Սենեակս տան լաւ փակուած սենեակն է , մեծ է և վերէն վար իւղաներկ . ներկը թղթէն աւելի կը սիրեմ , անկողինս , աթոռներս և թիկնաթոռս լաւ կարգի դըրուած են , պատուհաններս արեւելքի և հիւսիսի կողմն են . օդն և լոյսը տունս կը մտնեն առաւօտեան Յերորդեան : Կ'եղնեմ , կը հագուելիմ և մի առ մի պատուհաններս կը բանամ , որպէս զի ծովուն օդը խստութեամբ չի գայ : Տաներորդ ժամուն պարտեզ կ'իջնեմ և կը սկսիմ գուարթութեամբ ծառուղիներու մէջ շրջիլ ծաղկանց մէջ :

Ո՛րչափ գեղեցիկ է երկիրը, ի՛նչպէս ամէն երեւոյթ երանաւէտ է, և ի՛նչ տխուր պիտի ըլլար թողուլ այս հեշտալի աշխարհը, զոր Աստուած ստեղծած է մարդուն հաճոյից համար: Թռչուններ իրենց բոյները կը դնեն ծառոց մէջ, կապոյտ ծովը մեղմով կը խտըղէ փանց աւազը. արեգակն իր ոսկի ճառագայթները կը պարզէ սոփոյն և նիհար իմ խեղճ ձեռքերուս վրայ. կը զգամ թէ արիւնն երակներուս մէջ կը հոսեցնէ Ձեր ձայնին պէս ազդու և քաղցր օդ մը:

Սիրելի՛ մայրիկ, վայրկենապէս կ'երեւակայեմ թէ այս արեգակը, այս ծաղկեալ ծառերն, այս երգեցիկ թռչունները բարեկամներ են որ ինձ համար շնորհ կը հայցեն և չպիտի թողուն ինձ մեռնիլ: Իրաւ է որ քիչ տեղ կը գրաւեմ, բայց չեմ ուզեր մեռնիլ:

Մնա՛ս բարով, մեծ մայր իմ, աղօթեցէք ինձ համար՝
[Թարգմ.]

* * *

11. Տիկին Սեպիւնեէ իր աղջկան:

Աղջիկս,

Ի՛նչ օր էր որ մեզ մէկմէկէ հեռացուց. ի՛նչպէս երեւցաւ Ձեզ. իսկ ես զգացի զայն այնչափ դառնութեամբ և ցաւով, ո՛րչափ կ'երեւակայէի, և որոնց համար երկար ատեն կը կասկածէի: Ի՛նչ վայրկեան էր այն՝ որ մեզ իրարմէ բաժնեց: Ի՛նչ մնաս բարով և ի՛նչ տխրութիւն՝ մեկուսանալ, մինչ այնչափ հաճելի է մէկտեղ գտնուիլ: Աւելի խօսիլ չեմ ուզեր այդ մասին և ոչ հոչակել այն մտածումներն՝ որոնք սիրտս կը ճնշեն. կ'ուզեմ միտքս բերել Ձեր քաջութիւնն և ամէն ինչ որ

ըսած էիք ինձ այս մասին, որուն համար կը հիանամ Ձեր վրայ: Սակայն և այնպէս ինձ թուեցաւ թէ դուք փոքր ինչ յուզուած էիք զիս գրկելու պահուն: Իսկ ես Փարիզ դարձայ, ինչպէս կրնաք երեւակայել: Պ. տը Գուլանթ վշտակից է վիճակիս: Գացի Րէյի կարտինալին քով, ուր վիշտս կը վերանորոգի. մարդ խրկեցի դուրս աղաչելու զիս տեսնելու եկող Պ. լա Ռոշֆուզոյի, Տիկին տը Լաֆայետի, և Տիկին տը Գուլանթի՝ որ հաճին այդ պատիւն ինձ չընել: Մարդ պէտք է իր տկարութիւնները ծածկէ զօրաւորներու առջև: Պ. կարտինալը կարեկից եղաւ իմ տկարութիւններուս. այն բարեկամութիւնն՝ զոր ունի Ձեզ համար, զինք շատ զգայուն կ'ընէ Ձեր մասին:

Մի՛ պարտաւէք, աղջիկս ինչ որ զգացի, երբ տուն դարձայ. ի՛նչ տարբերութիւն, ի՛նչ մենութիւն, ի՛նչ տխրութիւն, տեսնել Ձեր սենեակն, առանձնասենեակն, տխրութիւն, տեսնել Ձեր սիրեցեալ անձն. Պ. Ձեր պատկերն, և չգտնել Ձեր սիրեցեալ անձն. Պ. Կրիստեան լաւ կը հասկընայ ինչ որ կ'ուզեմ ըսել և ինչ որ զգացի: Հետեւեալ օրը, այսինքն երէկ, ժամը 5 ին արթնցայ, գացի Գորբինէլլին առի, որպէս զի դայ հոս արքային հետ: Անդադար կ'անձրեւէ, և կը վախնամ թէ Պուրկօների Ձեր ճամբաները աւրուած չըլլան: Հոս կ'ընթեռնունք առածներ, զորս Գորբինէլլի ինձ կը մեկնէ: Նա կը բաղձայ սրտիս զգացումները սանձելը ինձ նէ: Նա կը բաղձայ գիտութիւնը ստանամ, իմ ուսորվեցնել: Եթէ այդ գիտութիւնը ստանամ, իմ ուղեւորութենէս մեծ բան մը չահած պիտի ըլլամ: Վաղը կը դառնամ, այս հանգստեան վայրկենին պէտք ունիմ, կը դուրս քիչ մը հանդարտեցնելու և կերպով մը անձիս տէր ըլլալու:

12. Նաեակ մօր մը իր աղջկան :

Ինչ որ ըսիր ինձ Օր. . . ի նկատմամբ քու նամա-
կիդ մէջ , ինձ կարծեցուց թէ դուն գեղեցկութիւնը
մեր սեռին մեծագոյն արժանիքը կը համարիս , և թէ
կին մը այն ատեն միայն յարգելի է , երբ գեղեցիկ է :
Այդ բան՝ երիտասարդներու և նանրամիտ մարդոց սը-
խալանքն է , որոնք իրերը իրենց արտաքինէն կը դա-
տեն : Արդարև ինչ օգուտ ունի կնոջ մը արտաքին ա-
մէն շնորհներով լի ըլլալը , եթէ չքնաղ արտաքին ե-
րեւութի մը տակ յուր նկարագիր մը և վատթար սիրտ
մը ծածկէ : Նոյնչափ պիտի սիրէի գեղեցիկ պատկեր մը
կամ արձան մը , որովհետև անոնք իմ նայուածքս կը
զօշոտեն , բայց խորշելի չեն գար մտքիս , մինչդեռ այս-
նպարտ ու սէգ գեղեցիկ կիներն ընդհանրապէս կը զըզ-
ուեցնեն իրենց շուրջը գտնուողներն . արդ , որովհետև
իրենց անձերը տեսակ մը գիցուհիներ կը համարին ,
կ'երեւակայեն թէ ամէն ոք պարտի խոնարհիլ իրենց
առջև , թէ ամէն ոք պարտի զիրենք պաշտել : Ընդ-
հանրապէս անոնք միմիայն իրենց անձերը կը սիրեն ու
կը յարգեն , և բոլոր մնացեալն կը դիտեն գթոյ և ար-
համարանքի նայուածքով : Բայց մարդ անոնց փո-
խարէնը լաւ կուտայ . եթէ երբեմն անոնց սէր ընծայ-
ուելի , այդ շատ անգամ ուրիշ բան չէ բայց եթէ մա-
տուցում մը , որ ոչ այնչափ մարդոց այն մասին ունե-
ցած յարգանքէն յառաջ կուգայ , որչափ պատշաճու-
թենէ և մարդոց իրենք զիրենք յարգելէն :

Գեղեցկութեան փայլը յաճախ համեմատուած է
վարդի փայլին հետ , և շատ իրաւացի է այս : Հիւան-
դութիւն մը բաւական է զայն եղծանելու համար . կը

փայլի այն կենաց գարնան մէջ , ուրկէ յետոյ կը խամ-
բի : Եւ այն ատեն ինչ կ'ըլլան այն կիներն , որոնք
իրենց գեղեցկութենէն զատ ուրիշ արժանիք չունին ,
և որուն շնորհիւ միայն կը մեծարուէին . կամ ծաղրելի
կը դառնան կարծելով ինքզինքնին և կամ ուզելով ե-
րեւալ դարձեալ այնպէս , ինչպէս չեն այլ եւս , և կամ
եթէ շխալը խորհելով՝ կ'որոշեն աճա հրաժարիլ աչ-
խարհէ , որ իրենցմէ կը խորշի և կ'արհամարհէ զիրենք .
այն ատեն նախանձը կը կրծէ զիրենք , տաղտուկը կ'ընկ-
ճէ և զայրոյթը կը տանջէ :

Այսպէս չէ սակայն անոր համար որ իր չունեցած
դէմքի գեղեցկութեան տեղ ստոյգ արժանիք ստանա-
լու հետամուտ է : Արդարև եթէ նուազ կը մեծարուի ,
նուազ վտանգներու ենթակայ է . եթէ փառքը նուազ
չքեղ է , բայց աւելի ամբիժ է . եթէ անոր վրայ նուազ
կը խօսուի , բայց աւելի կը գովուի , եթէ անոր այնչափ
կը խօսուի , բայց աւելի կը յարգուի .
նայուածքներ չեն ուղղուիր , բայց աւելի կը յարգուի .
եթէ իր բարի յատկութիւնները կ'ընծայեն անոր տեսակ
մը ազդեցութիւն սրտերու վրայ , բայց այդ ազդեցու-
թիւն երբեք վաղանցիկ չէ որպէս գեղեցկութեանը :
Ժամանակը , որ կը խամբեցնէ գեղեցիկ կնոջ մը փայլն
ու գեղն , ընդհակառակն նոր փայլ մը կուտայ առա-
քինի և սիրելի աղջկան արժանեաց . մարդ ընդհուպ կը
ձանձրանայ դէմքի հրապոյրներուն զգայուն ըլլալէ ,
բայց իմաստութեան և բարութեան հրապոյրներուն
միշտ զգայուն է :

[Թարգմ.]

13. Պլինիոս Մարսելիսի :

Տխրութեամբ վհատեալ կը գրեմ Ձեզ : Մեր . . . բարեկամին շեռածաղիկ դուստրը մեռաւ : Երբեք տեսած չեմ անձ աւելի սիրուն , աւելի սիրելի , աւելի արժանի ոչ միայն երկար ատեն ապրելու , այլ միշտ ապրելու : Դեռ նոր տասնեչորս դարուն լրացուցած էր , և արդէն կը ցուցնէր լրացեալ հասակի խոհեմութիւնը : Արդէն կ'երեւէր իր կերպարանքին վրայ աղնուական կնոջ մը վեհութիւնը և այս ամէնը ոչինչ կը պակսեցնէր իր անմեղ պարկեշտութենէն , և այն ընական շքնորհներէն , որոնք առաջին հասակի մէջ այնքան հաճելի են : Ինչ պարզութեամբ իր հօրը պարանոցին փարած կը մնար . ինչ քաղցրութեամբ և ինչ պարկեշտութեամբ կ'ընդունէր զինք սիրողները : Ինչ արդարակորով հաւասարութեամբ բաժին կը հանէր իր գորովէն իր սանտուներուն և ուսուցիչներուն՝ որոնք մշակած էին կամ իր բարքը կամ իր միտքը : Կարելի էր սորվիլ աւելի ջանքով և լաւագոյն յաջողակութեամբ . կարելի էր նուազ ժամանակ և աւելի շրջանայեցութիւն դնել իր զրօսանքներուն մէջ : Դուք չէք կարող երեւակայել իր զգուշութիւնն , իր համբերութիւնն , իր հաստատամտութիւնն նոյն իսկ իր վերջին հիւանդութեան մէջ : Հնազանդ էր իր բժշկաց , ուշադիր էր իր հայրը և քոյրը ակոխելու , որոնցմէ յետոյ իր քաջութիւն անհուն կը մնար բոլորովին ուժասպառ ըլլալէ վերջ : Այդ քաջութիւն ընկերակից եղաւ անոր մինչև իր վերջին կէտը . ոչ երկարադե հիւանդութիւն և ոչ մահուան երկիւղ զայն կրցան ընկճել . և այս է որ մեր ցաւն ու մոլորութիւնը կ'աւելցնէ : Արդարեւ աղետալի՛ և կանխահա՛ս մահ . բայց մահուանէ աւելի աղետալի՛ և դժնդա՛կ

պատահակցութիւն . նա շատ սիրելի երիտասարդի մը հետ պիտի ամուսնանար : Հարսանեաց օրն էր . մենք ալ հոն հրաւիրուած էինք : Աւա՛ղ , ինչ փոփոխութիւն , ինչ սարսափ կը յաջորդէ այնքան ուրախութեանց : Ձեմ կրնար Ձեզ բացատրել թէ ի՛նչ տխրութեամբ համակեցայ , երբ իմացայ թէ աղջկան հայրը վշտով ներշնչեալ՝ որ տխրագին հնարագիտութիւն կ'ուսուցանէ , անձամբ հրամայեց որ ամէն գոհարներու , ազամանդներու գինը գործածուի բալասանի , իւղերու անուշահոտութեանց : Սա գիտուն և իմաստուն մարդ մ'է , և որ ամենէն թարմ երիտասարդութենէն ի վեր կրթած է իր բանականութիւնը լաւագոյն գիտութիւններով և գեղեցկագոյն արուեստներով . բայց այսօր կ'արհամարհէ ամէն ինչ որ կ'ըսուի իրեն և նոյն իսկ ինքն իրեն ըսած է : Վերջապէս իր բոլոր առաքինութիւնները կ'անհետանան և միայն իր խանդաղատանքին հետ առանձին կը թողուն զինք : Դուք չպիտի շատանաք իրեն ներելով , այլ պիտի գովէք իսկ , կթէ մտածէք անոր կորստեան վրայ : Նա կորսնցուց աղջիկ մը՝ որ չունէր միայն իր հօր վարմունքը , կերպարանքը , ձեւը , այլ որ պիտի կրնար անոր պատկերը կոչուիլ . այնքան անոր կը նմանէր : Եթէ գրէք իրեն այսքան իրաւացի վշտի վրայ , յիշեցէք որ պէտք է դնել աւելի քաղցրութիւն և սէր քան թէ կորով :

Ժամանակն ալ քիչ օգնութիւն չպիտի մատուցանէ իրեն ազոնք ընդունելի ընելու իրեն . վասն զի ինչպէս որ նոր վէրք մը վիրաբուժին ձեռքէն կը խորշի և յետոյ կը սոսկայ և կը փափաքի իսկ , այսպէս ալ նոր վիշտը կը սոսկայ և կը փափաքի իսկ , այսպէս ալ կը մերժէ , բայց մխիթարութեանց դէմ կ'ըմբոստանայ և կը մերժէ , բայց տակաւ կը խնդրէ զայն և սեղի կուտայ անոնց՝ որոնք ճարտարութեամբ կը մատուցանեն : Ողջոյն : [Թարգմ.]

14. Մօր մը նախնակն իր աղջկան :

Սիրելի՛ս ,

Նամակդ զիս ուրախութեամբ լցոց և համոզուեցայ թէ բարի սիրտ մը կը կրես, և այդ բանին կը փափաքիմ միշտ քեզի համար : Ստոյգ է որ սրտի բարութիւնը երկնքի մէկ պարգեւն է . ըստ իս պատուակահար գոյն է այն, և քու նամակովդ հասկցայ թէ երկինք զայն շնորհած են քեզ : Նա՛ որ ի ընէ բարի սիրտ ունի, զգացող է այն բարիքներուն՝ զորս կ'ընդունի և կը զգուշանայ, զի մի՛ գուցէ այլոց փոքր ինչ վնաս պատճառէ : Չարախօսութեան անձնատուր չըլլար . իր ընթացքին կանոն կ'առնու քրիստոնէական դուրժն : Երբ մարդ բարի սիրտ ունի, ոչ միայն չչատանար այլոց համբաւին խնայելով, վշտացուցիչ բան մը անոնց չըսեր, այլ հետամուտ կ'ըլլայ անոնց օգտակար ըլլալու, ամէն բարիք ընելու անոնց, որչափ որ կրնայ, տկարներուն նեցուկ կը հանդիսանայ, տառապեալներուն սիրտանք, և ուրիշին երջանկութեան համար ամէն բանի հոգ կը տանի :

Կը փափաքիմ որ խայթող խօսուածքի և հնարագէտ չարամտութեան տեղ՝ որոնցմով ոմանք կը ջանան իրենց անձը կարեւոր ցուցնել աշխարհի մէջ, իզական սեռի անձինք, որոնց ընդհանրապէս վիճակեալ կը համարուի քաղցրութիւն, երեւան միայն քաղցրաբարոյ ձեւերով, հաճոյական դէմքով, սրտազեղումներով այնպիսի բարութեան մը՝ որ իրենց շուրջը բոլոր գտնուողներուն վրայ տարածուի : Բայց շատերը երկչոտութեամբ կամ պատշաճու-

թիւններ չկատարելու վախով, չեն համարձակիր իրենց քնածին բարութեան հակամիտութեան հետեւելու և կը համոզուին թէ յարգելի ըլլալու համար պարտին կեղծիքով ցուցնել անտարբեր և անուշադիր կերպարանք մը, մանաւանդ երբ արանց ընկերութեան մէջ ըլլան :

Ճշմարիտ է որ անոնց հետ միշտ զգուշաւոր վարմունք ունենալու ենք, վասն զի երբ կը տեսնուի մատաղասի կին մը և մանաւանդ ծաղկահասակ օրիորդ մը, որք արանց խօսակցութեան կը խառնուին, հաճելի կերպով կը ժպտին և անոնց ընտանեան թոյլտուութիւն կ'ընեն շատ ընտանի կերպով, դէշ գաղափար մը կը ծնի մեր մէջ : Բայց կարելի է ըլլալ բարի, հաճոյակատար, սիրուն, առանց ծայրայեղութեանց մէջ ըլլալու : Կարելի է ցուցնել քաղցրութիւն, պարկեշտութիւն, առանց դոյզն՝ նշանը սալու սլորողութեան . և ոչ միայն աշխարհ այս սիրելի յատկութիւնները մեզք մը չնկատեր, երբ արդար սահմաններու մէջ բովանդակուին անոնք, այլ միշտ կը դովէ զանոնք :

Գիտես, աղջիկս, թէ բան մը պակաս չըրի քու հաճոյքիդ համար, բայց քու փափաքներուդ աւելի կամաւ մտիկ պիտի ընեմ, երբ գիտնամ թէ քու քաղցրագոյն հաճոյցիդ կարգը կը դասես այն գոհութիւնը՝ զոր մարդ կ'ունենայ սիրտիելով տառապեալները : Այն գոհութիւնը, և քու փառքդ ապահովող պարգեւները նուազ ուի, և քու փառքդ ապահովող պարգեւները նուազ պիտի համարիմ, երբ դուս ուրիշին երջանկութիւնը տաս :

[Թատրգլ.]

15. Մանկան մը ուղղուած նամակ :

Երկար ժամանակէ ի վեր Ձեզ պատասխան մը պարտիմ . բայց կը տեսնէք , աչքերս տկար են , ուստի պէտք է զիս չըմեղացնէք : Բժիշկները կ'արգիլեն ինձ գրել . կը հնազանդիմ բժիշկներուն , ինչպէս դուք կը հնազանդէք Ձեր մօրը : Կեանքը հնազանդելով կ'անցնի : Մի' մոռնաք այս բանը : Բայց դուք որ փոքր էք , ինձմէ աւելի երջանիկ էք : Ձեր հասակին մէջ հնազանդութիւնը միշտ քաղցր է . իսկ իմ հասակիս մէջ երբեմն դառն է : Կը տեսնէք , որովհետեւ ինձ կ'արգիլուի Ձեզ գրել : Ողջո՞յն , փոքրիկ բարեկամս : Եղի՛ք մեծ եւ իմաստուն միանգամայն :

Վ. ՀԻԿՈ

ԸՆԴԻԱՅՆԵԼԻ ՆԻԻԹԵՐ

1. Հիւանդ ընկերոջ մը ուղղեալ նամակ . — Ձեր ընկերներէն մին չէ կրցած դպրոց գալ , որովհետեւ հիւանդութեան պատճառաւ ստիպուած է սենեկէն դուրս չելնել . խնդրած է ձեզմէ՝ որ իրեն իմացնէք ամէն օր այն դասերն՝ զորս կուտայ ուսուցիչն իր բացակայութեան միջոցին : Այս կերպով պիտի կրնայ հետեւէն հետեւի դասերուն՝ իր ունեցած գրքերուն շնորհիւ : Իրեն կը պատմէք նամակով մը ինչ որ պատահած է երէկ դասարանին մէջ : Կը վերջացնէք մտքեւրով որ շուտով ապաքինի :

2. Գիթապիթ բարեկամներ . — Ձեր անցեալ տարուան ընկերներէն մին Յակոբ շատ օրերէ ի վեր դպրոց չի գար . ամէնը աչ կը փափաքիք գիտնալ պատճառը : Ձեր ուսուցչին հարցուցիք թէ ինչո՞ւ չի գար . և նա կ'ըսէ . Յակոբ աղբատ է , շնորհքով զգեստ չունի , որ դպրոց գայ : Այն ատեն հանգամանակութիւն կ'ընէք և զգեստ առնելու համար պէտք եղած դրամը կը ժողվէք : Այս պատմութիւնը ուզածնուդ պէս աւարտեցէք և այս ամէնը գրեցէք Ձեր բարեկամներէն մէկուն :

3. Փոքրիկ սանտիւռուիկ . — Ձեր մայրը հետեւ տեղ մը քանդակած է . իր բացակայութեանը տունը դուք կը կառավարէք : Ձեր բարեկամներէն մէկուն նամակով մը կ'իմացնէք թէ ինչպէս կը կատարէք Ձեր այս նոր պաշտօնն :

4. Զմեղացի . — Ընկերոջ մը . — Պարագայի մը մէջ , գոր կը նշանակէք , բարկացած էք ձեր ընկերներէն մէկուն դէմ և իրեն հետ կոչու կերպով վարուած : Արդ կը զղջաք և նամակով նաշտութիւն կ'առաջարկէք իրեն :

5. Սողեայի անխոհեմութիւն մը . — Սոսկայի փոքրիկ մը պատահած է թիչ ժամանակ առաջ ձեր բնակած տեղը . ձեր դպրոցական ընկերներէն մին՝ որ նոյն միջոցին դաշտին մէջ կը պտուտէր , անխոհեմութեամբ ապաստանած է ծառի մը տակ և շանձահարուած է : Այս դէպքը պատմեցէք ձեր բարեկամներէն մէկուն :

6. — Ուսուցչի մը հիւանդութեան առթիւ ուղղուած նամակ :

7. Բաղաճի եւ զիւղի . — Ձեր նոսրիկն ընկերն Պօղոս երեք ասօրիէ ի վեր քաղաքը կը բնակի և նոսրեալ մը զՁեզ կը յորդորէ որ դուք ալ քաղաքը բնակիք . բայց դուք չէք ընդունիր իր առաջարկն . կ'ուզէք զիւղն մնալ . ըսէ՛ք թէ ինչ պատճառներով նախամեծար կը համարիք զիւղը բնակիլ : Պօղոսին պատասխանեցէք :

8. Օգտակար անասուններ . — Ձեզ ծանօթ ընտանի կենդանիներու մէջէն ընտրեցէք երեք հատ , զորս ամենէն աւելի օգտակար կը համարիք մարդուն և ցոյց տուէք այն ծառայութիւնները՝ զորս անոնք կը մատուցանեն :

9. Զամաչեմ մեր քերութիւնները խոստովանելու . — Պետիկ , փոքրիկ դպրոցականը դասարանին մէջ ջորեակներ թուցած է . այս դէպքը մեծ աղմուկ յարուցած է աշակերտաց մէջ : Ուսուցիչը ուզած է իմանալ թէ ո՞վ է յանցաւորը : Պետիկ չհամարձակիր զայն ըսելու , բայց տունէն վերադառնալուն իր ուսուցչին կը զրէ իր յանցաւոր ըլլալը , կը յայտնէ զղջում , կը խնդրէ իր պատիժը . և միեւնոյն ատեն կ'ուզէ իր զատնակները ազատել ընդհանուր պատժէն : Կը խոստանայ որ՝ ապագային այդպէս բան չպիտի գործէ :

10. Բարեկամուհիի մը . — Իմացած էք թէ ձեր բարեկամուհիներէն մին շատ յարգանք չընծայէր իր մեծ մօր նկատմամբ , կը գրէք նամակ մը՝ որուն մէջ կ'ընդլայնէք սա առածը . « Բու ծնողքիդ ծերութեան ատեն յիշէ՛ մանկութիւնդ » :

11. Ձեր մօրը . — Ցայտնեցէք թէ յանցաւոր եկած էք . — Իմացուցէք ձեր յանցաւորութիւնը և ներում խնդրեցէք . — Ըսէ՛ք ձեր

յանցանքք . — Դուք կը ցաւիք ասոր համար, որովհետև գիտէք Յէ ինչո՞ւ համար ձեր հայրը ձեզ դպրոց դրաւ : Խոստացէք այլ եւս յանցանք չգործել :

12. Նամակի հօր մը ուղղուած. — Հայր մը ամսէ մը ի վեր ուղեւորած է գործերուն պատճառաւ . իր որդին կը գրէ անոր և մօրը ու եղբայրներուն ու իր վրայ լուրեր կը հաղորդէ :

13. Մայր մը իր աղջկանը՝ որ հեռու տեղ աւակներ և դաժ է. — Քու նամակդ մեզ շատ հաճոյք կը պատճառէ . — Ամէն ծառայութիւն կատարէ՛ , որչափ կրնաս . ընդունէ՛ դիտողութիւններ և նոյն իսկ կշտամբանք . կը ցաւինք որ զքեզ չենք տեսներ . — Աշխատէ՛ միշտ : Մնաս բարով : Վերջաւորութիւն :

14. Հրամանի նամակ . — Ձեր ուսուցչունին դպրոցէն կ'ելնէ՛ ուրիշ տեղ պաշտօնավարելու համար . ձեր ընկերուհիներն ձեզի կը յանձնարարեն անոր գրել յանուն ամբողջ դասարանին : Ըսէ՛ք ձեր սիրելի ուսուցչունին Յէ՛ ո՛րքան ցաւ կը պատճառէ ձեզ իր հրամարականն և խոստացէք իրեն Յէ՛ երբեք չպիտի մոռնաք իր աշակերտուհիներուն և ի մասնաւորի ձեզ համար ունեցած բարեւորութիւնն :

Գ Լ Ո Ւ Խ Թ .

Զ Ա Ն Ա Զ Ա Ն Տ Ո Մ Ս Ա Կ Ն Ե Ր

Ծնունդ :

Անհուն խնդութեամբ կ'իմացնեմ Ձեզ թէ երէկ գիշեր արու դաւակ մը պարզեւեց ինձ Աստուած :

Մայրն ու տղեկն շատ լաւ են :

[Թուական]

Մահ :

Անհնարին ցաւով կ'իմացնեմ Ձեզ քաղցրիկ որդւոյս մահն : Անողոք փողացաւը խլեց զանի մեր գրկէն :

Յուզարկաւորութեան տխուր հանդէսը ջլալը պիտի կատարուի ժամը . . . :

Հարասնեաց հրաւիրագիրներ :

S.

Տիկին . . . պատիւ ունի ծանուցանել Ձեզ զամուսնութիւն իր որդւոյն . . . ընդ՝ Օր . . . ի և խնդրել ձեր հաճիքը Ձեր ազնիւ ընտանեօք ներկայ դատուի Ս .

Պատկի խորհրդոյն՝ որ պիտի կատարուի յառաջիկայ երկուշաբթի, Մայիս 31, ժամը 7ին (Ը. Թ.) ի բնակարանն . . . փողոց . . . Թիւ 10 :

Պէյքող, 25 Մայիս 1901

Ուրիշ օրինակ (երկու կողմէն հրաւիրուած) :

Տիկին Պայծառ Խանճեան պատիւ ունի ծանուցանել Ձեր Ազնուութեան իւր որդւոյն Պետրոս Խանճեանի ամուսնութիւնն Օր. Զարուհի Կիւմիւշեանի հետ :

Տէր և Տիկին Կիւմիւշեան պատիւ ունին ծանուցանել Ձեր Ազնուութեան իրենց դստեր Օր. Զարուհոյ Լամուսնութիւնն Խանճեան Պետրոս էֆէնտիի հետ :

Եւ կը խնդրեն որ հասիք ընտանեօք ներկայ գտնուիլ Ս. Պատկի արարողութեան՝ որ պիտի կատարուի Երկուշաբթի, Հոկտեմբեր 22 (Ն. Տ.) ժամը 7ին (Ը. Թ.) Դալամիոյ եկեղեցւոյ մէջ :

Ենթահարութիւնք պիտի ընդունուին Խանճեան բնակարանն Դալամիա, եկեղեցւոյ փողոց :

Դալամիա, 1901 Հոկտ, 4/16

Մանագղի :

ԿԱՐԱՊԵՏ ԷՖ. ՍԱՄԱՆՃԵԱՆ

Յետ կարճատեւ հիւանդութեան կնքեց իր մահկանացուն ի հասակի 59 ամաց, ի խոր սուգ համակելով իր ընտանիքը, ազգականներն և բարեկամներն :

Յուզարկաւորութեան տխուր հանդէսը պիտի կատարուի վաղը, երեքշաբթի, ժամը 8ին, Ս. Յովհաննէս եկեղեցւոյ մէջ :

Կէտիկ վաղա, 7 Յուլիս 1893

ԳՐԻԳՈՐԻԿ

ՈՐԴԻ ՓԷՔՄԷՉԵԱՆ ՍԱՐԴԻՍ ԱՂԱՅԻ

Հանգեաւ ի Տէր հնգամեայ դեռածաղիկ հասակին մէջ :

Յուզարկաւորութեան տխուր հանդէսը պիտի կատարուի այսօր ժամը 9ին, Ս. Հրէշտակապետ եկեղեցւոյ մէջ :

Պալատ 8 Յունիս 1890

Պալեան, Սարգսեան, Թումաճանեան ընտանիքները ցաւ ի սիրա կը ծանուցանեն դառնաղէտ մահը

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՍԱՆԴՈՒԽՏ ՊԱՆԵԱՆԻ

իրենց քրոջ, զոքանչի, ի հասակի 70 ամաց :

Յուզարկաւորութեան տխուր հանդէսը պիտի կատարուի վաղը, ժամը 4, Ս. Յարութիւն եկեղեցւոյ մէջ : 15 Մարտ 1890, Բերա

Հրաւերի տոնասկներ :

Տէր և Տիկին Բ. . . . յարգանք կ'ողջունեն զՏէր և Տիկին Ս. . . . , որոնց կ'աղաչեն որ հաճին գալ վաղը ժամը 5ին ի միասին ճաշելու :

Պատասխան :

Տէր և Տիկին Ս. . . . պատիւ կը համարին ուրախութեամբ ընդունելու Տէր և Տիկին Բ. . . . ի հրաւերն և կը խոստանան որոշեալ ժամուն ներկայ ըլլալ ՚ի միասին վայելելու հաճելի ժամեր :

Ուրիշ հրաւեր :

Սիրելի՛ բարեկամս ,

Մեծ շնորհ մը կընէք ինձ Ձեր ներկայութեամբ պատուելով մեր խոնարհ բնակարանը և մանաւանդ սեղանակից ըլլալով մեզ : Ձուարթ և պարզ հոգիներդ զարդ են այդ սեղանին : Եկէ՛ք ուրեմն վաղընդփոյթ՝ Դուք պիտի աւելցնէք սեղանին հրապոյրը :

Պատասխան :

Սիրելի՛ բարեկամս ,

Ոչ նուազ ուրախութիւն է ինձ վայելել այն պատիւը՝ որուն կ'արժանանամ այս անգամ եւս Ձեր կողմէ : Հոգ տարէք որ գինին լաւ ըլլայ, որպէս զի մեր բանաստեղծութիւնը նոր թռիչ առնուս Սեղանին հրապոյրը կ'աւելնայ, երբ Ձեզ կ'ունենամ սեղանակից :

Հրաւեր ընկերական ոճով :

Լաւ խորոված հնդկահաւ մը, համեղածաշակ լաբրակ, Սեւանիկի գինի, արծարծուն չմինէ մը, մանաւանդ ազնիւ ճաշակիցներ : Բոլոր ասոնք, սիրելի՛ դ իմ Կարպիս, բաւական չէ՞ն զ՞իեզ հրաւիրելու : Ուրեմն եկո՛ւր շուտ. գեղեցիկ երեկոյթ մը պիտի ունենանք :

Ուրիշ օրինակ :

Տիկին՝ ,

Սովորութիւնը, մանաւանդ զբօսանքի սէրը ինձ հարկ կը դնեն վաղը պարահանդէս մը տալ. ոչինչ պիտի խնայեմ, որպէս զի այն արժանի ըլլայ ամէն անոնց՝ որոնք իրենց ներկայութեամբ պիտի պատուեն զայն : Բայց Դուք, Տիկին՝, Ձեր շնորհներով պիտի ըլլաք գլխաւոր հրապոյրը : Ձեզմով պիտի գեղեցկացնէք երեկոյթը : Ուրեմն մի՛ մերժէք ինձ այս պատիւը :

Հարսանեկան ծանուցագիր :

ՀՐԱՆՏ ԱՃԷՄԵՍՆ պատիւ ունի ծանուցանել Ձեր Ազնուութեան թէ այսօր կատարուեցաւ Պոյաճի գիւղի Երկից Մանկանց եկեղեցւոյն մէջ իւր որդւոյն ԿԱՐԱՊԵՏ ԱՃԷՄԵՍՆԻ ամուսնութիւնը Օր. ՍԻՐԱՆՈՅԾ ՎԱՐԴԵՍՆԻ հետ :

Պոյաճի գիւղ 30 Յուլիս 1901

Այցեւորութիւնի օրինակներ :

Նոր տարի մտորել :

Ներհարկապարհուն

Գաներ Գարամանեան

Վ. Շ. Ն. Տ.

Անուան տօնին արարի :

Ճննդեան տօնի արարի :

Ի արեկ կը մտորեմ Ձեզ ամեն երջանկա-
րիւններով շնորհ կեանք մը : Ամեն արիւն
բող անեցնէ Ձեր փառքն, Ձեր յաջողութիւն-
ներն :

Կը մտորեմ որ ներուկը ծնի Ձեզ նոր
բախտ, երջանկաբխան :

[Թուական]

Հարսանեկան հանդէպի արարի :

Մտերմական :

Ձեր հարսանեաց հանդէպին կը յիշեմ չնայ
ծաղիկներ . կոխտեցե՛ք զանո՛ք եւ մե՛տք եր-
ջանկութեան քրտիտք :

[Թուական]

Մեծ

Ես եւ Պ. Գարբիւնեան կ'ողջունենք զՁեզ :
Իցի՛ւ երջանիկ պատեհութիւնն ունենանք զՁեզ
սեաներու :

[Թուական]

Համբողջ բարեկամի :

Բնասանեկան ոճով :

Ձիճջ եւ անասնոց երկինք, զուարթ եւ կեն-
ցապարտ ուղեկիցներ, յաջողութիւնք գոր-
ծողդ՝

[Թուական]

Մեծ

Անզգա՛ւ, ինչո՞ւ չեկար երեկ գիշեր: Միթե՛
ժամայի՛ր եղած չե՛քնք: Եւ եկողոյրը արանեւդի
եղաւ: Գուր բացակապարտիւնդ զիս յարեցուց:

[Թուական]

Հրատեր :

Ռեքրեա Աստուծոյն վասիլը կը համարի
հրատելոյ զՊ. . . . , որ հասնի գալ վաղը ժամը
7 ին իր գրասենեակ :
[Թուական]

ՍՈՅԵՄԻ ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆ

Ազոնի Ենտրեան

Սիւնն Պապական

Երեւ, Միսի վարդ

ԳԼՈՒԽ Ժ.

ԳՐԱԳԻՏԱՅ ՈՄԱՆՅ ՆԱՄԱԿՆԵՐ

30 Հոկտ. 1883 Բարիգ

Ազնիւ միւսիւ Փանոսեան ,

Առի և սիրով կարգացի նամակդ , զի երբեմն հան-
դըրպած ըլլալով ոտանաւորներուդ՝ ուրախութեամբ տե-
սած էի որ բանաստեղծի կոչումն ունիս : Ես այն ոտա-
նաւորներդ շատ աւելի կը սիրեմ քան այս երգիծանքդ :
Իմ բանաստեղծս , թերեւս գիտես արդէն , Լամառթինն
է , և Լամառթինն չէր սիրեր երգիծանքը . չէր սիրեր
կծու ծիծաղն ու քամահրանաց քահքահը . մարդկային
չրթանց վրայ հազիւ կը հաճէր տեսնել ժպիտը , քաղցր
ու քիչ մ'ալ մեղամաղձոտ ժպիտը : Իրաւ է որ իբրև
գրասէր մարդ չեմ կրնար ապախտ առնել այդ տեսակը
որ այնքան աւիւն վառած է և այնքան անուշ հանած ,
և դու անտարակոյս հասարակ երգիծաբան չ'ես , ինչ-
պէս մանաւանդ չ'ես և պէտք չ'է ըլլաս հասարակ
բանաստեղծ մը . զի՝

«Քերթողաց ոչ դիր ոչ մարդ ոչ սիւնք ներեմ յինել
միջակ : »

Եւ ասոր համար պէտք է որ չը փոքրկացնես հոգիդ .
վերէն նայէ՛ շատ բաներու վրայ . մի՛ յածիր , մի՛ քաշ-
քըշեր աւիւնդ ալ ճախճախուտ կամ տափարակ տեղեր .

բարձր տեղերու օդ ծծէ՛. մի՛ թեթեւ կամ գծուծ իրք արժանի դատեր քու խանդիդ . մեծ նիւթերն ընտրէ՛ որ մեծուցեան հետ ընտելանաս : Ոչինչ աւելի փոքր է քան քէնն ու ռինն ու Հարութիւնը , և իբրև դրական մարդ եթէ խորհրդածել ուղես , գիտցի՛ր որ ներողամտութիւնը ո՛չ թէ միայն առաքինութիւն է այլ նաև պարտաւորութիւն այն մարդուն համար որ կենաց հակասութիւններուն իրազեկ եղած է :

Ու երբ բարձր մտածութիւններով սնած , սիրող թափեա չափեալ ու յանգեալ տողերու մէջ , գիտցի՛ր որ ինչ որ արտադրի քենէ՛ միշտ սիրով ու թերեւս օր մը հիացմամբ սլտի կարդան , ընդ որս և ես :

* * *

Չմիւռնիա , 29 Դեկտ. 90

Մեծանուն Ռեթէոս էֆ. Պէրպէրեան

Կ. Պոլիս

Գերազնիւ և սիրելի բարեկամ ,

Ո՛չ , չեմ գանգատիր Ձեր լուութենէ . լուութիւնն ալ ինչպէս կ'ըսէ հեղինակ մ'իր խորհրդաւոր ճարտասանութիւնն ունի . դուք չէք խօսիր ուղղակի մեզ , բայց Ձեր գրիչը , Ձեր գործերն , Ձեր հոգին կը խօսին մեզ և մեր սրտին ու մտքին նոր աշխատութիւն կ'տան , և մեզ խօսելու կը գրգռեն :

Նոր տարւոյն հետ , նոր լոյս մը կ'երևի Ձեր ընտա-

նեկան հորիզոնին վրայ : Ի՛նչ գեղեցիկ զուգադիպութիւն : Անտարակոյս հոգեզմայլ կը դիտէք այդ սիրոյ և առաքինութեան ծնունդ , հանճարիդ մի փայլակն , Ձեր անգնահատելի , լուսաբեր վաստակոց արժանի արխուրն ու սիրիումը :

Համբաւը բերաւ մեզ շնորհալի աւետիսն և մեզ անհուն խնդութեամբ լցուց . հոգւոյդ թագունին , շնորհագեղ Ջարուհին , տուաւ Ձեզ անգլին պարգև մը , հրեշտակ մ'որ քան ամեն ամանորական շնորհ , քան ամէն գո՞նար , չքնաղագոյն է և հոգեպարար : Կ'երեւակայեմ , կ'զգամ թէ ո՛րքան կ'փառաւորուիք , ո՛րքան ուրախ եւ զուարթ էք , սիրելի՛ Պէրպէրեան , եւ իրաւունք ունիք , զի Ձեր երանութիւն պարտաճանաչ գորովալի հօր մ'երանութիւնն է , պատրաստ ամեն գո՞նողութեանց :

Խնդակից եմ Ձեզ , ոչ միայն Ձեր մեծահամբաւ վարժարանով , այլ և Ձեր ընտանեկան շրջանի սիրայօղ կազմաւորութեամբ , ընտանեկան ոգւոյն օրինակելի սրպար մը կը հանդիսանաք : Ապրի՛ք , հազար ապրի՛ք և վայելէք յաւէտ անմռայլ Ձեր սիրասուն զաւակաց և կենսատու արեւն էք , անխառն ու անսպառ երջանկեանատու արեւն էք , անխառն և փափաքն , այս է իր շնորհաւորական բարեմաղթութիւնն , զոր ի սրտէ կ'ուղղէ Ձեզ :

Իմ ջերմագին մաղթանքս կը նուիրեմ նաև առաջնուաւորս կենակիցն Ձեր , և կ'հայցեմ ի Տեառնէ որ միշտ քաջառողջ լինի և շատ ու շատ տարիներ վայելէ իր սիրելիներու հետ երանաւէտ կեանք :

Նամակս կ'աւարտեմ , զի չէ ժամանակ խօսիլ Ձեզ հետ այլ խնդրոց վրայ , քանի որ մեծ ու կենսական

խնդիրն Ձեզի համար նորածին Պէրպլեբեանն է, զոր գրկացդ մէջ առած ջերմագին կը համբուրէք, և անշուշտ իմ կողմէ ալ մի համարոյր տալու շնորհը չպիտի զլանաք ինձ :

Սիրով և կարօտիւ Ձերդ

Մ. ՄԱՄՈՒՐԵԱՆ

Առ Գարեգին էֆ. Տէմրճիպաշեան

22 Նոյեմբեր 1887

Իւսկիւտար

Ազնիւ և սիրեցեալ բարեկամ,

Կ'ուզէի մխիթարել զՁեզ Ձեր վշտին մէջ, բայց կ'ըզամ թէ չեմ կարող : Աւանդ, որ սիրտ յաշխարհի չէ վշտացեալ, որ սիրտ չէ ծակուած մահուան անագորոյն նետերէն, և ինչպէս ցաւակիրն կարէ սփոփանք տալ ուրիշին : Եւ ինչ բսել . կարելի է մոռցընել այն դառն կորուստն զոր ըրիք . կարելի է երբեք մոռնալ զայն որ մեր գրկերէն կը բաժնուի ու կ'երթայ գրկել սև հողն : Կարելի է երբեք չնու սրտին մէջ սիրելուոյն կորստեամբ գործուած պարսպը, բուժել վէրքն որ կը բացուի անդ մահուան ձեռքով և որ պիտի արիւնի յաւէտ : Աւանդ, դիտեմ զայն բազմապատիկ փորձերով . ևս որ վեցամեայ որբ մնացած եմ ի հօրէ, որ քսաննւթամեայ պատանի կորուսի մայրս, և որ սկոյն առաջին պատուէն կորզեցին փաղ ստուերք գե-

ղեզմանին : Կրնամ զՁեզ մխիթարել Ձեր եղբոր կորստեան համար :

Այո՛, ազնիւ բարեկամ, սոսկալի է մտածել թէ ո՛չ ևս է անդ, քովդ, շուրջդ այն տարփելի էակն զոր կը կոչէիր միովն ի սիրելագոյն անուանց՝ որք կը հնչուէր երկնից տակ, որ վերայ կը գուրգուրայիր որպէս աչացդ բրին վրայ, որոյ սէրն մին էր կենացդ անունդը կազմող տարրերէն, որոյ երջանկութեան անձուարիլ մին էր հոգւոյդ վայելումներէն ու գոյութեանդ պայմաններէն, և թէ ո՛չ ևս պիտի նայի քեզ, ժպտի քեզ, խօսի քեզ, ո՛չ ևս պիտի պտտի առջեւդ, երկնից արեւուն տակ, ընտանեկան յարկին տակ, լոյսին մէջ, օդին մէջ, ծաղկանց ու դալարեաց վերայ, այլ թէ հո՛ն է, մութ վիճին մէջ, անդգայ, անկենդան, հեռի սիրելիներէ, ձիւնին տակ, անձրեւին տակ, խճին ու աւազին մէջ, այն քնքոյշ մարմինն զոր կը պաշտէիր, զոր ամէն փափկութիւններով կը շրջապատէիր . . . կը մտածես թէ ի՛նչ եղաւ այն հոգին որ այդ փարելի մարմինը կը շնչաւորէր, որ այդ աչերուն մէջ կը ժպտեր, որ այդ դանկին մէջ կը խորհէր, որ զքեզ կը սիրէր, որ չքնաղ ձրիւք կը զարդարուէր, որ յոյսեր ու փափաքներ կը տածէր յինքեան, յոյս ու փափաք՝ երանք ու մոխիր ամենայն : Ո՛հ, գէթ մնայր մեզ մեր հարց հաւատքն, արով սոքա ցուրտ ու սեւաւ հողէն յերկին կը վերցնէին իրենց աչերն, հոգւոյն աչեր, և անդ լուսեղէն ամպերու մէջ լուսազգեաց լուսածալիտ կը նըշմարէին փախստեայ հոգին, և սփոփանքը՝ իբրև նշոյլ ստուերաց մէջ կ'իջնէր իրենց սրտին մէջ . բայց այդ մխիթարիչ ու հոգեզմայլ տեսիլներուն վրայ քող մը ձգեց գիտութիւնը, թանձր քող մը որոյ վերայ նկարձգեալ կը մնայ անջինջ՝ ժանտատեսիլ մահն, անկ գե-

բանդին ի ձեռն ու դժոխային ծիծաղ մ'իլ կմախային այսից վրայ :

Այս է Ձեր հոգւոյն վիճակը . գիտեմ, կ'զգամ աղ- ջամուղջն որ կը ընու գայն : Ի՞նչպէս կրնամ ըսել թէ սրբեցէք Ձեր արտասուքը , ոչ միայն Դուք կ'ողբաք ՚էք Գալուստը , այլ և ամէն անոնք որք կը ճանչեն զինքն, ազնուարարոյ, բարեհամբոյր, բարեկիրթ , ուս- եալ , տաղանդաւոր , բանաստեղծ Գալուստն , Տէմիր- ճիպաչեան ծաղկաւէտ գերդաստանին ընտիր շառաւիղ- ներէն մին : Իւր անակնկալ մահն սարսեցուց ամէն հո- գիներ , ամէն մարդ զգաց իբր խուրձ մը կայծերու որ կը ցնդէր կը մարէր դատարկութեան մէջ : Երիտասար- դըն վշտակից եղաւ Ձեզ , զի ինքն ալ կը կորուսանէր եղբայր մը . և ծերունիք որ կ'ընկերանային իւր դա- զաղին՝ ընկճեալ էին հարուածին տակ , հաղորդ Ձեր թշուառ հօր և մօր դառնակսկիծ ցաւոյն :

Կուլաք, կուլանք, կուլանք . այսպէս կ'անցնի մարդ- կային կեանքը . վիշտն անհրաժեշտ պայմանն է սիրոյն որ կ'արտագրէ կեանքը : Ապրելու համար ի սէր կը դիմենք , կը կազմենք սիրոյ կապեր , ծնողաց՝ որդւոյ՝ եղբօր և քեռ, ամուսնոյ քաղցր հանգոյցներով կը միա- նանք , այլ և այնքան առաւել զգայուն ա՛յնքան ա՛ռ ուսել վիրաւորելի կը գործեմք մեր սրտերն : Իսկ ա- ռանց սիրոյ հնար է ապրիլ . — Ո՛չ , առանց վշտի կա՛յ սէր . — Ո՛չ , կը տեսնէ՛ք թէ չէ հնար դուրս ելնել այս երկաթի շրջանակէն :

Միայն մխիթարութիւն մը կայ , այս է՝ երբ կը տա- ռապինք , պատահիլ վշտակից հոգիներու որք իրենց արթօսքը խառնեն մերինին . ինչ որ կայ , ամենէն ա՛- հարկու՞ է լալ ամայութեան մէջ՝ գուցէ : Հազարաւոր հոգիներ սղբակից ունիք Ձեզ որ Ձեզ հետ արտասուե-

ցին ու կ'արտասուեն Ձեր վաղամեակի եղբօր դամբա- նին վրայ : Թո՛ղ մխիթարութիւն մ'ըլլայ այս Ձեզ :

Ի մէջ բիւրաւորաց , սգակից է Ձեզ և արտա- թեամբ կը համբուրէ Ձեր ճակատն

Ձեզ համակրող ու զՁեզ սիրող
Թ. Յ. ՊԵՐՊԵՐԵՍՆ

20 Ապրիլ 1893, յԱրմաչ

Սիրեցեալդ իմ Պ. Ա. Գ.

Նամակիդ իբրև պատասխան կ'գրեմ և ո՛չ իբրև ուսումնասիրութիւն : Կ'հարցնես ինձ թէ « Ի՞նչ հրա- պոյր ունի վանական կեանքն և թէ ի՞նչ տեսլական ունիմ ես վանականաց համար . » ա՛հ իմ կարծիքս :

Ընկերական կենաց մէջ թէ՛ ի հարկէ և թէ՛ ընական իմն բերմամբ երեւան կուգան ապրելու զանազան ձե-ւեր կամ կենցաղներ . վանական կեանքը հարկի մը ստեղծումն է և ո՛չ էական պայման մը ապրելու : Հին աշխարհի մեզի և անկարգ բարոյականը կը թկուտրէր երբեմն զքրիստոնէոսյ հեռառալ ընկերային շրջանակ-ներէ և ապրիլ յառանձնութեան : Այդ եղանակն մեր մէջ ալ կանուխ ժամանակօք ընդունուեցաւ , և վան-քերու անհամեմատ բազմութիւնն մեր եկեղեցական կեանքի ամենէն գործունիւսայ երևոյթը կ'դնէ մեր առ-ջև : Վանքին հրապոյցն հո՛ն կ'սկսէր ուրեմն երբ մարդ ձանձրացած աշխարհէն և անոր վայելքներէն՝ կ'ուզէր յինքն ամիտութիւլ և անձուկ մթնոլորտի մը մէջ սեղ-

մուսկուլ՝ աւելի ուժգին սլացք մ' առնուլ գէտ առ ասն՝
յոր կ'հաւատար և որում կ'կարծէր հաճոյ լինել, ցոր-
չափ չնչէր մաքուր ու անխառն օդ մը և աղօթէր հան-
դարտիկ : Իսկ այժմ՝ վանական կեանքն կորուսած է
իւր նախկին գոյութեան պատճառը և չունի հրատար
մը՝ որ յատուկ լինի իրեն : Անոնք որ կ'համակերպին
այս կամ այն կենցաղական պայմաններուն՝ յայտնի է թէ
կ'չինեն մի ո՛ր և է հրատար՝ թէ՛ մտաւորական լինի
այն և թէ՛ հոգեւոր : Ի՛նչ տարբերութիւն կրնայ ունե-
նալ այժմեան եկեղեցականն թէ՛ վանքին մէջ ապրի
նա թէ՛ քաղաքին, թէ՛ վանականն կ'աղօթէ՛ չաղօթէ՛ր
ընկերութեան մէջ ապրող եկեղեցականը . թէ՛ վանա-
կանն կը կարգայ կամ կը գրէ, ո՞վ կ'արդելու զմիւսն
նոյն բանն ընելէ . եւ միթէ մեր վանականք չէն թո-
ղուր հաճութեամբ իրենց բոյնը՝ երբ բարձի մը կո-
չումն զիրենք հրաւիրէ յայլ աթոռ : Այն օրն՝ յորում
կը հեռանան վանքէն, ի՛նչ ամայութիւն կ'զգան իրենց
ներսը . ո՞ր փերթ կը փրթի իրենց կողէն, ոչինչ : Քի-
չեր կան անշուշտ որ կամ անգործութեան կամ անկա-
բողութեան եւ կամ շահախնդրական կասկերու շնորհիւ
կը մնան դաւթին մէջ, մի՛նչ բազմադոյնք առժամա-
նակեայ հանգրուան մը կը նկատեն զայն : Ըսէ՛ հիմա
որուն հրատարն աւելի կը կշռէ այս տեսութեամբ :
Ի հնումն զաշխարհ կը թողուին փակուելու համար ի
վանս, և հիմա վանքը սկզբնակէտ մը կը դառնայ կամ
արձակարան մը՝ ուստի յառաջ պիտի նետուին կրկէսին
մրցանակն խելու հետամուտ ոգիներ : Ոչ ոք ուրիմն
ձանձրացած է աշխարհէն՝ որ վանքն ընտրէ իբրև մե-
նաստան . թերեւս ապաշխարողներն միայն՝ եթէ մար-
դոց ներկայութենէն կը շառագունին՝ վանական խցիկ
մը հրատարիչ պիտի գտնեն՝ իրենց խղճին ու Աստու-

ձոյն հետ առանձին մնալու համար : Վերջո՛ւր կրթու-
թեան ոգին ու պաշտօնը վանքերու վրայէն, և ա՛հ
ո՛չ մի հրատար պիտի գտնես անոնց մէջ ըստ ազգի իւ-
րում (sui generis) : Չեմ կրնար հաւանիլ անոնց՝
որք յուսահատ սրտի մը յանկարծական բերմամբ հա-
ռաչելով՝ վանքի մը լուսթիւնն ու ամայութիւնը կը
փնտռեն . . . : Հովուական կեանքը՝ զիտես դու՛ ի՛նչ
գեղեցիկ և անուշաբոյր ազգույններ կը թողու իւր սիւ-
րուն պատկերներով՝ երբ բնապաշտ բանաստեղծի մը
գրչին տակ ոգեւորի, ի՛նչ թարմութիւն՝ կ'ըսես իւրո՛-
վի : Չգայիր անշուշտ թէ յոյժ լաւատեսիկ հարցում
մը ուղղած ես ինձ, թերեւս զիս՝ դեռ վանքի մէջ չը-
բնակած ատենս՝ վանականի մը յատուկ եղող պարասպ-
մանց մէջ տեսած լինելով՝ կ'սպասէիր որ հիմա բուն
յարկին տակ գտնուելուս շնորհիւ՝ գեղեցիկ հորիզոններ
ցոյց տամ քեզ . դժբաղդաբար սակայն՝ նոր փորձ մը
կամ նոր գաղափար մը չեմ ստացած . ես արդէն կա-
մայական աւանդութեամբ ծրագրուած՝ սեղմուած՝ միտի
բանիւ՝ պատնիշափակ կեանքէ շատ հաճոյք չեմ զգար-
ինձ համար՝ իմ իսկ ձեռամբ ոլորած բժոժս աւելի լայն
կը գտնեմ՝ քան այլոց ընդարձակ վանդակը . առաջ-
նոյն մէջ կրնան թեւեր բունիլ, երկրորդին մէջ փեռ-
րաթափ կը բեկանի թռիչը : Եւ սակայն՝ չեմ ատեր ու է
կեանք՝ որ օգտակար լինելու յարմարութիւններէ զուրկ
չէ բոլորովին :

Գալով վանականաց տեսականին՝ զորմէ իմ կար-
ծիքս կ'ուզես լսել՝ արդէն փոքր ի շատէ բան մը կըր-
ցար հասկընալ ցարդ ըսածէս : Բայց քիչ մ'ալ աւելի
որոշ խօսիմ : Վանքը դպրոց մ'է կամ պէտք է լինի .
եկեղեցական ուսմանց և կրօնական դաստիարակութեան
համար սահմանեալ պատշաճագոյն վայրն է՝ ուր պէտք է

կրթութիւն ամէն անոնք որք պիտի ծառայեն Եկեղեցւոյն ապա կրթութեան հանգամանքներ սակայն հա՛րկ է որ փոխութիւն ըստ պահանջման ժամանակաց և ըստ լաւագոյն ոգւոյ դարուն : Վանական դաստիարակութեան ամենէն աւելի ակնյայտի թերութիւնն եղած է ցարդ մեր մէջ՝ ի մասնաւորի՝ չկրնալ կազմել տալ միտք մը որ սեռն ու սերտ հաւատքը յաջողի հաշտեցնել իմացական լոյսերու հետ . կը ներշնչենք կղերական հպարտութիւն մը , արձամարձանաց զգացումներն կ'սօսեցնենք այն ամէն բանի համար՝ որ վանական չէ , հակառակ տեսութեանց կամ կարծեաց հանդէպ կը պատրաստենք յաղթասէր բրտութիւն մը, գործնական կեանքի նկատմամբ ասպտաման փոխութիւն մը դժուարութեք , և քիչ մ'ալ անձնասիրութիւն՝ առանձնասիրութեան հետ , եւայլն : Բայց ա՜հ՝ այս ամէն թերութիւններն պիտի դարձանուին ինքնին , եթէ վանականք դաստիարակութիւնն ծառայէ ո՛չ թէ վանքի մը խորջ մնալու , այլ ընդհանրութեան օգտին անընդմիջաբար սպասուորելու համար , զի ո՛չ երբեք կը ներքէ քրիստոնէական ոգին որ մակարոյժ կեանքեր աճում գաննեն եկեղեցւոյ գործարանաւորութեան մէջ և անգործ ապրելու պայմանին հետ այնքան հաշտ ընթանայ ուխտի մը վերագրուած դուզնաքեայ առաքինութիւնը : Այսպէս՝ իմ տեսլականս — քու բառովդ — կը կայանայ այս տկարութիւններն արմատաքի խլելու աշխատութեան մէջ :

Մնամ աղօթարար

Եղիշէ վ. ԴՈՒՐԵԱՆ

Առ Մեծարոյ Տէր ,

Թաղէոս պատուելի Կէօղլուբեան ,

Գիրքը՝ քու թարգմանութիւնդ՝ զոր ինձ ձօնեցիր , Պատուելի՛ , կենաց վրայ կը խօսի, երկար ասրելու միջոցներուն վրայ : Մակագրէն գիտեմ զայդ , քանզի չը կարգացի մատեանդ : Այդ տեսակ գործեր շահեկանութենէ զո՛ւրկ են այլ եւս ինձ համար : Կենաց երկարութեան ո՛չ ապաքէն կը փախազի ա՛յն , որ ընտանիք մ'ունի պահպանելու կամ իղձ՝ ընտանիք մը կազմելու . ապրիլ՝ ի մի բան՝ ո՛չ ապաքէն ա՛յն կը բաղձայ միայն որ կը սիրէ կեանքն , որում անձանօթ է ձանձրոյթն : Արդ , իմ ընտանիքս ինձ հետ պիտի վերջանայ , և ոգեպահելու ոչ ևս ունիմ ոք երկրի վրայ : Իսկ խորհուրդու ձեռնարկ՝ ընա՛ւ : Է՞ր ուրեմն ընթեռնում ա՛յնպիսի գործեր , որք զխոցածս արդէն ինձ պիտի ըսեն , կամ չզխոցածս յանօգո՛ւտս ինձ պիտ' ուսուցանեն :

Ես փոխանակ կարգալու թարգմանութիւնդ , որ յոյժ օգտաւէտ անշուշտ ու յանձնարարելի գործ մ'է , կը խորհիմ թարգմանչին իսկ վրայ : Կը խորհիմ , Պատուելի՛ , թէ մշտնջենական բանտարկեալ մ'ես դու յաշխարհի : Սակայն իսկոյն կը յարեմ . « Իր հոգւոյն բանտարկեալն է Թաղէոս աշաղուրկ Պատուելին : » Բանտարկեալդ հոգւոյ , բանտիդ շրջանակն յաւէտ դու կ'ընդլայնես , և չորհեալ իմացական կարողութեամբդ՝ արգելանդ անսահման աշխարհի մը կը փոխարկես : արտաքին աշխարհին բարիք ու փառաւորութիւնք՝ որոց վայելմանէն զրկուած ես , ի ներքս ի քեզ զայնս ի շորո՛ : կը ստեղծես : Եւ մի՞ ոչ բիւրուց չ'ընես արարա-

մէն ինչ մանրամասնօրէն և միայն ձեզ կարող և պարտական եմ գրել : Ծանօթացայ բոլոր գլխաւոր դերասանաց և դերասանուհեաց հետ : Ծանօթացրին ինձ նոյնպէս Ասթերովսկու հետ . շատ սիրով վարուեցաւ հետս , հրաւիրեց ինձ իրեն մօտ ճաշի , երբ լսեց որ Արդիւնաւոր պաշտօն բիէսան թարգմանուած է հայերէն և ես ներկայացրել եմ ժառովը , սաստիկ ուրախացաւ :

Եկած օրէն ի վեր ս'րքան տկարութիւն որ ունեմ , մէջտեղ եկան : Տեսէք բազդը , գալ Մոսկուա , այսպիսի մի անուն և յաջողութիւն գտնել և միշտ հիւանդ լինել . . . :

Առաջին հասոյթից գոյացաւ 1200 բուբլի : Երկրորդ ներկայացմանը նուազ գիներով էր : Այդ ներկայացմանը երեկոյին շատ դերասաններ կային , միշտ սենեակումս էին անդրաքղներն , ի միջի այլոց Սվապոտինա , Պարիշէվա , Րիուզի , Տակմարովա դերասանուհիք եւս սենեակս եկան և խնդրեցին ինձնից իբրև յիշատակ մի մի տերև ուսանողների ինձ ընծայած պսակից , որն որ ատի մեծ ուրախութեամբ : Այս երեկոյ հրաւիրուած եմ տոմսակով Ռուսաց դրամատիքական թատրոնը Ապերախա տարիք անուն նոր բիէսան տեսնելու , և յետոյ չայի գնալու իրենց մօտ :

Այս տեղ ծանօթացայ խիստ շատ Հայերի հետ : Երկու լուսանկարներ եկան խնդրեցին , որ գնամ իրենց մօտ պատկերս հանել տալու : Հինգ օրից վերջին ներկայացումը կը տրուի և ես հիւանդ՝ չեմ կարծեր որ կարողանամ մնալ այս տեղ , գուցէ ուղիղ Նախիջեւան գամ :

Մնանովի մօտ հանդիպեցայ Այվազովսկուն , երևելի նկարչին , որ ինձ ուզեր էր տեսնել : Չորս վայրէկին մէջ մի ծովաչին աւսաբան ուրուագծեց գլխով

և ինձ նուիրեց : Կարող էք երեւակայել թէ ս'րքան ուրախացայ . յետոյ ուղեց որ մի բան արտասանեմ , արտասանեցի Դարբինները , իբրև ի փոխարինութիւն իւր թանկագին ուրուագծին , սակայն իմ անցաւ , նրանը մնաց : Այո՛ , այնպէս է . նկարիչներից , երաժիշտներից , արձանագործներից և բոլոր գեղարուեստէրերից աւելի շուտ և բարոյապէս կը մեռնին թատերատէրք , այսինքն դերասանները . առաջիններուն գործերը մահից յետոյ պարելով , կ'ապրեցնեն նաև իրենց հետ հեղինակներուն անուներն էլ , այլ խեղճ դերասանաց միայն յիշատակը կը մնայ , այն էլ եթէ ունենան սրտի տէր բարեկամներ , նրանց սրտին մէջ կ'ապրին : Այլ թատերասիրաց համար միայն կը յիշուին այն տեղ , Այլ թատերասիրաց համար միայն կը յիշուին այն տեղ , այս ուր որ կենդանի ժամանակին ծափահարուած են , այսպիսին թատրոնում : Եթէ մի Հայ թատերասիր , որ ներհիցս յետոյ , հանդիպի մի ուրիշ դերասանի , որ ներկայացնում է այս ինչ խաղը շատ վատ կերպով , անշուշտ ինձ կը յիշէ , բայց թատրոնին դունէն դուրս ելլելուն պէս կը մոռնայ : Եթէ մանկութիւնից ինձ լաւ քացատրէին թէ ի՞նչ է կեանքը , գուցէ ուրիշ ճանապարհով մանէի նորա մէջ :

16 Դեկտ. 1892

ՊԵՏՐՈՍ Հ. ԱՂԱՄԵԱՆ

(Արեւելք)

ծախք կ'ընէ, ինք սակայն կարեւորութիւն չտար այս-
քան մեծ մարդոց . այսու հանդերձ ուրախ զուարթ կը
թուի, տանը մէջ միշտ հացկերոյթ, յաճախ պար, ցայ-
գահանդէս . այս հացկերոյթներէն միոյն է որ կը ներ-
կայանայ Առման Տիւվալ անուն երիտասարդ մ'որ
սրտանց կը սիրէ զՄարկրիտ (Գամելիազարդ Տիկինը),
յետոյ առթիւ մը, իւր սէրը կը յայտնէ նմա . բայց
Մարկրիտ կը մերժէ Տիւվալի առաջարկն, յարելով թէ
ամէն մարդիկ կը յեղյեղեն սէրը, բայց ինք ոչ մէկուն
կը վստահի, վասն զի վազանցիկ կը գտնէ այս զգա-
ցումը մարդոց վրայ . Արման Տիւվալ զօրաւոր ապա-
ցոյցներով կը համոզէ վերջապէս զՄարկրիտ իւր սիրոյն
անկեղծութեան և տեսականութեան մասին: Մարկրիտ
որ ցայնվայր անզգայ մնացած էր ճշմարիտ սիրոյ հրա-
պուրանաց, հեռզնեռէ այն աստիճան կը յափշտակի այս
երիտասարդին սիրով որ միտքը կը դնէ աշխարհի յուզ-
մունքէն հրաժարելով Արմանի հետ խաղաղ ու երջա-
նիկ կեանք մը վարել Բարիդէն հետ: Անձնութեան
թեան, սիրոյ և գորովոյ կենդանի տիպար, Մարկրիտ
կ'որոշէ նախ պարտքերը վճարել, ուստի կը սկսի վա-
ճառել բոլոր ունեցածներն և պարտատէրները գոհացը-
նել: Արման կ'իմանայ զայս, և որովհետև հայրը շատ
հարուստ է, կ'երթայ անմիջապէս անոր հաշուակալին
և քանի մը հազար ոսկիի վարկ բանալ կուտայ Մար-
կրիտի համար, որպէս զի սա կարենայ առանց բոլոր
ունեցածները ծախելու, պարտքերն ամբողջովին հա-
տուցանել . հաշուակալն իրողութիւնը Արմանի հօրն ի-
մացնելուն, այս վերջինը կը փութայ Մարկրիտի ներ-
կայանալ . տեսակցութիւննին շատ սրտառուչ էր . նա-
խապէս, Արմանի հայրը Մարկրիտի առջև ելած ատեն
հազիւ գլխարկն հինգ վայրկիչէ չափ վար կ'առնէ,

բայց որովհետև դէմինը հասարակաց կին մ'էր, այդ-
չափ յարգանքն իսկ շատ կը համարի և վերստին գը-
լուխը կը գոցէ, կ'իմացնէ իրեն թէ իւր պատճառաւ
Արման բոլոր հայրական հարստութիւնը փճայնելու
սկսած է, թէ ինք (Մարկրիտ) ահագին քանակու-
թեամբ ստակ կը մոխէ, ստակ զոր Արման հօրը գան-
ձէն առնելով կը բերէր իրեն, թէ իրաւունք չունէր
այսոյն պատուաւոր և հարուստ ճանչցուած ընտանիք
մը թէ՛ անպատուել և թէ՛ մոխրոյ վրայ նստեցնել, և ին-
Քայց Մարկրիտ, յետ յայտնելոյ թէ ինք Արմանէն և
ոչ մէկ ստակ ընդունած էր, թէ անոր վերջին կար-
գադրութենէն բնաւ տեղեկութիւն չունէր և թէ նոյն
ունեցածները ծախելով պարտքերը վճարած էր, զոր
իսկ ինք, առանց Արմանի գիտցնելու, արդէն բոլոր
ունեցածները ծախելով պարտքերը վճարած էր, զոր
տեսարակներ ցուցունելով կը հաստատէր, և այս ամէնն
յայտնելէ յետոյ, իւր սիրոյն մեծութեան, սրբութեան
և ճշմարտութեան վրայ այնպէս և այնքան գեղեցիկ
ու երկար կը խօսի, որ Արմանի ծերունի հայրը կրկին
անգամ գլխարկը վար կ'առնու, ներսեմ կը խնդրէ
Մարկրիտէն, կ'արտասուէ մինչև իսկ՝ երբ Մարկրիտ
կը յայտնէ թէ արդէն մահացու հիւանդութենէ մը բու-
նուած էր, և յոյս չունենալով շատ տարիներ ան-
բեղու՝ շնորհ կը խնդրէր իրմէ ապրելու՝ Արմանին հետ
. . . : Բայց ծերունին ընտանեկան շահուց և պատ-
ուոյ պահանջմանց տեսակէտով անողոքելի կը մնայ .
Արմանի մերձակայ ամուսնութեան կարեւորութեան
վրայ կը սնդէ և չը բաժնուիր՝ մինչև որ Մարկրիտ
ծայր աստիճան յուսահատեալ կը խոտաւնայ մեկնիլ
Արմանէն, մերժել անոր սէրը և չիմացնել անոր թէ
հօրը հետ այս մասին տեսնուած է:

Արդարև Մարկրիտ անմիջապէս կը մեկնի նամակ

մը թողլով, յորում գրած է առ Արման թէ մինչև այն ատեն խաբած էր զինքը, սիրել կեղծելով, թէ գիւղի հաճոյքները քանի մը ամիս վայելելու համար Բարիզը թողած էր, և թէ այժմ վերստին հոն կը դառնար իւր հին ազմկալից ու շքեղ կեանքն անցունելու. քիչ օր յետոյ Բարիզի մէջ Մարկրիտի ներկայութիւնը մեծ ձայն կը հանէ, դարձեալ կ'ստանայ իւր ապարանքները, կառքերը, ձիերը, և այլն: Բայց գիշեր ցորեկ կը տանջուի Արմանի սիրով. հիւանդութիւնը՝ որ թոքախտ է, հետզհետէ կը սաստկանայ, կ'ուզէ Արմանը տեսնել և կը փախչի անկէ. . . : Բայց ահա Արման ներկայ կը գտնուի երեկոյթներէն միոյն մէջ, ուր կըսկըսի անուղղակի նախատել զՄարկրիտ, հոն գտնուուողներուն հետ թուղթ կը խաղայ և միշտ կը շահի, միշտ ալ կրկնելով առածը թէ — ով որ խաղի մէջ կը շահի, սիրոյ մէջ կը կորսնցնէ: — Հուսկ ուրեմն, երեկոյթին վերջերը, Արման առանց Մարկրիտին լացերուն կարեւորութիւն տալու, իբրև ստակով ծախու առնուելիք արարած, երեսին կը նետէ այնտեղ շահած 4-5000 ոսկիի պանքնօթներն և ամենուն առջև կը խայտառակէ զինքը՝ գրած ու իրեն ուղղած նամակը կարդալով. երեւակայէ՛ թէ ի՞նչ կ'զգայ Մարկրիտ այս միջոցին. . . : Հազիւ քանի մ'օր անցած է և ահա խեղճ աղջիկն հազիւ կարող է սենեկին մէջ սլորտիլ, վերջին անգամ տեսակցելու համար իւր բարեկամուհիներէն միոյն միջոցաւ լուր և աղաչանք կը զրկէ Արմանի, որ նոյնպէս հիւանդ ու ցնորած, աշխարհէ զզուած, ակուսակախով կ'անցունէ օրերը, յիշելով Մարկրիտին զինքը խաբելը. այս լրոյն և աղաչանաթ վրայ իւր բոլոր զգացումները կը բորբոքին, կը թռի, կիտգայ Մարկրիտին տունը, այն պահուն յորում Մար-

կրիտ իւր սիրոյն վրայ երազելով և ինքնին խօսելով տկարաքայլ կը սլորտէր սենեկին մէջ. բէխկը ժամ մ'առաջ մեկնած էր քովէն գլուխը տրտմութեամբ որբելով և սպասուհոյն կամաց մ'ըսելով թէ հիւանդին ապրելու ժամիրը շատ քիչ են: Արման կը մտնէ սենեակը առանց ձայն հանելու և առանց Մարկրիտէն տեսնուելու, միշտ այն համոզմամբ թէ իւր սիրուհին զինքը խաբած է: Բայց երբ անոր ինքնիրեն և տկար ու մեռելական ձայնիւ խոստովանութիւնները կ'իմանայ, երբ աչօք կը տեսնէ որ Մարկրիտ այսպէս միայնակ մնալով իւր վրայ միայն կը խորհի ու կը խօսի, յառաջ կ'անցնի և ՄԱՐԿՐԻՏ, կ'ըսէ. . . : Կարելի չէ իրենց այս անգամի գիրկընդխառնութեանց տեսարանը նկարագրել. Մարկրիտ հորդան կուտայ իւր զգացմանց ու լեզուին այնքան աշխույժ, որ Արմանի գրկաց մէջ կ'աւանդէ հոգին. . . :

Աւասիկ այս է խաղին նիւթը:
 Բայց, եթէ դիտնաս, Մառա Պէրնար ի՞նչպէս կը ներկայացնէ իւր դերը, ի՞նչ հրաշալի շարժուածք մարմնոյ, ճրպխի վեհութիւն խօսքերուն մէջ, ճրպխսի անձառ անձնութեան ցուցումն առ իւր սիրահարն, եթէ, կ'ըսեմ, այս կնոջ դերասանական հանձարին վրայ գաղափար ունենաս, անհար է որ տեսնել չուզես իւր ներկայացումները. ես չառ թատրերու զութեանց ներկայ գտնուեր եմ Պոլիս, հոս ալ քանի մը անգամ թատրոն գացի, բայց ոչ միայն Մառա Պէրնարի հաւասարող չեմ գտած, այլ այնքան կատարեւորութիւն չեմ երեւակած անգամ. երբ կը խօսի, ձայնին ելուէջները, տրտասանութեանց փափկութիւնն ու զմայլեցուցիչ հրապոյրը կարծել կուտան զմարդ ոչ այս Երկրի վրայ, այլ արքայութեան մէջ. ես որ այնպի-

սի բաներու անդգայ եմ, քանի՛ անգամ արտասուեցի
. . . և արտասուողներուն վերջինն էի :

Ժամը ինն էր, երբ թատրոնէն ասուն վերադարձայ :
Ա. Ա. ՍՈՒՐԵՆԵԱՆ

Առ Տ. Եղիս Տեղիւնիպաշեան :

3 Յունիար 1884

Մեծապատիւ Էֆէնտի,

Ընդունեցայ Ձեր գեղեցիկ նամակն և զգածուելով
կարդացի զայն, վասն զի անկեղծութեան դրոշմը կը
կրէր, թէև իրաւ է թէ գովեստներ չուայլած էիք ինձ,
բայց այդ առատութիւնը Ձեր երիտասարդ հոգւոյն
խանդին կը վերագրեմ և ոչ թէ շողոքորթական նը-
ւատ կամէութեանց :

Դուք կը հաճիք որ և է գրութիւն ինդրել ինձմէ
այնպիսի թախանձալից ձայնիւ, որ անշուշտ անմիջա-
կան ազդեցութիւն մի պէտք էր ունենալ և Ձեր ու-
ղած արդիւնքը արտադրել : Բայց եթէ հակառակը
նշմարէ՛ք, մի՛ նեղանաք, կ'աղաչեմ, դուք անձամբ
դատեցէք :

Ես մէն մի անգամ որ գրած եմ՝ հաստատ գաղա-
փար մի և կամ լաւ ևս ըսեմ հաւատքս յայտնելու դի-
տաւորութիւն ունեցած եմ, անփոյթ ըլլալով գովեստ
ընդունելու կամ քննադատութեանց ենթարկուելու .
բաւ է ինձ որ ես դո՛ւ ըլլամ խղճիս դատաստանին
առջև :

Որ և է հաւատք անկեղծութիւն է, և անկեղծու-

թիւնը բարձրայօն կրնայ կանգնիլ ամէն ժամանակ .
սուտը միայն կորագլուխ քայլելու սահմանուած է :

Հաւատքս հոչակեցի տկար ձայնիւ, իրաւ է, բայց
վերջապէս հոչակեցի, քաջութիւնս սոյն հաւատքէն
քաղելով նոյն իսկ. առ այժմ ոչինչ ունիմ ըսելիք,
ուրեմն ի՛նչ կ'ուզէք որ գրեմ : Սակայն առաջին ան-
գամ որ զգածուիմ որ և է պարագայէ մը՝ կը խոստա-
նամ գրելու, և գրութիւնս Ձեզ յղելու . այո՛, զայդ
կը խոստանամ սիրով : Կը տեսնէք անշուշտ թէ յօժա-
րութեան թերութիւնը չէ յիս այլ կարողութեան, ո-
րով վստահ եմ Ձեր ներողամտութիւնն ստանալու :

Ընդունեցէք, և ին :

ՍՐԲՈՒՆԻ ՏԻՍԱՐ

Բարիկ 7 Ապրիլ 1882

Սիրելի Եղիս,

Հազիւ երկու ժամէ ի վեր շոգեհաւս հեռացած էր
Վոսիորի ախոռնքէն. արեւը մարը մտած էր արդէն և
մութն կը թանձրանար տակաւ տակաւ. նոյն օրն մեծ
ցնցումը կրած էր հոգիս. լալով բաժնուած էի, առա-
գեւ ոչ իսկ քսանամեայ, ես կը հեռանայի այն առ-
պընջական յարկէն, ոյր տակ անցուցած էի մանկու-
թեան և պատանեկութեան տարիներս, տարիներ ան-
թեան և սրանութեան. կը հեռանայի . . . ա՛լ
մեղութեան և երանութեան. կը հեռանայի . . . ա՛լ
անարիս մօտ չպիտի գտնէի հոգատար մայրիկս, ա՛լ
շուրջս չպիտի տեսնէի խանդաղատանքի մպիտներն,

ա՛լ զրկուած պիտի մնայի ընդերկտր ընտանիքէս և բարեկամներէս , կ'երթայի հեռու , շատ հեռու քաղաք մը , ուր , ո՞ գիտէ , ի՛նչ փորձութիւնք և աղէտք ինձ կը սպասէին . ուր , անփորձառու և առանձին , պիտի ստիպուէի մարտ մղել ինձ սպառնացող անհամար հրապուրանաց դէմ . այս տխուր գաղափարներն , զիշերուան միտութիւնը և Սև ծովու ներգործած առաջին տպաւորութեան հետ խառն , սոսկում ազդեցին ինձ . յանկարծ ուղեցի ետ դառնալ , դառնալ խաղաղութեան գիրկը , զոհելով ուսումն ու ապագայն . այլ Տանսե յառաջ կը խիզախէր և անխին անձնուր շրջանն կը հեռացնէր զիս ծննդավայրէս . աչքս յառած էի այն կողմն , ուր դու կը տեսնէի Ֆէնէրի կանթեղին լոյսը , որ տակաւ կ'աղօտանար , տեսայ թէ անհնար էր ետ դառնալ , բայց հա՛րկ էր մարդ լինել . որոշեցի վանել սև խորհուրդներս՝ ընթերցմամբ . ձեռքս զըրպանս տարի և անդ գտայ նամակդ , երթաս բարեկաւի միակ գիրն , զոր ստացայ քաղաքէդ մեկնեցէս յառաջ , կարգացի զգայուն տողերդ , որք սիրփեցին զիս , մանաւանդ այն տողն ուր գրած էիր , « Գնա՛ , հետիկդ ըլլայ Աստուած . . . » :

Այո՛ , եղիս , ըսի ինքնին . իրաւունք ունիս , պէտք ունիմ Աստուծոյ օգնութեան , այլ քանի որ քեզ պէ՛տ առաքինի սրտէ մը այդպիսի մաղթանք մը ինձ կ'ուղղուի , Աստուած հետիկս է . պիտի պաշտպանէ զիս . . . :

Նոյն օրէն ի վեր այդ նամակդ ծոցս կը պահեմ և երբեմն կը կարգամ զայն . նոյն տողերը միշտ կը զօրացնեն սիրտս և խրախոյս կուտան ինձ :

Վեց ամիսէ ի վեր կը հետեւիմ իրաւազրիտական դասերուն . կ'աշխատիմ որքան կարելի է , գիշերն խառնելով ցերեկուան . չգիտեմ պիտի յաջողի՞մ , այլ

խիղճս հանդարտ է , քանզի պարտքս կը լնում : Բարիզ չհրապուրեց զիս , կը տեսնեմ թէ կամք ունեցող երիտասարդի մը համար հնար է աստ ապրիլ անվնաս և առանց վէրքի ազատիլ ամէն կողմէ արձակուած թունաւոր սլաքներէն :

Եղբայրդ
ՀՐԱՆՏ ԱՍՍՏՈՒՐ

Բանաստեղծութիւն :

Գաղատիա , 29 Յունիս 1885

. . . Տէր ,

Յուսամ անհոգութեան կամ անքաղաքավարութեան արդիւնք համարած չէք լուծիւնս փոխարէն Ձեր չքնաղ նամակին , զոր այնքան բերկրութեամբ ստացայ անցեալ տարի և զոր բառ առ բառ կը յիշեմ ամէն օր : Կան սրտեր որք զիրար կը հասկնան , և Ձերն անշուշտ գուշակած է որ առ Ձեզ խորին յարգանաց ըզգացում մի առիթ տուած է զրոյս յապաղման : Ձի դուք ծայրայեղ ներողամտութեամբ դատելով դրական դոյզն աշխատութիւններս , պատիւ ըրած էք ինձ առաջարկել որ շարունակեմ զայնս Ձեր խմբագրութեան ներքեւ հրատարակեալ պատուական Երկրագունտի աշխատակցելով :

Քանի՛ իրախտագէտ զգացմամբ համակուեցայ այն բարձր պատուոյն համար , որով կը հաճէիք չնչին անունս այնքան մեծ անուններու քով արձանագրել , սակայն ընդունելութեանս հետ այս մասին զգացած

ուրախութիւնս կը փափաքէի գործնապէս ապացուցա-
նել, կցելով պատասխանիս տաղ մի կամ մի յօգուած ։

« L'homme propose et Dieu dispose » .

Յարգ ընտանեկան զբաղմունք չը ներեցին ինձ սոյն
իզձա գործադրել ։ Այլ փոխուեցաւ սոյն վիճակն ալ
որպէս կը փոխուի ամէն ինչ ։ Այն օրէն ի վեր որ մեկ-
նեցայ Պրուսայէն և զերծայ տաղակալի հիւրեր ըն-
դունելու տանտիկնական պարտքէս, գոգցես սկսաջ
չնչել ազատ, և աստ ամուսնոյս հայրական տունն վեր-
բտացայ նոր ընտանեացս քով այն մանկական վիճակն,
զոր երբեմն ծնողացս գիրկն կը վայելէի ։ Աստ կ'զբա-
ղիմ ըստ հաճոյս ընթերցանութեան, և ընթեռնուէն՝ սի-
րելի ընկերութեանց մէջ ապրիլ է ինձ համար ։ Ուստի
կը փութամ վերսկսիլ գրական պաշտելի կեանքս և կը
յուսամ կը ներէք ինձ որ առաջին գործս թարգմանու-
թիւն մը լինի, մինչև կարենամ բաւական վստահու-
թիւն դանել յիս բուն իմ ներշնչմամբք հրատարակ
գալու ։

Ուստի կը յղեմ ներփակեալ Համարթիւնայ մի քեր-
թուածն զոր Ձեր միջոցաւ ընթերցած եմ երբեմն, և
կը ձօնեմ բարեկամուհեացս միոյն ։ Նորա անունն ալ
առ այժմ ծածուկ է մեծ քերթողին գիւցազնուհւոյն
նման, և ինքն չքնաղ է և հանձարեղ է իբրև զայն ։

Առ Ձեզ երախտագիտութեանս յարատեւման ապա-
ցոյց մի կը համարիմ հաւատալ որ միշտ միեւնոյն նե-
րողամտութեամբ պիտի դատէք զիս և շնորհ ընէք
հիւրընկալել սոյն տաղն Ձեր անդին թերթին մէջ, ըն-
դունիք նաև մշտապէս հիացմանս և խորին յարգանացս
հաւատարմն ։

[երկրագունիս]

Որով մնամ Ձերդ ի սրտէ
ՁՈՊԷԼ Կ. ՏՈՊԷԼԵՍՏԵ

Հարսանեկան շնորհաւորագիր ։

16 Փետրուար 1898 ժընէվ

. . . Սիրեցեալ բարեկամ,

Ուրախութեամբ կարգացի Ձեր նամակը, որով կ'ա-
ւետեիք ինձ Ձեր երջանիկ ամուսնութիւնը ։

Ձեզմէ աւելի ե՛ս բարեբախտ պիտի համարէի ինք-
զինքս կարենալով անձամբ ներկայ ըլլալ Ձեր հարսան-
եաց հանդիսին ու բանիւ բերանոյ յայտնելով իմ իզձերս
Ձեզ ու անոր զոր կենակից ընտրեցիք Ձեզ ։

Պէտք է ըսեմ թէ Դուք իմ շատ սիրած բարեկամ-
ներէս մին էք, ու միանգամայն այն պաշտօնակիցներէ
զորս ամենէն աւելի կը գնահատեմ իրենց խղճամիտ
գործունէութեան, իրենց յառաջադէմ ձգանց, արդի-
նարար վաստակոց ու բարոյական ազնիւ հանգամանաց
համար ։

Աւելորդ է ըսել թէ ո՛րքան փափաքող էի ու եմ միշտ
Ձեր երջանկութեան ։ Այն սրտազեղ ուրախութիւնը ու-
րով կը ծանուցանէք ինձ Ձեր հարսանիքը՝ ցոյց կուտայ
թէ Ձեր սրտին ու Ձեր իզձերուն համաձայն է միու-
թիւնը զոր կազմեցիք և թէ Ձեզ ու Ձեր տան համար
երանութեան աւետարեր հրեշտակ մը կը տեսնէք այն
էակին վրայ որ իր բախտը կցեց Ձերինին հետ ։

Ձեր ուրախութեան սրտովին հաղորդ, կը մաղթեմ
որ Ձեր կնքած ամուսնական դաշնը իրացնէ լիովին Ձեր
պարկեշտ ու բարեկիր հողոյնս բոլոր իզձերը ։

Իցիւ Ամուլքը սիրայօղ ձեռն ի ձեռն քայլէք միշտ

նիմ» : Յառաջդիմութեան սիրահար Յակովբ , ա՛ն , մինչև քու տագնապի և մահունն օրը զիր սիրեցիր , ու գրիչ սիրեցիր և յառաջդիմութեան կարօտով մեռար : Յակովբին գրիչը՝ ձեռքը տուէք , այնպէս զրէք ի գերեղման . թող երթայ երկնից դպրութեան մառանը , հրեշտակներու հետ պարապի , երգէ ու գրէ :

Հա՛յր , կ'աղաչեմ , ողջոյն տուր Յակօբիկիդ , ևս չեմ կարող ժամանել և չեմ հանդուրժել նորա դադարը տեսնալ : Համբուրէ՛ այն պայծառ ճակատը , որ յառաջդիմութեան նշան կուտար և մահուան ժանտ ձեռքն եղծեց զայն : Համբուրէ՛ այն զրատէր աչերը որ քնթերցմանէն լուսանուաղեր էր . և զիտեմ թէ քանի՛ անձկութեամբ կը սպասէր , որ իւր վաստակաւոր մատանց երկասիրութիւնը (*) տեսնայ և այնպէս մեռնի և միթէ ուխտե՞ր էր մանկուոյն ընծայ մը տալ և միտս բարով ըսել :

Սորա համար , Հա՛յր , քո վիշտն անկշիռ է և ո՛վ կարող է զքեզ և քո ցաւերդ սիրիել :

Այլ մխիթարեանց , մխիթարեանց , դու Քահանայ Տեառն ևս , Քահանայ ևս Քրիստոսի եկեղեցւոյն , անմահութիւն և արքայութիւն կը քարոզես , ձեր մեծ կոչումն է , որ սգաւորները մխիթարես : Ուստի գնա՛ սեղանոյն առաջ զոր կը պաշտես դու , քու ձեռքերդ վերամբարձ տարածէ՛ , լի հաւատով գոչէ՛ Ոսկերերանին վերօրհնութիւնը .

« Փա՛ռք քեզ , Աստուած , փա՛ռք քեզ , յաղագս ամենայնի » . Դարձի՛ր ի տուն , սիրփէ՛ Յակօբիկին սգամեռ մայրիկը , որ քան զքեզ առաւել կ'աղեկիրզ՛ և կը մորմօքի . զի մայր է , և մօր գորովն անհուն է :

1876 Մարտ 28

(*) Նախաշաւիղ Գիտութեանց և Արուեստից :

Դարձեալ ցաւակցական նամակ առ Տ. Յ. Աւագ ֆահսնայ Մկրեակ՝ ճորտ Հաւնափխռ աղջկան մահնուան առթիւ :

Տէր Հա՛յր ,

Ձեր շնորհալի դասեր Համասիրւոյն հիւանդութեան , մահուան և թաղման օրերուն գտնուեցայ առ Ձեզ , բայց գիտնալով Ձեր առաքինութիւնը , Ձեր արդէն վշտակրութեան վարժութիւնը , և Ձեր խաչակիր պաշտօնին հետ՝ կեանքի ձախորդութեանց , ցաւոց առջեւ կուռ արիւթիւնդ , որոց կը տանիս քրիստոնէաբար և օրինակելի համբերութեամբ , ի՞նչ կրնայի խօսիլ Ձեզ : Դուք Աւետարանը գիտէք , Աստուածաշնչէն ներշնչեալ էք , յաւիտենական կենաց բանին աչակերտ , և աշխարհի յաղթող զօրագլխոյն կամաւորն ու պաշտօնեայն էք . սիրտ ունիք , միտք ունիք , հօգի կը կրէք , կ'ուսուցանէք , կը հաւատաք , կը գթաք և կը մխիթարէք :

Եւ , ինչպէս առատ էք դուք Ձեր բարեկրօնութեամբ այնքան առաքինութեանց մէջը , նոյնքան առաւելութեամբ կը փոխարինուիք նաև առաքինատէր դասերէ . ամէն անգամ երբ պատճառ ունեցած էք լալու , հազարաւոր ականողիք իր արտօնքներ խառներ են Ձեր լացին , հազարաւոր սրտեր վշտակցած են Ձեր վշտակիր սրտին :

Կարեկցութիւն՝ սիրփանք մ'է ցաւ ունեցողին , և բարեկամին արատունքը սպեղանի է խոցեալ հոգիներու : Կ'ըսեն թէ կղերն անկարեկից է , մանաւանդ կու-

նացնեն այն քաղցրութիւնն, զոր սիրոյ Աստուածն հաճած է դնել ամուսնութեան մէջ .

Այն, որչափ ուրախ էի, երբ կը շնորհատրէի այս ամուսնութիւնն : Ինչպէս կը խայտար սիրաս և կը սահէր գրիչս, քանզի Հրանդ և Մարի սաներս էին և անպատում էր ցնծութիւնս : Իսկ այսօր, ո՛հ, այսօր, ըստիպուած եմ մխիթարական գրել Մարիի մահուան առթիւ : Ինչ դժուարին պաշտօն, արտասո՞ւք սրբել թէ մխիթարական գրել . լա՛լ թէ սիրտիկ : Ո՛հ, որչա՛փ հոգեւոր զօրութիւն պէտք է, որ մարդ, մարմնոյ մի գեղեցիկ և կենդանի շինուածքն քայքայուած տեսնելով, կարող լինի նորա հանդէպ բարձրացնել, պատկերացնել հոգւոյ անմահութեան գեղածիծաղ տեսարանն և առ այն գրուել սգաւորներու թախծեալ սրտերն ու արտասուածքն սէքերն : Ո՛րչափ դժուարին է ներկայի ազդեցութենէն կորզել, յափշտակել սիրտն և յապագայն սեւեռել : Որչա՛փ տկար է այս մասին մարդն և որչա՛փ տկար էին մանաւանդ հին աշխարհի զօրաւոր կարծուածներն անգամ — Սոկրատ, Պլատոն, Արիստոտել եւ այլք : Արդարեւ՝ մարդ տկար է ինքնին, յոյժ տկար, մարմինն կը ծանրանայ իւր վրայ, հոգեւորէն յարկն կը հակէ իւր միտքն եւ չթողուր բարձր թռիչներ առնելու : Բայց կը զօրանայ մարդ եւ կը յաղթանակէ հոգին, երբ զօրավիզն կը կոչէ իւր տկարութեան Աստուծոյ օգնութիւնն, հաւատոյ, յուսոյ եւ սիրոյ ոգեւորութիւնն, երբ կը խոստովանի թէ՛ Աստուած իւր սիրելի Որդւոյ մահուամբ եւ յարութեամբ պարզած է մարդկային կենաց մթութիւնն . փարատած է այն սոսկումն, որով մարդ կը սոսկար, կը զարհուրէր դաժաղին հանդէպ, գերեզմանական խորխորատին հանդէպ : Լուծած է այն գաղտնիքն, որ կը կոչուէր կենաց

եւ մահու գաղտնիք : Իւր Աւետեաց գրքով — իւր Աւետարանաւ — մխիթարութիւն սիրած է . մահն՝ մարմնոյն յասկացուցած է, իսկ կեանքն՝ հոգւոյն : Մարմինն կը մահանայ . իսկ հոգին կը շարունակէ իւր կենդանութիւնն նոյն իսկ յաւ մահուան : Հոգն կը հոգանայ . իսկ հոգին, աստուածային շունչն՝ առ Աստուած կը դառնայ :

Ինչո՞ւ մեռնի հոգին . ինչո՞ւ անհետի բարին, ճշմարիտն, գեղեցիկն : Ինչո՞ւ իրենց բուրումներն չծաւալին թէ՛ աշխարհիս վրայ և թէ՛ անդր քան զայս աշխարհ : Ինչո՞ւ սանձանուի, ինչ որ անսանձան է : Ինչո՞ւ հոգին մէջ պարփակուած կարծուի, ինչ որ մարմնոյ դադարին մէջ իսկ չէր պարփակեր — կը խոյանար, կը սլանար, փեղգերքն կը գննէր, կեանքն կը քննէր, կը հաւատարկը յուսար, կը սիրէր, և ինչո՞ւ անսանձան չշարունակուի այս հոգեւոր կեանքն :

Այո՛, այո՛, սիրելի՛ Մամուրեան, հոգին չմեռնիր, կը շարունակէ իւր կեանքն անդր քան զգերեզմանն : Հոգեւոր կենաց պտուղներն մահ չունին Բարութիւնն, քաղցրութիւնն, մարդասիրութիւնն գերեզման չունին . կը մեան արտաքոյ գերեզմանին . կը յիշուին խանդավառանք, կը յիշատակուին տարիներով և դարերով և ահա սկիզբն է այս անմահութեան, սկիզբն է յաւիտեանական կենաց :

Արդ՝ սիրելի՛ Մամուրեան, յօգնութիւն կոչենք մխիթարութեան Ս . Հոգին, որ կարող է զօրացնել մեր տկարութիւնն, փարատել մեր վհատութիւնն, սիրտիկ մեր սիրտն, պարարել մեր հոգին անմահութեան ուրախութեամբ, յանձնել զմեզ Աստուծոյ և կրկնել — Կառք Տեառն օրհնեալ եղիցի :

Ինչ որ Ձեզ կը գրեմ, սիրելի՛ Մամուրեան, կը

գրեմ ազնիւ Հրանդին, զգայուն Մարիամին, վահէին,
և հանգուցելոյն բոլոր արեւակցաց և մերձաւորաց :

ՄԵԼԻՍԵՆԵԿ ԵՊԻՍԿ ՄՈՒՐՍԵՏԱՆ

Քաար - քէոյ 12 Յունիս 1896

Բարիզ 1 Սեպտեմբեր 1882

Պապիկ Լեւոնիկ ,

Ո՞վ ես դուն նայիմ որ քեզի նամակ գրեմ, ո՞րչափ
ատեն եղաւ որ կաթ չես ուտեր կոր : Դու հորդ մորդ
գրկէն վար իջած չունիս . հորդ գիրկը քու աթոռդ է :
Երբ կը քայլես աներեւոյթ ոգիներ կը թեւապարեն ու
կը պահեն քեզ որ վար չիցնաս : Դուն չես խօսիր , այլ
կը ճլուքտաս , դուն չես մտածեր այլ կ'երազես, դուն
երբ բաներ կ'ըսես՝ երկինքի հրեշտակները կը հասկը-
նան զանոնք . թոչո՞ւն ես թէ հրեշտակ . կուլա՞ս թէ
կը խնդաս, այն ալ յայտնի չէ , լալով կը սկսիս, երգե-
լով կը վերջացնես : Երբ աչքերդ մեծ մեծ կը բանաս՝
երկինքին կը նայիս թէ մարդոց , ո՞վ կրնայ ըսել : Երբ
թաթիկներդ կ'երկնցնես՝ հայրիկդ կը կարծէ որ իրեն
համար է , այլ ես դիտեմ որ գլխուդ վերեւը կապոյտ
կը տեսնես , անո՞ր կ'երկնանաս : Երբ պարտեզ իջնաս՝
ոչ փշոտ վարդ կ'ուզես որ քաղես , ոչ թեթե թիթեա-
նիկ կ'ուզես որ բռնես , լուսինը կ'ուզես որ տան քե-
զի ու չես մտածեր թէ ո՞րչափ բարձր է անի : Քեզի
համար ամեն բան կարելի է ու կը զարմանաս իրաւամբ
թէ ի՞նչ ուրիշ լաւագոյն բան կրնան ընել մարդիկ

քան թէ միայն քեզ սիրել ու քու ամէն կամքդ կա-
տարել :

Իրա՞ւ է արդեօք . իմ ճանչցած Լեւոնս այսպէս էր :
Քայց անկէ ի վեր երկու տարիներ ու ջոքս ալ ամիսներ
անցան : Կարծեմ հիմա այն տարիքն ես , կամ ոչ շատ
հեւի , ուր Երուանդ իմ սուշնս եկաւ : Մեծցար ուրեմն :
Քայց դուն ո՞ւր ես , ես ո՞ւր : Դուն տակաւին մարդուն
ու հրեշտակին մէջ անորոշ բան մըն ես : Դուն վարդէ
չըթունքներ ունիս վրայէն հսկելու համար կենաց բա-
ժակին որ վրա՛ն միայն անոյչ է : Դու զմայլմանց մէջ
կ'աղբիս , քու երկինքիդ վրայ աստուծոնք կը փայլին
անհամար , դու խնծիղն ես ու կայտիս , քու՝

Ի ճակատդ ազնիւ-
Եւ ոչ մի կնճխ
Եղընդամբ ժըղկրճ
Ոչ գըրեց վաղիւ :

Հապա՛ Երուանդը , պիտի ըսես հիմա :
Ա՛հ , Երուանդիս խօսքը մի՛ ընեւ . . .
Աստուած Զեզ պահէ :

ԳԼՈՒԽ ԺԱ.

ԹՂԹԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

Թղթատարութիւնը հասարակաց մեծ գործ մ'է. իւր պաշտօնն է նամակներու փոխանակութիւն, որ անհրաժեշտ է վաճառականութեան և ճարտարութեան պիտոյից : Նա հաւասարապէս գոհացում կուտայ թէ՛ ընտանեկան և թէ բարեկամական շահուց : Վերջապէս կը դիւրացնէ ժողովրդոց մէջ յարաբերութիւններ :

Ուրեմն իրաւամբ ըսած է Վոլդերս. « Թղթատարութիւնն ամէն գործերու, ամէն վաճառականութեանց կապն է. անուշ բացօղակաք ներկայ կ'ըլլան : Այն՝ սիրփանք է կենաց » :

Թղթատարութիւնը ստիպողական պէտքէ ծնած է և այդ պէտքն է մարդոց իրարու հետ թղթակցիլն, անոնց՝ որ երբեմն միացած էին, իսկ այժմ՝ բաժնուած են : Ուրեմն կարելի է ըսել թէ քաղաքակիրթ աշխարհի պէս հին է այն :

Յունական հնութեան պատմագիրք կը խօսին ձիաւոր սուրհանդակաց հանգոյցներու մասին (relais), զորս կիւրոս կարգաւորեց Յիսուս Քրիստոսէ 550 տարի առաջ, իւր հրամաններն հասցնելու համար իւր ընդարձակ պետութեան ամէն կողմ :

Աստուածաշունչը, Եսթերի գրքին մէջ, առհասարակ քանի մը ծանօթութիւններ կուտայ թղթատարական կազմակերպութեան մասին, որ Պարսից թա-

ղաւորին օրով կը բանէր երազածի սուրհանդակաց միջոցաւ : Հռովմայեցիք ևս, երբ հաստատեցին իրենց անհուն պետութիւնը, զգացին կարեւորութիւնն իրենց բոլոր երկիրները հաղորդակցութեան մէջ դնելու : Նոցա շնորհիւ զանազան թղթատուներ հաստատուեցան, որոց բազմաթիւ հետքերն մեր օրերն իսկ կ'երեւան :

Բայց ընդհուպ բարբարոսաց արշաւանքը Հռովմէական կայսրութեան անկումը յառաջ բերաւ, իբրև կոհակ տարածուեցաւ և մարեց ամէն քաղաքակրթութիւն. որպէս այլ հաստատութիւններ՝ թղթատարութիւնն անհետացաւ :

Մեծն կարոլոս ջանաց իւր կայսրութեան դաւառներուն մէջ հաղորդակցութիւններ հաստատել : Բայց անոր մահէն ետք յաջորդները թղթատարութիւնն անկեալ վիճակի մէջ թողուցին :

Որովհետեւ այն ատեն բոլոր ճանապարհք ատանով չէին, կարելի չէր կանոնաւոր ծառայութիւն մը հաստատել : Թղթատարութիւնն այս խռովեալ ժամանակաց մէջ գրեթէ այլևս գոյութիւն չուներ. միայն յատկապէս խրկուած սրբատուորներու պաշտօն վարելով՝ ւաթիւ անձինք պատգամաւորներու գլխադրաւելով : Նամակներ կը տանէին վտանգներու գլխադրաւելով :

Սակայն բազմատեսակ պէտքեր զգացուցին թէ թղթատարութիւնն հարկ է հիմնովին բարեկարգել. այսպէս այն ընդունեցաւ մեծամեծ բարեփոխումներ մինչև մեր օրերն յորս արդի ընկերութեան պիտոյից համաձայն եղաւ :

Այսօր թղթատարութիւնն գրեթէ կատարեալ գործ մ'է ամենուրեք և կանոնաւորուած է 1878 ի Բարիլու Միջազգային թղթատարական Համաժողովէն, նոյնպէս 1892 ի Պէննի մէջ գումարուած Համաժողովէն, ուր

Կայսերական կառավարութեան կողմէ պատուիրակ ներկայացաւ Ազն. Մելքոն Էֆ. Իւզպաշեան :

Այսպէս շնորհիւ հիանալի տնօրինութեանց՝ թղթատարութիւնն կ'ապահովէ այժմ աշխարհի հինգ մասանց բնակիչներու արագ , դիւրին և խնայողական յարաբերութիւններ :

Աչքի առաջ ունենալով թղթատարութեան արդէ մեծ դիւրութիւններն , տեսնենք այժմ թէ ի՞նչպիսի սուբանդակներ կային երբեմն Փոքր Ասիոյ մէջ , քաղելով Charles Texier ի Univers ի Փոքր Ասիա անուն հմտալից գործէն :

« Պարսիկները ի Խրիստոսոս (յԻւսկիւտար) հաստատած էին սուբանդակներու կայան մը , որ հրամաններ կը տանէին կայսրութեան բոլոր երկիրներուն մէջ , և Հռոմէական կայսրութիւնն այս հաստատութիւնը խնամով կը պահէր : Օգոստոս կայսրն Պարսից օրինակին հետեցեալ հաստատելով Վեռետառնիներու (թղթատար) արհեստապետութիւն մը՝ որ կայարաններ ունէին իսուն մղոնը անգամ մը , հոն կը գտնուէին պահեստի ձիեր՝ որք յոգնած ձիերու տեղ կը գործածուէին , նոյնպէս երկանիւ կամ քառանիւ կառքեր՝ որք մինչև հիմա հազար լիպրա ծանրութիւն կրնային կրել : Լծուելու սահմանեալ կենդանեաց , ձիոց կամ ջորեաց թիւը որոշուած էր կանոնագրութեանց միջոցաւ :

« Երկանիւ կառքերն 500 լիպրա կրնային տանիլ՝ սուբանդակին ձին 50 լիպրա աւելի կրնար տանիլ : Ամառը ութ ջորի կը լծուէին , ձմեռը տասը . երկանիւ կառքերուն երեք ձի կը լծէին : Վաղենտինոս թող չտուաւ որ այս վերջնոց մէջ՝ երեք հոգիէ աւելի չըստին : Փոխադրութեան այս միջոցներէն զատ կային Վեռետի կոչուած արշաւի ձիեր , որք ահագին հեռա-

ւորութիւններ կը կտրէին կ'անցնէին մեծ արագութեամբ : Եթէ թամբին և սանձին ծանրութիւնը 60 լիպրայէն աւելի ըլլար , սուգանք կար . իւրաքանչիւր կայարան պէտք էր պատրաստ ունենալ քսան ձի , եւ երբեք առանց ձիու չմնալ : Պատրիկները իրենց ձիերը ձոխ կազմածներով կը հանդերձէին , սանձերը ու պախուցները ոսկեզօծ էին : Վերջապէս հասարակութեան կողմէ վճարեալ անանարոյժ մը կայարանին մէջ պաշտօն ունէր :

« Ամէն տարի ձիերու թուոյն մէկ քառորդը կը նորոգուէր , և անոնց տեղ նոր ձիեր կուտար նահանգն : Այս սուբանդակներու շնորհիւ լուրերը կը տարածուէին ամենամեծ արագութեամբ : Ձիերը թամբելու համար միշտ պատրաստ գերիներ կային : Պաշարաբարձ շտեմարաններ կը ծառայէին ոչ միայն սուբանդակի ձիերու , այլ և այն ձիաւորներուն՝ որք ջոկատ աւ ջոկատ կը ճամբորդէին : Կայսրք իսկ փոխադրութեան այս միջոցը կը գործածէին : Տիտոս հիւանդացաւ սուբանդակաց կայանի մը մէջ :

« Մասնաւոր սանձինք կայսերաց փոխադրութեան համար ի գործ դրած միջոցը կրնային գործածել պրետորներու պետին մէկ մասնաւոր հրամանագրով :

« Պլինիոս , Բիւթանիոյ պրետորը , շատ խստապահանջ ըլլալ կը թուի այս հրամանագրերը տալու մասին , և Տրայիանոսի կը գրէ թէ բացարձակապէս կարեւոր պարագայի մէջ միայն կուտայ : Նոյն ինքն իւր նահանգին մէջ պտըտած ատեն ձիով չէր ճամբորդեր , այլ հանգին մէջ պտըտած ատեն ձիով չէր ճամբորդեր , այլ կառքով . այս կերպով գնաց Եփեսոսէն ի Պերկամա . քայց այս ճամբորդութիւնը շատ յոգնեցուց զինքը , եւ Պերկամայի նաւահանգիստ Պիտանայէն նաւ նստաւ Բիւթանիա երթալու համար :

« Հասարակաց սուրհանդակներու (Անկարի) այս հաստատութիւնն տակաւ կը սկսէր դադարիլ Բիւզանդական կայսրութեան օրով , պանդոկապետները կողմնակցութեամբ և կամ դրամով՝ սուրհանդակաց կրնային ծառայել , և ուղողին իրենց ձիերը վարձու կուտային : Ճամբաները գէշ ըլլալուն համար սայերու գործածութիւնն անպէտ դարձած էր : Վարչութիւնը կը սկսէր խառնակիլ , երբ Օսմանեանք տիրացան երկրին : Ասոնք ձիաւոր ժողովուրդ ըլլալով՝ իրենց իշխաններն անգործածութեան մէջ չձգեցին հաստատութիւն մը՝ որուն մէջ ձին գլխաւոր դերը կը կատարէր : Հոովմէական Մանսիոններուն յաջորդեցին Մեցիպիսաններն , զորս Սուլթան Սիւլէյման բարեկարգեց : Պրետորներու պետին կողմանէ յանձնուած հրամանագիրներուն տեղ (diplomé) անցան պոլլուստուներն , զորս փաշան կուտար և կառավարութեան գործակատարները միայն իրաւունք ունէին ձի գործածելու : Բայց փոխադրութեանց այս հաստատութեան մէջ վաճառականութիւնն ալ դեր ունէր : Միւհույն ժամանակ քարվանսարայ անուամբ սքանչելի պալատներ հաստատեցին , այսինքն կարաւաններու պալատներ : Այս հաստատութիւնները գեանայարկի վրայ ունէին ընդարձակ ախոսներ , ապրանց համար մթերանոցներ և առաջին դաստիկոնին վրայ ճամբորդաց համար սենեակներ : Ընդհանրապէս այս հաստատութիւններն իրենց յատուկ եկամուտ ունէին , այնպէս որ կարաւանները չնչին գումար մը տալով կ'ընդունուէին :

ՇԵՌԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՇԻՆ ԱՏԵՆՆԵՐԸ

« Բացի կայսերական հրամանները ցամաքի ճամբով փոխադրելու եղանակէն , Բիւզանդիոյ վեհապետները օդային - գիշերային հեռագրական թել մը հաստատած էին Տարսուսի և Սկիւտարի մէջ : Առաջին կայանը հաստատած էին Պուլկուրու լեռան վրայ : Այս հեռագրութիւլը կը հաղորդակցէր Կոստանդնուպոլսոյ հետ :

« Այս տեսակ հեռագրական նշաններու գիւտը շատ հին ժամանակներէ կը սկսի : Տրովայի առումը աւետուեցաւ Յունաստանի՝ գիշերային նշաններով՝ որք իրարու փոխանցուեցան մերձ առ մերձ բոլոր լեռանց գագաթներուն վրայ : Կեղտացիք ալ գիտէին թղթակցութեան նոյն միջոցը , բայց հեռագրական նշաններու կանոնաւոր կազմակերպութիւնը բուն իններորդ դարէն կը սկսի . այս նշաններն կատարելագործուեցան Թէոֆիլուսի օրով՝ Թէսաղոնիկէի եպիսկոպոս Լեոն Իմաստասերի ձեռամբ : Թշնամեաց շարժումները գիտնալու հարկը կազմակերպել տուած էր այս տեսակ հեռագրութիւն մը , կրակներն այնպէս մը կարգադրուած էին՝ որ ծածկագրութիւններն պարբերութեանց իմաստը կը յայտնէին . ութը կայաններ հաստատուած էին Տարսուսի եւ մայրաքաղաքիս մէջ : Առաջինն ի Բուլա Տարսուսի մօտ (անշուշտ այսօրուան Բիւլեկ պողազը կոչուածն) , իսկ վերջինը Պուլկուրու լեռան վրայ . այս վերջին կայանը կը հաղորդակցէր ուղղակի պալատին հետ : »

ԹՂԹԱԲԵՐՆ ԵՒ ԻՒՐ ՊԱՏՈՒԹԻՒՆ

1830 էն առաջ մասնաւոր անձինք իրենց նամակները իրենց ծախքով մարդ կը խրկէին կ'առնէին , և կամ

անձամբ կ'առնէին զանոնք նամակատուներն : Շատ նամակներ շատ օրեր կ'ուշանային կամ երկայն պտոյտներ ընելէ յետոյ անոնց տէրերէն կ'առնուէին : Այսօր թղթթատարութիւնը կանոնաւոր վարձեալ պաշտօնեաներունի, որոնք նամակները կը ցրուեն իրենց հասցէներուն :

Դ Ր Ո Շ Մ Ա Յ Ո Ւ Ղ Յ

Ի ուք ամենքդ ալ տեսած էք դրոշմաթուղթեր : Ասոնք փոքրիկ նկարներ կամ դէմքեր են : Ունին զանազան արժէք իրենց տպման համար գործածուած գոյներուն համաձայն : Ասոնք կը գործածուին նամակատուներ յանձնուած թղթակցութեան առարկայից և նամակաց վճարումէ ալ եւս ազատ ըլլալն յայտնելու համար : Ժամանակաւ հարկ էր անձամբ երթալ թղթատուն կամ մարդ զրկել և նամակին գինը վճարել : Այսօր թղթատարը եւ սեղանաւորը կը վաճառեն դրոշմաթուղթ . մենք զայն կը փակցունենք նամակին վրայ , նամակատուիւր ձգելէ առաջ , և այսպէս նամակը կը հասնի իւր տիրոջ :

Այս գիւտին փառքը Անգլիոյ կը վերաբերի , ուր առաջին դրոշմաթուղթեր յօրինուեցան 1840 ին . Լուի Ծիկիէ հետեւեալ կերպով կ'ընէ գիւտին պատմութիւնն la Science Ullustrée ի 1892 տարուոյ թիւերէն միոյն մէջ :

« Դրոշմաթղթերու գիւտը կ'ընծայուի ընդհանրապէս Անգլիոյ Հասարակաց Խորհրդարանի մէկ անդամին , Սըր Ռաուլէնտ Հիլի : Բայց այս գիւտի մասին Անգլիոյ իրաւունքները խնդրոյ նիւթ են , և գիւտին փառքը Ֆրանսական թղթատարութեան վարչութեան կ'ընծայուի մի քանիներէ , բայց երկու կողմէ փաստեր կը պակասին :

« Կ'ըսուի թէ այս դարուս կիսուն Փարիզի Աէնթ-Անթուան արուարձանին մէջ առանձինն բնակող Բոլոնիացի Հրեայ մը Քրաքովիէն յաճախ նամակներ կ'ընդունէր նամակատան մեջ մնալի (poste-restante) , իսկ ինք միշտ զանոնք կը մերժէր քանի մը վայրկեան ուշի ուշով աչքէ անցունելէ յետոյ : Երբ այս մարդը դէպ ի Գրաքովիա ճամբորդելու եղաւ , թղթատարութեան պաշտօնեայ մը անոր հարցումներ ըրաւ տրուած նամակները մերժելու տարօրինակ սովորութեան վրայ , անշուշտ իւր հարցման հետ քիչ մ'ալ դրամ խթելով , ձեռնարկ՝ որ Հրէի մը համար անմերժելի չէ : Որուն փոխարէն Հրեան ևս սա խոստովանութիւնը ըրաւ . « Իմ կինս կը գրէր նամակին վրայ Տէր , ալջիկս ալ կը գրէ իմ անունս , փեռաս՝ նամակատան մեջ մնալի և թուս՝ Փարիզ : Այս կերպով կը տեղեկանայի թէ բոլոր ընտանիքս առողջ էին :

« Թղթատարական վարչութիւնն այն ատեն համոզուեցաւ թէ հարկ էր փոխել նամակաց փոխադրութեան գինն , որ այն ատեն շատ բարձր էր , վասն զի կը յիշեմ թէ 1840ին Մոնսիէլիէէն Փարիզ նամակի մը համար 18 սոլ (20 սոլը 1 ֆրանք է) կը տրուէր : Այն ժամանակէն է որ գաղիական թղթատարութեան վարչութիւնը սկսաւ թղթատարութեան բարենորոգման մը ուսումնասիրութիւնն ընել :

« Սակայն ստուգիւ Անգլիոյ մէջ է որ առաջին անգամ դրոշմաթղթեր գործածուած են , և պատճառ եղած են փոխադրութեան գնոյն մեծապէս նուազման և հասոյթներու աճումին :

« Այս բարենորոգումը 1840ին հաստատուեցաւ Անգլիոյ մէջ խորհրդարանի քուէարկութեամբ :

« Ահա այն մանրավէպը՝ որ Անգլիոյ մէջ կը պատ-

մուխ այն եղանակի մասին՝ որով Հասարակաց խորհրդարանը համոզուեցաւ թղթատարական փոխադրութեան գինը նուազեցնելու պէտքին :

1837ին , Հասարակաց խորհրդարանի անդամ Սըր Ռաուլէնտ Հիլ Սկոլտրոյ մէջ ճանապարհորդած ատեն իջեւանեցաւ պանդոկ մը , ուր ականատես եղաւ հետեւեալ իրողութեան : Յրուիչը սպասուհիին կը բերէ նամակ մը իր եղբորմէն : Սպասուհին ուշի ուշով կը քննէ պահարանը , յետոյ ետ կուտայ նամակը ցրուիչին , պատճառելով թէ դրամ չունի գինը վճարելու համար : Անգղիացին այն ատեն կ'առաջարկէ որ ինք վճարէ անոր համար : Բայց երիտասարդուհին կը մերժէ ի ըստ պատ այս ծառայութիւնը : Ճամբորդը այս յամառութեան վրայ զարմանալով՝ իւր հարցման կ'ստիպէ զանի՝ սա խոստովանութիւնն ընելու թէ առանց քսակին բերանը բանալու իւր եղբոր հետ կը թղթակցէր ինչ ինչ որոշեալ նշաններով , որոնք նամակին պահարանին վրայ կը դժուէին :

« Սըր Ռաուլէնտ Հիլ այս դէպքը պատմեց խորհրդարանին մէջ՝ հասկցնելու համար նամակաց գինն իջեցնելու հարկը : Որպէս զի աղքատները կարենան թղթակցիլ առանց պետական գանձուն դէմ նենդելու՝ առաջարկեց այդ գինը մէկ բէննիի իջեցնել : Նուազումը քուէարկուեցաւ և Սըր Ռաուլէնտ Հիլի յանձնուեցաւ թագուհւոյն գլուխը ներկայացնող պատկերներ փորագրել ալ և վերակացու ըլլալ դրոշմաթղթերու առաջին համման՝ որ 1840 ին եղաւ :

« Գաղիոյ մէջ առաջին դրոշմաթղթերն՝ որոց համար 25 սանդիմ կը տրուէր 15 կուամ կշռող նամակի մը համար՝ Փարիզու փողերանոցին մէջ փորագրուեցան Հիւլօյի ձեռքով և 1840 ին հանուեցան : Յետոյ գինը 15 սանդիմի իջաւ : »

Թուրքիա 1856 ին հնարուեցան դրոշմաթուղթեր , որոնք այլ և այլ ձեւեր առնելէ յետոյ կը կրեն այժմ Օսմ. զինանշաններ :

Մի քանի երկիրներ ընդունած են այլ և այլ պատկերներ տարբեր գնով դրոշմաթղթերու համար : Այսպէս Ամերիկայի Միացեալ Նահանգաց դրոշմաթղթերն երկրին երեւելի մարդիկը կը ներկայացնեն , զոր օրինակ Յրանքլին , Վաշինկթոն :

Ուրիշ երկիրներ իրենց դրոշմաթղթերու վրայ տպաւորած են իրենց ազգային զէնքերն կամ այն երկրին յատուկ ծաղիկներ , պտուղներ , կենդանիներ :

Պրազիլիոյ նոր հասարակապետութիւնը իւր դրոշմաթղթերու վրայ դրոշմած է արժէքին համաձայն , զանազան գոյն յատակի վրայ , հարաւային կիսագնդին համաստեղութիւնը հինգ աստղերով :

Ճաբոնի դրոշմաթղթերն երկրին ծաղիկները , թըռչունները կը պատկերեն :

Արեւմտեան Աւստրալիա կարապն ընտրեց իւր դրոշմաթղթերուն համար իբրև խորհրդանշան :

Եգիպտոս իրեններուն վրայ դրոշմեց բուրգերն և Սփինքսը , իր նախնի քաղաքակրթութեան յիշատակներն : Թէն Նէօֆի անգղիական գաղթականութիւնն ունի դրոշմաթղթեր՝ որոնց վրայ նկարուած են փոկեր , ձողածուկեր :

Դրոշմաթղթերու դործածութիւնն այսպէս քաղաքակրթեալ աշխարհի ամէն կողմերն արագօրէն տարածուիլը կը ցուցնէ թէ ո՞րչափ կարեւոր է անոր գոյութիւնն : 1840 ին , երբ հնարուեցան անոնք , ո՞վ գիտէր թէ անոնք իբրև դրոշմաթուղթ ծառայելէ զատ , բաւական կարեւոր առեւտուրի մը պատճառ պիտի ըլլային : Մանկունք այս փոքր պատկերներէն հրապուր-

ուելով մտածեցին զանոնք հաւաքել : Ծնողք ևս շատ հազրգուռեցան և իրենց հաշուոյն հաւաքումներ կատարեցին :

Կրօնամթղթերու աշտոններու ճաշակն այսպէս բոլոր աշխարհ տարածուեցաւ ընկերութեան ամէն դասակարգերուն մէջ : Եւ այս հաւաքածոններէն նոր վաճառականութիւն մը յառաջ եկաւ :

Փոքրիկ պետութիւններէն ոմանք, կ'ըսուի թէ, հաւաքողներու համար աւելի դրօշմաթուղթ կը ծախենքան թէ նամակի համար :

Կ'ըսուի նաև թէ շատ երկիրներու մէջ պարբերաբար կը փոխուի դրօշմաթղթերու նկարը հաւաքողաց գնումներէն շահ ընելու համար :

Գալով սղայոց, հաւաքման սէրը զանոնք զբաղեցնելով և ախորժիկի զբօսանք մը ընծայելով հանդերձ կրնայ նաև անոնց բան սորվեցնել :

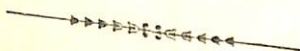
Արդարև մանուկն այդ դրօշմաթղթերն ստէպ ձեռք առնելով և դասակարգելով կը բաղձայ գիտնալու թէ աշխարհի ո՛ր մասին մէջ կը գտնուի այն երկիր՝ ուստի կուգան անոնք : Այսպէս անաշխատ կը յաւելու ի՞ր պատմական և աշխարհագրական հմտութիւնքը :

Նմանապէս կ'ուսանի այլ և այլ ժողովրդոց դրամական դրութեանց մէջ եղած տարբերութիւնները, և կ'ընդելանայ շուտով օտար դրամոց անուններուն, ինչպէս նաև անոնց արժէքին :

Վ Ե Ր Զ

Յ Ա Ն Կ Գ Լ Ի Ո Ց

Նախաբան	7
Գլուխ Ա. Նոր արւոյ եւ անուան տօնի նամակներ	17
Գլուխ Բ. Շնորհակալութեանց . տնօրհաւորութեանց, ցաւակցութեանց, յանձնարարութեանց նամակներ	33
Գլուխ Գ. Առեւտրական, վաճառականական եւ դրամ խնդրելու նամակներ	74
Գլուխ Դ. Կտակներ	103
Գլուխ Ե. Աղերսագրեր	114
Գլուխ Զ. Վկայագրեր	125
Գլուխ Է. Ընտանեկան կառավարութեան վրայ չորս նամակներ	128
Գլուխ Ը. Ընտանեկան, մտերմական, լուրջ նամակներ	158
Գլուխ Թ. Զանազան տոմակներ	179
Գլուխ Ճ. Գրագիտաց ոմանց նամակներ	187
Գլուխ ԺԱ. Թղթատարութիւն	224

800

« Ազգային գրադարան

NL0354613

24498

891.99

q-13